

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe

Podstawa
Programowa

Podstawa
Programowa

Dykasteria Salezjańskiego
Duszpasterstwa
Młodzieżowego

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe

Podstawa
Programowa

Dykasteria Salezjańskiego
Duszpasterstwa
Młodzieżowego

W pracach przygotowawczych uczestniczyli:

ks. Fabio Attard, SDB

Radca Generalny ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego

Andrea Bozzolo – Antonino Romano – Antonio Jiménez-Centro Nacional Salesiano Pastoral Juvenil (Hiszpańska) – Centro Salesiano Pastorale Giovanile (Włochy) – Chris Ford – David O'Malley – Dominic Sequeira – Equipo del Teologado Don Bosko (Guatemala) – Gianantonio Bonato – Istituto per la pastorale giovanile Don Bosko (Germania) – Joe Arimpoor – José Antonio Vega – José Miguel Núñez – Joseph Gevaert – Marek Chrzan – Don Bosko Center (Filipine) – Osvaldo Gorzegno – Pier Fausto Frisoli – Riccardo Tonelli – Ronaldo Zacharias – Rossano Sala – Savio Hon Tai Fai – Thomas Menamparambil

W przygotowaniu publikacji uczestniczyli:

Alberto Martelli – Carlo Loots – Charles Maria Antonysamy – Chiara Bambozzi – Erino Leoni – Fernando García – Francesca Cioffi – Francisco Santos – Francesco Cereda – Gianni Filippin – Giovanni Doff Sotta – Gregoire Kifuayi Nzilimpiem – Javier Valiente – José Francisco M. Zazo – José Luis Aguirre – Jose Luis Plascencia – Koldo Gutiérrez – Marcello Baek – Mario Olmos – Marta Cesteros – Miguel Angel Alvarez – Miguel Angel Garcia – Pier Fausto Frisoli – Rafael Borges – Robert Simon David – Samuel Segura – Santiago Domínguez – Santiago G. Mourelo – Sergio Castellini – Tarcizio Moráis

Projekt graficzny: artiacomunicación

Ilustracje: Javier Carabaño

Przekład: Adam Popławski, Michel Mejer, Katarzyna Woźniak

Wszelkie prawa zastrzeżone Dykasteria Duszpasterstwa Młodzieżowego SDB

Wydanie trzecie 2014

Editrice S. D. B.

Do użytku wewnętrznego

Dyrekcja Generalna Dzieł Księdza Bosko

ul. della Pisana 1111

Skrytka pocztowa 18333

00163 Rzym Aurelio

Poligrafia «Grafisur S.L.» • D. L.: M-5659-2014

Przedmowa

Sobór Watykański II był ważnym wydarzeniem w życiu Kościoła. Konstytucje soborowe zapoczątkowały długi proces refleksji we wspólnocie eklesjalnej: Kościół, jako wspólnota wiernych, znalazł w Słowie, życiu liturgicznym i sakramentach, a zwłaszcza w Eucharystii, siłę, by być dla świata znakiem nadziei i radości. W procesie tym znalazł wsparcie w **synodalnych Adhortacjach Apostolskich**; adhortacje apostolskie *Evangelii Nuntiandi*, *Catechesi Tradendae*, encyklika *Redemptoris Missio* i *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* dodatkowo ożywiły ewangelizacyjną misję Kościoła.

Niezwłocznie po zakończeniu Soboru, Zgromadzenie Salezjańskie podjęło trud odczytania znaków czasu i udzielenia ofiarnej odpowiedzi na nowe potrzeby i naglące wyzwania z właściwą sobie kreatywnością duszpasterską. W procesie rewizji postannictwa salezjańskiego, zaproponowano adekwatną do współczesnych czasów refleksję nad *Systemem Prewencyjnym* księdza Bosko; pochylono się także nad Wspólnotą Salezjańską, będącą przedmiotem i podmiotem ewangelizacji. Szczególnie wiele uwagi poświęcono Wspólnocie Wychowawczo-Duszpasterskiej, proponując wyraźną wizję jej Salezjańskiego Programu Wychowawczo-Duszpasterskiego, określającego ewangelizacyjną i wychowawczą tożsamość każdej obecności salezjańskiej. Natomiast odpowiedzią na pytanie o sens i poszukiwania duchowe była Salezjańska Duchowość Młodzieżowa, przeżywana przez szeroki ruch osób.

Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, członkowie Dykasterii Duszpasterstwa Młodzieżowego wspierali inspektorów systematyczną i nieustanną animacją, w trosce o lepszą znajomość i stosowanie modelu duszpasterstwa Zgromadzenia Salezjańskiego, zakorzenionego w naszych Konstytucjach (31-39).

Prawdziwym wsparciem w tym procesie było dla nich **nauczanie Przełożonych Generalnych**, którzy stale i systematycznie dzielili się z nimi swoimi refleksjami i mądrze kierowali procesem ewangelizacji i wychowania.

By duszpasterstwo mogło się dalej rozwijać, potrzeba jeszcze większego zapału do poznawania tych propozycji, objaśniania ich i wprowadzania w życie. Widać głębokie pragnienie każdego człowieka i instytucji, zaangażowanych w działania duszpasterskie, by w najlepszy możliwy sposób odpowiedzieć na potrzeby młodzieży.

Niniejsze wydanie „Podstawy programowej” nawiązuje bezpośrednio do wcześniejszych i stanowi rezultat procesu zapoczątkowanego i przeprowadzonego we wspólnotach inspektorialnych. Starano się także wzbogacić tekst o aktualne refleksje Kościoła.

W książce przedstawiono szeroką panoramę całego bogactwa Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego w świetle nauczania Kościoła i odpowiedzi na współczesne wyzwania. Jest to organiczna, zakorzeniona w Chrystusie synteza, uwzględniająca pełną empatii lekturę dziejów Zgromadzenia - **wizja wspólnoty, która staje się coraz bardziej świadoma swojego charyzmatycznego bogactwa i duszpasterskiej tożsamości**. Wspólnota Wychowawczo-Duszpasterska przyjmuje ten podręcznik jako dar i odpowiedzialność, dlatego przekłada go na Program Wychowawczo-Duszpasterski, oparty na wspólnych wytycznych wszystkich dzisiejszych dzieł i inicjatyw salezjańskich, stanowiący wyraźną propozycję ewangelizacyjną i duszpasterską dla każdego dziecka.

Dykasteria Duszpasterstwa Młodzieżowego przygotowała „Program ramowy”, by rozjaśnić mroki na duszpasterskiej drodze każdej inspektorialnej i lokalnej Wspólnoty Wychowawczo-Duszpasterskiej; kierować działaniami duszpasterskimi każdego delegata inspektorialnego i lokalnego ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego i ich zespołów oraz przyczynić się do formacji każdego bez wyjątku – salezjanów i wychowawców – współodpowiedzialnych za posłannictwo salezjańskie.

Fabio Attard

Radca Generalny ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego
Rzym, 8 grudnia 2013

Przedmowa do trzeciego wydania

26. Kapituła Generalna Salezjanów (2008), w punkcie szóstym zobowiązała Przełożonego Generalnego do „zadbania, za pośrednictwem odpowiednich Dykasterii, o zacieśnianie związków ewangelizacji i wychowania, w celu realizowania *Systemu Prewencyjnego* i dostosowywania podstawy programowej duszpasterstwa młodzieżowego do zmieniających się uwarunkowań kulturowych” (KG26 poz. 45).

By zrealizować cele wyznaczone przez KG 26, niezwłocznie po jej zakończeniu, Dykasteria ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego rozpoczęła proces konsultacji, zwracając się w pierwszej kolejności do salezjańskich ośrodków badawczych, krajowych centrów duszpasterstwa młodzieżowego, centrów formacji stałej i Salezjanów ekspertów w dziedzinie wychowania. Ich odpowiedzi stanowiły punkt wyjścia do przygotowania narzędzi, które miały zachęcić wszystkie wspólnoty Zgromadzenia do refleksji. Po zakończeniu tego szeroko zakrojonego procesu, Dykasteria otrzymała od każdej inspektorii sprawozdanie. Wyłaniające się z nich różnego rodzaju problemy i niuanse zostały przeanalizowane przez zespół, który przygotował niniejszy dokument, starając się ułatwić organiczne połączenie różnych składowych Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego.

Autorzy niniejszej publikacji – przewodnika i podręcznika – nawiązują do jej poprzednich wydań, starając się jednocześnie uwzględnić nowe potrzeby wychowawczo-duszpasterskie, współczesne wyzwania kulturowe i eklezjalne.

Korzystając z okazji, chcemy podkreślić, że sercem Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego jest młodzież, zwłaszcza najbardziej potrzebująca – o tym wyborze, wynikającym z naszego charyzmatu, przypominamy na pierwszych stronach niniejszej publikacji (rozdział I). Chcemy pokazać, w jaki sposób, od czasów ks. Bosko po dzień dzisiejszy, Zgromadzenie rozumiało, albo mówiąc dokładniej, odczuwało swoje postanie do młodzieży.

Względem wydania drugiego (2000) zmieniono układ treści i wzbogacono je o szerszą refleksję teologiczną, duchową i charyzmatyczną (rozdział II i III). Szczególne miejsce poświęcono środowiskom wielokulturowym i wielowyznaniowym, w których obecni są Salezianie.

Dwa najważniejsze zagadnienia rozdziału III to zrozumienie wzajemnego stosunku ewangelizacji i wychowania oraz *System Prewencyjny* jako projekt formacji, duchowości i metoda wychowawcza.

W nowym wydaniu zamieszczono także aktualną prezentację Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej i propozycje wychowania w wierze, bardziej przystające do dzisiejszej sytuacji młodzieży (rozdział IV).

W rozdziale V przedstawiono szczegółowo Wspólnotę Wychowawczo-Duszpasterską oraz opis „serca” salezjańskiego wychowawcy.

Rozdział VI poświęcony jest Salezjańskiemu Programowi Wychowawczo-Duszpasterskiemu. W niniejszym wydaniu dodatkowo podkreślono znaczenie duszpasterstwa powołaniowego, animacji misyjnej, wolontariatu i komunikacji społecznej.

W rozdziale VII zamieszczono wybrane wytyczne dla działań podejmowanych w ramach Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, ważnej postęgi wychowawczo-duszpasterskiej w różnych kontekstach salezjańskich. W stosunku do poprzednich wydań rozdział ten został gruntownie zmieniony w świetle nowych rzeczywistości społecznych, kulturowych i salezjańskich.

W rozdziale VIII opisano wybrane metody duszpasterskie, właściwie ich rozumienie i zastosowanie w organicznym Salezjańskim Duszpasterstwie Młodzieżowym. Duszpasterskie programy lokalne, inspektorialne i międzyinspektorialne zostały przedstawione w sposób ułatwiający ich przygotowywanie.

Zaproponowana szata graficzna powinna ułatwić lekturę, naukę i wspólną refleksję na temat różnych podmiotów duszpasterstwa. Centralne miejsce w publikacji zajmuje Słowo Boże oraz zawarte w ramach cytaty ze źródeł salezjańskich, stanowiące ośnowę tekstu. Źródła cytatów podano w zamieszczonej poniżej bibliografii. Szczególnie ważny był dla nas język *Konstytucji i Regulaminów*, bogactwo magisterium Kościoła i Przełożonych Generalnych.

Podział na trzy części i rozdziały zapewnia przejrzystość tekstu. W procesie formacji można wykorzystywać poszczególne rozdziały lub zmienić kolejność lektury.

Gorące podziękowania składam wszystkim, którzy przez ostatnie lata wspierali nas modlitwą, refleksją i podpowiedziami. Dziękuję zwłaszcza Miguelowi Angelowi Garcii Morcuende, który z bliska wspierał nasze prace nad tekstem; Rafaelowi Borgesowi, Mariowi Olmosowi i Robertowi Simonowi, którzy ofiarnie uczestniczyli w jego korekcie.

Bibliografia

Dokumenty Kościoła

- **Lumen Gentium.** Konstytucja dogmatyczna Soboru Watykańskiego II o Kościele (21 listopada 1965).
- **Gravissimum Educationis.** Deklaracja Soboru Watykańskiego II o wychowaniu chrześcijańskim (28 października 1966).
- **Gaudium et Spes.** Konstytucja duszpasterska Soboru Watykańskiego II o Kościele w świecie współczesnym (7 grudnia 1966).
- **Evangelii Nuntiandi.** Adhortacja apostolska Pawła VI o zadaniu głoszenia Ewangelii (8 grudnia 1975).
- **Szkoła katolicka.** Dokument Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej (19 marca 1977).
- **Konferencja z Puebla.** Dokument Konferencji Ogólnej episkopatu południowoamerykańskiego (28 stycznia 1979).
- **Familiaris Consortio.** Adhortacja apostolska Jana Pawła II o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym (22 listopada 1981).
- **Kodeks Prawa Kanonicznego** zatwierdzony przez Jana Pawła II (25 stycznia 1983).
- **Christifideles Laici.** Adhortacja apostolska Jana Pawła II o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie (30 grudnia 1988).

- **Juvenum Patris.** List Jana Pawła II (31 stycznia 1988).
- **Ex Corde Ecclesiae.** Konstytucja apostolska Jana Pawła II o uniwersytetach katolickich (15 sierpnia 1990).
- **Redemptoris Missio.** Encyklika Jana Pawła II (7 grudnia 1990).
- **Obecność Kościoła w środowisku i kulturze akademickiej.** Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, Papieska Rada Świeckich, Papieska Rada Kultury (22 maja 1994).
- **Dyrektorium ogólne o katechizacji.** Kongregacja ds. Duchowieństwa (15 sierpnia 1997).
- **Novo Millennio Ineunte.** List apostolski Jana Pawła II (6 stycznia 2001).
- **Deus Caritas Est.** Encyklika Benedykta XVI o miłości chrześcijańskiej (25 grudnia 2005).
- **Spe Salvi.** Encyklika Benedykta XVI o nadziei chrześcijańskiej (30 listopada 2007).
- **Nota doktrynalna na temat wybranych aspektów ewangelizacji.** Kongregacja Nauki Wiary (3 grudnia 2007).
- **List Jego Świątobliwości Benedykta XVI do ks. Pascual Chávez Villanueva,** Przełożonego Generalnego SDB z okazji Kapituły Generalnej XXVI (1 marca 2008).
- **Caritas in Veritate.** Encyklika Benedykta XVI o integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie (29 czerwca 2009).
- **Verbum Domini.** Adhortacja apostolska Benedykta XVI o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła (11 listopada 2010).
- **Porta Fidei.** Lista apostolski Benedykta XVI (11 października 2011).
- **Orędzie Synodu Biskupów do Ludu Bożego.** XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów (7-28 października 2012).

Źródła salezjańskie

- Domenico Ruffino, *Cronache dell'Oratorio di San Francesco di Sales*, Rzym, Centralne Archiwum Salezjańskie, zeszyt 5.
- św. Jan Bosko, *Wspomnienia Oratorium św. Franciszka Salezego od 1815 do 1855*, Stefan Prus SDB (red.), Wydawnictwo Salezjańskie, 2010.
- św. Jan Bosko, *Życie świętego Dominika Savio. Wychowanka z Oratorium św. Franciszka Salezego*, Wydawnictwo Salezjańskie, 2002.
- św. Jan Bosko, *Introduzione al Piano di Regolamento per l'Oratorio maschile di San Francesco di Sales (1854)*, [w:] Pietro Braidò (red.), *Don Bosco educatore scritti e testimonianze*, Istituto Storico Salesiano, Fonti, seria pierwsza, nr 9, Roma, LAS 1997.
- św. Jan Bosko, *Il giovane provveduto per la pratica de' suoi doveri degli esercizi di cristiana pietà*, [w:] Pietro Braidò (red.), *Don Bosco educatore scritti e testimonianze*. Istituto Storico Salesiano, Fonti, seria pierwsza, nr 9, Roma, LAS 1997; wyd. I Turyn 1847.
- św. Jan Bosko, *Il Sistema Preventivo nella Educazione della Gioventù (1877)*, [w:] Pietro Braidò (red.), *Don Bosco educatore scritti e testimonianze*. Istituto Storico Salesiano, Fonti, seria pierwsza, nr 9, Roma, LAS 1997.
- św. Jan Bosko, *Lettera da Roma* (Roma, 1884), [w:] Pietro Braidò (red.), *Don Bosco educatore scritti e testimonianze*. Istituto Storico Salesiano, Fonti, seria pierwsza, nr 9, Roma, LAS 1997.
- *Lettera di Giovanni Bosco a Don Giacomo Costamagna (10 agosto 1885)*, [w:] Pietro Braidò (red.), *Don Bosco educatore scritti e testimonianze*. Istituto Storico Salesiano, Fonti, seria pierwsza, nr 9, Roma, LAS 1997.
- św. Jan Bosko, *Lettera Circolare sulla Diffusione di Buoni Libri di Giovanni Bosco (19 marzo 1885)*, [w:] Eugenio Ceria, *Epistolario di san Giovanni Bosco*, tom 4, list 2539.

- *Giovanni Battista Lemoyne, Angelo Amadei, Eugenio Ceria, Memorie biografiche di don [del venerabile servo di Dio / del beato / di San] Giovanni Bosco, 19 tomów.*

Dokumenty Zgromadzenia i Rodziny Salezjańskiej

- *Dokumenty Rady Generalnej Towarzystwa Salezjańskiego św. Jana Bosko, oficjalnego organu animacji i łączności Zgromadzenia Salezjańskiego. Dyrekcja Generalna Dzieła Księdza Bosko.*
- *Specjalna Kapituła Generalna Towarzystwa Salezjańskiego 1971.*
- *Kapituła Generalna 21 Towarzystwa Salezjańskiego 1978.*
- *Kapituła Generalna 22 Towarzystwa Salezjańskiego 1984.*
- *Kapituła Generalna 23 Salezjanów ks. Bosko. „Wychowywać młodzież do wiary” 1990.*
- *Kapituła Generalna 24 Salezjanów ks. Bosko. „Salezjanie i świeccy: zjednoczeni w Duchu i posłannictwie Księdza Bosko” 1996.*
- *Kapituła Generalna 25 Salezjanów ks. Bosko. „Wspólnota salezjańska dzisiaj” 2002.*
- *Kapituła Generalna 26 Salezjanów ks. Bosko. “Da mihi animas, cetera tolle” 2008.*
- *Konstytucje i Regulaminy Towarzystwa św. Franciszka Salezego 1984.*
- *Sistema Salesiano di Comunicazione Sociale. Linee orientative per la Congregazione Salesiana. Dykasterium ds. Komunikacji Społecznej 2011.*

- *Wolontariat w Posłannictwie Salezjańskim. Dykasteria ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego i Dykasteria ds. Misji* 2008.
- ks. Pascual Chávez Villanueva, *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej*, 2012.
- *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore. Direzione Generale Opere Don Bosco* 2003.
- *Politiche per la presenza Salesiana nell'educazione superiore 2012-2016. Direzione Generale Opere Don Bosco* 2012.

Skróty

ACG	Dokumenty Rady Generalnej Towarzystwa św. Franciszka Salezego
ISPWD	Inspektorialny Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski
KG	Kapituła Generalna Towarzystwa św. Franciszka Salezego
Konst.	Konstytucje Towarzystwa św. Franciszka Salezego (1984)
MGS	Salezjański Ruch Młodzieżowy
OPI	Organiczny Program Inspektorialny
RO	Regulaminy ogólne
SPWD	Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski
WWD	Wspólnota Wychowawczo-Duszpasterska

**APOSTOLSKA TOŻSAMOŚĆ
SALEZJANÓW KS. BOSKO:
EWANGELIZOWAĆ I WYCHOWYWAĆ**

**OD MISJI EWANGELIZACYJNEJ CHRYSYSTUSA
PO EWANGELIZACYJNĄ MISJĘ KOŚCIOŁA**

**SALEZJAŃSKIE DUSZPASTERSTWO
MŁODZIEŻOWE CZĘŚCIĄ ŻYCIA I KULTURY
WSPÓŁCZESNEJ MŁODZIEŻY**

CZĘŚĆ

PIERWSZA

W części pierwszej zarysowano kształt odnowionego Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego w ujęciu teologicznym i antropologicznym oraz zaproponowano skuteczne formy głoszenia Dobrej Nowiny młodzieży, uwzględniające jej oczekiwania.

SALEZJAŃSKIE DUSZPASTERSTWO MŁODZIEŻOWE CZĘŚCIĄ ŻYCIA I KULTURY WSPÓŁCZESNEJ MŁODZIEŻY

ROZDZIAŁ

„Zlitował się nad nimi, byli bowiem jak owce nie mające pasterza...”

(Mk 6,34)

Bóg wskazał Księdzu Bosko chłopców, szczególnie tych najuboższych, jako pierwszych i głównych odbiorców jego posłannictwa. Wezwani do pełnienia tej samej misji, dostrzegamy jej ogromne znaczenie: młodzież bowiem jest w takim wieku, w którym podejmuje się zasadnicze decyzje życiowe, przygotowujące przyszłość społeczeństwa i Kościoła. Za przykładem Księdza Bosko potwierdzamy konieczność zajęcia się przede wszystkim „młodzieżą biedną, opuszczoną i zagrożoną”, która odczuwa szczególną potrzebę miłości i ewangelizacji i dlatego pracujemy zwłaszcza w środowiskach najuboższych”

[Konst. 26]

Spójrz – powiedział (...) – Oto twoje pole; tu będziesz pracował”

[Wspomnienia Oratorium: Wstęp]

Pierwszy rozdział

ma inspirować:

opisane w nim duszpasterstwo młodzieżowe charakteryzuje się pozytywną wizją rzeczywistości młodzieży, otwartością na jej oczekiwania (także ukryte i nieuświadomione). Żeby prawdziwie docenić potencjał tkwiący w młodzieży, trzeba stać się częścią jej świata. Rezygnujemy z modelu duszpasterstwa hermetycznego i spoglądamy z nadzieją zwłaszcza na najstarszych i najbardziej zagrożonych. Nowe paradygmaty kulturowe i wyzwania domagają się uwagi duszpasterskiej Kościoła, prowokują do refleksji nad sensem duszpasterstwa i racją bytu wspólnoty eklezjalnej. W niniejszym rozdziale ukazane zostały przesłanki, jakimi w pracy na rzecz młodzieży kierował się ks. Bosko i ówczesne Zgromadzenie Salezjańskie.

1

„Oto twoje pole; tu będziesz pracował”

Jan Bosko, w domu rodzinnym i w Becchi postugiwał się dialektem piemonckim, podobnie jak mieszkańcy okolicznych wsi. Wierzymy, że właśnie w tym dialekcie przemówiła do niego pełna majestatu Maryja, gdy we śnie, który przyśnił się dziewięcioletniemu Jankowi, wskazywała chłopcu przyszły obszar posługi apostolskiej. Maryja powiedziała „tu będziesz pracował”, jednak bardziej prawdopodobne jest, że użyła czasownika „orać”, a zdanie przez nią wypowiedziane brzmiało: „oto pole, które będziesz musiał zorać”.

Jesteśmy dziećmi rolnika, dlatego charyzmat salezjański nosi w sobie wyjątkową cnotę – **cnotę nadziei** – fundament naszego postannictwa młodzieżowego. Nie oglądamy się za siebie, a na nagrodę za pracę w pocie czoła przyjdzie nam poczekać. Piemoncka ziemia to kamienie i odłogi – zamaznięta jesienią i zbita na początku wiosny. Oracz to nie siewca, który w ziarnie dostrzega przyszłe plony; nie przypomina też żniwiarza, który będzie je zbierał. Oracz może tylko mieć nadzieję na pewną przyszłość, która póki co oznacza zmagania w pocie czoła.

Pragnący ewangelizować i wychowywać młodzież nie mają czasu do stracenia; nie wolno im tracić z oczu celu, pogrążając się w rozmyślaniach nad przeszłością; nie mogą też oczekiwać natychmiastowych rezultatów. Muszą mieć nadzieję, patrzeć przed siebie i umiejętnie pielęgnować w sercach pewność, że ich praca przyniesie wspaniałe owoce świętości:

dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli.

„Polem uprawnym” salezjanów jest młodzież. W pracy z młodzieżą cechuje nas upór rolnika i brawura wykazywana przez naszego Założyciela, gdy intuicja podpowiadała mu, że **jego zamysły pochodzą od Boga**; uważnie przy-

„Gdy chodzi o dobro potrzebującej młodzieży lub zdobycie duszy dla Boga, staje się zuchwały”

(MEMORIE BIOGRAFICHE XIV, ROZDZIAŁ XXVIII)

glądamy się współczesnej rzeczywistości i na niej koncentrujemy nasze wysiłki, ponieważ jest czasem nadziei, czasem młodości, gdzie – chociaż na pierwszy rzut oka mogłoby się wydawać inaczej – zostało już zasiane ziarno świętości – należy je tylko odpowiednio pielęgnować.

2

Życzliwość i chęć kontaktu z młodością

Przeprowadzka do Turynu w 1841 roku oznaczała dla pochodzącego ze wsi, młodego ks. Bosko odkrycie zaskakującego i nowego świata młodości, który w niczym nie przypominał krajobrazów znanych z dzieciństwa. W Turynie spotkał wielu chłopców migrujących do stolicy Księstwa Sabaudii-Piemontu w poszukiwaniu pracy i przyszłości, i odkrył bardziej niebezpieczne, okrutne i nieprzejednane oblicze społeczeństwa niż znane mu z Becchi czy maleńkiego Chieri.

„Wystarczy, że jesteście młodzi, żebym was bardzo kochał”

(MŁODZIENIEC ZAOPATRZONY: WSTĘP DO MŁODZIEŻY)

Ks. Bosko znalazł się nagle w nowym świecie, pełnym problemów społecznych, gospodarczych, politycznych i religijnych, w którym nasilał się antyklerykalizm, a powszechnym wśród „szlachetnie urodzonych” i części przedstawicieli Kościoła było przekonanie, że młodość nigdy nie sprostą wymogom życia obywatelskiego. Liczne było grono osób bez wykształcenia i analfabetów; wielu młodych ludzi żyło z dala od Kościoła, kradło i dopuszczało się innych przestępstw, a jedynym rozwiązaniem systemowym była *la Generala* – zakład poprawczy dla nieletnich.

Między innymi dzięki kierownictwu ks. Cafasso, ks. Bosko **spojrzał na ten świat przez inny pryzmat** i zobaczył w młodych wychowankach zakładów poprawczych przyszłych uczciwych obywateli, w chłopcach ulicy – dobrych chrześcijan, a w kominarzach, młodych robotnikach

i pracownikach – przyszłych świętych, filary ówczesnego i przyszłego społeczeństwa oraz Kościoła. W tym tkwi wielkość nadziei, która miłosierną miłością *umiłowała przyszłość, uwierzyła i poznała ją*.

Ks. Bosko był nastawiony do ówczesnego Turynu przede wszystkim życzliwie. Stawiał się na miejscu swoich chłopców. Jego powołanie dojrzało, a dzięki formacji stał się kapłanem żyjącym blisko człowieka, empatycznym, nawiązującym bezpośredni kontakt, współodczuwającym z młodzieżą i dorosłymi. Wybrany pod natchnieniem Maryi, tworzony i realizowany przez niego intuicyjnie model duszpasterstwa zasadza się na życzliwości duszpasterza, który nie jest ani dowcipnisiem, ani kumplem, tylko człowiekiem, w którego obecności natychmiast czujemy się kochani za to, kim jesteśmy i w każdym aspekcie naszego życia.

Posługa duszpasterska ks. Bosko, decyzja, by rozpocząć od najmniejszych, inwencja i dalekowzroczność nie wynikały z żadnych badań socjologicznych nad problemami społecznymi ani psychologicznego stwierdzenia potencjału tkwiącego w dorastającej młodzieży, czy wyłącznie filantropijnego odruchu serca człowieka, który podejmuje działanie kierując się wyłącznie potrzebami bliźnich. **Ksiądz Bosko pełnił swoją posługę jak Dobry Pasterz**, który widząc zagubione, błąkające się bez pasterza stado, poruszony do głębi, zaczyna głosić mu Słowo i karmić je, by wzmocniło ciało i ducha teraz i na wieczność: „Gdy Jezus wysiadł, ujrzał wielki tłum. Zlitował się nad nimi, byli bowiem jak owce nie mające pasterza. I zaczął ich nauczać” (Mk 6,34).

Charakterystyczną cechą posługi duszpasterskiej Zgromadzenia jest zatem głęboka umiejętność *znajdowania okazji do spotkania, bliskości i tworzenia wspólnoty z młodzieżą*. Salezjanie szukają młodzieży w jej środowiskach, miejscach wolności i bezpośrednich interesów (por. Konst. 38). Naśladując Chrystusa Dobrego Pasterza, starają się zaradzić zagubieniu i pragnieniu osób, do których zostali posłani, wsłuchując się w ich potrzeby i prosząc Ducha Świętego o dar życzliwego serca na wzór łagodnego Serca Jezusa (KG20 poz. 100).

Dlatego posługa duszpasterska powinna być pełniona profesjonalnie, z wykorzystaniem wszelkiej pomocy ze strony nauki i wiedzy ludzkiej. Jej kierunki winny wynikać przede wszystkim z **kontemplacji sytuacji młodzieży oczami Boga**, jak to robił ks. Bosko od momentu spotkania z Maryją we śnie w wieku lat dziewięciu, do końca życia – modlitwą, zawierzeniem

Maryi, posłuszeństwem Kościołowi, kształtując swoje pragnienia i uczucia na wzór Jezusowych. „To dążenie niech was ożywia; ono też było w Chrystusie Jezusie” (Flp 2,5).

„Przełożeni powinni kochać to, co podoba się młodzieży, a młodzi powinni kochać to, co podoba się przełożonym”

(MEMORIE BIOGRAFICHE XVII, ROZDZIAŁ III)

3

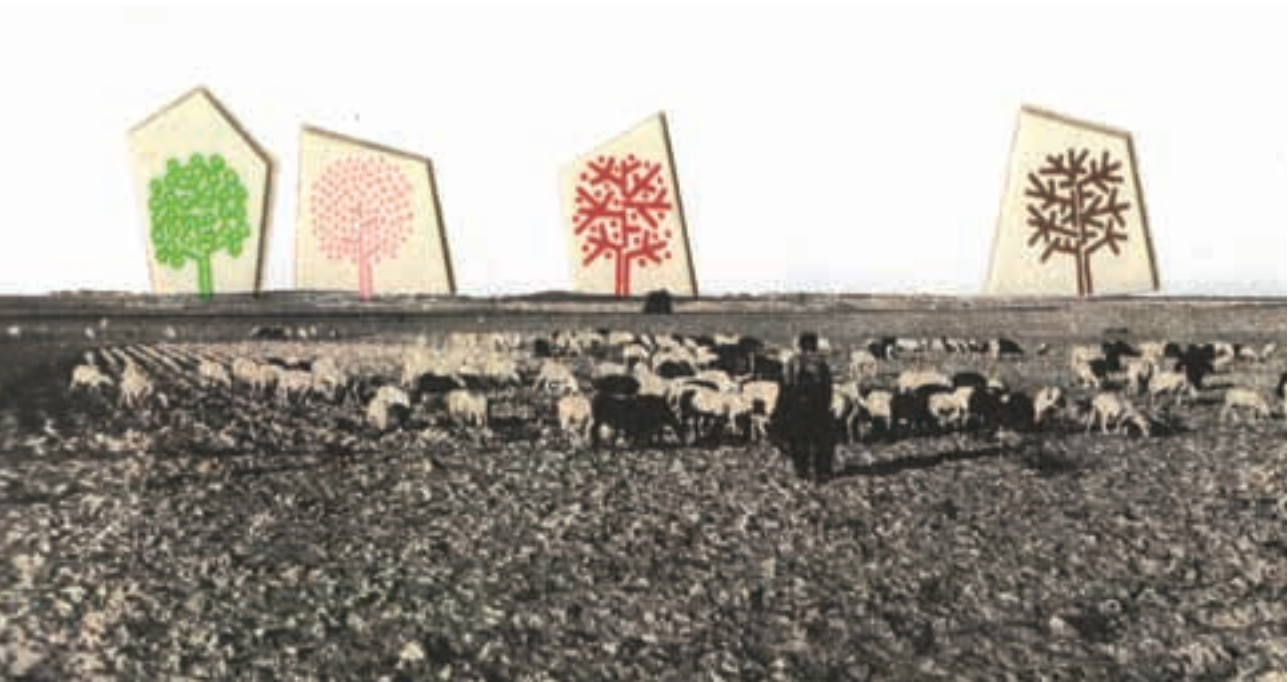
Wychowawcy i wierzący kontemplują rzeczywistość

Kontemplacja pozwala ujrzeć głębię rzeczywistości. Znamy wiele snów ks. Bosko, w których przedstawiał swoją pracę i zdarzenia w Oratorium jako walkę (niekiedy brutalną) między dobrem a złem, a mówiąc dokładniej między diabłem a Maryją i Jezusem. Owe wizje nie były wyłącznie metaforami stosowanymi w celach wychowawczych „podczas słówka na dobranoc” na Valdocco. Przedstawiały rzeczywistość widzianą oczami człowieka kontemplującego życie przez pryzmat Boga. Walka między Jezusem a siłami zła jest faktem: chociaż wiemy, że dobro na pewno zwycięży (na tym zasada się nasz optymizm i nadzieja), póki co, trwa walka. Nasze duszpasterstwo jest częścią zwycięskich, ale nadal brutalnych zmaganiań o **uwolnienie młodzieży od prawdziwego zniewolenia i zła, czyli od różnych form grzechu** (grzechu własnego, wspólnoty Kościoła, społeczeństwa), który ciemniży człowieka i stawia przeszkody na drodze do Raju.

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe jest formą włączania się w tę walkę, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy: duchowe, materialne, strukturalne, organizacyjne, polityczne, społeczne, gospodarcze i prawne, by każdy młody człowiek mógł osiągnąć pełni życia *godnego Boga i radość, do której został przeznaczony*.

Salezjanin przyjmuje na siebie tę odpowiedzialność (Konst. 18); radośnie i z nadzieją podejmuje wysiłek słuchania, obserwowania i rozeznawania sytuacji grzechu we współczesnym świecie i codziennym, osobistym i wspólnotowym, działaniem tworzy narzędzia do wypełniania swojego posłannictwa, czyli doprowadzenia młodzieży (także żyjącej daleko od Boga) do życia szczęśliwego teraz i w wieczności.

Za przykładem Dobrego Pasterza, który gromadzi swoje owce i prowadzi je na pastwiska, **duszpasterstwo salezjańskiej jednocześnie ewangelizuje i wychowuje**, przemieniając całe życie młodego człowieka. Duszpasterz stara się słuchać oraz dogłębnie i właściwie poznać rzeczywistość, by móc ją przemieniać zgodnie z wolą Boga (zob. rozdział III). W związku z powyższym posłannictwo salezjańskie, zgodnie z intuicją Założyciela, obejmuje całą osobę i świat. *Misyjna troska duszpasterska ks. Bosko* obejmuje całego młodego człowieka na całym świecie – każdy wymiar osoby ludzkiej (także w kontekście społecznym). Właśnie dlatego od zarania Zgromadzenia Salezjańskiego wychodzimy na spotkanie młodzieży w jej środowiskach, by głosić jej Ewangelię.

4

Wspólnota oparta na miłości

W naszych dziełach tworzymy wspólnoty wychowawczo-duszpasterskie (WWD), które pozwalają nam stać się **znakami miłości Boga do młodzieży i głosi ją** (Konst. 47). Te dwa elementy są nam drogowskazem i nadają sens naszemu posłannictwu, realizowanemu przede wszystkim w obszarach misji Chrystusa, który przyszedł na ziemię, „by [owce] miały życie i miały je w obfitości” (J 10,10). Jezus nie przyszedł ofiarować życia jak każde inne, tylko Swoje własne, ponieważ był wcieleniem Życia, Prawdy i Drogi, które ku niemu prowadzą (J 14,6).

Życie, którego wcieleniem, objawieniem i świadectwem aż do śmierci na krzyżu jest na ziemi Chrystus, to życie Boga Ojca, Syna i Ducha Świętego, zjednoczonych w miłości. Dlatego, po pierwsze, towarzyszy nam niezachwiane przekonanie, że nadrzędnym celem naszego posłannictwa w Kościele i świecie jest **proponowanie młodzieży, zwłaszcza najuboższej, udziału w życiu Chrystusa**, utkanym z więzi, miłości, jedności w Trójcy Świętej z Ojcem, które jest ostatecznym celem naszego istnienia oraz źródłem radości doczesnej i wiecznej. Tylko całkowicie zjednoczeni z Bogiem, miłością w Trójcy Świętej, młodzi – jak Syn, który stał się człowiekiem – mogą odnaleźć sens własnego życia, czyli pełnię siebie w codzienności oraz prawdę, że Bóg przeznaczył ich do pełni życia i szczęścia.

Spełnienia osobistego nie osiąga się w samotności – jest wynikiem procesu, który od początku przebiega w trynitarnej komunii. Zostaliśmy stworzeni do komunii, ponieważ człowiek jest jednocześnie dzieckiem Bożym. Propagowanie duchowości wspólnoty jest podstawą wychowania we wszystkich środowiskach rozwoju ludzkiego

„Komunia i misja są ze sobą głęboko związane, przenikają się i nawzajem implikują tak dalece, że komunია jest równocześnie źródłem i owocem misji”

[CHRISTIFIDELES LAICI POZ. 32]

i chrześcijańskiego (por. *Novo Millennio Ineunte* poz. 43). Dlatego w naszym postannictwie najważniejsze nie są struktury i działania, tylko animacja **wspólnoty wychowawczo-duszpasterskiej, by stanowiła na ziemi obraz komunii Niebieskiej, do której jesteśmy wezwani.**

Wierzmy, że miłość Boga, którą niesiemy młodzieży, zaowocuje w ich życiu radością, ascezą i sakramentami, które pokonują grzech indywidualizmu, samotności i samowystarczalności. Jesteśmy wezwani do budowania wspólnoty opartej na miłości i nieustannego animowania jej, by tu, na ziemi żyła w sposób, którego Bóg pragnie dla niej w wieczności.

5

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe wyrazem postannictwa salezjańskiego

Wyrazem postannictwa salezjańskiego, cechą charakterystyczną Salezjanów, określającą **nasze zadanie w Kościele i miejsce wśród innych rodzin zakonnych** (por. Konst. 3) jest konkretna posługa pełniona w czasie przez Zgromadzenie. Składają się na nią wszystkie projekty, dzieła, środowiska wychowawcze, miejsca formacji i działalności ewangelizacyjnej, zebrane pod wspólną nazwą Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego.

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe nie wyczerpuje bogactwa postannictwa Zgromadzenia. Postannictwo ma naturę teologalną i jest ściśle powiązane z powołaniem całego Zgromadzenia i poszczególnych współbraci. Musi się jednak wyrażać w konkretnym działaniu. Duszpasterstwo młodzieżowe to najważniejszy i charakterystyczny wyraz postannictwa salezjańskiego.

Mówimy o duszpasterstwie, ponieważ mamy do czynienia z *różnymi działaniami jednej wspólnoty eklezjalnej*, animowanej przez Salezjanów ks. Bosko i współpracowników świeckich (por. KG25), którzy wspólnie tworzą na danym obszarze wspólnotę Kościoła o charakterze salezjańskim, realizującą misję ewangelizacyjną w formie kolejnych inicjatyw wychowawczo-duszpasterskich.

Jego charakter młodzieżowy wynika ze *stawiania w centrum działań młodzieży, zwłaszcza najbardziej potrzebującej*. Należy szukać młodzieży w jej środowiskach, otwierać się na tkwiące w niej zasoby i jej trudności; trzeba odkrywać wyzwania poszczególnych kontekstów kulturowych, społecznych i religijnych, a nawiązując dialog z młodzieżą, dzięki pedagogii towarzyszenia duchowego, proponować drogę ku autentycznemu spotkaniu z Jezusem Chrystusem we wspólnotcie (por. KG20 poz. 360).

Jest salezjańskie, ponieważ jego najważniejszy punkt odniesienia – miarę autentyczności, skuteczności, podstawę programów i działania – stanowi *charyzmat ks. Bosko, wyrastający z wychowawczej miłości Dobrego Pasterza*, będący wyrazem pedagogii prewencyjnej, życzliwej, otwartej na dialog i pełnej ufności.

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe jest wyrazem postannictwa w Kościele, w stylu ks. Bosko. Najważniejszym działaniem w jego obrębie jest ewangelizacja, ponieważ jako Salezjanie, mamy świadomość, że naszym najważniejszym zadaniem jest proponowanie wszystkim młodym życia wzorowanego na Jezusie, stopniowego spotkania z Nim, życia pełnią natury ludzkiej oraz aktywnego udziału i współodpowiedzialności za budowanie Królestwa Bożego w świecie.

Duszpasterstwo salezjańskie nie jest alternatywą dla duszpasterstwa Kościoła, który z natury ma charakter ewangelizacyjny. *Jego cechą charakterystyczną w Kościele jest metoda oparta na wychowaniu.*

Jesteśmy posłani przede wszystkim do młodzieży, którą ks. Bosko nazwał najcenniejszą, najbardziej

„Naszym najważniejszym celem musi być troska o młodzież, a wszelkie zajęcia, które nam w tym przeszkadzają, są złe”

(MEMORIE BIOGRAFICHE XIV, ROZDZIAŁ XI)

wrażliwą częścią społeczeństwa ludzkiego i radością Pana. Chociaż mówimy o „młodzieży”, co nieuchronnie każe zawęzić pole myślenia do określonego przedziału wiekowego, nie posługujemy się kategorią psychologiczną ani socjologiczną. Dorastanie to nie tylko okres przejściowy kształtowania dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli. Należy rozumieć go w dwójnasób:

- z jednej strony jest jednym z okresów rozwojowych człowieka, który trudno zrozumieć bez związku z wcześniejszymi i następującymi bezpośrednio po nim; fazą rozwoju ku dorosłości;
- z drugiej zaś trzeba podkreślać jego cechy swoiste, konieczne do integralnego rozwoju i pełnego wejścia w kolejne fazy.

Podobnie jak trudno mówić o wyraźnych granicach pomiędzy kolejnymi etapami rozwoju, tak trudno uznać, że okres młodości ma pierwszorzędne znaczenie w życiu człowieka. Natomiast z pewnością wiążą się z nim określony sposób odczuwania i postawa wobec świata.

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe kieruje swoje działania do młodzieży. Wiek należy postrzegać w następstwie przyczynowo-skutkowym okresów wcześniejszych i późniejszych; należy też uwzględnić jego elementy swoiste, konieczne do integralnego rozwoju i pełnego wejścia w kolejne fazy. Odkryjemy wówczas, że młodość i wiek dorastania, który ją bezpośrednio poprzedza, są **najcenniejszym**

skarbem ludzkości, ponieważ w tym okresie młodzież doświadcza siebie i zaczyna postrzegać wolność jako zadanie odkrywania prawdy o sobie, której częścią są powołanie od Boga i solidarność z bliźnimi. W tym wieku zaczyna się rozumieć i pragnąć własnej misji w życiu, by po okresie próby, gdy młody człowiek „przymierza” różne tożsamości, podjąć ostateczną decyzję. W tym wieku najważniejszą cnotą jest siła; to faza idealizmu – rzucania wyzwania rzeczywi-

„Współczesna młodzież jest najbardziej wrażliwą i najcenniejszą grupą w społeczeństwie. To na niej opiera się nadzieje na dzisiaj i na przyszłość”

(INTRODUZIONE AL PIANO DI REGOLAMENTO PER L'ORATORIO SAN FRANCESCO DI SALES)

„Chłopcy, pamiętajcie, że jesteście radością Boga”

(MEMORIE BIOGRAFICHE III, ROZDZIAŁ LIII)

stości w imię pamięci przodków – gdy wybory dokonywane w imię prawdy i dobra są szczególnie silne. Poczucie misji rodzi odwagę zaufania obietnicy złożonej przez osobę cieszącą się autorytetem.

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe dąży do tego nie tylko dla dobra młodzieży, ale i z młodzieżą, co wyróżnia je na tle innych duszpasterstw w Kościele. Ks. Bosko był pierwszym świętym, który założył **zgromadzenie zakonne nie tylko dla młodzieży ale i z młodzieżą**, doceniając w niespotykany wcześniej sposób charakterystyczną dla tego wieku chęć osobistego zaangażowania i czyniąc młodego człowieka podmiotem odpowiedzialnym osobiście za swój rozwój religijny i osobowy. Salezjańskie duszpasterstwo jest młodzieżowe, ponieważ młodzież jest zarówno przedmiotem, jak i podmiotem jego działań, miarą ich jakości i skuteczności. Stopień zaangażowania i odpowiedzialności jest jednak zawsze adekwatny do wieku i dojrzałości konkretnej osoby. Przełamując bariery pokoleniowe i paternalizm duszpasterski, w duchu rodzinnym proponujemy odpowiedzialność wychowawczą w szczerym i otwartym dialogu, świadomi, że samostanowienie o sobie i podmiotowa relacja z Bogiem są warunkami świętości.

Z młodzieżowego profilu duszpasterstwa wynika jego charakter wychowawczy i ewangelizacyjny. Mówiąc innymi słowami duszpasterstwo jest ewangelizacją, która proponuje młodzieży życie na wzór Chrystusa i integralnym procesem kształtowania osoby ludzkiej, czyli wychowanie.

„Naszym podstawowym zadaniem jest zatem proponowanie każdemu przeżywania życia na wzór Chrystusa”

[KG26 POZ. 36]

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe jest zatem *organicznym działaniem WWD, wynikającym z postąnnictwa charyzmatycznego, którego celem jest prowadzenie młodzieży do osobistej dojrzałości, dostrzeżenia jej wymiaru religijnego, osiągnięcia komunii z Kościołem i Jezusem Chrystusem, który daje pełnię życia i stanowi jego fundament, a – za sprawą wychowania – stawania się w „uczciwymi obywatelami i dobrymi chrześcijanami”, współtworzącymi Królestwo Boże.*

6

Zwiększanie liczby miejsc spotkania z młodzieżą i troska o ich odpowiednią jakość

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe z definicji odczytuje znaki czasu, ponieważ młodzież z natury cały czas się zmienia, podobnie jak jej wiek i warunki życia. Dlatego duszpasterstwo salezjańskie nie boi się *zmieniać własnych paradygmatów i nawracać się*.

Pracujemy w środowiskach bardzo złożonych, naznaczonych sprzecznościami. Ma to szczególne znaczenie zwłaszcza współcześnie. Młodzież ma **różne, czasami nawet sprzeczne** doświadczenia religijne; niekiedy stanowią one zbiór niepowiązanych ze sobą doświadczeń, które trudno zebrać w jednolity projekt życia. Dla wielu młodych sporadyczne lub okresowe kontakty z propozycją chrześcijańską (katechezy, uroczystości, wydarzenia w Kościele itp.) mają niewielkie znaczenie, ponieważ są zbyt niewyraźne i zbyt oderwane od konkretnych problemów życia. Czasami zakładamy w naszych inicjatywach bezpośrednie zainteresowanie wiarą lub otwartość na religijny wymiar życia, czy wyraźne pytanie o sens życia. Tymczasem wielu młodych ludzi boryka się z trudnościami dnia codziennego oraz potrzebą zaspokajania podstawowych potrzeb, znajdując się *de facto*, zarówno fizycznie, jak (a może przede wszystkim) myślami, w zupełnie innym miejscu. Obserwujemy wówczas obojętność na wiarę, która – co istotne – związana jest z konkretną propozycją – a skoro tak, nie należy owej obojętności odczytywać jako zupełnego zamknięcia się na wiarę, obecność Boga i dobra, które dają nadzieję i nadają sens życiu.

Z tak skomplikowaną sytuacją mamy do czynienia nie tylko w przypadku młodzieży. Zgromadzenie Salezjańskie ma obecnie stabilne struktury na całym świecie. Czerpie też inspirację z napięć rodzących się między wiernością swojej tożsamości a jej konkretnymi przejawami w różnych, złożonych kontekstach posługi salezjańskiej.

Jako Salezjanie jesteśmy wezwani do odważnego odkrywania w procesie globalizacji i zmian strukturalnych korzeni naszej tożsamości,

podejmowania z wiarą refleksji nad programami duszpasterskimi i bardziej autentycznego realizowania posłannictwa młodzieżowego, by stanowiło wyraźną i kreatywną propozycję nowych i współczesnych form głoszenia Dobrej Nowiny.

7

Wierni wrażliwości młodzieży i Kościoła

Sympatia żywiona dla ks. Bosko przekłada się dzisiaj na świadomość konieczności rewizji naszych działań duszpasterskich, byśmy zawsze byli wierni **wrażliwości młodzieży** - (jej głębokim pragnieniom, kulturze, w której żyje, a my chcemy uczynić ją jej aktywnymi podmiotami, nie tylko odbiorcami i konsumentami) - oraz **wrażliwości Kościoła** (jego misji ewangelizacyjnej), pełniąc nasze posłannictwo tu i teraz, dzięki działaniu Ducha Świętego, rozumiane jako prawda, której bogactwo wynika z połączenia tradycji z nowoczesnością, nieustannie odnawiająca nasze działanie i prowadząca na spotkanie z Oblubieńcem (por. *Lumen Gentium* poz. 4).

Dlatego musimy przebywać wśród młodzieży, poważnie traktując *asystencję*, o czym pisał ks. Bosko w liście z Rzymu w 1884 roku. Konieczna jest obecność fizyczna, bliskość duchowa, kulturowa i emocjonalna oraz przedsiębiorczość; paternalizm powinna zastąpić bliskość wynikająca ze świadomości tego, czym żyją młodzi i co przeżywają, która w relacji wychowawczej pozwala na nowo okrywać Boga i jego wezwanie do przeżywania powołana i nieustannego odnawiania swojego świadectwa.

Wierność światu młodzieży i misji kościoła jest tradycją Zgromadzenia. Wynika z niej przede wszystkim konieczność zwiększania liczby miejsc spotkań ze współczesną młodzieżą i troska o ich wysoką jakość; odkrywanie, wypróbowywanie i proponowanie nowych form słuchania, wymiany doświadczeń, wiedzy i umiejętności (por. Konst. 19). Proces nawrócenia **polega na rewizji duszpasterstwa i odnawianiu go, za punkt wyjścia przyjmując** dynamiczną, odnowioną i misyjną **wierność światu i Ewangelii**.

Na tym właśnie polega *Nowa Ewangelizacja*, czyli podjęcie na nowo przez Kościół posłannictwa misyjnego Chrystusa Pana, który pragnął Kościoła i posłał go do świata, by prowadzony Duchem Świętym, dawał świadectwo otrzymanego zbawienia i Boga Ojca, pierwszej przyczyny dzieła zbawienia. To nie tylko odnowa, zmiana paradygmatów, programów czy projektów, ale i prawdziwe nawrócenie, będące drogą świętości, walki z grzechem i coraz większego upodabniania się do Chrystusa, Dobrego Pasterza.

Dlatego Salezjanie konsekrowani i świeccy, podążając jako WWD za charyzmatycznym powołaniem do głoszenia Dobrej Nowiny, czują się w szczególny sposób wezwani do podjęcia Nowej Ewangelizacji, będącej zadaniem całego współczesnego Kościoła. Podejmując to wyzwanie, odnajdujemy w odnowionej wierności charyzmatowi nową gorliwość apostolską, zapał do spotkania z młodzieżą i podejmujemy rewizję naszych działań duszpasterskich, by coraz skuteczniej głosić Ewangelię, przyczynić się do nadejścia Królestwa Bożego i wychowywać dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli, teraz i w przyszłości.

OD MISJI EWANGELIZACYJNEJ CHRYSTUSA

PO EWANGELIZACYJNĄ
MISJĘ KOŚCIÓŁ

ROZDZIAŁ

*„...by rozproszone
dzieci Boże zgromadzić
w jedno...”*

(J 1152)

« *My, Salezjanie Księdza Bosko (SDB) tworzymy wspólnotę ochrzczonych, którzy, postulując wezwaniu Ducha Świętego, pragną przez określoną formę życia zakonnego realizować program apostolski Założyciela: być w Kościele znakami i nosicielami miłości Bożej do młodzieży, zwłaszcza uboższej. W wypełnianiu tego postannictwa odnajdujemy drogę naszego uświęcenia”*

[Konst. 2]

« *[...] By rozproszone dzieci Boże zgromadzić w jedno” (J 11,52). Słowa świętej Ewangelii, w których poznajemy Bożego Zbawiciela, który zstąpił z nieba na ziemię, by zebrać wszystkie rozproszone po całej ziemi dzieci Boga, możemy moim zdaniem odnieść bezpośrednio do współczesnej młodzieży. Współczesna młodzież jest najbardziej wrażliwą i najcenniejszą grupą w społeczeństwie. To na niej opierają się nadzieje na dzisiaj i na przyszłość [...]. Takie było postannictwo Syna Bożego; i tylko jego święta religia może to uczynić [...] Kiedy oddałem się tej świętej postudze, chciałem poświęcić każdy mój trud na większą chwałę Boga i dla dobra dusz; chciałem wychować dobrych obywateli tej ziemi, by w przyszłości stali się godni nieba. Niech Bóg mi dopomoże, bym mógł kontynuować moją misję do ostatniego tchnienia”*

[Introduzione al Piano di Regolamento per l'Oratorio San Francesco di Sales]

Nowoczesne Salezjańskie Duszpaster-

stwo Młodzieżowe budowane jest w oparciu o refleksję charyzmatyczną i teologiczną. Duszpasterstwo Młodzieżowe jako działanie wspólnoty Kościoła wymaga pogłębionej refleksji teologicznej i eklezjologicznej. W drugim rozdziale mowa o trzech fundamentach: Jezusie Chrystusie ewangelizującym i głoszącym wspólnotę z Bogiem i między ludźmi (miłość braterska), która stanowi doskonałą realizację Boga Wspólnoty-Miłości; Kościele, „tajemnicy jedności i misji”, ożywianym i podtrzymywanym przez Ducha Świętego; Zgromadzeniu Salezjańskim, które włącza się w misję ewangelizacyjną Kościoła, pełniąc swoją postugę przede wszystkim wśród młodzieży.

1

Jezus Chrystus Dobry Pasterz doskonałym objawieniem miłości Bożej

W tym niezwykle cennym tekście (zob. powyżej) nasz Święty Założyciel mówi o integralności wychowania salezjańskiego, które dzięki *Systemowi Prewencyjnemu* kształtuje „uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan” oraz wyraźnie otwiera przed nami **teologiczną głębię posłannictwa powierzonego ks. Bosko przez Boga**. Mimo zmiany miejsc i sytuacji, pełnimy to samo posłannictwo. Jesteśmy wezwani, by we wspólnocie Kościoła być znakami i nosicielami miłości Boga do młodzieży, zwłaszcza najuboższej i głosić jej tę miłość (por. Konst. 2).

Jak czytamy w *1 Liście św. Jana* Bóg objawił pełnię swojej miłości w Jezusie Chrystusie: „[To wam oznajmiamy], co było od początku, cośmy usłyszeli o Słowie życia, co ujrzeliśmy własnymi oczami, na co patrzyliśmy i czego dotykały nasze ręce-bo życie objawiło się. Myśmy je widzieli, o nim świadczymy i głosimy wam życie wieczne, które było w Ojcu, a nam zostało objawione oznajmiamy wam, cośmy ujrzeli i usłyszeli, abyście i wy mieli współuczestnictwo z nami” (1 J 1,1-3a). W tym znaczeniu **Jezus jest najwyższym Prorokiem**; w odróżnieniu od proroków starotestamentowych, przez których w różnych momentach i na różne sposoby Bóg przemawiał do swojego ludu (por. Hbr 1). Jezus jest ostatecznym Słowem Bożym, skierowanym do wszystkich kobiet i mężczyzn na świecie.

Miłość Boga objawiona w Jezusie Chrystusie jest w najwyższym stopniu Dobrą Nowiną ofiarowaną wszystkim ludziom i stanowi pełnię każdego mężczyzny i każdej kobiety. Jezus ofiaruje ją poprzez zjednoczenie z Bogiem, zwłaszcza w sakramencie pojednania, i we wspólnocie wszystkich ludzi, w „nowym przykazaniu”: „Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali” (J 13,35).

Jezus głosi **Miłość Bożą, która zbawia każdego bez wyjątku**, przede wszystkim zaś wykluczonych na margines społeczny lub religijny: naj-

uboższych, chorych – zwłaszcza trędowatych i opętanych – nawet najbardziej oddalonych do Boga jawnogrzeszników (celników i nierządnic, por. Łk 7. 36-50, Łk 15,1-3). Okazuje też wielką dobroć i czułość dzieciom, mówiąc wręcz, że „kto nie przyjmie królestwa Bożego jak dziecko, ten nie wejdzie do niego” (Mk 10. 15).

Objawienie Bożej Miłości wobec wszystkich mężczyzn i kobiet to nie tylko obietnica na przyszłość, ponieważ Jezus ukazuje Miłość Boga poprzez swoje zbawcze działanie: „przeszedł On dobrze czyniąc” (Dz 10,38). Z drugiej strony każdy najbardziej „potrzebujący” (niezależnie od sytuacji), który doświadczył Bożej Miłości w słowie i działaniu Jezusa Chrystusa, sam zaczyna ewangelizować: chorzy, najubożsi, Samarytanka, którą pogardzano a nawet opętani przez legion demonów (por. Mk 5).

Mówiąc o swojej misji, Jezus wybrał **wizerunek Dobrego Pasterza** (por. Mt 18,12-14; Łk 15,4-7; J 10,1-8), „który zwycięża łagodnością i darem z samego siebie” (Konst. 11).

Jezus Dobry Pasterz nieustannie myślał o swoim posłannictwie: „Także innym miastom muszę głosić Dobrą Nowinę o królestwie Bożym, bo na to zostałem posłany, i głosił słowo w synagogach Judei” (Łk 4,43-44). „Mam także inne owce, które nie są z tej owczarni. I te muszę przyprowadzić i będą słuchać głosu mego, i nastanie jedna owczarnia, jeden pasterz” (J 10,16). Dobry Pasterz kocha wszystkie swoje owce, a jego miłość okazywana nawet zagubionym może dziwić. Dobry Pasterz okazuje swoją miłość troszcząc się o zagubioną owcę, szukając jej aż do skutku i radośnie obejmując w chwili odnalezienia (por. Łk 15,5).

„Ubóstwo świadczy o sytuacji społeczno-ekonomicznej; osamotnienie przypomina o „znaczeniu teologicznym” braku oparcia w Bożej Miłości; niebezpieczeństw odsyła do określonego etapu życia – dorastania-młodości – czasu podejmowania decyzji; później bardzo trudno zmienić nawyki i przyjęte postawy”

(KS. PASCUAL CHÁVEZ, ACG 384, KONTEMPLOWAĆ JEZUSA NA WZÓR KS. BOSKO)

„Jezus stał się najmniejszym z maluczkich i przyjął na siebie nasze słabości. Od niego uczmy się bliskości”

(LIST Z RZYMU, 1884)

Najgłębszym znaczeniem Wcielenia Syna Bożego, posłanego przez Ojca „za sprawą Ducha Świętego”, które **dopełnia się w najwyższym stopniu w misterium paschalnym** – śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa – jest właśnie ukazywanie „do końca” (J 13, 1) miłości Bożej, by zgromadzić w niej wszystkich mężczyzn i kobiety na świecie: „On bowiem jest naszym pokojem. On, który obie części [ludzkości] uczynił jednością, bo zburzył rozdzielający je mur [...],bo przez Niego jedni i drudzy w jednym Duchu mamy przystęp do Ojca” (Ef 2,14. 18).

2

Jezus objawia tajemnicę Boga, wspólnoty Miłości

Jezus objawia nam miłość Boga względem człowieka i ukazuje oblicze prawdziwego Boga, który jest **wspólnotą Miłości**, stanowiącej sedno wiary chrześcijańskiej: w akcie stworzenia Ojciec daje siebie Synowi, ich wspólne tchnienie to Duch Święty.

Wspólnota Miłości została objawiona ludziom w Synu, a za sprawą jego działania i Ducha Świętego mogą w niej realnie uczestniczyć. To podstawowe zadanie chrześcijanina: budowanie w świecie doczesnym Królestwa Bożego, opartego na sprawiedliwości, miłości i pokoju. „[Ojczy, proszę], aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojczy, we Mnie, a Ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno, aby świat uwierzył, żeś Ty Mnie posłał” (J 17,21).

3

Kościół wezwany do kontynuowania misji Jezusa

Podstawową przyczyną istnienia Kościoła jest kontynuowanie misji Jezusa. Oświeceni Duchem Świętym i umacniani jego siłą, budujemy wspólnotę z Bogiem i wszystkimi kobietami i mężczyznami bez wyjątku, przede wszystkim z „najmniejszymi”, w danym czasie i miejscu. Tę ciągłość ukazuje Nowy Testament w pismach św. Jana, gdzie autor dwukrotnie stwierdza: „Boga nikt nigdy nie widział” (J 1,18; 1 J 4,12). O ile jednak za pierwszym razem słowa padają w kontekście posłannictwa Jezusa („Ten Jednorodzony Bóg, który jest w łonie Ojca, [o Nim] pouczył”), o tyle w drugim przypadku dochodzi do „przekazania” posłannictwa wspólnocie wiernych w Chrystusie („Jeżeli miłujemy się wzajemnie, Bóg trwa w nas i miłość ku Niemu jest w nas doskonała”).

Najgłębszą istotą Kościoła jest **tajemnica wspólnoty i posłannictwa** (por. *Christifideles Laici* poz. 32), ponieważ kontynuuje on misję Jezusa Chrystusa głosząc Miłość Boga, by budować jedność-wspólnotę wiernych synów i córek Bożych. Kościół to doświadczenie wspólnoty z Bogiem i ludźmi.

Jest wspólnotą podtrzymywaną przez Ducha, gdzie *wiara*

*jest przeżywana we wspólnocie (koinonia);
jest widoczna i staje się spójnym świadectwem (martyria);
jest celebrowana (liturgia);
jest przekazywana w różnych posługach i działaniach
apostolskich (diakonia);
przekłada się na postawy życiowe (duchowość).*

Wspólnotowy charakter Kościoła jest widoczny i realizowany na różnych poziomach. Jego celem jest osiągnięcie eschatologicznej wspólnoty miłości z Bogiem i między ludźmi, czyli pełni Królestwa Bożego. Najlepszym miejscem i sposobem realizowania tej miłości już tu, na ziemi, jest wspólnota Kościoła, połączona miłością budowaną każdego dnia, niezbędną do urzeczywistnienia Królestwa w dziele ewangelizacji i katechizacji, udzielania sakramentów, doświadczania braterskiej

miłości we wspólnotach, prowadzenia dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego, zwalczania wszelkich form dyskryminacji i marginalizacji.

Z tego wynika **zasadniczo misyjna natura Kościoła**, którego najważniejszym priorytetem jest głoszenie Ewangelii Chrystusa wszystkim narodom i w każdej kulturze. Z tej misji wynika tożsamość Kościoła jako wspólnoty chrześcijańskiej, ponieważ ewangelizacja narodów powierzona mu przez Chrystusa nie jest wyłącznie „zadaniem do wykonania”, tylko wynika z natury Kościoła i określa jego istotę. Jak czytamy w pięknym fragmencie liturgii:

„Aby uczynić wszystkie narody jednym ludem nowym, którego celem jest Twoje Królestwo, warunkiem wolność Twoich dzieci, a statutem przykazanie miłości” (MSZAŁ RZYMSKI, PREFACJA ZWYKŁA VII)

4

Posłannictwo salezjańskie

Charyzmat salezjański jest częścią powszechnego posłannictwa Kościoła. Stanowi doświadczenie Ducha, dar Boga dla Kościoła i ludzkości w osobie ks. Bosko. Charakteryzuje się:

- określoną grupą odbiorców: gromadzenie młodzieży;
- uprzywilejowaniem najbardziej potrzebujących i zagrożonych, żyjących z dala od Boga, wykluczonych ze wspólnoty ludzkiej, którzy najbardziej potrzebują doświadczenia miłości Boga;

- *charakterystycznym stylem wychowania, stawiającym na pierwszym miejscu miłość (miłość wychowawczą, która pomaga dojrzeć i nawiązywać wzajemne relacje) i wspólnotę (duch rodzinny), by przełamywać samotność, zapobiegać różnym formom nadużyć i wyzysku oraz likwidować je;*
- *uprzywilejowaniem wychowania i doświadczenia WWD, będącego doświadczeniem i „obrazem Kościoła objawiającego zbawczy plan Boga” (Konst. 47).*

5

Maryja, Matka i Nauczycielka

„Wszyscy oni trwali jednomyślnie na modlitwie razem z niewiastami, Maryją, Matką Jezusa” (Dz 1,14). Matczyna obecność Maryi w pierwszej wspólnocie, pośród „braci i sióstr” Jezusa trwa w dziejach. Maryja ukazuje matczyne oblicze Miłości Boga, prowadzi do Jezusa, by każdy mężczyzna i każda kobieta **mogli stawać się Jego dziećmi**. Tak, jak podczas wesela w Kanie, troszczy się przede wszystkim o tych, którym „zabrakło wina” (J 2,3), czyli niezliczone grono młodych ludzi, którzy nie potrafią znaleźć sensu życia, ponieważ nie czują się kochani przez Boga, są spychani na margines z powodu swojej sytuacji społeczno-ekonomicznej, rodzinnej, emocjonalnej lub zawodowej. Gdy stajemy się jej towarzyszami w drodze do Boga, „Najświętsza Maryja Panna jest z nami obecna jako Matka. Uczymy poznawać ją i kochać, jako Tę, która uwierzyła, która wspomaga i budzi nadzieję” (Konst. 34).

APOSTOLSKA TOŻSAMOŚĆ SALEZJANÓW KS. BOSKO: EWANGELIZOWAĆ I WYCHOWYWAĆ

ROZDZIAŁ

*„Daj mi tej wody,
abym już nie
pragnęła”*

(J 4, 15)

Nasze posłannictwo uczestniczy w misji Kościoła, który, niosąc ludziom orędzie Ewangelii, ściśle związane z rozwojem porządku doczesnego, realizuje zbawczy plan Boga: przyjście jego Królestwa. Wychowujemy i ewangelizujemy zgodnie z programem integralnego rozwoju człowieka, ukierunkowanym na Chrystusa, Człowieka doskonałego. Wierni intencjom naszego Założyciela, pragniemy wychowywać uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan”

[Konst. 31]

System ten opiera się całkowicie na rozumie, religii i dobroci”

[System Prewencyjny w wychowaniu młodzieży]

Ostatecznym celem

Bożego

planu jest pełnia życia i szczęście istoty ludzkiej. Ewangelia Chrystusa pokłada wielką ufność w człowieku. Trzeba przykładać uwagę do niepowtarzalnej rzeczywistości każdego człowieka oraz jego otwartości na przyjęcie powołania i jego celu, jakim jest Chrystus, „człowiek doskonały”. Ewangelia proponuje Dobrą Nowinę (Jezusa), która zaprasza każdego do udziału w synowskiej godności Jezusa, wolności i godności każdego człowieka. Ks. Bosko wychowywał i ewangelizował realizując program integralnego rozwoju. Wychowanie rozumiał jako rozwój człowieka i organiczny zbiór niezbędnych do tego środków; ewangelizacja ukazywała pełnię życia proponowaną przez Jezusa, uwzględniając indywidualną sytuację poszczególnego człowieka. Dokonał też wyboru obszaru apostołatu, czyli młodzieży, zwłaszcza najuboższej i środowisk ludowych, dla których i w których dokonuje się humanizacji (propagowania zasad humanizmu) i ewangelizacji kultury.

1

Życie w obfitości i szczęście człowieka

Kształtowanie własnej podmiotowej osobowości wymaga codziennej pracy i łączy się z radościami i trudami życia. Czasami to bardzo trudne zadanie. Można odnieść wrażenie, że trzeba się samemu (i samotnie) wymyślić w niepowtarzalnym procesie, który nigdy nie przebiega linearnie. Składają się na niego wzloty i upadki, radości i frustracje, nadzieja i rozczarowania; często stanowi splot chaotyczny sytuacji i doświadczeń, pozbawionych odniesień do ważnych ideałów.

W tym sensie współczesność tworzy nowe, stałe sytuacje defaworyzacji. **Nieustannym zmianom, charakterystycznym dla społeczeństwa i kultury, towarzyszy słabość instytucji**, które powinny wspierać młodzież. Pojawia się pilna i ważna potrzeba adekwatnej reakcji salezjańskich wychowawców i zaproponowania poważnego rozwiązania tego problemu.

Myśl Pawła VI, który pokazywał dramatyczne konsekwencje rozłamu między wiarą a kulturą, nie traci na aktualności (por. *Evangelii Nuntiandi* por. 20). Fragmentaryczna kultura naszych czasów oddziałuje na młodzież. Duża liczba bodźców i wirtualność kultury prowadzą do konsumpcyjnego podejścia do emocji, porzucając młodzież na pastwę pragnień. Jednocześnie zmuszają ją do stawienia czoła twardej rzeczywistości kryzysu gospodarczego i egzystencjalnego.

„Wierzmy, że Bóg czeka na nas w młodzieży, by dać nam łaskę spotkania z Nim i służenia mu w niej, poprzez uznanie jej godności i wychowywanie do pełni życia”

[KG 23 POZ. 95]

Ale serce człowieka skrywa też niezwykle cenne umiejętności i potencjał, pozwalające na dokonywanie niewiarygodnie wielkich czynów; każda kobieta i każdy mężczyzna w swojej niepowtarzalności przyglądają się sobie i zastanawiają się nad sensem życia (skąd pochodzą, dokąd zmierzają, jak chcą tam dotrzeć, kim chcą się stać), by w końcu nadać konkretny kierunek

swojemu życiu. Ostatecznym celem człowieczeństwa jest *wspólne młodzieży i wychowawcom „życie w obfitości”*.

Interpretując rzeczywistość poszczególnego człowieka bierzemy pod uwagę potrzebę bycia kochanym, bezinteresowność, radość czucia się docenionym i ważnym takim, jakim się jest i bezwarunkowo. Problem współczesnego człowieka to przede wszystkim problem sensu, *projektu życia*, dlatego wychowawcy powinni starać się rozumieć, dlaczego warto ofiarować swoje życie bliźniemu. Trzeba niezwłocznie dostrzec w młodzieży podmiot działań wychowawczych (a nie naczynia do wypełnienia), czyli osoby, którym trzeba pomóc w rozwoju osobowym i odkrywaniu piękna własnego powołania. Kierując się tymi intuicjami, jako chrześcijanie uważamy projekt życia za powołanie – wezwanie od Boga, który rozbudza, podtrzymuje i wzmacnia wolność młodego człowieka, umożliwiając mu wolną i radosną odpowiedź na własną tożsamość i misję.

Ewangeliczne życie w obfitość przywraca godność człowiekowi, uwalnia i wspiera jego umiejętność odpowiedzialnej i dojrzałej odpowiedzi Bogu. **Życie ludzkie to życie powołaniem**, które wymaga wielkiej otwartości ducha oraz odpowiedzialnego, wiernego podejmowania zaangażowania: *być odpowiedzialnym to przyjąć całe piękno i bogactwo odpowiedzi*.

Z tym musi zmierzyć się młody człowiek, porzucając bezpieczną przystań, by otworzyć się na nowe doświadczenia i spotkania, które pomagają mu iść naprzód, by stać się bardziej świadomym siebie. Mieści się tutaj także propozycja wiary i projektu życia. W procesie powołania i odpowiedzi na nie, młody człowiek jest podmiotem: jest odpowiedzialny za wsłuchanie się w głos Boga i odpowiedź na wezwanie.

Świadomość powołania jest sposobem rozumienia w prawdzie swojego życia i własnej wolności. Wezwanie przyjęte w wolności, pozwala przekroczyć jednostkowe ja, wejść w strefę miłości i podjąć zadanie troszczenia się o dobro bliźniego. Jednym słowem: **powołanie to miłość**, dar z siebie, który jest inteligentnym, pełnym miłości świadectwem nowej kultury. Powołanie to odpowiedź miłości. Każdy projekt życia, który rodzi się z powołania jest darem, którym należy się dzielić, przekraczającym jednostkowe ja.

2

Podążać za Chrystusem, człowiekiem doskonałym

2 1

POŁĄCZYĆ MIŁOŚĆ DO ŻYCIA ZE SPOTKANIEM Z CHRYSYSEM

Dzięki wierze odkrywamy, że projekt życia i transcendencja osoby prowadzą do Chrystusa, istniejącego historycznie, jedyne prawdziwego „nowego Człowieka”. Salezjanie są wspólnotą ochrzczonych, która w Kościele i świecie ma własne zadanie, powołanie i szczególną rację bytu, czyli **proponowanie każdemu człowiekowi życia na wzór Jezusowego**, głosząc, że naśladowanie Chrystusa może nadać sens życiu. Zastanawiamy się, jak zaproponować światu Ewangelię Jezusa, by prowokowała do dojrzewania? W jaki sposób Jezus Chrystus może być miarą pragnień człowieka?

Przesłanie Jezusa, znawcy natury ludzkiej, oddziałuje na wszystkie pragnienia człowieka: Jezus pokłada *wielką ufność w tym, co ludzkie*, nosi znamiona dobra i obecności Boga. Chrystus potraktował poważnie potrzeby ludzi, pragnienie dobrej relacji z własnym ciałem, myślami, w skomplikowanym świecie relacji i emocji. Wie, co kryje się w sercu człowieka; zna jego pragnienie otrzymania niezastuzonego, wynikającego z dobroci i łagodności, daru pojednania ze swoją najgłębszą, często poranioną naturą. Obdarza też ludzi głęboką *sympatią*, w etymologicznym tego słowa znaczeniu, przypomnianym w *Gaudium et Spes*:

„Radość i nadzieja, smutek i trwoga ludzi współczesnych, zwłaszcza ubogich i wszystkich cierpiących, są też radością i nadzieją, smutkiem i trwogą uczniów Chrystusowych; i nie ma nic prawdziwie ludzkiego, co nie miałyby oddźwięku w ich sercu” (GAUDIUM ET SPES POZ. 1)

Może to uczynić, ponieważ jego wyzwalająca propozycja jest głęboko humanistyczna; składają się na nią czyny i słowa otwartości, wrażliwości, słuchania. Z punktu widzenia chrześcijańskiej antropologii,

oznacza to świadomość intymnej, wzajemnej relacji bogactwa ludzkiego każdego człowieka i ludzkiego doświadczenia Jezusa, która wynika z wcielenia Chrystusa, ponieważ w nim życie ludzkie, nawet najuboższe, odzyskało godność, by – na wzór życia Chrystusa – stać się miejscem obecności Boga. Dlatego człowiek wezwany jest do rozwoju, aż osiągnie pełną wspólnotę z Bogiem ofiarowując siebie. Dzięki Wcieleniu **Jezus z Nazaretu jest jedyną możliwą drogą do poznania tajemnicy Boga i człowieka**. Świat Boga i człowieka są sobie bliskie i przenikają się nawzajem. Jezus Chrystus, który jest doskonałym wcieleniem prawdy człowieka, zapoczątkował dialog Boga z człowiekiem.

„Bez Boga człowiek nie wie, dokąd zmierza, i nie potrafi nawet zrozumieć tego, kim jest”

(CARITAS IN VERITATE POZ. 78)

Jezus pełnił swoją misję w ciele i w kulturze. Wcielenie stanowiło najwyższy wyraz inkulturacji i jest nie do przecenienia. Droga, którą wybrał Bóg żeby objawić siebie człowiekowi to wcielenie. Misja Kościoła, prowadzonego i ożywianego Duchem Świętym, była i jest wypełniana zawsze w konkretnych miejscach i czasie, ma charakter głębokiej inkulturacji w życiu narodów. **Nowa Ewangelizacja polega na inkulturacji wiary**, co pociąga za sobą wybór trzech strategii: ewangelizacji przez katechezę i liturgię (ewangelizować katechizując); ewangelizacji obejmującej integralny rozwój całych narodów, zaczynając od ubogich i dla ubogich, w służbie życiu i rodzinie (ewangelizacja wspierająca rozwój); ewangelizacji przenikającej środowiska kultury miast i obszarów wiejskich (ewangelizacja inkulturacyjna). W dobie Nowej Ewangelizacji, nowe duszpasterstwo powinno jednocześnie katechizować, wspierać integralny rozwój i być inkulturowane (por. ks. Pascual Chávez, ACG poz. 407, *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*). Nowa Ewangelizacja, która nie przekłada się na rozwój człowieka i inkulturacji wiary nie jest prawdziwie ewangelizacją i nie przyczyniała się do krzewienia wiary w historii.

Chrystus we wcieleniu, śmierci i zmartwychwstaniu, w pełni i doskonale objawił naturę ludzką i wielkość każdej osoby, dlatego Kościół może interpretować człowieczeństwo, być ekspertem w tej dziedzinie i odważnie zabierać głos w dyskusji, proponując chrześcijańską antropologię, której

centralnym elementem, zaraz po prymacie Boga, jest osoba ludzka. Świadomość udziału w darze zbawienia i „nowym stworzeniu” w Jezusie Chrystusie (Rz 8) jest czynnikiem spajającym egzystencję.

Chrześcijańska ufność pokładana w życiu i w człowieku – jego rozumie i zdolności kochania – nie wynika z naiwnego optymizmu, tylko z „nadziei niezawodnej” (*Spe Salvi* poz. 1), którą otrzymaliśmy przez włączenie w *synowskie dziedzictwo Chrystusa*. To ona jest podstawą godności, wolności, umiejętności kochania oraz bycia kochanymi, i otwiera człowieka na życie autentycznie ludzkie, w zgodzie ze swoją naturą i powołaniem. Chrystus przenika najbardziej intymne miejsca ludzkiej natury. Objawiając tajemnicę Ojca i jego miłości, „objawia w pełni człowieka samemu człowiekowi (*Gaudium et Spes* 22) i uświadamia mu jego najwyższe powołanie.

Duszpasterstwo młodzieżowe otwiera młodzież na głębokie doświadczenie życia, ukazujące jego powołanie religijne, pełną wspólnotę z Jezusem Chrystusem, który stopniowo *staje się najważniejszą osobą-punktem odniesienia* dla postaw, wyborów, działań i zachowań. Współcześnie istnieją także inne modele wychowania, oparte na pozytywnych wartościach, nie uwzględniające jednak w swojej antropologii żadnego odniesienia do Chrystusa, czyli do integralnej wizji człowieka, który, by osiągnąć pełną dojrzałość, potrzebuje celu jakim jest zbawienie.

Niezależnie od środowiska, podstawą każdego działania salezjańskiego jest niezmiennie głoszenie Chrystusa i troska o zbawienie młodzieży, ponieważ „ta miłość, wyraz duszpasterskiej troski, nadaje sens całemu naszemu życiu” (Konst. 14). To centralny element i cel każdej inicjatywy wychowawczo-duszpasterskiej, proponowany stopniowo, w zależności od stopnia rozwoju młodzieży. „Program apostołski” ks. Bosko, to bycie, w stylu salezjańskim, znakami i nosicielami miłości Boga do młodzieży, zwłaszcza najuboższej i głoszenie jej (por. Konst. 2).

Pragniemy, by młodzież usłyszała Boga Ojca i poznała Jezusa Chrystusa. Jesteśmy przekonani, że Ewangelia jest źródłem niesłychanych energii do budowy osobowości i integralnego rozwoju, na jakie zasługuje każdy młody człowiek. Nasza propozycja pedagogiczna obejmuje wszystkie dynamiki człowieka i sprzyja tworzeniu się warunków do podejmowania wolnych decyzji. Realność, etapowość i cierpliwość to elementy i postawy, pozwalające uwzględnić indywidualną sytuację każdego młodego człowieka, od najstabszych po najsilniejszych; od żyjących z dala od Boga i Kościoła po najbliższych z nim związanych.

2 2

ORYGINALNOŚĆ I SKUTECZNOŚĆ SZTUKI WYCHOWANIA KS. BOSKO

Ksiądz Bosko, w swojej pedagogii, kładzie wyraźny nacisk na autentycznie religijny cel życia w procesie wychowawczym zorientowanym na Chrystusa i oświeconym jego przesłaniem zintegrowania wiary i życia z niej wyrastającego. Ważne, byśmy dostrzegli, że duszpasterska troska ks. Bosko jest częścią procesu humanizacji, którego celem jest integralny rozwój młodego człowieka, czyli odkrycie projektu życia i włączenie się w zmienianie świata zgodnie z planem, jaki Bóg ma dla każdego z osobna. **Oryginalny i śmiały charakter programu „świętości młodzieżowej” stanowi swoisty element sztuki wychowania ks. Bosko.** To świętość, która skutecznie odpowiada na najgłębsze pragnienia młodzieży (potrzeba życia, rozwoju, radości, wolności, przyszłość itd.), proponowana stopniowo i realistycznie jako „życie łaską”, przyjaźń z Chrystusem i realizacja swoich prawdziwych marzeń: „Być świętym to dla nas być zawsze radosnym” (św. Dominik Savio).

3

Projekt integralnego rozwoju podstawą ewangelizacji i wychowania

3 1

ELEMENTY EWANGELIZACJI

Ewangelizacja to **konkretny, wyraźny i jednoznaczny sposób głoszenia Pana Jezusa.** Siłą Ducha Świętego głosimy Jego przesłanie, propozycję życia i będące dziełem Boga zbawienie każdego człowieka. Kościół przekonuje każdego wierzącego do podjęcia trudu ewangelizacji, by dać wszystkim ludziom możliwość poznania bogactwa, głębi i organiczności tego przesłania. Dlatego ewangelizacja, w najszerszym tego słowa znaczeniu, to:

„W każdym razie «ewangelizować» znaczy nie tylko wyklądać pewną doktrynę, ale głosić Pana Jezusa słowami i czynami, a więc stać się narzędziem Jego obecności i działania w świecie”

[NOTA DOKTRYNALNA NA TEMAT WYBRANYCH ASPEKTÓW EWANGELIZACJI]

- ▶ zaangażowanie w krzewienie Królestwa i jego wartości wśród wszystkich ludzi i działanie na rzecz ludzi dla sprawiedliwości społecznej w dziedzinie praw człowieka, przemianie niesprawiedliwych struktur społecznych, sprawiedliwości społecznej, walki z ubóstwem i strukturami, które są jego przyczyną;
- ▶ stopniowe przybliżanie narodów do ewangelicznych ideałów i wartości poprzez sprzeciw wobec przemocy i wojen, szacunek dla każdego człowieka, pragnienie wolności, sprawiedliwości i braterstwa, przewyższenie wszelkich form rasizmu i nacjonalizmu, głoszenie godności i wartości kobiet;
- ▶ praca na współczesnych areopagach i miejscach cierpienia ludzkiego: wśród i na rzecz wysiedlonych, uchodźców, migrantów, młodych pokoleń, społeczeństw rynków wschodzących, mniejszości, obszarach defaworyzacji, nędzy i ucisku, katastrof, kobiet i dzieci, ochrony stworzenia, stosunków międzynarodowych i w obszarze środków społecznego przekazu.

W procesie ewangelizacji należy uwzględnić wiele aspektów: obecność, świadectwo, głoszenie Ewangelii (wprost), wezwanie do osobistego nawrócenia, budowanie Kościoła, katechezę ale też inkulturację, dialog międzyreligijny, wychowanie, uprzywilejowanie ubogich, przemianę społeczeństwa. Złożony charakter ewangelizacji został dobrze ukazany w *Evangelii Nuntiandi* (poz. 17); wielokrotnie mowa o nim także w *Redemptoris Missio* (poz. 41-60):

„Jak już powiedzieliśmy, ewangelizacja jest procesem wielowarstwowym, złożonym z różnych elementów, jakimi są: odnowa ludzkości, dawanie świadectwa, otwarte przepowiadanie, przyłgnięcie duchowe, wejście we wspólnotę, przyjęcie znaków, dzieła apostołskie. Może się wydawać, że te elementy nie zgadzają się ze sobą, a nawet że się wykluczają. Ale w rzeczy samej uzupełniają się one i wzajemnie doskonalą” (EVANGELII NUNTIANDI POZ. 24)

Szeroka wizja ewangelizacji stoi u podstaw najważniejszego zadania postannictwa salezjańskiego, czyli integralnego rozwoju jednostki, uwzględniającego różne potrzeby wynikające z konkretnych sytuacji (por. Konst. 31). Ewangelizacja to postęga inspirowana miłością Jezusa i pod znakiem Jego Królestwa. Ewangelizacja w rozumieniu salezjańskim troszczy się przede wszystkim o integralność, następnie rozwój osoby we wszystkich jej aspektach. Głosimy Ewangelię w świecie w obszarze wychowania, które nadaje jej charakterystycznych rysów. To podejście antropologiczne pozwala nam stopniowo lepiej zrozumieć, w jaki sposób obszary działania salezjańskiego wychowawcy są opatrnościowo naznaczone integralnym humanizmem i jego wymiarem transcendentnym.

3 2

WYCHOWANIE A EWANGELIZACJA

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe proponuje każdemu młodemu człowiekowi budowanie osobowości przede wszystkim w odniesieniu do Chrystusa. Odniesienie to jest coraz bardziej wyraźne i stopniowo przyswajane. Ma pomóc młodzieży spojrzeć na świat i jego historię oczami Chrystusa, osądzać życie przez pryzmat Chrystusa, dokonywać wyborów i kochać jak Chrystus, mieć nadzieję, którą Głosił oraz żyć w komunii z Ojcem i Duchem Świętym (por. KG23 poz. 112-115). Autentyczne i faktyczne nawrócenie na misyjność wymaga od Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego odkrycia **głębokiego, nieodzownego związku wychowania i ewangelizacji**.

A Antropologia chrześcijańska a wychowanie

Punktem wyjścia jest dla nas wychowanie, co nie oznacza antropologicznego ukierunkowania ewangelizacji czy jej „sekularyzacji”, ani oddalania się od horyzontów i fundamentów teologicznych. Wychowanie należy rozważać w *historii zbawienia*. Posoborowa refleksja teologiczna proponowała wychowanie oparte na wierze, na przykład w prymacie Królestwa Bożego i jego roli wychowawczej, czy uznając sytuacje ludzkiego życia za miejsca teologiczne, zachęcając do ich odczytywania przez pryzmat wiary.

Centralne miejsce osoby w antropologii chrześcijańskiej ma swoje implikacje dla wychowania, które, w szerokim tego słowa znaczeniu, zaczyna obejmować *rozwoj osoby i system działań*, które pomagają jej nabierać świadomości własnej tożsamości, otworzyć się na dobro, które nosi w sobie dzięki Stwórcy, poczucie sensu i tajemnicę. Wychowanie jest sprawą każdego człowieka, nie tylko chrześcijan. Coraz większe znaczenie ma postrzeganie wychowania jako części duszpasterstwa, co potwierdza jego **centralne miejsce wśród usług świadczonych ludziom**.

Wychowanie wyzwala cały potencjał młodego człowieka: od zdolności intelektualnych, przez emocjonalne, po wolną wolę. Salezjanie, troszcząc się o młodzież w ramach propozycji wychowawczo-duszpasterskiej, towarzyszą jej, kierują nią i kształtują motywację do życia, a dzięki niej, cały jego rozwój. Niezbędnym początkiem tego procesu jest spotkanie z młodzieżą w danym czasie i miejscu, uważnie słuchając jej potrzeb i aspiracji, by dostrzec i właściwie docenić potencjał rozwoju tkwiący w każdym młodym człowieku.

Z tego punktu widzenia wychowanie nie jest jednym z wielu wyrazów miłosierdzia czy obszarów posłannictwa, tylko jedynym możliwym wyborem. Podstawą **wychowania będącego częścią duszpasterstwa** jest otworzenie się na historię życia każdego młodego człowieka i dostrzeżenie, że Bóg chce do niego dotrzeć za naszym pośrednictwem.

Z tego wynika **konieczność świadczenia usługi kulturowej i wychowawczej**. Struktury i instytucje służą wychowaniu, w którego centrum stawiamy młodzież, do której jesteśmy posłani, dbając jej o harmonijny rozwój, w odpowiedzi na konkretne potrzeby (por. Konst. 26). Wychowanie w wierze jest bardzo ważne, ponieważ ma za zadanie inicjować, wspierać i pośredniczyć w procesie zbawienia.

Nie każdy model wychowawczy proponuje wychowanie przez ewangelizację. Salezjanie wybierają przede wszystkim wychowanie zakorzenione w Ewangelii, czyli przywracanie życia w obfitości każdemu, w perspektywie ogólnej humanizacji. Nasza praktyka wychowawcza nie jest bezrefleksyjna i bezkrytyczna; jesteśmy otwarci, nie upieramy się przy strategiach, treściach i metodach. Jej

rezultaty są nieprzewidywalne, ponieważ związane z tajemnicą wolności człowieka i działania Boga w życiu każdej osoby, wspólnoty i instytucji.

Wychowanie do dojrzałości osobowej i chrześcijańskiej nawiązuje bezpośrednio do perspektywy pedagogicznej. Pomaga proponować Ewangelię z wychowawczym i pedagogicznym realizmem.

B Zakorzenieni w Ewangelii

Intencjonalność „działania wychowawczego” nie jest tożsama z „działaniem ewangelizacyjnym”. Każde ma swój cel, metody i treści. Trzeba potrafić je od różnić, byspójnie i umiejętnie połączyć je w praktyce. Fundamentem wychowania i ewangelizacji jest niepodzielność osoby ludzkiej; **uzupełniają się wzajemnie w trosce o młodzież, by „tworzyć” nowego człowieka.** Ze swej natury współpracują ze sobą dla w pełni spójnego, integralnego rozwoju młodego człowieka. Duszpasterstwo jest częścią rzeczywistości ludzkiej i Bożej.

» Dialog ewangelizacji i wychowania

Ewangelizacja musi mierzyć się z ludźmi, do których jest skierowana: obejmuje i odnawia życie codzienne młodzieży, ich rzeczywistość, potrzebę sensu i spełnienia. Uwalniając cały wychowawczy potencjał przesłania Chrystusa, wskazuje młodym drogę do dojrzałości ludzkiej; ukazuje, proponuje i rozbudza wolność. Wychowanie prowadzi człowieka do pełni życia, dlatego jest fundamentalne w kształtowaniu osoby ludzkiej.

„Charyzmat [Salezjanów] pozwala wnosić, poprzez wychowanie, szczególnie wkład w dzieło ewangelizacji młodzieży. Bez wychowania bowiem nie ma trwałej i głębokiej ewangelizacji, nie ma rozwoju i dojrzewania, nie zmienia się mentalność ani kultura. W ludziach młodych jest głębokie pragnienie pełnego życia, prawdziwej miłości, konstruktywnej wolności; często jednak, niestety, zawodzi się ich oczekiwania i pozostają one niespełnione. Konieczne zatem trzeba pomagać młodym w uświadamianiu sobie bogactwa — ich dynamizmu i pozytywnego pragnienia; trzeba ich włączać w projekty, w których uzewnętrznia się bogactwo ludzkie i ewangeliczne; trzeba ich zachęcać, by czynnie włączali się w życie społeczeństwa poprzez pracę, współdziałanie i troskę o wspólne dobro”

(LIST JEGO ŚWIĘTOBLIWOŚCI BENEDYKTA XVI DO KS. PASCUALA CHÁVEZA VILLANUEVA Z OKAZJI XXVI KAPITUŁY GENERALNEJ SALEZJANÓW)

Obejmuje każdego, kto troszczy się o dobro człowieka. Właśnie dlatego przesłanie chrześcijaństwa można interpretować w kluczu wychowania: jest ono częścią projektu sprzyjającego prawdziwemu i integralnemu rozwojowi. **Ewangelizacja wychowuje**, gdy głosi Ewangelię Jezusa Chrystusa, jako warunek jego szczerego przyjęcia.

Wyrazem troski wychowawczej jest proponowanie Ewangelii w sposób *egzystencjalnie* znaczący, to znaczy celowy i adekwatny do problemów życia młodych i ogólnie poszukiwania sensu. Ponieważ wychowanie jest procesem i wezwaniem do ciągłego dostosowywania się do rozwoju człowieka i kultury, trzeba wyraźnie pokazywać, że jest stopniową drogą rozwoju oraz zapewnić pomoc w jej planowaniu. Potrzeba też konstruktywnej krytyki metod ewangelizacji, które mogą być naiwne lub abstrakcyjne, a w planowaniu duszpasterskim rozbudzanie świadomości wychowawczej, by nigdy nie zapominać, że wartości ludzkie, mimo naznaczenia grzechem, są zasadniczo dobre. Duszpasterstwo odpowiada na doświadczenie młodzieży. Rozpoznanie fundamentalnych pytań, skrywanych w sercu młodego człowieka, pozwala wierze i przesłaniu Ewangelii podejmować z nim owocny dialog.

» **Fundamentalne znaczenie Ewangelii**

Drugim fundamentem jest Ewangelia, wyznaczająca kierunki i źródło inspiracji: **żadne inne przesłanie nie stanowi bardziej dogłębnej interpretacji życia**. Ewangelizacja potrafi budzić serca. Jest zawsze pierwsza. Inteligentnie świadczona i ukierunkowana posługa wychowawcza, której celem jest integralny rozwój młodego człowieka, nie boi się nieustannie zastanawiać nad znaczeniem i powodami ewangelizacji.

Wychowanie jest zakorzenione w działalności Jezusa. *Wzoruje się na jego przykładzie i przedłuża w czasie jego misję*. Znajduje swój pełny sens i przyczynę wyższą w przesłaniu Chrystusa, a w Ewangelii pomoc w procesie kształtowania dojrzałej wolności i odpowiedzialności. Ewangelia jest przewodnikiem w poszukiwaniu tożsamości i sensu; ukazuje jak kształtować świadomość; jest najdoskonalszym modelem autentycznej miłości; ukazuje bardziej wyraźny i wymagający większego zaangażowania wymiar społeczny osoby. Na niej opieramy kryteria osądu; nią kierujemy się podejmując najważniejsze życiowe wybory; jest wyznacznikiem etyki w życiu prywatnym i publicznym; reguluje stosunki międzyludzkie

i wskazuje cel działania i życia ludzkiego. Godność człowieka osiąga najwyższy stopień w relacji z wiarą. W spotkaniu z Dobrą Nowiną osoba ludzka staje się najdoskonalszym „obrazem Boga”, odślanającym transcendentny cel życia, rzucając nowe światło na wszelkie prawa.

Na tym polega **integralny charakter naszej propozycji**: wychowanie od początku inspirowane Ewangelią; ewangelizacja dostosowana do etapu rozwoju młodzieży. Ostatecznym celem wychowania jest umożliwienie każdemu doświadczenia osobistego spotkania z Bogiem, dzięki właściwemu określeniu celów procesu wychowania, otwierającego na Boga i kształtowanie życia na wzór Chrystusa, człowieka doskonałego. Dopiero z tej perspektywy można znaleźć odpowiedź na pytanie metodologiczne, *jak i kiedy głosić Ewangelię* oraz jak połączyć w konkretnym środowisku duszpasterskim i programach wychowawczych wszystkie wymiary SPWD.

C *Dobra Nowina w różnych kulturach i tradycjach religijnych*

Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski okazał się bardzo aktualny w różnych kontekstach. Sprawdził się także w niektórych środowiskach o odmiennych tradycjach religijnych, w kontekście wielokulturowym i środowiskach zsekularyzowanych. Jednak współcześnie, w społeczeństwach skrajnie pluralistycznych pod względem kulturowym i religijnym, chrześcijańskie odniesienia *Systemu Prewencyjnego* nie zawsze mogą być wyrażane wprost. Należy je interpretować i adaptować, podkreślając ich integralny humanizm, który leży u podstaw każdego wychowania, otwarty na wymiar etyczny i religijny, przywiązujący właściwą wagę do znajomości oraz poszanowania kultur i wartości duchowych różnych cywilizacji.

Dziś wymaga się od nas dobrej znajomości *Systemu Prewencyjnego* i posługiwania się nim w różnych kontekstach, dostosowując do współczesnej wrażliwości społecznej. Odpowiedzią na pilne wyzwania jest integralne wychowanie, które *obejmuje całego i każdego człowieka*.

Wolność religijna sprzyja odwołaniu do ludzkich zdolności i umiejętności tworzenia podwalin integralnego rozwoju, obejmującego całościowo osobę ludzką we wszystkich jej wymiarach (por. *Caritas in Veritate* poz. 11).

Zachęcamy, by w dziełach salezjańskich, ze swej natury misyjnych, były obecne różne religie i wyznania, co sprzyja dialogowi z innymi tradycjami duchowymi i religijnymi. Nie chodzi o rezygnowanie z własnej tożsamości czy misyjności. Oczywiście należy wystrzegać się wszelkich form fundamentalizmu. Pluralizm religijny stwarza okazję do lepszego zrozumienia tożsamości chrześcijańskiej. Co więcej *świadomość własnej tożsamości stanowi niezbędny warunek każdego poważnego dialogu*. Należy unikać zarówno perspektyw czysto zsekularyzowanych, jak i zamknięcia na inne religie. Każda z tych postaw uniemożliwia dawanie autentycznego świadectwa wiary w życiu obywatelskim i politycznym.

4

Wybór obszaru apostołatu

4 1

PRZEDĘ WSZYSTKIM MŁODZIEŻ, ZWŁASZCZA NAJUBOŻSZA

A Zawsze i mocno kochać najuboższych

Ks. Bosko poświęcił się przede wszystkim młodzieży. Podjął świadomą decyzję otoczenia opieką chłopców narażonych na różne niebezpieczeństwa. **Ten wybór zdecydował o charakterze ewangelizacji, której celem jest integralna wolność młodego człowieka.** Uprzywilejowanie „młodzieży, zwłaszcza najuboższej” – jak mówił ks. Bosko – charakteryzuje także naszą pracę (Konst. 6, 26-29, 41; RO 1, 3, 11, 14, 15, 25, 26; KG20 poz. 45-57).

Ks. Bosko wybrał ewangeliczne ubóstwo Syna Bożego wśród ubogich (także materialne), by dotrzeć do żyjących najdalej od Kościoła. Przemienił ulice, place, miejsca pracy, boiska i łąki w miejsca spotkania i pierwszej ewangelizacji. Gromadził wokół siebie młodzież bez wyjątku i uprze-

dzeń, dostrzegając i doceniając to, co nosiła w sercu (marzenia, problemy, wyzwania). Towarzyszył jej, dostosowując swój krok do jej rytmu. **Każde spotkanie z młodym człowiekiem było dla niego okazją do rozmowy i ewentualnego spotkania z wiarą**, jako źródłem życia w pełni. Najubożsi potrzebowali akceptacji, poważnego traktowania swoich aspiracji; chcieli czuć, że ich najgłębsze pragnienia mogą się ziścić. Ks. Bosko stawał się ich towarzyszem: nikogo nie wyręczał, nie narzucał się, nie miał uprzedzeń, autentycznie wierzył. Prawdziwie kroczył obok nich, wspierając i motywując.

Ich destrukcyjnemu i prowadzącemu do zezwierżenia ubóstwu, przeciwstawił wyzwajające ubóstwo Syna Bożego. Bez reszty zatroskany o dusze, był gotów zapłacić za nie najwyższą cenę, wyrzekając się wszystkiego innego (*Da mihi animas cetera tolle*). zrezygnował z siebie i własnych wygod, żeby całkowicie poświęcić się chłopcom i być blisko nich: ubogi wśród ubogich. Dlatego **opracował program adekwatnie do sytuacji młodzieży**, zwłaszcza najbardziej narażonej na niebezpieczeństwa, by pomóc jej dostrzec bogactwo życia i jego wartości, ucząc życia godnego i pogłębiać w młodzieży świadomość przeznaczenia do wieczności (por. Konst. 26).

Ks. Bosko, pod natchnieniem Ducha Świętego, był bardzo świadomy powołania otrzymanego od Boga i wyjątkowej misji na rzecz ubogiej młodzieży. *Bez niej byłby zupełnie innym człowiekiem*: „Dla was studiuje, dla was pracuję, dla was żyję i za was jestem gotów także oddać życie” (Konst. 14). Znaki od Boga, naturalne predyspozycje, przezorne rady, osobiste rozeznanie, opatrnościowy splot okoliczności przekonały go, że Bóg, ubogacając go szczególnymi darami, wymagał całkowitego poświęcenia dla młodzieży:

„Przerażeniem napawał mnie widok tak wielu chłopców w wieku od dwunastu do osiemnastu lat, zdrowych, silnych i inteligentnych, skazanych na bezczynność, nękanych przez wszy i pluskwy, pozbawionych chleba i dobrego słowa”

(WSPOMNIENIA ORATORIUM, DRUGA DEKADA, 1835-1845, POZ. 11)

„Przyrzekłem Bogu, że nawet ostatnie moje tchnienie będzie dla moich ubogich chłopców” (KONST. 1)

Obecnie, gdy stoimy przed pilnym wyzwaniem Nowej Ewangelizacji, potrzeba tego samego ducha misyjnego, charakterystycznego dla duszpasterstwa ks. Bosko, który skieruje nasze kroki do miejsc, w których nikt jeszcze nie troszczy się potrzeby i pragnienia młodzieży.

B Ubóstwo zagrożeniem dla wychowania

Tak zarysowany obszar działania każe patrzeć na rzeczywistość i interpretować ją z punktu widzenia młodzieży. Dlatego dostrzegamy zarówno czynniki sprzyjające wychowaniu i ewangelizacji, jak ich potencjalne zagrożenia, pozytywne aspekty, nowe wartości i kolejne szanse. **Każda forma ubóstwa hamuje lub niszczy zasoby wychowawcze człowieka i zagraża rozwojowi młodych ludzi jako dzieci Bożych.** Każdy młody człowiek nosi w sobie znaki Bożej miłości, czyli pragnienie życia, inteligencję i serce. Wierzący powinni dostrzegać wszelkie, nowe i dawne, sytuacje ubóstwa, proponując nowe formy solidarności i współpracy w celu ich naprawy.

„W sposób bardzo szczególnie pragniemy poświęcić uwagę młodzieży, ponieważ ona jest istotną częścią teraźniejszej ludzkości i Kościoła, jest również ich przyszłością. [...] Chcemy wspierać młodych ludzi w ich poszukiwaniach i zachęcamy nasze wspólnoty, by bez zastrzeżeń otwierały się na słuchanie, dialog i śmiałe propozycje odnośnie do trudnej sytuacji młodzieży. Aby dobrze wykorzystać, a nie stłumić, siłę ich entuzjazmu. I aby wspierać ich w słusznej walce z frazesami i interesownymi spekulacjami światowych potęg, które mają interes w tym, by zmarnować ich energię i wykorzystać ich zapał dla własnej korzyści, pozbawiając ich wszelkiej wdzięcznej pamięci o przeszłości i wszelkiego poważnego projektu na przyszłość. Świat młodzieży jest dla nowej ewangelizacji polem wymagającym trudu, ale także szczególnie obiecującym [...]. Trzeba uznać aktywną rolę ludzi młodych w dziele ewangelizacji, zwłaszcza w ramach ich świata”

[ORĘDZIE SYNODU BISKUPÓW DO LUDU BOŻEGO POZ. 9]

Wychowanie i ewangelizacja w tych środowiskach oznacza aktywizację, przywracanie głosu, pomoc w odnalezieniu siebie, cierpliwie towarzyszenie na drodze odzyskiwania wartości i zaufania. To podstawowy wybór, określający istotę duchowości salezjańskiej, która wierzy zbawczą siłę miłości duszpasterskiej, i dąży z determinacją, do „zba-

wienia” wykluczonych. Miłość duszpasterska wyraża się w skutecznych i natychmiastowych odpowiedziach na problemy młodzieży; daje życie i nadzieję. Owo pierwotne zadanie Kościoła i Zgromadzenia stanowi sedno przesłania Chrystusa (*Evangelii nuntiandi* poz. 32).

„Potrzebna jest dziś nowa wyobraźnia miłosierdzia”

(NOVO MILLENNIO INEUNTE POZ. 50)

Głoszenie zbawienia ubogim, najwyższy znak Królestwa Chrystusowego, stanowi najgłębszy fundament naszej misji wychowawczo-duszpasterskiej. Relacja z Jezusem Chrystusem i Jego Ewangelią jest darem, który należy proponować każdemu; źródłem, które gasi pragnienie i zaspakaja poszukiwanie sensu, ponieważ – **skoro sam Chrystus ofiarował się ubogim i potrzebującym – nie możemy pozwolić, by czekali na dar spotkania z nim.**

Uprzywilejowanie młodzieży, zwłaszcza najuboższej, prowadzi nas do *środków ludowych*, w których żyje (por. Konst. 29). Z powołania wnosimy do nich ducha rodzinnego i zrozumienie w codziennym kontakcie, podczas pełnienia posługi apostołskiej.

4 2

HUMANIZACJA I EWANGELIZACJA KULTURY

A Wierność Ewangelii a wierność kulturze

Fundamentalnym celem wychowania i prawdziwej działalności kulturowej jest wyzwolenie młodego człowieka oraz uświadomienie mu jego praw i obowiązków, by świadomie uczestniczył w historii, był zdolny do samostanowienia o sobie i współpracy na rzecz bardziej ludzkiego społeczeństwa. Tym sposobem wychowanie tworzy kulturę, otwiera ją i wzbogaca. Staje się to dzięki wnoszeniu do społeczeństwa określonych wartości, bodźców i życia, a przede wszystkim wychowując **ludzi odważnych, zdolnych do krytycznego myślenia, prowadzących właściwy i zdrowy styl życia.**

„Otóż Kościół nie tylko ma głosić Ewangelię w coraz odleglejszych zakątkach ziemi i coraz większym rzeszom ludzi, ale także mocą Ewangelii ma osiągnąć i jakby przewracać kryteria oceny, hierarchię dóbr, postawy i nawyki myślowe, bodźce postępowania i modele życiowe rodzaju ludzkiego, które stoją w sprzeczności ze słowem Bożym i planem zbawczym”

[EVANGELII NUNTIANDI POZ. 19]

„Mianem kultury w sensie ogólnym oznacza się wszystko, czym człowiek doskonali i rozwija wielorakie uzdolnienia swego ducha i ciała; stara się drogą poznania i pracy poddać sam świat pod swoją władzę; czyni bardziej ludzkim życie społeczne tak w rodzinie, jak i w całej społeczności państwowej przez postęp obyczajów i instytucji; wreszcie w dziełach swoich w ciągu wieków wyraża, przekazuje i zachowuje wielkie doświadczenia duchowe i dążenia na to, aby służyły one postępowi wielu, a nawet całej ludzkości”

[GAUDIUM ET SPES POZ. 53]

Ewangelizacja to posłuszeństwo wartościom Ewangelii, przekazanym przez Założyciela ale i spotkanie z kulturą. Zaangażowanie w kulturę jest nieodzowne. Oznacza spotkanie z nowymi potrzebami życia, które generuje kultura, pytaniami, które poddają próbie realność naszej chrześcijańskiej propozycji i potwierdzają umiejętność prowadzenia dialogu. Z tego wynika konieczność adekwatnego poznania złożonej rzeczywistości kulturowej i społeczno-politycznej. Trzeba ćwiczyć się w „rozeznawaniu”, nowo formułując doświadczenie chrześcijańskie w odniesieniu do momentu historii. Ewangelizacja kultury stanowi *de facto* najgłębszą i najbardziej globalną formę ewangelizacji społeczeństwa.

Świat młodzieży jest uprzywilejowanym „miejscem” bezpośredniego ujawniania się charakterystycznych cech kultury naszego społeczeństwa, dlatego potrzeba uważnego rozeznania i dogłębnego poznania problemów związanych z zachodzącymi zmianami. Trzeba niezwłocznie zrozumieć rzeczywistość kulturową młodzieży, system wartości, doświadczenia,

języki i symbole, które składają się na ich mentalność i wrażliwość. Wyzwania nie powinny być przeszkodą, tylko zachętą do odważnego działania. Posługa Zgromadzenia w kulturze, która – jak już wspomniano – jest złożona i różnorodna – muszą być dostosowane do sytuacji. Coraz większa fragmentaryczność, nieustanne i szybkie zmiany

zachodzące w kulturze wynikają z różnych czynników. Mogą to być na przykład:

- ▶ różne sytuacje ubóstwa i wykluczenia społecznego, które coraz częściej prowadzą do uzależnienia od narkotyków, dewiacji i przemocy;
- ▶ sytuacja rodzinna i zrozumienie okazywane przez rodzinę oraz wynikające z tej sytuacji problemy ludzkie i etyczne;
- ▶ kwestie związane z życiem i jego umiejętnością przekazywania wartości;
- ▶ sfera afektywna, życie emocjonalne obejmujące także cielesność to obszar silnego wpływu tendencji kulturowych;
- ▶ systemy edukacji, jakość i integralność proponowanego kształcenia;
- ▶ kultura cyfrowa sprzyjająca, a czasami sama będąca przyczyną szybkich zmian mentalności, obyczajów i zachowań;
- ▶ wielokulturowa i wieloreligijna tożsamość narodów, jeden z najbardziej złożonych i fascynujących aspektów współczesnych społeczeństw;
- ▶ założenia antropologiczne, leżące u podstaw teorii socjologicznych i wychowania;
- ▶ kierunki myślenia, które niezmiennie zaprzeczają transcendencji, podważają relacyjną naturę człowieka i relacje opartą na Bogu.

B *W każdej propozycji duszpasterskiej mierzymy się z wyzwaniem kulturowym*

We wszystkich propozycjach duszpasterskich trzeba uwzględnić czynnik kulturowy. Niezależnie od kontekstu i odbiorców (wierzących, niewierzących, należących i nienależących do Kościoła, młodzież i dorośli), mamy do czy-

nienia ze wspólnymi wyzwaniami, które są częścią samego życia – jego ubóstwa i bogactwa, godności, darów i wyzwań.

Wychowawca salezjański poważnie podejmuje wyzwanie kultury; dostrzega w niej znaki Bożej obecności i wezwania do odnowienia duszpasterstwa, środków przekazu i postaw. Właśnie dlatego ewangelizacja jest otwarta na dialog. Należy przede wszystkim promować wartości i instytucje kultury oraz nauki antropologiczne, które wnoszą szczególny wkład w wychowanie. Dialog wzbogaca, ponieważ ze swej natury

może prowadzić do wypracowania wspólnego stanowiska, za punkt wyjścia przyjmując cenny wkład różnych dyscyplin. Kultura rozciąga szerokie możliwości, niesie wartości i ich zaprzeczenia, dlatego należy ją poznawać. Ma duży wpływ na sposób myślenia, działania i styl życia ludzi, rodzin oraz kształt i pracę instytucji społecznych.

Podobnie jak ks. Bosko **przywiązujemy wiele wagi do środowisk pracy** (por. Konst. 27). Nasz Założyciel potrafił być dalekowzroczny, dlatego zadbał o właściwe kompetencje zawodowe i umiejętności młodzieży. Bardzo troszczył się o coraz lepsze wychowanie do odpowiedzialności społecznej, oparte na większej godności osobistej. Było to wycho-

wanie społeczne oparte na wierze chrześcijańskiej i z niej czerpiące nieścianą siłę. Praca i właściwe wykorzystanie środków kształtuje uczciwych obywateli, o których mówił ks. Bosko, i służy dobru społecznemu. Korzenie tego projektu sięgają ewangelicznej wizji człowieka pracującego do dobra wspólnego.

Nasze środowiska wychowawcze powinny stawać się *ośrodkami propagowania kultury życia* wśród rodzin, grup i wspólnot, lokalnie

„Otrzymaliśmy znak, że na progu nowego tysiąclecia – w te nowe czasy i nowe warunki wchodzi na nowo Ewangelia. Że rozpoczęła się nowa ewangelizacja, jak gdyby druga, a przecież ta sama co pierwsza”

[HOMILIA JANA PAWŁA II WYĞŁOSZONA PODCZAS MSZY ŚW. W OGRODZIE KLASZTORNYM W SANKTUARIUM KRZYŻA ŚWIĘTEGO W KRAKOWIE-MOGILE, 9 CZERWCA 1979 R.]

„Pan Jezus wzywa nas za pośrednictwem Kościoła do nowej ewangelizacji-nowej gorliwości. Nowych metod i form”

[JAN PAWEŁ II, PRZEMÓWIENIE DO ZGROMADZENIA XIX CELAM, 9 MARCA 1983 R.]

i w społeczeństwie. Wyrazem nowej ewangelizacji jest odnowiona gorliwość.

w dawaniu świadectwa miłości, proponowanie nowych metod radosnego głoszenia Chrystusa i przekonywujący, inteligentny dialog z kulturą, nawiązywany z młodzieżą i każdym, kto czeka na *euanghélion* – Dobrą Nowinę (por. Konst. 30).

„Wezwanie do nowej ewangelizacji jest de facto i przede wszystkim wezwaniem do nawrócenia, ponieważ za sprawą świadectwa Kościoła, coraz wierniejszego swojej tożsamości i coraz bardziej żywego we wszystkich swoich przejawach, ludzie i narody na całym świecie będą mogli nadal spotykać Jezusa Chrystusa”

[JAN PAWEŁ II, PRZEMÓWIENIE DO ZGROMADZENIA IV CELAM, 12 PAŹDZIERNIKA 1992 R.]

VI

**SALEZJAŃSKI PROGRAM WYCHOWAWCZO-
DUSZPASTERSKI (SPWD)**
FORMAŁ REALIZACJI POSŁANNICTWA

V

**WSPÓLNOTA WYCHOWAWCZO-
DUSZPASTERSKA**
RODZINNA ATMOSFERA DOMU
SALEZJADSKIEGO

IV

**SYSTEM PREWENCYJNY JAKO
DOŚWIADCZENIE DUCHOWE
I WYCHOWAWCZE**

CZĘŚĆ

DRUGA

Na część drugą składają się trzy rozdziały, w których pogłębione zostają wybory Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, czyli właściwy salezjanom sposób ewangelizacji. Źródłem charyzmatycznym duszpasterstwa jest System Prewencyjny, który stanowi inspirację dla WWD i proponowanego przez nią SPWD.

SYSTEM PREWENCYJNY JAKO DOŚWIADCZENIE DUCHOWE I WYCHOWAWCZE

ROZDZIAŁ

IV

*„Ja przyszedłem po
to, aby [owce] miały
życie i miały je
w obfitości”*

(J 10,10)

Ksiądz Bosko, wiedziony przez Maryję, która była mu Mistrzynią, żył w spotkaniach z chłopcami pierwszego Oratorium doświadczeniem duchowym i wychowawczym, które nazwał 'Systemem prewencyjnym'. Dla niego był on miłością darmo daną, czerpaną z miłości samego Boga, który uprzedza każde stworzenie swoją Opatrznością, towarzyszy mu swoją obecnością i zbawia, obdarzając życiem. Ksiądz Bosko przekazuje nam ten System, jako styl życia i pracy w głoszeniu Ewangelii i zbawianiu młodzieży przy jej czynnym udziale. Przenika on naszą więź z Bogiem, nasze kontakty osobowe i życie wspólnotowe poprzez praktykowanie takiej miłości, która potrafi budzić wzajemność”

[Konst. 20]

System ten w praktyce opiera się całkowicie na słowach św. Pawła: Miłość cierpliwa jest, łaskawa jest... wszystko znosi... we wszystkim pokłada nadzieję, wszystko przetrzyma”

[System Prewencyjny w Wychowaniu Młodzieży]

Bóg powierzył

ks. Bosko misję zbawienia młodzieży, zwłaszcza najuboższej. Udział w niej ma wiele osób, połączonych duchowością oraz wspólnymi celami wychowawczymi i duszpasterskimi, czyli Systemem Prewencyjnym. Stanowi on źródło i inspirację dla konkretnej i oryginalnej formy przeżywania i realizowania postannictwa salezjańskiego, którą nazywamy Salezjańskim Duszpasterstwem Młodzieżowym. W rozdziale czwartym propozycja wychowawczo-duszpasterska stopniowo nabiera kształtów. Punktem wyjścia naszych rozważań jest jej fundament, czyli miłość duszpasterska, która roztacza przed nami realną perspektywę odnowienia duszpasterstwa młodzieży i stanowi najważniejsze kryterium programów duszpasterskich na każdym poziomie. System Prewencyjny jako wychowawczy projekt integralnego wychowania, ma zasadniczo dwie funkcje: jest projektem życia chrześcijańskiego (Duchowość Salezjańska) i praktyczną metodą pedagogiczną.

1

Praktyka ks. Bosko ukazuje naturę postąnnictwa salezjańskiego

1 1

DUCH SALEZJAŃSKI WYRASTA Z POSTAWY DOBREGO PASTERZA

Ks. Bosko był świadomy podstawowego celu swojej misji, czyli ukazywania ubogiej młodzieży, że jest kochana przez Boga (por. Konst. 2, 14). Intuicyjnie rozumiał, że **najlepiej nadaje się do tego styl duszpasterski zakorzeniony w postawie Dobrego Pasterza**. Na początku pierwszego rozdziału przypomnieliśmy wymowny obraz Valdocco: wygłodniały i zagubiony tłum młodzieży i wzruszenie Jezusa.

Duch salezjański, wyrastający z postawy Dobrego Pasterza, charakteryzuje naszą duchowość i działania wychowawczo-duszpasterskie. Jego wcieleniem był przede wszystkim ks. Bosko. *On i postąnnictwo, które po nim dziedziczymy, stanowią dla nas historyczny i charyzmatyczny punkt odniesienia.*

Ks. Bosko poświęcił całe swoje życie dla młodych ludzi, tworząc dla nich **spójny projekt życia**. Jego posługa kapłańska, praca wychowawcza, liczne kontakty i głębokie życie wewnętrzne służyły młodzieży. Pomagał jej dojrzewać i przejmować odpowiedzialność za projekt własnego życia:

„Nie uczynił kroku, nie wypowiedział słowa, nie przyłożył ręki do żadnego dzieła, które by nie miało na celu [...] młodzieży” (KONST. 21)

Bóg nadal *budzi liczne powołania do dalszej realizacji postąnnictwa ks. Bosko wśród młodzieży*. Stanowiący ich część Salezianie Księdza Bosko (SDB) zostali przez niego konsekrowani, zebrani i pośnani, by być w Kościele znakami miłości Boga do młodzieży, zwłaszcza najuboższej, i głosili tę miłość. Realizują to postąnnictwo razem z innymi grupami Rodziny Salezjańskiej. Każda z nich ma określone powołanie i styl ży-

cia. Wspólnie tworzą szeroki Ruch Salezjański osób i grup, mężczyzn i kobiet różnych stanów i środowisk. Postąnnictwo salezjańskie, którego stałym kryterium rozeznania jest ks. Bosko i doświadczenie Valdocco (por. Konst. 40), znacznie się rozrosło, obejmując swoim zasięgiem wiele osób i grup połączonych jedną duchowością i misją wychowawczo-duszpasterską, której celem jest integralny rozwój młodzieży, zwłaszcza najuboższej.

1 2

SYSTEM PREWENCYJNY JAKO WCIENIE „DUCHA SALEZJAŃSKIEGO”

A Aktualność i uaktualnianie propozycji duszpasterskiej, duchowej i pedagogicznej ks. Bosko

Wyrazem postąnnictwa i stylu życia ks. Bosko jest konkretny styl życia i działania, czyli duch salezjański. **System Prewencyjny stanowi najbardziej charakterystyczne i wymowne „wcielenie” ducha salezjańskiego.**

System Prewencyjny jest łącznikiem z ewangelicznymi postawami i wyborami ks. Bosko. **Wyznacznikiem pracy salezjańskiej i miarą jej autentyczności jest aktualizacja we własnej postudze duszpasterskiego, duchowego i pedagogicznego projektu ks. Bosko.** Jej „geniusz” polega na realizacji Systemu Prewencyjnego, dobrze pomyślanego modelu i inspiracji wszystkich zaangażowanych w wychowanie na różnych kontynentach, w wielokulturowych i wieloreligijnych środowiskach. Stanowi wzorzec,

„Chciałbym sam wygłosić do wszystkich kazanie, albo lepiej konferencję na temat ducha salezjańskiego, który powinien ożywiać nasze przedsięwzięcia i kierować nimi. Musimy przyswoić System Prewencyjny. Pod żadnym pozorem nie wolno stosować kar, poniżających słów, surowych napomnień w obecności innych. W klasach powinno się słyszeć słowa pełne słodyczy, miłości i cierpliwości. Nigdy nie powinny padać kąśliwe uwagi; pod żadnym pozorem nie wolno wymierzać nikomu policzków, lekkich ani ciężkich. Korzystajmy z kar w taki sposób, by przestrzeżeni przed nimi wychowankowie, czym prędzej stali się naszymi przyjaciółmi, i nigdy nie odchodzili od nas upokorzeni”

(LIST KS. JANA BOSKO DO KS. GIACCOMA COSTAMAGNEGO, 10. SIERPIEŃ 1885 R.)

który domaga się nieustannej aktualizacji, by w jego centrum zawsze stawać młodego człowieka, odbiorcę i podmiot postannictwa salezjańskiego (por. ks. Pascual Chávez Villanueva, ACG 407, *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*).

Słowo *System* przywodzi na myśl kompletne, organiczne doświadczenie, czyli starannie sformułowaną propozycję o charakterze pedagogicznym. W *Systemie Prewencyjnym* możemy wskazać różne, ściśle ze sobą powiązane elementy, stanowiące **fundament**, z którego wyrasta zasadnicza postawa duchowa człowieka, czyli *miłość duszpasterska*.

- **siła duszpasterska**, *inspiracja dla wychowawczego projektu integralnego rozwoju* (zob. rozdział IV, pkt. 2);
- **duchowość** będąca propozycją życia chrześcijańskiego – *Salezjańska Duchowość Młodzieżowa* (zob. rozdział IV, pkt. 3);
- **metodologia pedagogiczno-praktyczna**, inspirowana oratorium, punkt odniesienia wyborów i działań (zob. rozdział V, pkt. 3).

B *Miłość duszpasterska fundamentem Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego*

Wychowanie oznacza dla ks. Bosko określoną postawę wychowawcy i całość działań opartych na dobroci, rozumie i wierze. Centralnym elementem jego wizji jest „miłość duszpasterska”. Należy przede wszystkim szukać **dobra duchowego młodzieży, jej zbawienia i integralnego dobra** („Da mihi animas”).

Źródłem i sercem *Systemu Prewencyjnego* jest doświadczenie miłości Boga, który wyprzedza każde stworzenie swoją Opatrznością, towarzyszy mu swoją obecnością i zbawia dając życie (por. Konst. 20). Ks. Bosko głęboko wierzył w *dobroć i ojcowskie miłosierdzie Boga*. Potwierdza to wybór św. Franciszka Salezego za przykład dla swoich współpracowników i patrona Zgromadzenia.

Todoświadczenie prowadzi do *przyjęcia Boga w młodzieży*, ponieważ to w niej otrzymujemy łaskę spotkania z Bogiem i wezwanie do służenia Mu; uznaje jej godność, odnawia zaufanie w wewnętrzne pokłady dobra i wychowuje do pełni życia (por. KG23 poz. 95). W tej dynamice wychowawczej, troszcząc się o młodzież wychowujemy ją do ewangelizowania.

Salezjańską Miłość Duszpasterską można najlepiej opisać jako *miłość wychowawczą*: zapał wychowawczy, ale i takt, rozsądek, umiar, życzliwość i szacunek dla młodzieży. Taka postawa wynika z przekonania, że każde życie, nawet najuboższe, najbardziej skomplikowane i niepewne, zawiera w sobie, dzięki tajemniczej obecności Ducha, siłę odnowy i ziarno nadziei (por. KG23 poz. 92).

W syntetycznej formule „prymat miłości wychowawczej” zamyka się miłość, która potrafi tworzyć *relację wychowawczą*, która oznacza dostosowanie przekazu do możliwości ubogiej młodzieży, która potrzebuje pomocy, by się otworzyć, odkryć bogactwo życia i dojrzewać. Często brakuje jej odwagi, wychowania i wykształcenia, słów i myśli, dlatego miłość wychowawcza przekazuje miłość Boga, która dociera do najmniejszych, najbardziej pokornych, znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji i mających najwięcej problemów. Jest wyrazem ojcowskiej mądrości, która uczy radzić sobie z życiem.

C System Prewencyjny obejmuje wychowawcę i jego wspólnotę

Głęboka jedność doświadczenia duchowego i wychowawczego stanowi punkt odniesienia i tożsamość Rodziny Salezjańskiej w Kościele. Można ją zdefiniować jako autentyczną duchowość naszego apostołatu.

Metoda pedagogiczna ks. Bosko i jego duszpasterska dusza są ze sobą nierozzerwalnie połączone.

System Prewencyjny obejmuje wychowawcę i wspólnotę, do której należy z młodzieżą i dla młodzieży. Kształtuje sposób myślenia, wrażliwość, życie i działania. Realizacja *Systemu Prewencyjnego* przebiega jednocześnie na poziomie pedagogicznym i duchowości. Działania wychowawcze niezmiennie opierają się na Ewangelii Chrystusa, stanowiącej „kryterium metodologiczne” postannictwa salezjańskiego w towarzystwie młodzieży w delikatnym procesie dojrzewania ludzkiego w wierze. Natomiast duchowość salezjańska wnosi do wychowania oryginalny projekt życia chrześcijańskiego, oparty na doświadczeniach wiary, wyborze ewangelicznych wartości i postaw, które składają się na Salezjańską Duchowość Młodzieżową.

Tożsamość salezjańska rodzi się pomiędzy wiernością dziedzictwu pedagogicznemu ks. Bosko, czyli *Systemowi Prewencyjnemu*, a jego nieustanną aktualizacją. Najważniejszy cel projektu wychowawczego zawiera się w słowach „wychowywać uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan”. Ks. Bosko uważał, że to dwa, nieodzowne i nierozzerwalnie ze sobą połączone elementy. Kierując się tą zasadą, chciał wychowywać „budowniczych miast i ludzi wiary”.

2

Duszpasterstwo wyrastające z Systemu Prewencyjnego

2 1

INTEGRALNY PROJEKT WYCHOWAWCZY

System Prewencyjny jest źródłem projektu integralnego rozwoju w ramach ewangelizacji, skierowanych do młodzieży w różnych sytuacjach i środowiskach. W dynamice *rozumu, religii i miłości* widać bogactwo humanizmu *Systemu Prewencyjnego* i jego zakorzenienie w religii. *System*

Prewencyjny staje się metodą działania opartą na *rozumie*, rozsądnych wymaganiach i zasadach, elastycznych i przekonywujących propozycjach; *religii* rozumianej jako rozwijanie poczucia Boga, głęboko zakorzenionego w każdej osobie ludzkiej, i głoszenie Dobrej Nowiny; wychowawczej *miłości*, umożliwiającej rozwój i wzajemność w relacjach.

2 2

PODWÓJNE ZNACZENIE WYCHOWANIA PREWENCYJNEGO

Wszelkie działania prewencyjne powinny uwzględniać dwa nierozdzielne i nieodłączne elementy. Po pierwsze musi zaspokajać *podstawowe potrzeby młodych ludzi* (żywność, odzież, dach nad głową, bezpieczeństwo, praca, rozwój fizyczny i psychiczny, integracja społeczna, podstawowe wartości). Po drugie musi być źródłem *bardziej organicznego działania wychowawczego, czyli formacji społecznej, moralnej i religijnej*, ponieważ oratorium ks. Bosko powstało jako placówka opiekuńcza, wychowawcza i edukacyjna.

Pozostaje to nadal aktualne w formie zdecydowanego podkreślenia **poznawczego, afektywnego, etycznego i duchowego wymiaru salezjańskiego planu wychowania** oraz rozwoju **poznawczego, afektywnego, etycznego i duchowego**.

A System Prewencyjny w sytuacji defaworyzacji i resocjalizacji

„Prewencja” w sytuacjach defaworyzacji, patologicznych i resocjalizacji, od razu przywodzi na myśl wizyty ks. Bosko w więzieniach, szukanie młodzieży na ulicach i w miejscach pracy. Mimo stworzenia instytucji oratorium, ks. Bosko pomagał chłopcom uwikłanym w sytuacje patologiczne w domach i na ulicach Turynu; posyłał misjonarzy salezjańskich do młodzieży pozbawionej „miejsc” zapewniających prawidłowy rozwój osobowy i społeczny.

Stoimy dzisiaj w obliczu naglących potrzeb wychowawczych. Proponowany przez salezjanów styl prewencyjny może dawać bardzo dobre rezultaty. Chrześcijański humanizm wychowawczy – fundament *Systemu Prewencyjnego* – stanowi opiekuńczą, socjalną, wychowawczą i duszpasterską odpowiedź na problemy młodzieży. **„Wychowawcza miłość” nie**

„Powinniśmy zatem dążyć w kierunku wyznaczanym przez uaktualnienie w dzisiejszych warunkach wyboru społeczno-polityczno-wychowawczego ks. Bosko. Oznacza to kształtowanie wrażliwości społecznej i politycznej, pozwalającej poświęcać swoje życie jako misję dla dobra wspólnoty społecznej, mając za stały punkt odniesienia niezbywalne wartości ludzkie i chrześcijańskie”

[KS. PASCUAL CHÁVEZ VILLANUEVA, ACG POZ. 415, KSIĄDZ BOSKO PEDAGOG]

sprowadza się do „miłości socjalnej”. Ewangelizacja zawsze łączy się ściśle z rozwojem człowieka i chrześcijańską wolnością. Jedno jest przykazanie miłości, mimo że ma dwa punkty odniesienia: Boga i bliźniego.

Głębokie zmiany, które zaszły w wieloaspektowym społeczeństwie ukazują *bardziej złożoną fenomenologię „kondycji młodzieży”,* zwłaszcza tej, którą ks. Bosko nazywał ubogą, osamotnioną i zagrożoną, stanowiącej duże wyzwanie wychowawcze i resocjalizacyjne. To młodzież

zepchnięta na margines, uboga pod względem ekonomicznym, społecznym, kulturowym, afektywnym, moralnym i duchowym. Na obraz kondycji współczesnej młodzieży składają się różne, nakładające się na siebie formy ubóstwa (częsta sytuacja w krajach rozwijających się). To wyzwanie wymaga natychmiastowych interwencji wychowawczych. **Należy zapobiegać złu wychowaniem.**

Wobec poważnych sytuacji niesprawiedliwości i naruszania praw człowieka w naszych społeczeństwach, charyzmat księdza Bosko i jego system wychowania nakazują nam osobiste i wspólnotowe zaangażowanie. Dzięki odnowionej gorliwości prewencja poprzez wychowanie powinna zmieniać struktury ubóstwa i wykluczenia, zwłaszcza najmłodszych. Proponujemy prewencję, która propaguje dobro **w działaniu wychowawczym, wzmacniającym integralność podstawowych praw** obywatelskich, kulturowych, religijnych, ekonomicznych i gospodarczych, politycznych, społecznych i socjalnych.

Należy też tworzyć wspólnoty, które będą potrafiły na nowo proponować podstawowe wartości, których często brakuje być może już na pierwszych etapach życia. Celem „wyzwalającego wychowania” *Systemu Prewencyjnego* jest towarzyszenie młodzieży naznaczonej negatywnym wpływem środowiska, prowadzącym, do ich społeczno-kulturowego, ekonomicznego, moralnego, duchowego i religijnego zubożenia (por.

KG20 poz. 61). Dlatego salezjańska prewencja przybiera formę różnych interwencji w odpowiedzi na pilne wyzwania danego środowiska. Szeroka oferta działań skierowanych do najbardziej potrzebującej młodzieży jest wyrazem bogactwa salezjańskiego wychowania, które *umiejętnie i owocnie łączy sferę afektów z rozumem i religią*.

„Prewencyjne doświadczenie” ks. Bosko staje się z czasem „systemem” opieki, wychowania, edukacji i socjalizacji. Wychowywać to znaczy „zapobiegać” w każdy możliwy sposób. Wyrazem wychowania jest otwartość, akceptacja, przywrócenie głosu i zrozumienie; wychowywać oznacza pomagać poszczególnej osobie odnaleźć siebie, cierpliwie towarzyszyć jej w procesie odzyskiwania wartości i zaufania do siebie; to także pomagać odnaleźć powody do życia, odkrywając jego piękno; to także odnowiona umiejętność rozmowy, bogata oferta inicjatyw i działań oraz stabilne fundamenty; proponowanie doświadczeń, które pomogą młodzieży dostrzec sens codziennego wysiłku; dawanie podstawowych umiejętności zawodowych; przygotowywanie do radzenia sobie w każdej sytuacji. Wychowanie wymaga rozpoznania problemów społecznych współczesnej młodzieży (zob. rozdział I).

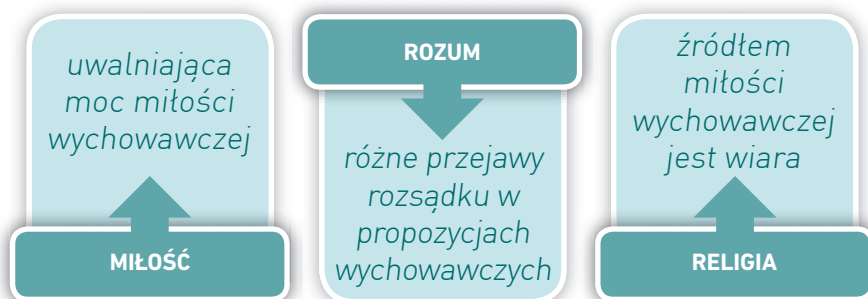
B Sztuka konstruktywnego wychowywania

Wyrazem *prewencyjności* jest konstruktywny program formacji, wychowania i edukacji.

„Sztuka wychowania pozytywnego, ukazująca dobro właściwych i angażujących doświadczeń, urzekających szlachetnością i pięknem (sztuka, teatr, muzyka, media); sztuka pomagania młodym w wewnętrznym dojrzewaniu rozbudzając ich wewnętrzną wolność i przez przezwyciężanie zewnętrznych uwarunkowań i formalizmów; sztuka pozyskiwania młodzieńczych serc, by z radością i zadowoleniem zachęcać ich do dobra, prostując wypaczenia i przysposabiając serca do przyszłych zadań poprzez rzetelną pracę nad charakterem” (JUVENUM PATRIS POZ. 8)

JUVENUM PATRIS POZ. 8)

Esencja systemu ks. Bosko zamknięta została w słowach *rozum, religia i miłość*. To one powinny stanowić **najważniejszą inspirację dla obejmującego całą osobę projektu wychowawczego**, którego celem jest udzielenie pełnej odpowiedzi na potrzebę ewangelizacji świata młodzieży. W metodzie ks. Bosko z wychowawczej miłości wynikały trzy postawy: miłość-serdeczność, miłość-rozum, miłość-wiara. System Prewencyjny staje się projektem formacyjnym i pedagogicznym: spójną całością złożoną z pierwiastków *afektywnego, rozumnego i religijnego*:

» Uwalniająca moc miłości wychowawczej

Wychowawcza miłość to przede wszystkim **prawdziwa ludzka miłość**: metoda ks. Bosko zasadza się na wychowawczej miłości, sprzyjającej rozwojowi i wzajemności w serdecznej relacji. **Niezwykła intuicja ks. Bosko** to właśnie uwalniająca moc wychowawczej miłości. Młodzież stykająca się z gorliwymi, kochającymi wychowawcami, czuje się zaproszona do dawania z siebie tego, co najlepsze, i uczy się internalizować doświadczenie kulturowe i religijne wcześniejszych pokoleń.

Z miłości duszpasterskiej, centrum ducha salezjańskiego, wynikają pewne zasadnicze postawy. Przede wszystkim *osobiste relacje*. Według ks. Bosko wychowawcza miłość ma jednocześnie naturę afektywną i duchową. Jej źródłem jest wola, która każe wychowawcy szukać wyłącznie dobra wychowanka, całkowicie zapominając o sobie. Ona sama z kolei rodzi działanie i ofiarność wychowawcy. W ten sposób duchowa natura wychowawczej miłości przejawia się w uprzejmości

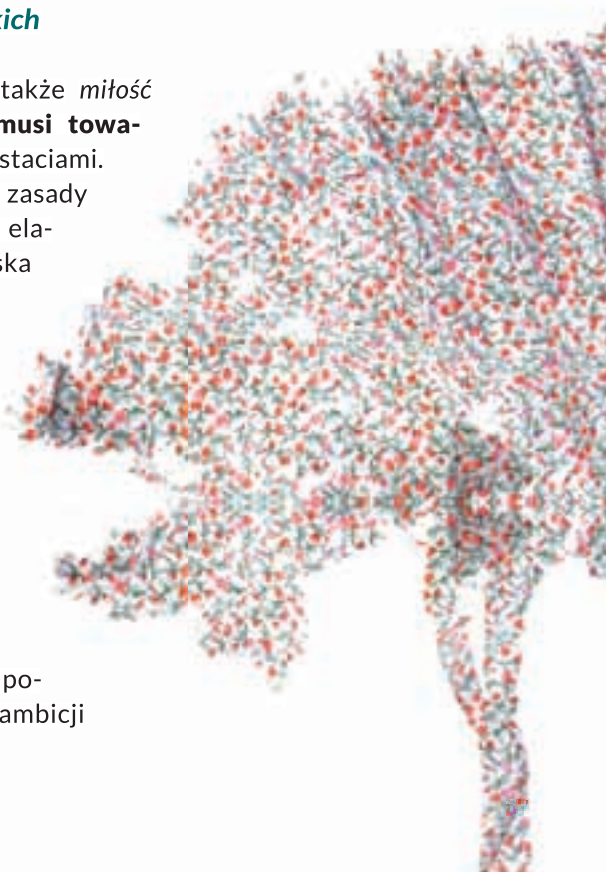
i życzliwości. Życzliwa miłość to przede wszystkim prawdziwe pragnienie dobra drugiego człowieka jako osoby. Dojrzała miłość to jednocześnie akt woli i uczucie.

Ks. Bosko pisał o miłości-życzliwości przede wszystkim w *Liście z Rzymu* z 1884 roku, nawiązując do kryzysu w instytutach salezjańskich, podkreślając, jego zdaniem, zasadniczy element relacji wychowawczej. Odwołując się do własnych doświadczeń, starał się uświadomić odbiorcom, że miłość wynikająca z woli i pełne zaangażowanie wychowawców są godne pochwały, jednak nie przyniosą rezultatów wychowawczych, jeśli młodzi *nie czują się kochani*, gdy nie przekazuje im się miłości w formie życzliwości i wspólnoty. Mimo swojego pełnego zaangażowania, wychowawca, który nie potrafi sprawić, by młodzież „poczuła”, że naprawdę troszczy się o jej dobro, nie odniesie sukcesów wychowawczych. W miłości najważniejsze jest koncentrowanie się na osobie, a nie działanie. **Liczy się siła bezinteresownego spotkania – najważniejsza wartość, stanowiąca o jakości pozostałych.**

» Rozsądek w propozycjach salezjańskich

Wychowawcza miłość ks. Bosko to także *miłość rozumna*. Ks. Bosko podkreślał, że **musi towarzyszyć rozsądek** pod różnymi postaciami. Mogą to być rozsądne wymagania i zasady zamiast emocjonalnych nacisków; elastyczne i racjonalne propozycje; troska o zrozumienie, dialog, cierpliwość; realizm i duch inicjatywy; naturalność i spontaniczność; wyczulenie na to, co faktycznie wykonalne; odwoływanie się do osobistych przekonań.

Chodzi o wychowanie, które z jednej strony zachęca młodych do rozwijania swoich talentów, aktywności i przedsiębiorczości w pracy, z drugiej zaś uczy przyjmować pomoc, wyzywać się wygórowanych ambicji

i pychy intelektualnej. Rozsądek pomaga wychowawcy proponować wartości adekwatnie do sytuacji, wybierając te, które pomogą młodemu człowiekowi prawdziwie budować swoją podmiotowość. W szybko zmieniającym się społeczeństwie, wymagającym umiejętności krytycznego myślenia, otwiera się ogromne pole do popisu dla wychowania opartego na rozumie, który pomaga w krytycznej ocenie i odkrywaniu autentycznej wartości świata, z poszanowaniem autonomii wynikającej z jego doczesności.

» **Wia**ra fundamentem wychowawczej miłości

W rozwijaniu wrodzonego poczucia Boga w każdym człowieku i wysiłkach chrześcijańskiej ewangelizacji wychowawcza miłość kieruje się *wiarą*. Miłość serdeczna i rozumna, o której mówił ks. Bosko, ma głębokie korzenie. Młodzi ludzie są powołani do pełni życia, wspólnoty z Bogiem i bliźnim. Według ks. Bosko wychowanie pozbawione tej perspektywy traci siłę i znaczenie. Salezjańska wychowawcza miłość jest *znakiem miłości Boga do młodzieży*. Aby zrozumieć ks. Bosko, fundatora dzieł i Zgromadzenia, „ojca” sierot, dojrzałego wychowawcę, marzyciela i człowieka odważnego, kierującego się w działaniu duszpastersko-wychowawczym intuicją, należy zacząć od dwóch, fundamentalnych elementów jego powołania – wrodzonej życzliwej postawy wobec młodzieży połączonej z bezwarunkowym ofiarowaniem siebie Bogu w odpowiedzi na otrzymane posłannictwo.

W *Systemie Prewencyjnym* religię rozumiemy jako religię Dobrej Nowiny, Ewangelii, błogosławieństw. Jezus, który uważał swoich uczniów za przyjaciół, nie za sługi, i wzywał wszystkich do poszukiwania Królestwa Bożego i jego sprawiedliwości, jest pośród nas i towarzyszy nam w codziennej postudze aż do skończenia świata. Religia *Systemu Prewencyjnego* jest ludowa, prosta, *dotykająca sedna wiary*, czyli miłości Boga i bliźniego. Mówiąc precyzyjniej to *religia humanizmu czcicieli Franciszka Salezego*, który od Boga nauczył się życzliwości, dobroci, cierpliwości i przebaczenia, a we wcieleniu Pana uznał, że wszyscy jesteśmy wezwani w Synu do udziału w świętości, czyli życia według Ewangelii, bez względu na sytuację życiową, okoliczności i wiek; to religia przeżywania w Duchu, który pomaga rozeznawać znaki *obecności oraz woli* Boga w dziejach i stanowi źródło naszego optymizmu, ponieważ nie pozwala nam ulegać wątpieniu i poddawać w przeciwnościach. W *środkowiskach zsekularyzowanych*, gdzie kultura wydaje się

niezdolna mówić o Bogu, wychowujemy do pragnienia transcendencji i podtrzymujemy ważne pytania o sens, stawiane przez życie, śmierć, ból, miłość, nie zakrywając światła, które daje nam nasza wiara (por. KG23 poz. 76, 77, 83).

W środowiskach *wielkich religii monoteistycznych i wierzeń tradycyjnych*, pierwszymi partnerami dialogu wychowawczego są świeccy z naszego najbliższego otoczenia, by wspólnie uznać łaskę, jaką w nich otrzymujemy, zachęcić do modlitwy i podkreślać przede wszystkim fragmenty Ewangelii i mądrości wychowawczej obecne w kulturze, życiu i doświadczeniu młodzieży (por. KG23 poz. 72-74, 86).

3

System Prewencyjny jako propozycja duchowości

Rozum, religia i miłość są wyrazem miłości duszpasterskiej i sercem *Systemu Prewencyjnego*. Wynika z nich projekt integralnego wychowania – praktyczna metoda w pracy wychowawców. Ukazują też fundamentalne cechy **duchowości, którą należy odkryć, przeżywać i nieustannie odnawiać** (por. ks. Idzi Viganò, ACG poz. 334, *Duchowość salezjańska w nowej ewangelizacji*). Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe wyrasta zatem z żywej duchowości, z niej czerpie siły i to ona każe mu szukać Boga, służąc młodzieży.

Duchowość to odczytywanie Ewangelii, prowadzące do wspólnych gestów i postaw chrześcijańskiego życia. Dlatego podstawą Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego jest duchowość na miarę naszych czasów, czyli możliwość doświadczania Boga we własnym życiu – droga świętości, określony projekt życia w Duchu.

Chociaż istnieją różne, uwarunkowane historycznie rodzaje duchowości chrześcijańskiej (przede wszystkim znaczące charyzmaty osobiste lub wspólnotowe), z przesłania Ewangelii wyłania się fundamentalna

duchowość chrześcijańska, którą odkrywamy w doświadczeniu Boga w Trójcy Świętej. W tradycji Kościoła różni założyciele, wierni Słowu Bożemu, oświeceni i prowadzeni przez Jego Ducha, podkreślali znaczenie wybranych wartości ewangelicznych.

*Nasze działania wychowawcze muszą
“na nowo z przekonaniem zalecać
wszystkim dążenie do tej «wysokiej miary»
zwyczajnego życia chrześcijańskiego”*

[NOVO MILLENNIO INEUNTE POZ. 31]

Duchowość salezjańska to **duchowość charyzmatyczna**, która ubogaca cały Kościół określonym wzorem chrześcijańskiego życia i konkretną drogą świętości. To **duchowość apostołska**, ponieważ prowadzeni przez Ducha, jesteśmy zaproszeni do włączenia się w posłannictwo Ojca, który zapewnia zbawczą skuteczność naszego działania wychowaw-

czego i ewangelizacyjnego wśród młodzieży, zapewniając spójność naszego życia. W duchowości salezjańskiej młodzież ewangelizuje siebie nawzajem. *Nie da się jej sprowadzić do zbioru psychologicznych ani terapeutycznych metod*, zapewniających człowiekowi komfort psychofizyczny, utożsamiających życie duchowe z subiektywnym odczuciem wewnętrznym i doświadczeniem intymnym, łącząc elementy różnych filozofii i ideologii, które są przedstawione jako alternatywa dla niego, zaprzeczają objawionym treściom wiary chrześcijańskiej, transcendencji Boga i jego naturze ludzkiej; wykluczają grzech i konieczność łaski do zbawienia w Chrystusie, utrzymując, że człowiek osiąga spokój ducha, komfort i spełnienie własnymi siłami, a Jezus Chrystus jest jednym z wielu objawień boga w dziejach ludzkości, występujących pod różnymi imionami.

W odróżnieniu do nich Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe proponuje duchowość sprzyjającą **całościowemu spojrzeniu na człowieka**, mówiącą o bliskim i przyrodzonym związku bezinteresowności Boga, radości spotkania z Chrystusem i wolności życia w Duchu.

3 1

DUCHOWOŚĆ TO PRZED W SZYBOKIM ŻYCIE W DUCHU

A *Przed wszystkim bezinteresowny dar od Boga*

Duchowość to przede wszystkim życie w Duchu. To On ofiarowuje się bezinteresownie, wyciąga rękę do człowieka, kocha i prowadzi na spotkanie z Jezusem.

Źródłem życia duchowego, jego centrum i celem jest Bóg, Tajemnica Miłości. Życie duchowe można rozumieć jako stopniowe poznawanie miłości Boga, doświadczanie Jego przyjaźni i więzi z Nim. Wierzymy, że Bóg posłał nas do młodzieży. Ona także odkrywa miłość i wezwanie do dawania jej świadectwa. Bóg spaja nasze życie, jest źródłem braterskiej wspólnoty, przyczyną działania. Życie „przed obliczem Boga” to pielęgnować głęboką i trwałą relację z Panem, napełnianie Jego miłością i posłanie do młodzieży. To także otwartość na znaki Jego tajemniczej obecności w potrzebach i oczekiwaniach współczesnych mężczyzn i kobiet.

B *Spotkanie z Chrystusem*

W centrum życia duchowego stoi doświadczenie wiary chrześcijańskiej, **spotkanie z Jezusem Chrystusem, Ewangelią Boga.** Wrastanie w Chrystusa i upodabnianie się do Niego jest darem i celem Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego. W życiu chrześcijańskim i duszpasterstwie ważne jest słuchanie Słowa, liturgia, sakramenty i ofiarowanie siebie, służąc braciom.

“U początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiegóż wielkiej idei, jest natomiast spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym decydujące ukierunkowanie”

[DEUS CARITAS EST 1]

C *Życie w Duchu Świętym*

Życie duchowe polega na zaakceptowaniu faktu, że nasze życie jest kształtowane przez

Ducha za sprawą łaski. W tej relacji miłości uznajemy jednocześnie **prymat łaski** oraz wolny i **świadomy wkład człowieka**, który współpracuje z łaską, otwierając się na Boga i będąc mu posłusznym. Człowiek pragnie spotkania z Panem. Na modlitwie prosi, by spotkać Pana i by to spotkanie zaowocowało w posłannictwie.

Życie duchowe to dynamiczny proces w czasie, który obejmuje wszystkie wymiary osoby ludzkiej, ma swój własny rytm, chwile rozwoju i próby.

3 2

SALEZJAŃSKA DUCHOWOŚĆ MŁODZIEŻOWA ORYGINALNĄ PROPOZYCJĄ ŻYCIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO

A *Duchowości salezjańska stanowi konkretny wyraz miłości duszpasterskiej*

Wychowawcza miłość duszpasterska jest centralnym elementem ducha salezjańskiego, który żyje w spotkaniu z Panem Jezusem i wyznawaniu go. *System Prewencyjny* jest naprawdę **propozycją duchowości dla każdego: salezjanów, świeckich włączających się w ducha i posłannictwo ks. Bosko, rodzin i młodzieży**. W swoim doświadczeniu duszpasterskim i wychowawczym ks. Bosko wskazał drogę świętości młodzieżowej, a dzięki rozwijanej metodzie dowiódł słuszności jej celów, uzyskując godne podziwu rezultaty.

Tajemnica rezultatów ks. Bosko wychowawcy tkwi w jego żarliwej miłości duszpasterskiej, która połączyła w nim nierozzerwalnie *miłość Boga i miłość bliźniego*, umożliwiając spójne prowadzenie ewangelizacji i wychowania. Duchowość salezjańska stanowi konkretny wyraz miłości duszpasterskiej, a zatem istotny element duszpasterstwa. Jako źródło ewangelicznego życia i fundament miłości duszpasterskiej, jest także jego podstawą, tożsamością, wytycza cele i kierunki. Zaangażowani wierzący żyją duchowością radykalnie, odważnie, przedsiębiorczo i faktycznie.

Wszystko to ks. Bosko zamykał w formule „oratoryjne serce” – zapał, apostołska gorliwość, angażowanie wszystkich sił i zasobów osobistych, poszukiwanie nowych dróg, wytrwałość w trudach, chęć podnoszenia się z upadków i niepowodzeń, podtrzymywanie optymizmu i zarażanie

nim – stanowią pełne wiary i miłości wezwanie. Najpełniejszym przykładem odpowiedzi na nie była Maryja, ofiarowując siebie (por. *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko*, poz. 29).

B Program i droga Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej

Celem **duchowości na miarę młodzieży, przeżywanej z i dla młodzieży, pomyślanej i realizowanej w oparciu o jej doświadczenie i w jego obrębie** jest zaproponowanie modelu chrześcijaństwa na miarę współczesnego człowieka. To propozycja dla młodzieży, zwłaszcza najuboższej, uwzględniająca jej różne potrzeby, umiejętnie wskazując cele także tym, którzy robią największe postępy, przygotowując ją do dawania świadectwa wśród rówieśników i w środowisku życia.

Tak rozumiana duchowość nawiązuje do *Systemu Prewencyjnego* – jest *rozwinięciem SPWD*, proponowanym wszystkim podmiotom WWD w formie szczegółowych programów. Podane poniżej elementy przenikają się nawzajem i wzajemnie do siebie odwołują. Życie, Chrystus, błogostawieństwa, Kościół, Maryja, służba stanowią punkt odniesienia refleksji i życia pełnią doświadczenia chrześcijańskiego.

» *Życie codzienne miejscem spotkania z Bogiem*

W Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej życie codzienne jest miejscem spotkania z Bogiem (por. Konst. 18, KG23 poz. 162-164, KG24 poz. 97-98; *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko* poz. 27-28, 34). Podstawą takiego **rozumienia życia codziennego i jego pozytywnej oceny** jest wiara i nieustanne kontemplowanie wcielenia; to duchowość podążająca za tajemnicą Boga, który poprzez swoje wcielenie, śmierć i zmartwychwstanie potwierdza swoją zbawczą obecność w całej rzeczywistości ludzkiej.

Na codzienność młodego człowieka składają się obowiązki, relacje, zabawa, chęć rozwoju, życie rodzinne, rozwijanie swoich umiejętności, perspektywy na przyszłość, potrzeby i aspiracje. Należy ją zaakceptować, *dogłębnie poznawać i przeżywać przez pryzmat Boga*. Według ks. Bosko dobre wykonywanie swoich obowiązków jest warunkiem świętości. Wywiązywanie się z obowiązków stanowi próbę dla cnoty i znak

dojrzałości duchowej. Taka postawa to praktyczny realizm oparty na życiu codziennym i patrzeniu na jego obowiązki przez pryzmat wiary.

Do przeżywania życia codziennego jako duchowości potrzeba *łaski jedności*, która pomaga harmonijnie połączyć różne wymiary życia w sercu napełnionym Duchem Miłości, umożliwia nawrócenie, oczyszczanie i działanie Sakramentu Pojednania oraz sprawia, że dzięki pracy i kontemplacji serce jest zawsze wolne, otwarte na Boga i ofiarowywane braciom, zwłaszcza ubogiej młodzieży.

Inspiracją dla ks. Bosko był św. Franciszek Salezy, nauczyciel duchowości prostej esencjonalnej, powszechnej, bo dostępnej każdemu, dającej się lubić, ponieważ pełnej wartości ludzkich, a co za tym idzie szczególnie nadającej się do działań wychowawczych.

Wśród **postaw i doświadczeń, które należy głęboko przeżywać w Duchu Świętym, w życiu codziennym** można wymienić na przykład:

- życie własnej rodziny;
- pozytywny stosunek do pracy / nauki, rozwój kulturowy;
- połączenie „ważnych doświadczeń” z „szarością dnia codziennego”;
- pozytywna i refleksyjna wizja swoich czasów;
- odpowiedzialność za własne życie i codzienny rozwój duchowy;
- umiejętność kierowania swoim życiem w oparciu o projekt powołaniowy.

» **Duchowość radości paschalnej i optymizmu**

Ostateczną prawdą wiary chrześcijańskiej jest zmartwychwstały Pan. Wieczna chwala jest naszym ostatecznym celem nawet tu na ziemi, ponieważ stała się rzeczywistością w ciele *Jezusa Chrystusa*. *Salezjańska Duchowość Młodzieżowa jest paschalna i eschatologiczna.*

Najbardziej zakorzenione w sercu człowieka jest pragnienie i poszukiwanie szczęścia. Radość jest najszlachetniejszym wyrazem szczęścia. W połączeniu z okazywaniem radości i nadzieją stanowi cechę charakterystyczną duchowości salezjańskiej. Wiara chrześcijańska jest powołaniem do głoszenia ostatecznego szczęścia, obietnicy i faktycznie otrzymanego „życia wiecznego”, bez względu na miejsce, czas, ograniczenia i aspiracje. Odkrycie Królestwa i spotkanie z Chrystusem stają się

blęgosławieństwem dla człowieka. Człowiek nie zdobywa ich własnymi siłami, tylko otrzymuje od Boga, który jest źródłem prawdziwej radości i nadziei. Nie zapominając o pedagogicznej wartości radości, uznajemy przede wszystkim jej wartość teologiczną. Dla ks. Bosko radość była ważnym znakiem życia łaską.

Ks. Bosko rozumiał i wyjaśniał swoim chłopcom, że zaangażowanie i radość idą ze sobą w parze, a **świętość i radość są nierozzerwalnie ze sobą połączone.** Jest świętym radości życia. Jego chłopcy szybko to zrozumieli i wyrazili w języku oratorium: „być świętym to być zawsze radosnym” (por. KG23 poz. 165). Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe proponuje prostą, radosną i pogodną drogę do świętości (por. Konst. 17, KG23 poz. 165-166; *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko* poz. 33).

Uznając radość za działanie Ducha, źródło zaangażowania i jego owoców, pomagamy młodzieży przyjmować **określone postawy i przeżywa konkretne doświadczenia:**

- radosne doświadczenie życzliwości wobec osób z tego samego, aktywizującego środowiska, opartego na prawdziwie życzliwych i braterskich więziach;
- wolność wyrażania siebie w formie imprez młodzieżowych i spotkań w grupach;
- podziw dla radości, którymi obdarza nas Bóg: wobec natury, ciszy, wspólnych i solidarnych dokonań;
- łaska niesienia swojego krzyża i cierpienia, czerpiąc pocieszenie z krzyża Chrystusa.

» **Duchowość przyjaźni i osobistej relacji z Panem Jezusem**

Salezjańska Duchowość Młodzieżowa prowadzi młodzież na spotkanie z Jezusem Chrystusem i budowanie relacji przyjaźni z Panem, opartej na zaufaniu, więzi i wierności. **Wielu młodych ludzi szczerze pragnie poznać Jezusa** i szuka odpowiedzi na pytania o sens własnego życia, których tylko Bóg może udzielić.

Używane przez nas słowa „przyjaciel”, „nauczyciel” i „zbawiciel” mówią o centralnym miejscu osoby Jezusa Chrystusa w życiu duchowym młodzieży (Konst. 11; KG23, poz. 167-168, KG24 poz. 61; *Karta tożsamości*

charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko poz. 24, 36). Warto przypomnieć, że ks. Bosko przedstawiał młodzieży Jezusa jako jej przyjaciela, nauczyciela życia i mądrości, wzór dla każdego chrześcijanina i Zbawiciela, który całe swoje życie złożył z miłością w ofierze paschalnej dla zbawienia człowieka; mówił, że Jezus jest obecny w małych i potrzebujących, a młodzież jest Jego radością. Często przytaczał słowa: „co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25,40).

„Powinniśmy pomóc młodym ludziom w poznawaniu Pisma Świętego i bliskim obcowaniu z nim, aby było niczym kompas wskazujący drogę, którą należy iść”

(VERBUM DOMINI 104)

Poniżej, tytułem przykładu, podano wybrane preferowane **postawy i doświadczenia**, które należy proponować, rozwijać i utrzymywać w procesie stopniowego upodabniania się do Chrystusa:

- ▶ udział z wiarą we wspólnocie żyjącej pamiątką Pana, Jego obecnością i oddającą mu cześć w sakramentach chrześcijańskiego wtajemniczenia;
- ▶ pedagogia świętości, którą ks. Bosko pokazał w pojednaniu z Bogiem i braćmi w sakramencie pokuty;
- ▶ uczenie modlitwy osobistej i wspólnotowej, uprzywilejowanych dróg wzrastania w miłości i osobistej relacji z Jezusem Chrystusem. Modlitwa salezjańska jest prosta, dostępna dla każdego, zakorzeniona w życiu codziennym i apostołska, ponieważ wynika z działania i dąży do Boga, a od niego prowadzi z powrotem do działania z Bogiem, z sercem i umysłem napełnionymi Jego miłością;
- ▶ systematyczne pogłębianie wiary dzięki lekturze i rozważaniu Słowa Bożego.

» **Duchowość eklezyjalna i maryjna**

Charakterystyczne dla duchowości chrześcijańskiej są doświadczenie i mądrość Kościoła. Kościół to komunika duchowa i wspólnota dająca się poznać w czynie i współpracy. Służy ludziom i jest blisko nich, w przeciwieństwie do sekt, które cenią tylko wła-

sne dzieła. To miejsce wybrane i ofiarowane człowiekowi przez Chrystusa na spotkanie z Bogiem w historii. Jezus powierzył Kościołowi Słowo, chrzest, własne Ciało i Krew, łaskę odpuszczania grzechów i inne sakramenty, doświadczenie wspólnoty i moc Ducha, z których wypływa miłosierdzie wobec braci. Należy rozwijać coraz bardziej odpowiedzialne i odważne poczucie przynależności do Kościoła lokalnego i powszechnego. Częścią bogactwa duchowej rodziny ks. Bosko jest sięgająca początków Zgromadzenia historia synowskiej wierności następcy św. Piotra oraz komunii i współpracy z Kościołami lokalnymi (por. Konst. 13, KG21 poz. 96, 102; KG23 poz. 169-170, KG24 poz. 62-64, 91-93; *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko* poz. 26).

Należy zatem zadbać o następujące **postawy i doświadczenia**:

- środowisko każdego domu salezjańskiego jako miejsce doświadczenia żywego, przyjaznego, aktywnego Kościoła, potrafiącego odpowiadać na potrzeby młodzieży;
- grupy, przede wszystkim WWD, łączące młodzież i wychowawców w atmosferze rodzinnej, wokół programu integralnego wychowania młodzieży;
- tworzenie lokalnej wspólnoty Kościoła, łączącej wszystkie wysiłki wiernych chrześcijan w widzialnej wspólnocie i widocznej postudze na danym obszarze;
- szacunek i zaufanie do Kościoła powszechnego, wyrażane w umiłowaniu Papieża, informacjach na temat ograniczania pragnienia ludu Bożego do życia wiarą; poznawaniu świętych i znaczących przedstawicieli myśli i dzieł chrześcijańskich w różnych dziedzinach życia.

Salezjańska Duchowość Młodzieżowa jest maryjna. Bóg Ojciec wezwał Maryję, by stała się, za sprawą Ducha Świętego, Matką Słowa i wydała je na świat. Dla Kościoła Maryja jest przykładem wiary. Tak też patrzył na nią ks. Bosko, a my naśladujemy go w jedności z Kościołem (por. Konst. 34, 92; KG23 poz. 177; KG24 poz. 68, 188; *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko* poz. 11, 37).

Jesteśmy przekonani, że dzieło salezjańskie powstało pod natchnieniem Ducha Świętego i matczynej interwencji Maryi (zob. Konst. 1), która wskazała ks. Bosko młodzież jako zadanie, prowadziła i wspierała go

nieustannie, jest obecna pośród nas i nieustannie pełni swoją misję Matki Kościoła i Wspomożycielki wiernych (por. Konst. 8). Była stale obecna w oratorium na Valdocco: inspirowała, kierowała, uczyła. Dominik Savio, Michał Magone i wielu innych młodych ludzi nie kontemplowało idei czy przedmiotu kultu, tylko *żywą i działającą osobę*, która napełniła dom swoją obecnością, pozwalała poczuć i doświadczyć bliskości miłości Boga. Salezjańska Duchowość Młodzieżowa zachęca do prostego i ufego zawierzenia macierzyńskiej trosce Maryi Dziewicy.

Uznajemy ją także za *Matkę Boga i naszą Matkę*, za Niepokalaną, pełną łaski, całkowicie posłuszną Bogu, świętość, spójne i pełne życie chrześcijańskie, Wspomożycielkę chrześcijan w wielkim wyzwaniu wiary i budowy Królestwa Bożego, która chroni i prowadzi Kościół jako ucieczka wiernych, uważana przez ks. Bosko za Matkę trudnych czasów.

Wspomożycielka jest nam *przykładem i przewodniczką* w działaniu wychowawczym i apostołskim. Proponujemy Ją z miłością i podziwem jako godną czci i naśladowania podczas poświęconych Jej uroczystości i wspomnień objawień. Jest nam Matką i nauczycielką w formacji; przyzywamy Ją szczególnie w modlitwie (por. Konst. 84, 87, 92; *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko* poz. 37), rozważając w Ewangelii Jej czyny i słowa.

» *Duchowość odpowiedzialnej służby*

Życie przyjmowane jako spotkanie z Bogiem, proces upodabniania się do Chrystusa, droga do Królestwa Bożego; Kościół rozumiany jako wspólnota-służba, gdzie każdy ma swoje miejsce i wnosi cenny dar, są źródłem przekonania, **że częścią życia jest powołanie do służby** (por. Konst. 7, 19; KG23 poz. 178-180; KG24 poz. 94-96; *Karta tożsamości charyzmatycznej Rodziny Salezjańskiej Księdza Bosko* poz. 35).

Widać to w całym doświadczeniu ks. Bosko, młodego apostoła. Począwszy od snu w wieku dziewięciu lat, postrzegał i przeżywał swoje życie jak powołanie. *Usłyszał i ofiarnie odpowiedział na wezwanie*, by szukać młodzieży i prowadzić do zbawienia. Ks. Bosko zaprosił swoich chłopców do praktykowania miłości bliźniego. Salezjańska Duchowość Młodzieżowa jest apostołska, ponieważ jej częścią jest przekonanie o powołaniu człowieka do ofiarnej, wiernej, ufnej i posłusznej współpracy z Bogiem w Jego misji. Realizuje się ono w formie zaangażowania na

rzecz dobra, w zależności od własnej odpowiedzialności społecznej oraz materialnych i duchowych potrzeb bliźnich.

Odpowiedzialna służba wiąże się z preferencyjnym wyborem określonych **postaw i doświadczeń**, które można zamknąć w czterech obszarach:

- ▶ otwartość na rzeczywistość i kontakt z ludźmi. Ks. Bosko chciał, by chłopcy stawali się dobrymi chrześcijanami i uczciwymi obywatelami. Bycie uczciwym obywatelem w przypadku każdego młodego człowieka oznacza dzisiaj walkę o godność człowieka i jego prawa we wszystkich kontekstach; ofiarne życie w rodzinie i przygotowanie do jej budowania na fundamencie wzajemności; solidarność, zwłaszcza z najuboższymi; uczciwe i kompetentne wykonywanie obowiązków zawodowych; walka polityczna o sprawiedliwość, pokój i wspólne dobro; poszanowanie stworzenia i tworzenie kultury (por. KG23 poz. 178);
- ▶ poważne zaangażowanie w kształtowanie projektu własnego życia;
- ▶ stopniowe dojrzewanie i podejmowanie spójnych wyborów postępi w Kościele i wśród ludzi, dając świadectwo życia w różnych dziedzinach: animacji wychowawczo-duszpasterskiej i kulturowej, wolontariatu i misji;
- ▶ gotowość stawiania czoła nowym sytuacjom i umiejętność rezygnowania ze spraw drugorzędnych, by internalizować fundamentalne wartości.

Salezjańska Duchowość Młodzieżowa chce pomóc każdemu młodemu człowiekowi w na drodze powołania, by odkrył sens własnego życia w prawdzie i w dialogu z Bogiem.

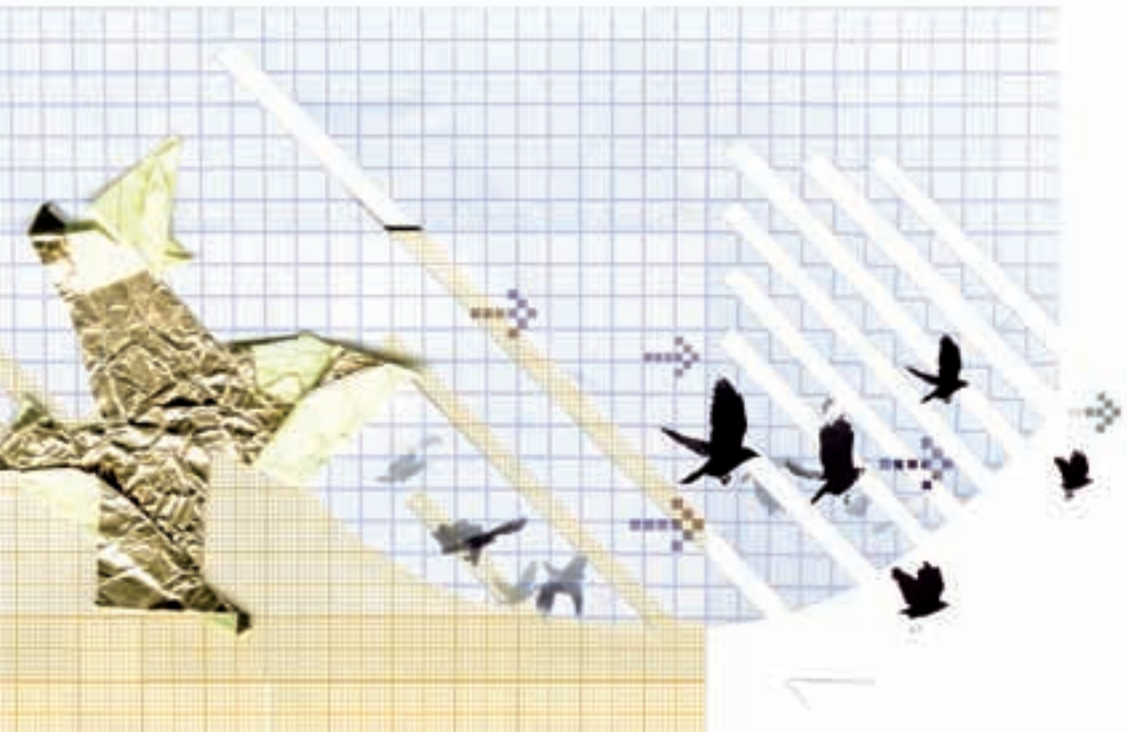
C *Opracowywanie programów wychowania w wierze*

Duchowość, zanim zostanie sformułowana w formie programu, to przede wszystkim „doświadczenie” życia. **Trzeba przełożyć syntetyczną teorię na pomyślane etapowo programy pedagogiczne**, dostosowane do potrzeb i możliwości młodzieży (cele, postawy, treści, konkretne zobowiązania i doświadczenia), z uwzględnieniem określonych treści. Zgromadzenie Salezjańskie określiło *cztery obszary dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej*: tożsamość człowieka, spotkanie z Chrystusem, praca na rzecz Królestwa Bożego i udział we wspólnotce Kościoła (por. KG23 poz. 120-157).

Opracowując system wychowawczo-duszpasterski, ks. Bosko wskazał młodzieży „prostą” drogę do świętości i stworzył środowisko odpowiednie dla jej rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego; potrafił też *dostosować swoje programy wychowawcze, opracowane z myślą o młodzieży, do indywidualnych potrzeb każdego z osobna*. Wystarczy porównać biografie Dominika Savio, Franciszka Besucco i Michała Magone, by zrozumieć, jak bardzo były to spójne i zindywidualizowane programy wychowawcze.

Na czym w skrócie polega przygotowanie programu wychowania w wierze? Poniżej podano wybrane **wskazówki praktyczne**, którymi należy się kierować:

- *elastyczność* w przeciwieństwie do sztywnych ram i nieustępliwości. Program musi dostosowywać się do młodzieży przeżywającej różne sytuacje osobiste i pochodzącej z różnych środowisk, nie tracąc z oczu ogólnego celu. Należy zatem przygotowywać programy otwarte i zintegrowane, w formie adekwatnej do wieku, uwarunkowań kulturowych i duchowych konkretnego człowieka;
- *ciągłość* zamiast okresowości i improwizacji oraz *etapowość* będącą przeciwieństwem logiki natychmiastowych rezultatów, kierujące się rozważą i cierpliwością. Dzięki nim program nabiera znamion drogi inicjacji, umiejętnie stymuluje i angażuje

wolność młodego człowieka do rozwoju i przyjmowania odpowiedzialności przewidzianych w programie w formie kolejno proponowanych treści i formy ich przyswajania. Treści i formy muszą być określone w programie; należy wskazać najważniejsze cele dla każdego etapu rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego;

- ▶ *wskazywanie* celu i zorientowanie na formację. Trzeba prowadzić młodzież do celu, jakim jest wyrastanie na dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli, starając się stale wzmacniać podstawowe wartości, postawy i umiejętności. Należy być *konkretnym*, to znaczy mierzyć adekwatność propozycji i działań ich faktycznymi rezultatami;
- ▶ *organiczność*, której celem jest integralny rozwój osobowości każdego młodego człowieka. Poszerzanie doświadczenia ludzkiego, odkrywanie znaczenia chrześcijańskiego, wyrażanie wiary należy podporządkować kryterium wychowania. Harmonijne połączenie tych trzech elementów w jednym programie umożliwia dojrzewanie i kształtowanie bogatej osobowości chrześcijańskiej. Wychowywanie dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli wymaga zatem uwzględnienia w treściach i działaniach na każdym etapie wszystkich wymiarów młodego człowieka.

Liczy się pedagogicznie pomyślana metoda powiązana z treściami i dynamikami. Styl relacji i komunikacji, wszystkie elementy, które decydują o przebiegu i jakości procesu są podporządkowane celowi i treściom. Należy wybierać formy najbardziej odpowiednie dla młodzieży, elastyczne, zapewniające szerokie możliwości systematycznego pogłębiania treści i kreatywności. Niekiedy zaprzeczamy bardzo ważne okazy, ponieważ nie przyglądamy się rzeczywistości. Wychowawca salezjański *musi poznać cechy współczesnej młodzieży*, które głęboko wpływają na jej życie (także religijne). W przeciwnym razie jego propozycje będą nieadekwatne i nieskuteczne. Autentyczne duszpasterstwo młodzieżowe kieruje się zasadami elastyczności i kreatywności.

Tak rozumiana metoda to także przekaz. Chrześcijańskie przesłanie do młodzieży musi być konstruktywne, musi komunikować, otwierać się na kreatywność i współczesne środki przekazu. Świat młodzieży, cele i treści programu wymagają od nas uwzględnienia **następujących kryteriów metodologicznych:**

Konkretność

Młodzież docenia i otwiera się na konkretne i skuteczne działania. Każde podejmowane działanie trzeba postrzegać, oceniać i weryfikować w kontekście codziennego życia.

Znaki

Trzeba kształtować w młodzieży umiejętność komunikowania i przyswajania treści przekazywanych zarówno konceptualnie, jak i w sposób wymagający uruchomienia wrażliwości i kreatywności. Uczyc komunikowania doświadczeń i rzeczywistości nadprzyrodzonej gestem i doświadczeniem antropologicznym o charakterze rytualnym (pozdrowienia, uroczystości, znak pokoju itp.), które potrafią zapowiadać skrywaną w geście obietnicę. Wymiar symboliczny wynika z potrzeby zjednoczenia z Tajemnicą Boga, obecną w rzeczywistości codziennej, dlatego wszyscy powinni spójnie posługiwać się językiem liturgii, katechezy i doświadczenia.

Opowiadanie

Bardziej niż wykładów, uzasadnień i perswazji młodzież woli słuchać opowiadań, wypowiedzi, wstuchiwać się w opowieści o życiu innych. Trzeba koniecznie wykorzystywać takie środki ewangeliczne jak przypowieść, która jest bardzo wiarygodna. Powinniśmy przekazywać to, co „widzieliśmy i słyszeliśmy”.

asymilacja

By program wiary był skuteczny, doświadczenie i działania muszą zostać zasymilowane (na poziomie rozumu, afektów i działań), zmieniając się w życie dzielone z innymi i głoszone – wybór, drogę i zmianę.

Doświadczenie

Doświadczenie musi być punktem wyjścia i celem. Trzeba zapraszać do doświadczeń i interpretować je. Doświadczenie własnego życia jest głównym zasobem wychowawczym, uzupełnianym i wspieranym w całym procesie przez nowe doświadczenia. Także utrwalanie lub podważanie tego, co się odkrywa, jest doświadczeniem. Trzeba nim kierować i odczytywać je, by stawało się częścią osobowości i życia młodego człowieka, a nie zwykłym zbiorem danych.

Podmiotowość i zaangażowanie

Młodzież chce mieć poczucie panowania nad własnym życiem, wierzyć w możliwość rozwoju i zmiany. Chce być traktowana podmiotowo i być partnerem w rozmowie. Trzeba podejmować to ryzyko, dając jej odpowiedzialność stosownie do sytuacji i możliwości. Warunkiem dojrzałości jest odpowiedzialność, a zaufania poczucie, że nam zaufano. Młodzież jest podmiotem życia.

Personalizacja i socjalizacja

Należy uwzględnić faktyczną wolność młodego człowieka i słuszny pluralizm wychowawczy, szanujący różne sytuacje życia młodzieży. Musimy być elastyczni, myśleć o poszczególnych osobach, troszczyć się o ich indywidualny proces. Personalizacja dokonuje się w stosunku do innych, z innymi (grupą) i dzięki nim. Każdy z nas definiuje się w relacji do drugiego człowieka, historii i świata. Naturalnym środowiskiem rozwoju są relacje.

WSPÓLNOTA WYCHOWAWCZO- DUSZPASTERSKA

RODZINNA ATMOSFERA DOMU
SALEZJAŃSKIEGO

ROZDZIAŁ

V

*„Jezus przybliżył się
i szedł z nimi”*

(Łk 24, 15)

Ksiądz Bosko chciał, aby w jego środowisku każdy czuł się jak „u siebie w domu”. Dom salezjański staje się rodziną, gdy panuje w nim wzajemna życzliwość i wszyscy, tak współbracia jak i chłopcy, czują się kochani i odpowiedzialni za wspólne dobro. W klimacie wzajemnego zaufania i codziennego przebaczenia doświadczą się potrzeby i radości dzielenia się wszystkim a wzajemne odnoszenie się do siebie kształtują nie tyle przepisy prawne, ile odruchy serca i wiara. I Takie świadectwo budzi w chłopcach pragnienie poznania powołania salezjańskiego i pójścia za nim”

[Konst. 16]

Bez ducha rodzinnego nie można okazywać miłości, a bez tego trudno o zaufanie. Chcąc być kochanym, trzeba pokazać, że się kocha”

[List z Rzymu 1884]

Salezjańskie

Duszpasterstwo Młodzieżowe

wymaga spójnych celów i przekonań wszystkich członków WWD danego środowiska. W rozdziale V opisujemy tożsamość WWD, zasady współodpowiedzialności i sposób animowania jej rozwoju. Celem WWD jest wspieranie wychowawców salezjańskich. Podejmując się rewizji i odnowy wszystkich dzieł i działań, zwracamy uwagę na styl salezjański, „kryterium oratoryjne”, które łączy nas z praktycznymi intuicjami charyzmatu (sposób współistnienia i budowania wspólnoty), będącego naszym wspólnym dziedzictwem, dopasowując go do każdego środowiska i kontekstu działalności salezjańskiej. Należy przykładać uwagę do sposobu proponowania znaków Ewangelii w życiu codziennym, troszcząc się o autentyczne relacje i faktyczny przekaz.

1

Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe doświadczeniem wspólnoty

1 1

DOŚWIADCZENIE WSPÓLNOTY W DUCHU I POSŁANNICTWIE SALEZJAŃSKIM

A Komunia w pełnieniu wspólnego postannictwa

Ewangelizacja jest zawsze dziełem Kościoła, dlatego w realizacji Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego najważniejsza jest wspólnota, łącząca w rodzinnej atmosferze młodzież i dorosłych, rodziców i wychowawców. Wspólnota salezjańska staje doświadczeniem Kościoła (por. Konst. 44-48; RO 5), w której różne *dary i posługi* uzupełniają się nawzajem w pełnieniu postannictwa (por. KG24 poz. 61-67). Ewangelizacja to rezultat wspólnej, harmonijnej pracy; postannictwa osób konsekrowanych i świeckich, którzy wymieniają się darami, mimo różnej formacji, zadań, charyzmatów i stopnia zaangażowania. Tworzą wspólnotę, w której każdy – osoby konsekrowane i świeckie – aktywnie uczestniczą w ewangelizacji osób i kultur (por. *Christifideles Laici* poz. 55-56.; KG24 poz. 96).

Ta wspólnota, **jednocześnie podmiot, przedmiot i środowisko działania wychowawczo-duszpasterskiego**, to Wspólnota Wychowawczo-Duszpasterska (WWD). WWD stanowi nasz sposób bycia Kościołem, nasze duszpasterstwo w obrębie jego duszpasterstwa. Wychowanie i ewangelizacja to wynik współpracy osób, działań, jakości składających się na wspólny i realizowany odpowiedzialnie projekt (por. Konst. 34, KG21 poz. 63, 67; KG24 poz. 99). Na Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe składają się skoordynowane działania, szukanie porozumienia, spójności, współpracy, wysiłek osiągnięcia organiczności i planowania.

B Forma salezjańskiej obecności wśród młodzieży

Od początku działalności oratorium, ks. Bosko budował wokół siebie **wspólnotę-rodzinę, której podmiotami byli chłopcy**. Było to środowisko młodzieżowe, przesiąknięte wartościami *Systemu Prewencyjnego*, o precyzyjnie zdefiniowanej duchowości i stylu duszpasterskim, jasnych celach i wzajemnie uzupełniających się rolach dla dobra młodzieży. W tej wspólnocie narodziły się Zgromadzenie i Rodzina Salezjańska. Ks. Bosko chciał, by wspólnota Salezjańska stanowiła ośrodek jedności i zaangażowania dla wychowawców, którzy uczestniczą w posłannictwie salezjańskim i rozprzestrzeniają jego charyzmat (por. KG24 poz. 71-72, 75).

We wspomnieniach Valdocco widać już nie tylko duszpasterskie serce ks. Bosko, ale i jego umiejętność angażowania innych: dzięki zaangażowaniu duchownych i świeckich Kościoł, sale lekcyjne i podwórka stają się środowiskiem wychowawczym. *System Prewencyjny zapewnia osobiste relacje, ale ma też charakter wspólnotowy i silnie jednoczący*. WWD jest salezjańską formą animacji wszystkich środowisk wychowawczych realizujących posłannictwo ks. Bosko. Nie jest nową strukturą, powoływaną obok istniejących w dziełach i środowiskach duszpasterskich organów zarządzania i uczestniczenia, ani organizacją zawodową czy formą włączania się w działania.

Każda obecność salezjańska powinna stawać się *przyjaznym domem, w którym młodzi będą chcieli zamieszkać*. Zadaniem

WWD jest tworzenie w każdym dziele **wspólnoty osób, której celem jest wychowanie młodzieży**, pozwalającej doświadczać Kościoła i otworzyć się na osobiste spotkanie z Jezusem Chrystusem. WWD jest zatem (por. Konst. 47; KG24 poz. 156):

wspólnotą, ponieważ łączy w atmosferze rodzinnej młodzież, dorosłych, rodziców i wychowawców nie wokół pracy czy wydajności, tylko wspólnych wartości życiowych (wychowawczych, duchowych, salezjańskich itd.), na których budowana jest wspólna i upragniona przez wszystkich tożsamość;

wychowawczą, ponieważ wszystkie jej projekty, relacje i organizacje budowane są wokół troski o integralny rozwój młodzieży i jej potencjału w każdym aspekcie: fizycznym, psychicznym, kulturowym, zawodowym, społecznym i transcendentnym;

duszpasterską, ponieważ otwiera się na ewangelizację, towarzyszy młodzieży w drodze na spotkanie z Chrystusem i urzeczywistnia doświadczenie Kościoła, gdzie młodzież doświadcza wartości wspólnoty ludzkiej i chrześcijańskiej z Bogiem i innymi ludźmi.

C WWD łączy szereg osób wokół SPWD

WWD to wyzwanie. Wymaga **odbudowania dojrzałego poczucia przynależności i nowej mentalności**, oceny i działania; podejścia do problemów i stylu relacji (z młodzieżą, między wychowawcami i osobami zaangażowanymi w duszpasterstwo). Jej struktura powinna przypominać koncentryczne kręgi, a w jej centrum powinna być młodzież – najważniejszy punkt odniesienia (por. Konst. 5). *Wspólnota Salezjanów* stoi na straży tożsamości salezjańskiej, jest ośrodkiem jedności i zaangażowania; *rodziny*, pierwsi i najważniejsi odpowiedzialni za wychowanie młodzieży; *świeccy o różnej odpowiedzialności i współpracownicy*, przede wszystkim członkowie Rodziny Salezjańskiej, którzy pracują w dziełach, wnosząc wkład i bogactwo powołaniowe własnej grupy.

Najważniejsze inicjatywy duszpasterskie tworzą sieć: wszyscy współpracują na różnych poziomach w przygotowaniu SPWD, będącego punktem wyjścia i odniesienia każdej działalności, ubogacając się nawzajem na wspólnej drodze formacji (por. KG24 poz. 157). Doświadczenie formacyjne obejmuje wspólnotę kryteriów (mentalności), wspólne zamiary (cele) i organiczne działanie (współodpowiedzialność, dialog, poszukiwanie, weryfikacja). SPWD przyczynia się do połączenia w sposób syntetyczny Ewangelii, kultury, wiary i życia (por. KG24 poz. 96).

D WWD a rodzina

Jak już zostało powiedziane, WWD ma być otwarta i łączyć w sobie możliwie największą liczbę osób zainteresowanych ludzkimi i religijnymi aspektami danego terytorium. Wyzwaniem dla duszpasterstwa jest osiągnięcie głębszego dialogu i lepszej współpracy **z rodziną, pierwszą i najważniejszą wspólnotą wychowawczą**. Rodzina stanowi komórkę społeczeństwa i Kościoła. Pomimo wszelkich trudności, dzieci szanują rodzinę, która otacza ich niezbędnym uczuciem. Fundamentalnym obowiązkiem rodziców jest wychowanie, które wiąże się z przekazywaniem życia. To jej oryginalne i najważniejsze zadanie w porównaniu z zadaniami innych podmiotów wychowawczych. Nic nie zastąpi rodziny; nie można jej zlikwidować, ani przekazać jej zadań innym podmiotom (por. *Familiaris Consortio* poz. 36).

Ciekawym i perspektywicznym zjawiskiem są pojawiające się centra pomocy rodzinie w problemach wychowawczych i rodzinnych, prowadzone zarówno przez świeckich, jak i osoby konsekrowane. Równie interesujące są próby wspierania grup rodziców, którzy angażują się w wychowanie w wierze swoich dzieci. Każda WWD powinna uświadamiać rodzicom ich odpowiedzialność wychowawczą wobec nowych paradygmatów, a zwłaszcza wspierać młode małżeństwa, włączając je aktywnie w WWD. Wspólnota Salezjanów i świeckich musi starannie rozeznawać rzeczywistość, by rozpoznawać najważniejsze problemy rodziny i odpowiedzieć na nie, korzystając z różnych zasobów samych rodzin. Zachęca się do coraz bardziej aktywnego uwzględniania rodzin w SPWD.

E WWD jako ważne doświadczenie Kościoła lokalnego

Dzieła salezjańskie są silnie zakorzenione w środowisku lokalnym, dlatego mają nadzwyczajny potencjał wychowawczy. Misji salezjańskiej nie da się utożsamiać ani sprowadzić do wspólnoty salezjańskiej ani dzieła, które jest jednak niezbędne jako miejsce spotkania i tworzenia szerokiego ruchu na rzecz młodzieży, w strukturach salezjańskich i poza nimi – w Kościele i instytucjach społeczeństwo obywatelskiego (KG24 poz. 4). Tak pomyślana WWD *współpracuje i otwiera się na wszystkich, którzy w okolicy pracują na rzecz rozwoju i edukacji młodzieży*: byłych wychowanków, którzy się z nią solidaryzują, okoliczną młodzież i dorosłych, do których

kieruje swoją propozycją wychowawczą. Jako podmiot duszpasterstwa WWD żyje i działa w Kościele i w świecie (por. Konst. 47), wnosząc do niego ważny wkład:

- ▶ **Włącza się integralnie w duszpasterstwo Kościoła lokalnego**, wpisując SPWD w program duszpasterski diecezji lub regionu, uwzględniając w koordynacji inne siły chrześcijańskie działające na rzecz wychowania młodzieży, wyrażając wspólnotowo przynależność do Kościoła w gestach, adekwatnie do poziomu wiary WWD.

Włączając się we wspólnotę eklezjalną w sobie właściwy sposób, WWD ubogaca Kościół lokalny darem Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej, systemu wychowawczego ks. Bosko, witalnością Rodziny Salezjańskiej i Salezjańskiego Ruchu Młodzieżowego uczestnicząc aktywnie w radzie duszpasterskiej parafii czy terenu, proponując własny wkład zawodowy jako wychowawców młodzieży lub inicjatywy w ramach misji wychowawczo-duszpasterskiej na rzecz młodzieży.

- ▶ stara się zintegrować z rzeczywistością, w której żyje i jest ośrodkiem gromadzącym okoliczne siły społeczne, z którymi prowadzi ubogacający dialog; uczestniczy w formacji i rozwoju ludzkim i chrześcijańskim młodzieży, współpracując z podmiotami dzielącymi jej cele (por. KG21 poz. 17, 132; KG23 poz. 229-230, KG24 poz. 115).

WWD jest ośrodkiem wspólnoty i zaangażowania, dlatego jej struktura przypomina spiralę, która roztacza coraz szersze kręgi wrażliwości i współodpowiedzialności; WWD dba o doniosłość postęgu i komunikację (por. KG24 poz. 49, 114, 135). Zapewnia wysoką jakość obecności salezjańskiej, która dzięki tożsamości wychowawczej i duszpasterskiej, gromadzi wokół siebie jednostki i instytucje, staje się znakiem wspólnoty i zaangażowania oraz propozycją przemieniania środowiska (por. KG23 poz. 225-229, KG24 poz. 173-174).

- ▶ **Przemienia środowisko.** Jej członkowie są obecni nie tylko w życiu lokalnym. Uczestniczą też „w wysiłkach Kościoła na rzecz sprawiedliwości i pokoju” (Konst. 33) i sprzyjają przemianie

sytuacji w duchu ewangelicznych wartości (por. Konst. 7). Jej kompetencja wychowawczo-duszpasterska może być potrzebna do odpowiedzi na problemy dotyczące młodzieży (por. KG24 poz. 235). Jest obecna wśród ludzi, zwłaszcza marginalizowanych lub wykluczonych, dostrzegając przede wszystkim elementy w największym stopniu wpływające na ich wychowanie, edukację i ewangelizację, rozpoznając w nich znaki zbawczej obecności Boga; zdecydowanie i znacząco uczestniczy w *debacie kulturowej i procesach wychowawczych* poprzez różne formy stowarzyszeń, wolontariatu i współpracy społecznej, wnosząc do nich oryginalną propozycję edukacyjną dla kształtowania solidarnej i chrześcijańskiej mentalności oraz świadomości społecznej i obywatelskiej, dla ewangelizacji kultury.

Wspólnota powinna dążyć do krytycznej oceny zdarzeń i zachęca chrześcijan do zaangażowania w środowisko lokalne.

- ▶ **Jest obecnością w Kościele oraz środowiskach wieloreligijnych i wielokulturowych.** Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe obejmuje także środowiska wielokulturowe i wieloreligijne, ze znacznym udziałem świeckich z różnych kultur i religii, którzy uczestniczą w naszym posłannictwie. Z tego wynika konieczność nieustannej otwartości na dialog i współpracę z różnymi tradycjami religijnymi, wspólnie dbając o integralny rozwój człowieka i jego otwartość na transcendencję. Oznacza to konieczność głębokiej inkulturacji duszpasterstwa. *System Prewencyjny* jest podstawowym kryterium tej współpracy: „współpracę z osobami nie przyjmującymi Boga opieramy na wartościach ludzkich i świeckich obecnych w *Systemie Prewencyjnym*; z osobami przyjmującymi Boga i transcendencję możemy postąpić o krok dalej, ułatwiając przyjęcie wartości religijnych; z współwyznawcami Chrystusa, nie będącymi członkami Kościoła, możemy iść jeszcze dalej drogą Ewangelii” (KG24 poz. 185). Dlatego tak ważne jest, żeby chrześcijanie w WWD przeżywali wiernie, w charyzmacie salezjańskim, swoje powołanie i misję ewangelizacyjną Kościoła (por. KG24 poz. 183-185).

1 2

ANIMACJA WWD

WWD bardziej przypomina bardziej żywy organizm, którego istnienie zależy od rozwoju, niż strukturę czy instytucję. Dlatego należy zadbać nie tylko o jej organizację, ale przede wszystkim o rozwój życia. W każdej WWD należy **zapewnić wsparcie w formie różnych sposobów animacji i kierownictwa**. Możemy mówić o oryginalnym stylu *kierownictwa, właściwym duszpasterstwu salezjańskiemu*, ponieważ towarzyszymy człowiekowi na różnych poziomach poprzez ogólne środowisko WWD i grup oraz relacje osobiste – osobiste kierownictwo duchowe.

A Wsparcie środowiska

Towarzyszmy, wspieramy i kierujemy przede wszystkim tworząc środowisko wychowawcze, gdzie młodzież czuje się *jak u siebie* w domu. Jego cechą charakterystyczną jest atmosfera wsparcia, wymiany myśli, emocji i uczuć; młodzi otrzymują propozycje, które zachęcają do dokonywania wyborów i zaangażowania. Środowisko proponowane przez WWD musi mieć odpowiednią **organizację i koordynację**, obejmujące jakość i adekwatność procesów formacji i komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej WWD; wysiłki każdego członka w procesach wychowawczych; poszanowanie ról, funkcji i wkładu różnych powołań; realne możliwości zaangażowania w przygotowanie, realizację i weryfikację SPWD; intencjonalności celów wychowawczo-duszpasterskich, treści i działań różnych zespołów.

By osiągnąć dojrzałość, młody człowiek musi nawiązać wychowawcze relacje i **identyfikować się z różnymi wzorami proponowanymi w osobach dorosłych**, wchodzących w skład WWD. Należy zadbać o otwartość każdej WWD i różne wzorce, które będą sprzyjały nawiązywaniu relacji między światem dorosłych i młodzieżą, wychodzących poza ramy funkcjonalne, sprzyjające poczuciu braterstwa, szacunku i zainteresowania. To podstawowa zasada asystencji salezjańskiej.

W końcu środowisko musi sprzyjać stałemu zaangażowaniu w **nieustanną formację** duchową, chrześcijańską i salezjańską, ponieważ WWD jest nie tylko podmiotem, ale i przedmiotem duszpasterstwa młodzieżowego. Propozycja wychowawczo-duszpasterska powinna być pomyślana

nie tylko dla młodzieży. Musi też uwzględniać programy dla dorosłych (wspólne dla salezjanów i świeckich), które pozwolą im *żyć dla młodzieży* i pomogą *rozwijać się razem z nią*, dostosowując własny rytm do rytmu nowych pokoleń.

B Wsparcie grupy

Do wszystkich członków WWD skierowana jest jedna propozycja życia i duchowości. W pewnym stopniu przemierzają tę samą drogę. W jej obrębie uprzywilejowane miejsce zajmują **różne środowiska wychowawcze i religijne**. Jedną z nich są grupy i wspólnoty. Towarzyszą one ludziom, starannie troszcząc się o stopniowanie propozycji i dostosowanie programu w ramach jednej drogi, by odpowiedzieć na różne potrzeby poszczególnych osób. Na poziomie osobistym różne formy przynależności harmonizują się tworząc sposób aktywnego uczenia się przez doświadczenie, poszukiwanie, bezpośrednie zaangażowanie, kreatywność i ponowne wyrażanie wybranych inicjatyw. Grupy stanowią znak żywotności. Pozwalają młodym ludziom rozwijać wartości w kategoriach kulturowych, na które są bardziej wrażliwi. Grupy mogą być dla młodzieży miejscem, w którym jej pragnienia spotykają się z propozycją wiary i wartości oraz, poprzez uczciwie zaangażowanie w ich poznawanie, stwarzają możliwość ich przyjęcia. Ułatwiają młodzieży odnalezienie własnej tożsamości oraz dostrzeganie i zaakceptowanie odmienności innych, co jest konieczne do *doświadczenia wspólnoty i Kościoła*.

Towarzysząc młodzieży, pomagają im rozwijać poczucie przynależności do WWD, którą każda grupa uznaje za nadrzędny punkt odniesienia. Grupy stanowią rozwiązanie pośrednie pomiędzy anonimowym tłumem a samotnością i zamknięciem w sobie. Grupa silna wewnętrznie zaczyna stopniowo aktywnie współpracować z WWD, wymieniając się propozycjami, spostrzeżeniami i oczekiwaniami oraz ułatwiając swoim członkom emocjonalne zaangażowanie w życie grupy i budowanie więzi z jej symbolami.

C Kierownictwo indywidualne

Naszym trzecim zadaniem jest **indywidualne kierownictwo każdego członka WWD w jego rozwoju ludzkim, chrześcijańskim i osobistych wyborach**. Oznacza to indywidualne podejście „tworząc w twarz” do

każdego, nawet aktywnych członków wspólnot czy grup. Ks. Bosko, w praktyce pedagogicznej, zawsze łączył wspólne przebywanie na boisku z osobistym „słówkiem szepniętym na ucho”; chwile ważnych spotkań wspólnoty i osobisty dialog, dostosowany do indywidualnego rozmówcy; wychowawczą postawę w relacjach. Celem *pedagogiki indywidualnej* jest osobista autentyczność.

Życie członków WWD nie ogranicza się do środowiska czy grupy, chociaż tam zdobywają najważniejsze doświadczenia. *Spotkanie-rozmowa ma szczególną wartość i funkcję*. Dialog nawiązuje do postawy duszpasterskiej, którą widzimy w spotkaniu ks. Bosko z ks. Calosso lub ks. Bosko z Bartłomiejem Garellim. Salezianie chcą zachęcać młodzież do aktywnej i krytycznej współpracy w procesie wychowania na miarę jej możliwości, wyborów i osobistych doświadczeń, czyli poszukiwania głębokich powodów życia, umiejętności zajmowania wyraźnego stanowiska w ważnych momentach, pragnienia dialogu i rozeznania, internalizacji doświadczeń codziennych, by odczytać ich przesłanie; dialog i umiejętność krytycznego myślenia, pogodzenie ze sobą i odzyskanie wewnętrznego spokoju, ugruntowanie dojrzałej osobowości i osiągnięcie dojrzałości chrześcijańskiej. Czas podejmowania wyborów i doświadczeń są różne, podobnie jak sytuacje i decyzje, którym musi stawiać czoła młodzież. Kierownictwo to posługa wychowawczo-duszpasterska wobec jednostki, uwzględniająca jej życie i *uznająca je za najważniejszy temat dialogu wychowawczego i duchowego*.

WWD zapewnia wiele okazji i możliwości do osobistego dialogu, ponieważ **jeden, niezmienny cel można osiągać dzięki całej gamie sposobów, w różnych okolicznościach i różnymi doświadczeniami**. Najczęściej są to nieformalne i spontaniczne chwile wymiany doświadczeń i opinii, niemniej należy przewidzieć także inne, bardziej systematyczne formy. Wśród nich *kierownictwo duchowe*, które umacnia wiarę jako życie w Chrystusie, na którym opiera się sens istnienia. Kierownik pomaga rozeznaczyć osobiste powołanie każdego w Kościele i świecie, oraz wezwanie do nieustannego rozwoju w życiu duchowym ku świętości.

Każdy młody człowiek, czując przytłaczający go ciężar olbrzymiej ilości propozycji napływających z różnych stron, i konieczność dokonywania wyboru, by się rozwijać, szuka przestrzeni relacji emocjonalnych, szanującej jego wolność, która pozwoli mu „oddychać”, stawiać sobie pytania, sprawdzać się; miejsca, w którym znajdzie wsparcie, by móc

cierpliwie stawać się odpowiedzialny za siebie. Szuka też wychowawców, przewodników, **potrafiących prowadzić kierownictwo duchowe**.

WWD powinna stwarzać okazję i możliwości dialogu osobistego. Nie może pozostawać głucha na tę potrzebę. W tym celu należy zadbać o odpowiedni **czas i miejsca**, w których nikt nie będzie przeszkadzał ani musiał się spieszyć. Troska o wymiar osobisty WWD jest ważnym elementem animacji wspólnoty, pozwalając każdemu na zastanowienie nad własnym życiem i uświadamianie sobie celów. Potrzeba coraz bardziej *osób gotowych słuchać* i otwierać się na bliźnich, z szacunkiem i nie naruszając nigdy intymności sumienia, które mają dar słuchania i przyjmują odpowiedzialność wychowawczą kierowania młodymi, zwłaszcza w wysiłkach dorastania i rozwoju. Towarzyszenie każdemu młodemu indywidualnie, by pomóc mu odnaleźć jego drogę, to doświadczenie ludzkie i doświadczenie wiary, które pozostawia w życiu niezatarty ślad.

1 3

SZCZEGÓLNA ROLA CENTRUM ANIMACJI

Salezjańska animacja WWD obejmuje kilka działań, które mają zapewnić organizację, koordynację, wsparcie i ukierunkowanie wychowawcze. Ma własne cele i treści; przewiduje szkolenie współpracujących podmiotów i wzmocnienie oryginalnego charakteru pracy salezjańskiej. **Wszystkie są potrzebne i wzajemnie ze sobą powiązane dla całościowej animacji**, w której różne zadania i role oraz współodpowiedzialność poszczególnych podmiotów powinny ułatwiać osiągnięcie celów (por. KG24 poz. 106-148).

A *Grupa ludzi, którzy ubogacają się nawzajem*

Każdy członek WWD, Salezjanin i świecki, uczestniczy w jej animacji, jednak **niektórzy mają szczególne zadanie troski o zaangażowanie każdego podmiotu**. Dbają o to, by jak największa liczba członków przyjmowała odpowiedzialność za projekt, jakość WWD i koordynację, a zwłaszcza o poziomy mające fundamentalne znaczenie dla tożsamości salezjańskiej oraz wychowawczo-ewangelizacyjnego charakteru

pełnionej posługi. Swoim świadectwem charyzmatycznym tworzą „centrum animacji” WWD.

Serce człowieka, mimo że w porównaniu z resztą ciała jest niewielkie, potrafi doprowadzić krew – a więc i życie – do wszystkich jego części, pod warunkiem, że wszystkie „zawory” współpracują z nim. Podobnie centrum animacji to grupa osób złożona z Salezjanów i świeckich, którzy identyfikują się z posłannictwem, systemem wychowawczym i duchowością salezjańską, i solidarnie przyjmuje **zadanie zwoływania, motywowania oraz angażowania** wszystkich zainteresowanych dziełem salezjańskim, by stworzyć z nich wspólnotę wychowawczą i realizować program ewangelizacji i wychowania młodzieży.

Należy podkreślić, że *salezjańska wspólnota zakonna* (por. Konst. 38, 47; RO 5), jej dziedzictwo duchowe, styl wychowania i braterskie relacje współodpowiedzialności za posłannictwo, są świadectwem będącym charyzmatycznym punktem odniesienia tożsamości duszpasterskiej centrum animacji i inspiracją dla każdego (por. KG25 poz. 70). Wspólnota zakonna samodzielnie nie stanowi centrum animacji, tylko jego integralną część. W dziełach salezjańskich prowadzonych przez świeckich, gdzie nie ma wspólnoty zakonnej, należy zapewnić realne zaangażowanie, odpowiedzialność w organizacji i zarządzaniu oraz uczestnictwo w działaniu centrum animacji.

Rada WWD animuje i koordynuje wdrażanie SPWD. Stanowi najważniejszą formę współodpowiedzialności Salezjanów, świeckich, rodziców i młodzieży. Do jej zadań należy refleksja, dialog, programowanie i ewaluacja planowanych działań (por. KG24 poz. 160-161, 171). Koordynacja ma na celu zapewnienie spójności lokalnego SWPD, dlatego Rada współpracuje z całą WWD. Kryteria tworzenia, kompetencje i zakresy odpowiedzialności ustala inspektor i rada inspektorialna, uwzględniając kompetencje rady wspólnoty salezjańskiej (por. KG24 poz. 171). Temat ten podjęto szerzej w rozdziale VIII 2. 1. d.

B *Nowe modele organizacyjne*

Kapituła Generalna 26 (poz. 120) odnotowuje **wiele modeli zarządzania dzieł w Zgromadzeniu**: dzieła zarządzane przez wspólnotę salezjańską, która jest centrum animacji szerszej WWD; działania i dzieła całkowicie

powierzone przez Salezjanów świeckim lub stworzone przez świeckich, ujmowane w programie inspektorialnym (na podstawie kryteriów ustalonych przez KG24 poz. 180-182); mieszany model zarządzania w przypadkach związków wspólnoty lokalnej z jednym lub więcej dziełami lub środowiskami zarządzanymi przez świeckich. Wymagają one oczywiście nowych modeli organizacyjnych. W przypadku braku wspólnoty salezjańskiej centrum animacji WWD tworzą świeccy. Kierują się kryteriami tożsamości, jedności, wspólnoty i doniosłości działania salezjańskiego. Podlegają bezpośrednio inspektorowi i radzie inspektorialnej (zob. rozdział VIII 2. 2).

2

Serce salezjańskiego wychowawcy

Wskazaliśmy elementy WWD. Teraz należy zastanowić się nad osobą wychowawcy – wzorem, który powinien inspirować i postawami, które należy kształtować. Omówimy pokrótce serce wychowawcy salezjańskiego, czyli osoby, która w każdym dziele i zadaniu jest wierna modelowi wychowawcy i ewangelizatora, który odziedziczyliśmy po ks. Bosko.

2 1

NIEODZOWNA WEWNĘTRZNA POSTAWA APOSTOLSKA

A *Coraz bardziej zgłębiać Ewangelię*

Nieodzowną cechą wychowawcy jest wewnętrzna postawa apostołska, która prowadzi do **większej świadomości znaczenia i wymogów bycia jednocześnie wychowawcą i duszpasterzem**. Należy rozwijać coraz pełniejszą i coraz głębszą znajomość Chrystusa Dobrego Pasterza

i autentyczne doświadczenie wiary w codziennym działaniu. Jedynie „wewnętrzny człowiek” potrafi słuchać, odróżniać pozory od prawdy, być otwartym na potrzeby innych i nie pozostaje na nie obojętnym. Ukoronowaniem tej postawy jest człowiek „pełen Boga”, który żyje i kroczy „w obecności Boga” oraz odkrył Boga objawiającego się w codzienności, a zwłaszcza w życiu młodzieży, której służy.

Doniosłość działań wiąże się nie tylko z liczbą osób i wysokiej jakości środkami. Musimy przede wszystkim być w większym stopniu uczniami Chrystusa i *coraz bardziej zgłębiać Ewangelię*. Siła przyciągania, która ożywia działania wychowawczo-duszpasterskie, wynika z miłości duszpasterskiej, czyli powołaniowej motywacji służenia Ewangelii. Podstawowy wybór, który kształtuje świadomość wychowawcy, mówi o tym, że cel wszystkich działań, wypływa z Ewangelii (por. Ez 34,11;23 prawdziwy pasterz). Wychowawcy to osoby naprawdę kompetentne, które w życiu wewnętrznym łączą salezjańską ewangeliczność i wysokie człowieczeństwo oraz widzą w swoim zaangażowaniu w wychowanie wymiar posłannictwa. Jeśli nie będziemy troszczyć się w sposób szczególnie o wewnętrzną postawę apostołską osób konsekrowanych, świeckich i młodzieży, nie uda nam się prowadzić autentycznej ewangelizacji. Zakorzeniona w sercu miłość duszpasterska stanowi żywy ośrodek ducha salezjańskiego.

B Pierwszą i podstawową formą ewangelizacji jest dawanie świadectwa

„Człowiek naszych czasów chętniej słucha świadków, aniżeli nauczycieli; a jeśli słucha nauczycieli, to dlatego, że są świadkami”

(PRZEMÓWIENIE PAWŁA VI DO CZŁONKÓW „CONCILIUM DE LAICIS” 2 PAŹDZIERNIKA 1974, AAS 66(1974) , S. 568, ZA: EVANGELII NUNTIANDI POZ. 41)

Z wewnętrznej postawy apostołskiej wynika świadomość ewangelizującego, że Dobra Nowina przekazywana jest nie tylko w głoszonej prawdzie, ale przede wszystkim w przekonującym świadectwie (por. *Evangelii nuntiandi* poz. 42). Świadcząc o Chrystusie, wychowawca salezjański nie szuka naśladowców, tylko pokazuje życie wyrastające z Ewangelii, chcąc tym samym pomóc każdemu młodemu człowiekowi w jego własnej

interpretacji Dobrej Nowiny. **Dawanie świadectwa w dialogu, głosząc Dobrą Nowinę**, wymaga dużej umiejętności otwartego życia wiarą wśród młodzieży. W duszpasterstwie młodzieżowym potrzeba nie tylko nauczycieli otwartych na oświecającą moc Ewangelii, ale i świadków, którzy mówią o Bogu, ponieważ są przyzwyczajeni do rozmowy z Nim.

Każdy wychowawca musi umacniać świadomie motywacje wynikające z wiary. Nie zawsze wkład, także wspólnoty Kościoła, jest oparty na wierze. Ważne, by postęga rodziła się ze szczerego pragnienia i promocji życia. Wychowanie dotyka serca (w biblijnym znaczeniu tego słowa) osoby ludzkiej i jest drogą duchowości w rozumieniu chrześcijańskim, życiem w Duchu Chrystusa, podtrzymywanym wiarą w życie w obfitości.

2 2

SALEZJAŃSKA TOŻSAMOŚĆ CHARYZMATYCZNA

Tożsamość charyzmatyczna oświeca projekt życia. **Czyniąc z wychowania przyczynę życia i wybór**, ks. Bosko dojrzał stopniowo w powołaniu wychowawcy i obywatela, chrześcijanina i kapłana. Ówczesnie i współcześnie *System Prewencyjny* potrzebuje osób, które z wychowania uczynią wybór życia; wymaga patrzenia na „metodę” gwarantującą spójność życia osobistego, źródło działania, funkcji i postaw. Ks. Bosko mówił:

„Pamiętajcie, że cały jestem dla was, dzień i noc, rano i wieczorem, w każdej chwili. Moim jedynym celem jest zapewnienie wam dobra moralnego, intelektualnego i fizycznego. Dla was uczę się, pracuję i żyję i dla was jestem gotów oddać życie” (CRONACHE DELL'ORATORIO DI SAN FRANCESCO DI SALES)

Nieustannie proponując praktyczną i teoretyczną podstawę programową, czyli *System Prewencyjny*, i pogłębiając jego znajomość, dziedzictwo salezjańskie staje się kompetencją wychowawczą, moralną i duchową, głęboko zakorzenioną w *postawach* wewnętrznych: pragnieniu odpowiedzi na potrzeby młodzieży; gotowości poświęcenia dla niej własnego

czasu, energii, wiedzy i umiejętności; umiejętności systematycznego i wytrwałego dążenia do odkrytego dobra, pomimo trudności i rozczarowań. To jedyny możliwy współcześnie sposób przeżywania ewangelizacji; nie można jej powierzać osobom tchórzliwym, nieustannie niezadowolonym i pesymistom. Na pierwszym miejscu należy stawiać zapal i powołanie do wychowywania.

2 3

ANIMACJA JAKO UPRIWILEJOWANY STYL WYCHOWANIA

A *Przede wszystkim należy zadbać o proces dostosowania rozwoju do indywidualnych potrzeb jednostki*

By prowadzić ludzi do słuchania i przyjmowania Jezusa, salezjański wychowawca stosuje przede wszystkim metodę **animacji**, wzorując się na zdarzeniach podczas drogi uczniów do Emaus. Jako misjonarze zbliżamy się do młodego człowieka, wychodzimy mu naprzeciw w postawie *słuchania, otwartości, głoszenia* Ewangelii w propozycji kierownictwa (por. KG20 poz. 360-365, KG23 poz. 94-111). Animacja koncentruje się przede wszystkim na procesach personalizacji, rozwoju świadomości, sumienia i motywacji, którymi będzie się kierował w wyborach oraz na wykształceniu krytycznego myślenia. Zachęca też do podejmowania zaangażowania, uczyć odpowiedzialności za procesy wychowawcze i duszpasterskie. Dążymy do stworzenia wspólnoty wokół wartości, kryteriów, celów i procesów Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, pogłębiając tożsamość powołaniową wychowawców, wzmacniając komunikację i dialog między wszystkimi podmiotami, zachęcając do współodpowiedzialności. Animacja ma także ułatwiać współpracę, komplementarność i koordynację całego wspólnego projektu.

B *Aktywna obecność wychowawcy wśród młodzieży*

Aktywna obecność wychowawcy wśród młodzieży oznacza **staranie się być tam, gdzie młodzi ludzie żyją i spotykają się**, nawiązując z nimi osobiste, pozytywne i wyzwajające relacje. Dorośli wychowawcy muszą spotykać młodzież, słuchać jej i być dla niej świadectwem. Spotkanie to fizyczna obecność wychowawcy wśród młodzieży w formie, którą ks.

Bosko nazwał „asystencją”. Asystencja to towarzyszenie, kierownictwo, animacja, uwaga, reagowanie na czas i przykład. Jej charakter widać wyraźnie w zestawieniu postawy ludzi uprzejmych ale zdystansowanych i dalekich, z ojcowską postawą ks. Calosso, do której odwoływał się ks. Bosko:

„Dzielnych kapłanów, pracujących dla dobra ludzi, było wielu, ale z nikim nie udawało mi się zaprzyjaźnić. Często spotykałem na ulicy proboszcza i wikarego. Kłaniałem się im z daleka, życzliwie do nich podchodziłem, ale oni odpowiadali na moje pozdrowienie i szli dalej w swoją stronę. Niejednokrotnie płakałem rozżalony, mówiąc, że gdybym był księdzem, nie zachowałbym się w ten sposób. Starałbym się zbliżyć do młodzieży, udzielać jej dobrych rad, mieć dla niej dobre słowo” (WSPOMNIENIA ORATORIUM, PIERWSZA DEKADA 1825-1835, POZ. 4)

Ten oryginalny styl wychowania opiera się na kilku podstawowych przekonaniach, przekładających się na praktyczne wybory: jeśli młodzież, do rozwijania wewnętrznych zasobów, potrzebuje kontaktu z wychowawcami, wychowawcy muszą karmić się głęboką wychowawczą miłością, być otwarci na młodzież jako taką i każdego młodego z osobna, nie obniżając oczekiwań wychowawczych, tylko proponując każdemu to, czego potrzebuje w danej chwili i sytuacji. Oznacza to zaakceptowanie młodego człowieka w takim stanie, w jakim znajduje się jego wolność i dojrzałość, stopniowe rozbudzanie jego możliwości i otwieranie nowych perspektyw życia dzięki różnym programom wychowawczym i religijnym.

Tym, co wyróżnia wychowawcę salezjańskiego we współczesnym świecie, coraz bardziej „osieroconym” i samotnym, jest *dojrzałe i kochające ojcostwo salezjańskie*. Świadcowie życia ks. Bosko opowiadali, że charakteryzowała go ojcowska dobroć. Jej wyrazem były drobne, bezinteresowne podarunki, uprzejme listy, spostrzegawczość, słowa wsparcia i życia. Już samo ich wspomnienie potrafiło ukoić serca. Ojcostwo Boże i ludzkie oznacza dawanie życia, a jest to możliwe tylko wówczas, gdy w jakiś sposób ofiarowujemy siebie bezinteresownie. Można powiedzieć, że przekazywanie życia wiąże się w jakiś sposób ze śmiercią, która w przypadku wychowawców nie oznacza zatracenia się, tylko nieustanne znajdowanie życia większego niż nasze własne. Poza poświęceniem i bezinteresownością, niezbędnym

elementem ojcostwa jest pełne miłości pragnienie dotarcia do wszystkich. Młodzież bardzo potrzebuje kontaktu i życzliwości. Potrzebuje – a raczej – „**ma prawo**” **poczuć ojcowską miłość Boga w stylu życia wychowawcy**. W sposobie myślenia, słowach i zachowaniu wychowawca musi ukazywać miłość Boga.

2 4

INTELIGENCJA DUSZPASTERSKA ŹRÓDŁEM SIŁY SPWD

A „Wychowawcze” odczytywanie aktualnej sytuacji młodzieży

W trosce o skuteczność SPWD należy koniecznym zadbać o jakość duszpasterską i kulturową. **Do pełnej realizacji posłannictwa potrzeba odpowiedniego przygotowania.** Celem formacji powinno być wielokrotne nawrócenia serca, umysłu i działalności duszpasterskiej, bo wymaga przemyślenia na nowo samego duszpasterstwa i jego nowego zrozumienia.

Odpowiedź na wezwanie do „wychowawczego” odczytywania aktualnej sytuacji młodzieży, oznacza kształtowanie głębokiej świadomości pilnych wyzwań wychowawczych i duszpasterskich, które widać w znakach czasu oraz dostrzeganie pojawiających się wartości, przyciągających młodzież: pokój, wolność, sprawiedliwość, wspólnota i zaangażowanie, prawa kobiet, solidarność, rozwój, ekologia, wielokulturowość, pokój, współistnienie różnych grup etnicznych, przeciwdziałanie wszelkim formom wykorzystywania dzieci i młodzieży oraz nowym formom niewolnictwa. Służąc młodzieży, musimy oceniać współczesne wydarzenia i tendencje, które mają największy wpływ na człowieka.

B Cierpliwa adaptacja i formacja

Wychowawca świadomy swojej roli mediatora, musi *cierpliwie dostosowywać się do sytuacji i nieustannie poddawać rewizji* raz powzięte decyzje. Dotyczy to tworzenia programów rozwoju duchowego, które umiejętnie wykorzystują dostępne sposoby komunikacji, związane ze światem młodzieży; jakości i znaczenia propozycji ewangelicznych i wychowawczych, mających strategiczne znaczenie dla ewangelizacji

kultur. Uczy się przez całe życie, które z kolei staje się kreatywnym procesem, gotowością do weryfikacji, okazją do zastanawiania nad doświadczeniem wychowawczym; nigdy nie zadowala się tym, co już zostało zrobione i nie powiela schematów.

Trzeba kształtować umysł i serce i pozwolić się kształtować życiu i przez całe życie. Człowiek jest inteligentny, aktywny i chce się uczyć. Ta postawa nie pojawia się na zawołanie, ani znikąd, tylko wynika z powołania wychowawcy.

Dzisiaj wiemy z pewnością, że jednowymiarowe programy formacji, skoncentrowane tylko na treści albo nabyciu wiedzy i umiejętności zawodowych, są niewystarczające. Pogłębia się przekonanie o znaczeniu zaangażowania całej osoby wychowawcy w wychowanie. Umiejętności komunikacyjne i wychowawcze muszą być zakorzenione w tożsamości i faktycznej drodze osobistej. Można opanować wszelką wiedzę i aktualne metody dydaktyczno-wychowawcze oraz korzystać z nich w sposób profesjonalny, ale proces formacji zawodowej wychowawców salezjańskich polega na *zaangażowaniu własnej tożsamości i dawaniu osobistego świadectwa* w ramach proponowanego modelu i zgodnie z własną drogą formacji. Powołanie do służby wychowawczej wymaga umiejętności refleksji lub otwartości na pytania o własne przekonania, motywacje i oczekiwania. Poznając siebie przestajemy się bać i wzmacniamy własną tożsamość.

Za każdym razem, gdy *mierzymy się z naszym postannictwem i powołaniem wychowawców*, utwierdzamy się w przekonaniu, że potrzeba jeszcze większego zaangażowania. Dzięki temu mamy odwagę do pełnienia naszej misji sięgając po *nowe kompetencje kulturowe, pedagogiczne i duszpasterskie*, na przykład ekumenizm, dialog międzyreligijny z wierzącymi i niewierzącymi, środki masowego przekazu, włączając się w debatę publiczną.

3

System Prewencyjny jako pedagogika stosowana. Salezjański styl wychowania

3 1

ORATORIUM KS. BOSKO KRYTERIUM DZIAŁAŃ SALEZJANÓW

A „Kryterium oratorium” jako inspiracja i paradygmat naszych działań i dzieł

„Gdy przyjrzymy się korzeniom naszego Zgromadzenia i Rodziny – miejscu, z którego wyszliśmy – widzimy wyraźnie przede wszystkim niepowtarzalną wspólnotę, niezwykłą jak światło rozjaśniające mrok. Valdocco było domem pierwszej wspólnoty oraz dużym, otwartym, znanym miejscem duszpasterstwa... Ta wspólnota tworzyła nową kulturę, nie w znaczeniu akademickim, tylko nowych relacji wewnętrznych między młodzieżą a wychowawcami, świeckimi i osobami duchownymi; między rzemieślnikami a czeladnikami. Te relacje oddziaływały na całą dzielnicę i miasto... Wyływały z wiary i miłości duszpasterskiej jej członków, którzy starali się stworzyć ducha rodzinnego i kierować ku miłości Pana i Matki Bożej”

[KS. JUAN VECCHI, ACG POZ. 373, SPRZYJAJĄCE OKOLICZNOŚCI]

Oratorium z Valdocco przywodzi na myśl pierwotne doświadczenie posłannictwa salezjańskiego. Ks. Bosko, jego współpracownicy i pierwsi Salezianie, wcielili w Oratorium wyjątkowe doświadczenie Ducha (*charyzmat*), który zapoczątkował w Kościele naszą oryginalną postugę apostołską wśród najuboższej młodzieży. Dlatego współczesne nawiązanie do Valdocco nie jest natury historycznej, tylko procesem powrotu do korzeni i źródła naszych dzieł i działań (Konst. 41), tak by zwerfikować wierność naszej działalności wychowawczo-duszpasterskiej.

Oratorium ks. Bosko na Valdocco jest paradygmatem, niezmiennym kryterium naszej działalności (Konst. 40):

- Powrót do korzeni oznacza powrót do „oratoryjnego serca”, które charakteryzuje się **troską o najuboższą młodzież i warstwy ludowe**. Nasza gorliwość jest wyrazem zbawczej woli Boga wcielonej w Dobrym Pasterzu. Służymy przede wszystkim młodzieży w różnych sytuacjach ubóstwa.

Potrzebna jest zmiana perspektywy duszpasterskiej: *młodzież jest ważniejsza niż dzieła!* Instytucje i inicjatywy powinny być na nowo przemyślane, zrestrukturyzowane i podporządkowane z myślą o młodzieży, byśmy pozostawali wierni powierzonych nam misji bycia znakiem miłości Boga do młodzieży i głoszenia jej (por. Konst. 2).

- Po drugie, nawiązując do „oratoryjnego serca”, wykorzystujemy w pracy **typowo salezjańską metodę pedagogiczną** opartą na wspólnym przebywaniu i wspólnocie, która nadaje naszym dzieciom charakterystyczne rysy. To dziedzictwo Rodziny Salezjańskiej jest nie tylko posagiem wyniesionym z doświadczenia Valdocco, To poczucie tożsamości, będące źródłem stylu wychowania. Czerpanie z niego w praktyce sprzyja rodzinnej atmosferze i pozwala proponować rozwiązania pozwalające każdemu młodemu człowiekowi dorastać w środowisku życzliwym i rodzinnym („dom”), radosnym („podwórko”), w którym może rozwijać cały swój potencjał, zdobywając nową wiedzę i umiejętności („szkoła”) i rozwijać się w oparciu o wyraźnie sformułowany program wiary („parafia”).

„Wówczas zorientowałem się, jak wielu młodych gromadziło się tam, ponieważ nie miało nikogo, kto by się o nich zatroszczył. Zastanawiałem się po cichu, czy mają na zewnątrz przyjaciół, którzy mogliby się nimi zająć, wesprzeć, uczyć rzemiosła i religii; kogoś, kto wie, że nie są straceni albo chociaż mógłby zmniejszyć liczbę chłopców trafiających ponownie do więzienia? Podzieliłem się moimi myślami z ks. D. Cafasso i za jego radą zacząłem obmyślać sposób, by tego dokonać, zawierając owoce mojej pracy łasce Bożej, bez której wszelkie wysiłki człowieka są daremne

(WSPOMNIENIA ORATORIUM, DRUGA DEKADA 1835-1845
POZ. 11)

To charakteryzuje nasz charyzmat w Kościele, stanowi o jakości naszej propozycji wychowawczej i pozwala odnawiać działania duszpasterskie w zależności od kultury, doświadczeń wiary i religii środowisk młodzieżowych.

B Ogólne kryteria rozeznawania i odnowy

„Ksiądz Bosko przeżył znamienne doświadczenie duszpasterskie w swoim pierwszym Oratorium. Było ono dla chłopców domem, który przyciąga; parafią, która ewangelizuje; szkołą, która przygotowuje do życia i podwórkiem, gdzie spotykają się przyjaciele i żyje się radośnie. W pełnieniu naszego posłannictwa dzisiaj, doświadczenie z Valdocco pozostaje trwałym kryterium oceny i odnowy każdej naszej pracy i każdego dzieła”

[KONST. 40]

„Oratoryjne serce” to cel i forma salezjańskiej postęgi wychowawczo-duszpasterskiej oraz **podstawowe kryterium rozeznania i odnowy działań oraz dzieł**. By nabrały charakteru dzieł prowadzonych przez samego ks. Bosko, musimy przede wszystkim przeanalizować założenia.

Wierność posłannictwu i jego odbiorcom jest możliwa przede wszystkim dzięki *postawie słuchania i posłuszeństwu Duchowi Świętemu*, ponieważ to on wspiera i towarzyszy nam w posłannictwie, wskazując jego kierunki i odnawiając je. Podporządko-

wując się jego działaniu, przyglądamy się całemu życiu ks. Bosko, który – posłuszny Duchowi – odpowiedział na potrzeby młodzieży w sposób trwały i adekwatny. Odnowa wymaga też umiejętności odczytywania znaków czasu i rozeznawania – *ważnego wsłuchiwania się w rzeczywistość społeczno-kulturową młodzieży*.

Rozeznawanie ma fundamentalne znaczenie. Stanowi dla Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego punkt wyjścia do szukania adekwatnej odpowiedzi na dzisiejsze wyzwania. Polega na stawianiu właściwych pytań, mądrym analizowaniu znaków czasu, ocenie różnych możliwości i, w posłuszeństwie Duchowi Świętemu, podejmowaniu z rozumnym sercem i silną wolą działań, które uobecniają ks. Bosko dzisiaj i przynoszą owoce pracy, którą zapoczątkował nasz Święty Założyciel.

„SALEZJAŃSKI STYL” WSPÓLNEGO PRZEBYWANIA I TWORZENIA WSPÓLNOTY

System Prewencyjny i „styl salezjański” są ze sobą głęboko związane, a drugi stanowi najbardziej charakterystyczne wcielenie pierwszego.

Jest wyrazem praktycznej pedagogii, ułatwiającej posługę wychowawczo-duszpasterską i sposobem przekazywania jej treści. Jego najważniejsze aspekty obrazowane są symbolicznie przez *dom, parafię, szkołę i podwórko*, nie odsyłających do konkretnych miejsc, tylko całej serii doświadczeń, które należy umożliwić i zaproponować młodzieży. Wszystkie razem składają się na nierozłączną i niepodzielną całość. W praktyce wymagają podejmowania różnych działań z uwzględnieniem środowiska młodzieży.

A Otwarty dom (doświadczenie ducha rodzinnego)

Jego istotą jest **środowisko oparte na zaufaniu i więzi**. Jak w rodzinie, tak i tutaj najważniejsza jest troska o siebie nawzajem wszystkich jej członków. W środowisku salezjańskim oznacza to doświadczenie prawdziwego wysłuchania i zrozumienia. Proponujemy serię doświadczeń i wartości przekazywanych dzięki świadectwu wychowawców oraz kierownictwo i wsparcie tak kochającego, jak i kochanego. Bezwarunkowa otwartość i akceptacja ma ogromne znaczenie przy pierwszym spotkaniu. Dzięki niej młodzież widzi, że jej najważniejsze potrzeby są szanowane i adekwatnie zaspokajane.

Tak rozumiane doświadczenie „domu” w duchu rodzinnym jest charakterystyczną cechą naszej pedagogii; to **asystencja salezjańska**, oparta na empatii, gościnności, pragnieniu doprowadzenia młodzieży na spotkanie z Chrystusem i otwartości na jej obawy.

Dopiero w ramach życzliwej i ważnej relacji młodzież czuje, że *dialog i wymiana wartości* stopniowo staną się możliwe. W tej atmosferze tworzą się wszystkie najważniejsze warunki, niezbędne do całościowego rozwoju młodzieży.

„Staraj się zaprzyjaźnić z każdym rozmówcą”

(MEMORIE BIOGRAFICHE XX, ROZDZIAŁ VIII)

B *Parafia, która ewangelizuje (życie religijne i pedagogiczny wymiar programów wychowania w wierze)*

W doświadczeniu „parafii” ważne są dwa elementy: przekonanie, że **w serce każdego człowieka wpisane jest pragnienie Boga**, czyli pełni życia zjednoczonego przede wszystkim przez wiarę, i propozycjach dostosowanych do odbiorców, które mają pozwalać odkrywać i realizować osobiste powołanie.

Opierając się na tym fundamencie, w działaniach ewangelizacyjnych wybiera się środowisko codziennego przeżywania wiary, spontanicznego i normalnego. Jego świadectwo daje przede wszystkim WWD, ukazując wszystkie najważniejsze wymiary Kościoła, zgodnie z charyzmatem salezjańskim: *koinonia* – jej najpełniejszym wyrazem jest WWD, żyjąca wartościami Królestwa Bożego i wzywająca innych do włączenia się w nią; *liturgia* – chrześcijańskie celebracje codziennych wydarzeń, których najwyższym wyrazem są sakramenty, zwłaszcza sakrament eucharystii i pojednania; *diakonia* – gotowość do posługi wychowawczej i propagowania właściwych wzorców, w tym asystencji; *martyria* – życie wartościami Królestwa w świecie i uczynki miłosierdzia, z propozycjami formacyjnymi, przygotowującymi młodych ludzi i wychowawców do uzasadniania nadziei, która w nich jest (1 P 3, 15-16).

WWD realizuje to w formie *pomyślanych etapowo programów wychowania w wierze*, które pomagają młodym ludziom odkryć powołanie i podążać za nim zgodnie z planem Bożym (zob. rozdział IV 3. 2.).

C *Szkoła, która przygotowuje do życia (integralny rozwój poprzez edukację)*

Doświadczenie „szkoły” jest ważne ze względu na proponowane zasoby, niezbędne do **rozwoju podstawowych umiejętności i postaw w życiu społecznym**.

W każdej instytucji czy nieformalnej placówce edukacyjnej wychowawca musi znaleźć *miejsce otwarcia na dobro* w każdym człowieku, od którego rozpoczyna się proces osiągnięcia integralnej dojrzałości.

Młody człowiek jest *podmiotem swojego rozwoju i dojrzałości*. Wychowawca towarzyszy mu w tej drodze wychodząc z inicjatywami niezbędnymi do harmonijnego rozwoju osobowości w społeczeństwie opartym na szacunku i dialogu oraz kształtowania krytycznej i wnikliwej świadomości.

D Podwórko służące spotkaniom z przyjaciółmi i miejsce radości (pedagogia radości i święta)

Doświadczenie „podwórka” jest typowe w środowiskach spontanicznych, gdzie nawiązują się przyjaźnie i więzi zaufania. Na „podwórku”, rozumianym jako pedagogia radości i święta, faktycznie i w sposób zrozumiały **proponowane są wartości i tworzą się więzi**. To doskonałe miejsce, by zatroszczyć się o każdego młodego człowieka, szepnąć mu *słówko na ucho*, gdzie przełamywane są formalne relacje wychowawca – wychowanek, właściwe innym strukturom, środowiskom i rolom.

Dlatego **doświadczenie „podwórka” jest wezwaniem do wyjścia poza struktury instytucjonalne**, opuszczenia gmachów, w których pracujemy, by każde miejsce spotkań młodzieży przemieniać w środowisko obfitujące w propozycje wychowawcze i duszpasterskie. Na ulicach i symbolicznych „trzapakach” trzeba podkreślać znaczenie osobistej relacji, uwzględniać i wykorzystywać dynamiki grup nieformalnych.

Powinniśmy poznawać nowe formy spędzania czasu wolnego młodzieży, np. *social media*, i dzięki nim być obecni wśród niej.

*„Wiedz, że tutaj świętość oznacza bycie bardzo radosnym. Staramy się unikać grzechu, który jest naszym wielkim wrogiem, odbiera łaskę Bożą i pokój serca, dokładnie wypełniać swoje obowiązki i uczestniczyć w pobożnych praktykach. Zapisz, żeby nie zapomnieć: *servite Domino in laetitia – służmy Panu ze świętą radością*”*

[VITA DEL GIOVANETTO SAVIO DOMENICO ALLIEVO DELL'ORATORIO DI S. FRANCESCO DI SALES, ROZDZIAŁ XVIII]

SALEZJAŃSKI PROGRAM WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI (SPWD)

FORMĄ REALIZACJI POSŁANNICTWA

ROZDZIAŁ

VI

*„Przyoblec człowieka
nowego, stworzonego
według Boga”*

(Ef 4, 24)

Dla wypełnienia naszej postęgi wychowawczej i duszpasterskiej Ksiądz Bosko przekazał nam System prewencyjny. «System ten opiera się całkowicie na rozumie, religii i dobroci»; odwołuje się nie do przymusu, ale do zasobów umysłu, serca i do pragnienia Boga, jakie każdy człowiek nosi w głębi swej istoty. Zspala on w jednym i niepowtarzalnym doświadczeniu życia wychowawców i wychowanków w klimacie rodziny, zaufania i dialogu. Naśladując cierpliwość samego Boga, nawiązujemy kontakt z młodzieżą na takim stopniu, na jakim znajduje się rozwój jej wolności. Towarzyszymy jej, aby dojrzała w niej mocne przekonania i aby stopniowo stawała się bardziej odpowiedzialna w delikatnym procesie wzrostu jej człowieczeństwa w wierze”

[Konst. 38]

Obratem zatem Valdocco na stałą siedzibę i ze wszystkich sił podjąłem starania w sprawach, które mogły pomóc zachować jedność ducha, dyscypliny i administracji (...), czyli organiczne fundamenty oratorium”

[Wspomnienia Oratorium, trzecia dekada 1846-1855 poz. 6]

Wierzimy w wychowanie. Planujemy jego działania, ponieważ pełnienie posługi duszpasterskiej oznacza proponowanie konkretnych programów wychowania. Owocem trudu planowania jest SPWD, konkretny wyraz woli wychodzenia z inicjatywą do młodzieży. Uwzględnienie czterech wymiarów pozwala na przygotowanie organicznej propozycji działań i szerokiego rozumienia duszpasterstwa młodzieżowego, otwartego na każdego człowieka. W ostatniej części przedstawiono wybrane kryteria, które należy uwzględnić na każdym poziomie duszpasterstwa młodzieżowego.

1

Myślenie projektowe

W nieustannie zmieniającym się świecie i złożonych strukturach społecznych, myśl teologiczna i eklezjologiczna próbuje wspierać różne modele wychowania, a doświadczenia duszpasterskie stają się coraz bardziej zróżnicowane. W tej skomplikowanej sytuacji, miłość duszpasterska musi nieustannie inspirować i animować życie codzienne swoją „duszpasterską inteligencją”, a wspólnota chrześcijańska powinna pogłębiać pragnienie przeżywania z przekonaniem odpowiedzialności za wychowanie młodzieży. Jej świat wzywa nas do odnowienia gorliwości, stałości w postudze, ciągłości i spójności. Wszyscy muszą przyjąć jedną linię działania opartą na wypracowanej wspólnie, spójnej propozycji. Potrzeba programu łączącego tradycję z nowymi elementami, by przy każdej zmianie kierownictwa czy odnowieniu zespołu nie musieć nieustannie zaczynać od początku. **Fundamentalne jest zrozumienie znaczenia refleksji i planowania duszpasterskiego.** Sam ks. Bosko swego czasu poczuł potrzebę organicznego uporządkowania inicjatyw wychowawczych.

Podejmując pracę na polu duszpasterstwa młodzieży trzeba uświadomić sobie drogę, która nas czeka, sytuację wyjściową i cele. Trzeba też zaznajomić się z całym procesem wychowawczym w toku. **Planowanie jest dyspozycją umysłu i serca, a dopiero w drugiej kolejności konkretnym działaniem.** To nie rezultat, tylko stały wymiar duszpasterstwa, angażujący i jednoczący wszystkie siły.

Gdy go zabraknie, pojawia się ryzyko podejmowania powierzchownych i nieskutecznych działań. Opracowanie planu wydaje się dodatkowym obciążeniem, pracą za biurkiem, widzianą jako zło konieczne, sztuką dla sztuki, wykonywaną, by uczynić zadość obowiązującym zaleceniom.

Nic bardziej mylnego: program jest cenną „mapą drogową” i punktem odniesienia, ponieważ zawiera punkt wyjścia i cele. Nie jest instrukcją ani luźnym zestawieniem pomysłów. To drogowskaz nadający kierunek naszej gorliwości wychowawczej i postudze wśród najuboższych.

Należy w nim uwzględnić zróżnicowane propozycje szczegółowe. Tworzenie projektu nie oznacza rezygnacji z kreatywności ani posiadania rozwiązań wszystkich problemów. Proces planowania służy wykorzystaniu wszystkich zasobów i otwarciu na różne rozwiązania.

2

Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski (SPWD)

2 1

SPWD STANOWI SALEZJAŃSKI PROGRAM APOSTOLATU

A *SPWD łącznikiem z rzeczywistością naszych czasów i narzędziem wychowawczym*

SPWD jest wyrazem myślenia projektowego, który ma kierować rozwojem posłannictwa w dziełach. Jest pośrednikiem ze współczesnością oraz narzędziem pozwalającym realizować Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe (zob. RO 4) i inkulturację charyzmatu (por. KG24 poz. 5). **Kieruje procesem rozwoju wspólnoty inspektorialnej w poszczególnych WWD, w trudach realizowania posłannictwa salezjańskiego na danym obszarze.** Jego forma nawiązuje do praktycznego dyrektorium, które wyznacza cele ogólne duszpasterstwa, zapewnia jego ciągłość, spójność celów szczegółowych i kierunków działania.

Podstawowym celem SPWD jest prowadzenie inspektorii i wspólnot lokalnych do działania w oparciu o *wspólne myślenie, jasne cele i kryteria* oraz umożliwienie współodpowiedzialności za zarządzanie procesami duszpasterskimi. SPWD należy sformułować na piśmie, rozpowszechnić i realizować.

B Najważniejsze cechy SPWD

SPWD jest formą realizacji Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, dlatego na każdym poziomie musi uwzględniać wszystkie jego aspekty i wymiary, gwarantujące **ducha salezjańskiego**.

» *W centrum SPWD jest młodzież, zwłaszcza najuboższa*

Najważniejszym elementem Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego **jest młody człowiek we wszystkich swoich wymiarach** (cielesność, inteligencja, afekty, wola), **relacjach** (z samym sobą, z innymi, ze światem i z Bogiem) **w podwójnej perspektywie osoby i jej uczestniczenia w dziejach** (integralny rozwój, zaangażowanie w przemianę społeczeństwa); dbamy o *integralny rozwój człowieka* aż po spotkanie z osobą Jezusa Chrystusa, człowieka doskonałego, w którym odnajdujemy najgłębszy sens istnienia (zob. rozdział III).

SPWD *wskazuje kierunek i organizuje proces wychowania* łącząc różne *inicjatywy*, zasoby i działania na rzecz stopniowego, integralnego rozwoju młodego człowieka. SPWD proponuje wartości i postawy chrześcijańskiej propozycji Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej w oparciu o metodologię pedagogii salezjańskiej, czyli *Systemu Prewencyjnego*, ze szczególnym *uwzględnieniem młodzieży ubogiej i w trudnych sytuacjach*.

Ze względu na uwarunkowania kulturowe trzeba zawsze pozostawać w kontakcie z nieustannie zmieniającą się rzeczywistością młodzieży, rozumianą jako miejsce docelowe i teologiczne. Ten element jest obecny we wszystkich wymiarach i aspektach posługi duszpasterskiej i SPWD.

» *Wymiar wspólnotowy SPWD*

SPWD, zanim zostanie wyrażone w formie dokumentu, jest przede wszystkim **procesem wspólnotowym, który jednoczy WWD w zaangażowaniu wokół wspólnych kryteriów, celów i kierunków działania**. Obejmując umysły i serca, pozwala WWD unikać rozproszenia działań, dbać o spójność i zbieżność wychowawczą, kształtować i wzmacniać

świadomość wspólnego posłannictwa oraz realizować wspólne powołanie wychowawczo-duszpasterskie. SPWD jest zatem charakterystycznym elementem WWD, podmiotu działalności wychowawczo-duszpasterskiej (zob. RO 5).

Planowanie pomaga kierować działaniami duszpasterskimi i stale je weryfikować, by było coraz bardziej inkulturowane i świadome wyzwaniom, oraz **stawało się procesem wspólnotowej identyfikacji**. Mając na uwadze nasze wezwanie do wychowywania w wierze w ramach Nowej Ewangelizacji, ten ostatni element zdaje się szczególnie ważny. WWD powinna zastanawiać się nad swoją tożsamością i programem działania. Nowe sytuacje stawiają przed nią szczególne wyzwania, czyli konieczność proponowania programów adekwatnych do konkretnych sytuacji młodzieży.

» **Otwartość i oddziaływanie dzieła salezjańskiego na środowisko**

Współcześnie trudno tworzyć SPWD wyłącznie z myślą o wewnętrznej rzeczywistości dzieła. Wszystkie instytucje, zwłaszcza wychowawcze i edukacyjne, tworzą szerszą sieć relacji. Są dla siebie partnerem w dyskusji i działaniu. Dzieło stanowi **punkt spotkań i podmiot wychowawczej przemiany**, dlatego należy uwzględnić obraz pracy salezjańskiej na zewnątrz dzieła.

Skuteczność ewangelizacji jest wyzwaniem dla WWD, by działała harmonijnie, kierując się **logiką przymierza dla wychowania**, otwartego na udział podmiotów i osób z danej okolicy. Koordynacja działań i utworzenie sieci wymaga poważnego zaangażowania, a w dalszej perspektywie zmianą modelu zarządzania dziełami: przejścia od liniowego, prawidłowego w kierowaniu działaniami zaproponowanymi wewnątrz dzieła, do umiejętności komunikowania wartości typowych dla posłannictwa i duchowości salezjańskiej i zaangażowania w nie innych; poszerzenia dialogu z państwowymi, społecznymi i religijnymi instytucjami wychowawczymi i edukacyjnymi w tej samej okolicy; otwierania się na świat dzięki nowym technologiom, umożliwiającym nawiązywanie relacji i podejmowanie rzeczywistego dialogu z przeróżnymi podmiotami, które mają wpływ na życie młodzieży.

2 2

SPWD JAKO DYNAMICZNY, KOMPLEKSOWY PROCES

A *Złożone rozumienie Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego*

W SPWD zbiegają się wszystkie kierunki doktrynalne i działania *Systemu Prewencyjnego*. Wszystkie wymiary salezjańskiego programu apostołskiego wyrastają z *Konstytucji Towarzystwa Świętego Franciszka Salezego* (art. 31-39) i składają się na naszą posługę wychowawczo-duszpasterską.

Salezjańska posługa wychowawczo-duszpasterska to **dynamiczny proces prowadzony w kilku podstawowych obszarach**, zapewniających jego spójność i komplementarnych względem siebie. Całość stanowi antropologiczną, pedagogiczną i duchowo spójną podstawę programową w towarzyszeniu młodzieży w delikatnym procesie rozwoju ludzkiego i dojrzewania w wierze.

Pomyślany organicznie SPWD, łączy wszystkie aspekty i elementy Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego w jeden proces o precyzyjnie zdefiniowanym celu, **oparty na czterech filarach, wzajemnie ze sobą powiązanych i komplementarnych względem siebie, które będziemy nazywać wymiarami** (por. Konst. 32-37; RO 6-9). Stanowią one żywołą i dynamiczną treść Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego i określają jego cel. Nie są następującymi po sobie elementami, tylko łączą się w dynamicznej jedności rozwoju młodego człowieka. Każdy wymiar posiada także swój cel szczegółowy.

Całość opiera się na określonej perspektywie antropologicznej, wychowawczej i teologicznej, gdzie rozwój oznacza proces, w którym dojrzałość ludzka i chrześcijańskie rozumienie życia przeplatają się ze sobą. Wszystkie wymiary **nawiązują do siebie nawzajem w każdym działaniu, dziele i postudze**, dlatego mówimy, że przenikają cały SPWD.

B *Znaczenie czterech wymiarów*

Wymiary można zobrazować jako **system naczyń połączonych, zasilających się nawzajem**. Chociaż opisujemy je jeden po drugim, należy

podkreślić, że są nierozłączne, tworzą spójną całość, ubogacając siebie nawzajem, i nie można rozwijać jednego bez bezpośredniego odniesienia do pozostałych. Tworzą *system*, w którym jeden element pociąga za sobą kolejne.

Jedność i wzajemne powiązanie wymiarów powinny zostać wyrażone w celach i strategiach SPWD wszystkich dzieł inspektorii, by zapewnić, że podejmowane działania mieszczą się w ramach spójnego procesu rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego, odpowiadając na pytanie: **Jakiego młodego człowieka powinniśmy kształtować**, by stał się „dojrzały w wierze”? Mając na uwadze różnorodność kulturową i terytorialną, które warunkują model chrześcijański i powinny być przedmiotem głębokiej refleksji, wymiary SPWD wyznaczają kierunek i definiują tożsamość chrześcijańską młodego człowieka w Kościele i współczesnym społeczeństwie.

Potrzeba wyodrębnić wymiarów wynika z *poszanowania złożonej natury procesu rozwoju osoby* i z projektu, którego celem jest zbawienie, obejmującego dynamiki działania Bożego i działania ludzkiego w dziejach.

Organiczna synteza wymiarów stanowi charakterystyczną cechę Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego:

wymiar wychowania w wierze (por. Konst. 22, 33, 34, 36; RO 7, 13): każdy projekt duszpasterski, bezpośrednio lub pośrednio, prowadzi młodzież do spotkania z Jezusem Chrystusem i przemiany jej życia zgodnie z Ewangelią;

wymiar wychowawczo-kulturowy (Konst. 31, 32; RO 4, 6): należy wychodzić do młodzieży, zachęcając ją do rozwoju wszystkich zasobów ludzkich i otwierając na sens życia;

wymiar doświadczenia wspólnoty (por. Konst 35; RO 8): należy pomagać w dojrzewaniu do doświadczenia wspólnoty, które prowadzi do odkrycia Kościoła jako wspólnoty wierzących w Chrystusa i poczucia głębokiej przynależności do Kościoła;

wymiar powołaniowy (Konst. 34, 35, 37; RO 9): należy towarzyszyć młodzieży w odkrywaniu powołania i projektu życia, by zaangażowała się w przemianę świata zgodnie z Bożym planem.

Z ich połączenia rodzi się wewnętrzna dynamika Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego; to one określają ramy najważniejszych decyzji, pomocne także do opracowania z młodzieżą propozycji wychowawczych adekwatnie do faktycznych sytuacji.

Harmonicznie połączone, otwierają przed nami całą gamę propozycji i pozwalają na szerokie rozumienie duszpasterstwa młodzieży otwartego na każdego. Duszpasterstwo młodzieżowe stopniowo proponuje różne (w zależności od sytuacji młodzieży), *integralne* (obejmujące całą osobę) inicjatywy. W środowiskach silnie uwarunkowanych społecznie i kulturowo, pracując w instytucjach wychowawczych o jasno sprecyzowanych celach, potrzeba programów uwzględniających faktyczną sytuację (młodzież pracująca, uczniowie, młodzież narażona na wykluczenie), zawsze stawiając w centrum młodego człowieka i jego doświadczenia życiowe.

Mając jasno zdefiniowane znaczenie i istotowe cechy SWPD, możemy szerzej omówić etapy jego opracowywania (zob. rozdział VIII).

2 3

CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH WYMIARÓW I PODSTAWOWE WYBORY W ICH OBRĘBIE

A Wymiar wychowania w wierze

» Charakterystyka

Ewangelizacja młodzieży jest pierwszym i podstawowym celem naszego posłannictwa (zob. RO 7, 13). Chcemy prowadzić młodych do pełnej dojrzałości w Chrystusie (por. Konst. 31) i rozwoju w Kościele, bo jesteśmy przekonani, że **najważniejsze w rozwoju osoby jest wychowanie w wierze** (por. KG23 poz. 160).

Ewangelizacja przynosi Dobrą Nowinę o Chrystusie każdemu człowiekowi, by odnowić ludzkość od wewnątrz (por. *Evangelii nuntiandi* poz. 18). Od pierwszej chwili spotkania z Chrystusem chcemy towarzyszyć młodzieży w dojrzewaniu w wierze, by wyznawała żywą i świadomą wiarę, odkrywając wpisaną w nią radość (por. *Porta fidei* 8).

Proces dojrzewania w wierze wymaga współcześnie często więcej czasu niż w przeszłości i zaangażowania wspólnoty wykraczającego poza propozycję katechetyczną w ścisłym tego słowa znaczeniu. Towarzystwo w świadomym przyjmowaniu wiary i rozwoju chrześcijańskim należy rozumieć w kategoriach *inicjacji*.

Ks. Bosko przekazał nam gorliwą troskę o zbawienie młodzieży **realizowaną jako stałe zaangażowanie w prostą, esencjalną katechezę dostosowaną do warunków, wieku i kultury młodzieży**, połączonej z innymi propozycjami wychowawczymi, edukacyjnymi i rekreacyjnymi oratorium. Salezjańska katecheza nie polega na podawaniu treści propedeutyki. Stanowi ukryte serce pierwszych kontaktów z młodzieżą i bezpośrednią propozycję obecną w całym procesie wychowania. Ks. Bosko nie rozróżniał pierwszej ewangelizacji od katechezy. Gdy spotykał chłopca, już miał w zanadru dostosowane do jego potrzeb zaproszenie do wejścia na drogę życia chrześcijańskiego. Katecheza, proponowana bez związku życiem, staje się obca i niezrozumiała, odczuwana jak kara a w przyszłości zaniechiwana.

» Podstawowe wybory

1 Wspierać **rozwój wymiaru religijnego** osoby ludzkiej, zarówno chrześcijan jak wyznawców innych religii, pogłębiając go, oczyszczając i otwierając na pragnienie dalszego wzrastania w wierze. Oferujemy różne propozycje, które pomagają młodzieży przeżywać typowe postawy doświadczenia religijnego (zachwyt, kontemplacja, otwarcie się na tajemnicę, poczucie bezinteresowności). Pierwszym wyzwaniem jest rozbudzenie poszukiwań religijnych i stopniowe pokazywanie zasadności wiary.

Zabawa, rozmowy, konfrontacje, spotkania *to teren jej życia*, jej problemów, nadziei, oczekiwań, doświadczeń, gdzie potrzeba naszego kierownictwa, udziału w trudzie dorastania i pogłębiania życiowego doświadczenia. To dla niej ważne środowisko, w którym dorasta i podejmuje się zadań prowadzących do budowania tożsamości.

2 Rozbudzić **doświadczenie wiary**, towarzyszyć w nim i pogłębiać je. Rozumiemy doświadczenie wiary jako osobiste przyjęcie Chrystusa, które pozwala patrzeć na życie Jego oczami. Trzeba opracować **systematyczny program wychowania w wierze**. Każdy, kto zna proces

dojrzewania nastolatków i młodzieży, zdaje sobie sprawę, że integracja wiary i życia wymaga wiele uwagi wychowawczej.

Starajmy się zbliżyć do doświadczenia młodzieży przede wszystkim dzięki *przemysłeniu treści ewangelizacji i katechezy*. Katecheza oparta na doświadczeniu czy antropologiczna, podejmująca problematykę ludzką, stawia sobie dwa komplementarne cele:

- głoszenie wiary w *znaczący sposób*, z całym empirycznym bogactwem chrześcijańskiego przesłania;
- pomoc w dojrzewaniu w wierze rozumiana jako postawa, która jest w stanie inspirować i organizować cały *proces ludzkiego dojrzewania*, wzmacniając przynależność do Pana dzięki osobistemu spotkaniu z wychowawcą i kierownictwu duchowemu (por. KG23 poz. 173-175).

3 Zachęcić młodzież **do świadomego i aktywnego udziału w liturgii**, a zwłaszcza **przystępowania do sakramentów** pojednania i eucharystii:

- ułatwiać przygotowanie młodzieży dzięki życzliwemu środowisku i przyjaźni, które otwierają serca;
- celebrowanie uroczystości, które pięknem i przekazywaną głębią, prowadzą do prawdziwej i osobistej relacji z Chrystusem;
- wspieranie osobistego zaangażowania, by młodzież w codzienności żyła tym, co stało się jej udziałem w czasie uroczystości.

4 W świecie, którym rządzi pośpiech, szukanie natychmiastowej przyjemności i pragmatycznej skuteczności, trzeba pilnie stworzyć młodzieży odpowiednie środowiska sprzyjające spotkaniu z Bogiem dzięki **programom internalizacji** określonych postaw i treści: osobistej i wspólnotowej *modlitwie, otwarciu się na tajemnicę, kontemplacji ciszy, spotkaniu i rozważaniu Słowa Bożego, którym się żyje i dzieli się z innymi*. Takie podejście do Słowa, formacji i włączanie młodzieży do codziennej, wspólnej modlitwy jest niezwykle ważne. Młodzież jest bardziej wrażliwa na modlitwę Słowem Bożym w formie

lectio divina, gdy tekst biblijny przekazywany jest w przystępnej formie i łączy się z ich życiem, mówiąc o Bogu, by następnie ukazywać jej samej, kim jest.

- 5 Stopniowo proponować młodym ludziom kolejne doświadczenia **służenia bliźnim i apostołatu**, które pomogą im osiągnąć integrację wiary i życia, by sami, na miarę swoich możliwości, stawali się świadkami dla swoich rówieśników i ewangelizatorami. Potrzeba wiary, która zainicjuje i będzie pogłębiała procesy humanizacji oraz rozwoju jednostek i grup, stawiając im za wzór Jezusa Chrystusa.

Społeczny wymiar miłości jest częścią wychowania człowieka zaangażowanego społecznie i politycznie w budowanie pokoju oraz bardziej sprawiedliwego i bardziej ludzkiego społeczeństwa, odkrywając jego w pełni ewangeliczne podstawy (por. Konst. 32; RO 22). Dojrzewanie w wierze otwiera na szczerą służbę bliźniemu. Propozycja i świadectwo solidarności nadaje wiarygodności Ewangelii, wyrażając zawarty w niej potencjał człowieczeństwa; jest zapowiedzią nowego życia w Chrystusie i ukazuje, że Ewangelia jest dla człowieka, a Kościół ma decydujący głos w sprawie jego życia, godności, nadziei i przyszłości. Ks. Bosko wychowywał młodych ludzi do cnót moralnych uczciwego obywatela.

B Wymiar wychowawczo-kulturowy

» Charakterystyka

Wymiar kulturowy wychowania jest ściśle związana z wymiarem wychowania w wierze. **Wychowanie jest miejscem proponowania i przekazywania Dobrej Nowiny**. Ewangelia wrasta w konkretną kulturę. Wymaga to stopniowego, adekwatnego proponowania i internalizowania, stosownie do możliwości dojrzewania poszczególnego człowieka (Konst. 31). W procesie wychowania należy opracowywać strategie stopniowego, integralnego dojrzewania, za punkt wyjścia przyjmując konkretne sytuacje.

Duszpasterz nie koncentruje się wyłącznie na problematyce religijnej czy stosunku do wiary i Kościoła. Dostrzega całe doświadczenie – wszystkie nadzieje i trudy dojrzewania, relacje międzyludzkie, integrację społeczną

i w miejscu pracy. Propozycja wiary łączy się też z celami rozwoju ludzkiego, ponieważ wiara ma sens tylko w życiu człowieka. Jego postawę cechuje uwaga, wychowawcza troska i podążanie za **wychowawczą mądrością, kierując się wiarą.**

» Podstawowe wybory

Troska o wymiar wychowawczo duszpasterski oznacza dokonywanie następujących wyborów praktycznych w posłudze duszpasterskiej:

1 Pomagać młodzieży w budowaniu silnej tożsamości. We fragmentarycznym, nastawionym na natychmiastowe efekty i korzyści świecie, naznaczonym relatywizmem i brakiem zasad, Salezianie wierzą, że SWPD może pomóc w kształtowaniu silnych osobowości (por. Mt 7, 24-27). Musimy pomagać młodzieży przezwyciężyć trudności. Trzeba zadbać o *zbieżność wszystkich inicjatyw wychowawczych, aby kształtować spójne osobowości*, integralnie łącząc działania, by wzmacniały się nawzajem zgodnie z hierarchią celów i wymiarów wychowawczych.

Patrząc na młodzież oczami Jezusa, pomagamy jej:

- kształtować sumienie moralne i umiejętność oceny etycznej, by potrafiła dokonywać uzasadnionych i odpowiedzialnych osądów;
- dorastać samodzielnie, by mogła spójnie i odpowiedzialnie stawiać czoła życiu;
- osiąść bogactwo wartości / cnót wypływających z Ewangelii (por. Konst 32);
- mierzyć się z wiarygodnymi wzorcami wychowawców, dla których najważniejszym punktem odniesienia jest Jezus, Dobry Pasterz i ks. Bosko (Konst. 11, 21). Jakość życia wychowawców stawianych za wzór młodzieży ma ogromne znaczenie w procesie prowadzenia do Chrystusa.

2 Wspierać młodzież w dojrzewaniu emocjonalnym. Emocje i uczucia czasami trudno wyrazić, choć ich rola jest fundamentalna

- wspierane przez rozum, są kryterium, którym kierujemy się w relacjach i ocenie etycznej. Nie ma wątpliwości, że sfera afektów i płciowość staje się coraz ważniejsza w procesie kształtowania osobowości. Musimy pomóc nastolatkom nauczyć radzić sobie z emocjami, uczuciami i popędem seksualnym oraz przeżywać stan zakochania jako rozwijające doświadczenie. Integralne wychowanie pozwoli młodzieży docenić prawdziwe wartości uczuć (szacunek dla siebie i innych, godność osoby, przejrzystości relacji, wierność), a płciowość postrzegać jako decydującą wartość w drodze w dojrzałość.

Osiągamy to:

- tworząc środowiska bogate w wzajemne relacje komunikacyjno-uczuciowe. Młodzież szuka autentycznych relacji z rodziną, wychowawcami, nauczycielami, przyjaciółmi, kolegami z pracy, które powinny pomagać im czuć się komfortowo i zapewnić dogodne warunki do rozwoju;
 - pomagając rodzinom w różnorodnych sytuacjach, wnosząc charakterystyczne elementy naszego charyzmatu: ducha rodzinnego, nieustanne otwarcie na dialog i bliskość;
 - wychodząc naprzeciw pragnieniom młodzieży akceptując pokornie swoje ograniczenia, by nie stać się częścią rozpowszechnionej kultury braku umiaru i przesady;
 - towarzysząc młodzieży na różnych etapach życia, zachęcając do służby bliźniemu i bezinteresowności.
- 3 Promować kulturę **inspirowaną chrześcijańskim humanizmem.**** Jego bogactwo roztacza inną wizję świata i człowieka. Inspirujemy do pozytywnego rozwoju kultury w jedności wiary i życia:
- podkreślanie dobra w obecnej kulturze, uważając, by nie być zbyt powierzchownym ani zbyt krytycznym w ocenie sytuacji młodzieży (Konst. 17);
 - promowanie kultury życia, przeciwstawiając się destrukcyjnym tendencjom relatywizmu, hedonizmu i pragmatyzmu;

- budowanie kultury solidarności i zaangażowania, pozwalającej przezwyciężyć każdą trudną sytuację, zwalczając wszelkie formy niesprawiedliwości;
- proponowanie komunikacji społecznej jako formy wychowania, którego celem jest kształtowanie dojrzałej świadomości ewangelicznej.

4 Wspierać człowieka, jego kompetencje ludzkie i zawodowe, by młodzież miała odpowiednie kwalifikacje do wejścia na rynek pracy. Profesjonalizm to nieustanne podnoszenie swoich kompetencji zawodowych i czerpanie prawdziwej satysfakcji z pracy, szanując zadania i kompetencje innych, świadomy ograniczeń i wkładu w rozwój społeczny.

Należy również kształtować *trwałe postawy* (samoocena, socjalizacja, zaangażowanie, niezależność, solidarność, odpowiedzialność, wola) pozwalające działać w wolności, poddawać krytycznej ocenie rzeczywistość oraz solidaryzować z ludźmi.

5 Pomagać w refleksji nad zasadnością własnej wiary i wkładem chrześcijaństwa w budowanie społeczeństwa, w którym żyjemy, proponując inteligentną lekturę przesłania chrześcijańskiego:

- kształtowanie postaw fundamentalnych dla otwartości na Boga (umiejętności odnajdywania siebie, coraz lepszego poznawania swoich ograniczeń i możliwości, zdolność do zachwyty i zdziwienia, doceniając dobro i piękno w sobie oraz swoim otoczeniu);
- krytyczne i adekwatne wychowanie w wierze, oświecające umysł i poszerzające serce;
- postawę otwartości, szacunku i dialogu między różnymi wyznaniem chrześcijańskimi i innymi religiami.

C Wymiar doświadczenia wspólnoty

» Charakterystyka

Wymiar doświadczenia wspólnotowego zawiera w sobie jedną z najważniejszych intuicji Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego. Ks. Bosko uważał, że grupa jest formą wychowawczą, pozwalającą pomnażać działanie. Jako młody człowiek, podczas pobytu w Chieti, stworzył *Bractwo Radości*. W pierwszych latach oratorium, a w latach 1860-1870 także w internatach i szkołach, zaczęły powstawać towarzystwa, bractwa, stowarzyszenia i konferencje – każde na swój sposób i z własnymi celami, podzielanymi przez członków. Ten wymiar jest fundamentalną cechą salezjańskiego wychowania-ewangelizacji (poz. rozdział V 1. 3. b).

System Prewencyjny każe tworzyć intensywne, pełne nadziei środowiska zaangażowania i przyjacielskich relacji, ożywiane animacją wychowawców. Wynika z niego też uprzywilejowanie wszelkich form aktywności i życia wspólnotowego, będącego konkretną inicjacją do podjęcia obywatelskiego i eklezjalnego zaangażowania wspólnotowego (por. Konst 35, RO. 8).

» Podstawowe wybory

Rozwijanie tego wymiaru w wyżej opisanej sytuacji wymaga:

- 1 Tworzenia **środowiska rodzinnego** dzięki adekwatnym i strategicznie zaplanowanym inicjatywom, gdzie realizowana jest pedagogika bliskości, relacji i okazywane są uczucia. Charakteryzuje się ono zażyłością i zaufaniem oraz wiarygodnością propozycji wychowawczych i duszpasterskich, przyjmowanych przez młodzież ze względu na intensywność relacji osobistych i atmosferę wspólnie przeżywanej radości.
- 2 Wyboru **grupy** jako uprzywilejowanego środowiska realizacji salezjańskiej propozycji doświadczenia wspólnoty. Grupy otwarte na wszystkich młodych ludzi traktowanych naprawdę podmiotowo, są wyrazem różnych propozycji wychowawczych, przewidzianych w projekcie duszpasterskim. To oznacza:
 - tworzenie różnorodnych propozycji i środowisk, otwartych dla każdego wedle jego zainteresowań i drogi dojrzewania, wychodząc od sytuacji młodzieży, z poszanowaniem ich realnego tempa rozwoju;

- ▶ szczególną troskę o grupy formacyjne i zaangażowania chrześcijańskiego, będące najwyższym przejawem doświadczenia wspólnoty;
- ▶ nieustanną formację i podnoszenie kwalifikacji wychowawców i animatorów;
- ▶ zapewnianie czasu intensywnego życia wspólnotowego / dzielenia się życiem (rekolekcje, obozy, dni skupienia), będących w życiu grup chwilami potwierdzenia przynależności do wspólnoty i chrześcijaństwa oraz odnowienia gorliwości;
- ▶ poddawania przez WWD refleksji i rewizji działania, skuteczności wychowawczej i inicjatyw grup młodzieżowych.

3 Wychowywania z sercem i w stylu animacyjnym. Styl animacyjny oznacza:

- ▶ określony sposób myślenia o człowieku: uznanie go za posiadającego wewnętrzne zasoby pozwalające do zaangażowania w procesy, które go dotyczą i odpowiedzialności za nie;
- ▶ optymizm. Dostrzeganie wewnętrznego bogactwa i potencjału każdego młodego człowieka, proponując mu wsparcie w rozwoju;
- ▶ styl kierownictwa. Wychowawca powinien proponować, podpowiadać, motywować, pomagać dorastać i rozwijać się w życiu codziennym dzięki wyzwalającej i opartej na autorytecie relacji;
- ▶ ostatecznym, ogólnym celem jest przywrócenie każdemu człowiekowi radości pełni życia i odwagi posiadania nadziei.

Animacja ma twarz konkretnego człowieka – **animatora**. Jego rola jest precyzyjnie określona i nieodzowna. Mimo że może się różnić w poszczególnych przypadkach, w zależności od rodzaju grupy, można ją opisać w następujący sposób:

- ▶ zachęca do tworzenia grup i pogłębiania poszukiwań, refleksji, działań i ideałów;

- ▶ pomaga swoimi kompetencjami i doświadczeniem przewyższać kryzysy w grupie i nawiązywać osobiste relacje między jej członkami;
- ▶ dzieli się z młodzieżą uwagami krytycznymi i jest dociekliwy, pomagając jej zdefiniować swoje propozycje, pragnienia i poszukiwania;
- ▶ ułatwia komunikację i kontakt między grupami w lokalnej wspólnocie wychowawczej;
- ▶ kieruje poszczególnymi osobami w procesie rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego.

4 Grupa młodzieżowa musi dążyć do **zakorzenia w społeczeństwie i Kościele**, zgodnie ze swoim powołaniem. By to osiągnąć, należy zadbać o:

- ▶ przygotowanie i kierownictwo, które uczą młodzież odpowiedzialnego moralnie, zawodowo i społecznie uczestniczenia w życiu społecznym, współpracując z działającymi na rzecz budowania społeczeństwa bardziej godnego człowieka;
- ▶ aktywne włączanie się w działalność obywatelską, rozwijając różne grupowe formy służenia dobru wspólnemu w społeczeństwie ;
- ▶ włączenie we wspólnotę Kościoła, pomagając młodzieży szczerze go kochać jako wspólnotę wszystkich wierzących w Chrystusa i powszechny sakrament zbawienia.

Lokalne grupy łączą się w *Salezjański Ruch Młodzieżowy (MGS)* . MGS w sposób pośredni lub bezpośredni tworzą jednostki, grupy i stowarzyszenia młodzieżowe, które, zachowując własną autonomię, przyjmują duchowość i pedagogię salezjańską (zob. rozdział VI 2. 5) .

5 Zakładać **wspólnoty młodych dorosłych**, troszczące się o ich życie chrześcijańskie i dzielenie się nim. Grupy dzielą się swoim doświadczeniem życia, rozeznają wolę Bożą słuchając Słowa, odprawiają sakramenty, modlą się i podejmują zaangażowanie duszpasterskie w różnych kontekstach eklesjalnych, do których należą.

Wspólnoty młodzieżowe są uprzywilejowanym miejscem rozeznania powołania. Proponują młodym dorosłym cenną pomoc codziennego pogłębienia wyznawanej, przeżywanej i praktykowanej wiary (por. *Porta fidei* 9).

D Wymiar powołaniowy

» Charakterystyka

Propozycja powołaniowa powinna być obecna w całym procesie wychowania i ewangelizacji. **Wcześniej opisane wymiary spotykają się w wymiarze powołaniowym, będącym ostatecznym celem naszego duszpasterstwa.** Celem jest towarzyszenie każdemu młodemu człowiekowi w faktycznym poszukiwaniu prawdziwego powołania, będącego odpowiedzią na projekt bezinteresownej i bezwarunkowej miłości Boga wobec wszystkich chłopców i dziewcząt. Wymiar powołaniowy określa pierwszy i ostateczny cel Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego.

» Podstawowe wybory

- 1 Kształtowanie postaw otwartości i hojności, przygotowujących młodych ludzi do słuchania głosu Boga, i towarzyszenie im w tworzeniu własnego projektu życia. Troska o powołania wymaga faktycznego towarzyszenia i kierownictwa w podejmowaniu najważniejszych wyborów życiowych, pomagając młodzieży zmierzyć się z własną historią jako darem i uczyć się patrzenia na życie jak na powołanie.
- 2 Budowanie **wspólnoty wierzących, w której doświadczenie wiary jest widoczne i wiarygodne.** Potrzeba wspólnot życzliwych, bliskich, zaangażowanych i otwartych na wszystkich młodych ludzi, szukających swojego przeznaczenia w życiu. Życie chrześcijańskie wymaga wspólnoty (Kościoła) żywej, angażującej, potrafiącej wspierać w wyborze wiary i pomagać interpretować ją w odniesieniu do życia codziennego, czyli środowiska wychowawczego złożonego ze świadków, dających autentyczne świadectwo i przeżywających życie jak powołanie.
- 3 Prowadzić przede wszystkim **kierownictwo indywidualne**, które pozwala podejmować dojrzałe wybory powołaniowe w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb młodego człowieka, starając się dotrzeć do każdego z osobna w sposób indywidualny, dostosowany do jego wewnętrznego doświadczenia, sytuacji życiowej i uzasadnio-

nych potrzeb wspólnoty. Dlatego fundamentalną sprawą jest uwzględnienie w WWD i SPWD konkretnej propozycji miejsc i momentów kierownictwa, spotkania i rozmowy osobistej z grupami i rodzinami, by umożliwić internalizację i dostosowanie indywidualne propozycji (dni skupienia, rekolekcje itp.) i systematyczne kierownictwo duchowe (por. rozdział V 1. 3c).

- 4 W końcu należy bezwzględnie zadbać o to, żeby wszelkie wysiłki wychowawcze i ewangelizacyjne, proponowane **w programie wychowania w wierze**, prowadziły do propozycji powołaniowej. Od stopnia bezpośredniego ukazywania wymiaru powołaniowego duszpasterstwa zależy możliwość odnalezienia głębokich przesłanek do jego odnowy, pozwalając na nowo odkrywać życie jako dar – „bycie dla” – w perspektywie wyzwalającej i fascynującej, ponieważ ukazanej na zaskakującym i wspaniałym poziomie Boga. Oznacza to:

- rozeznanie powołaniowe proponowane wszystkim, adekwatnie od wieku i różnych sytuacji, pomagające każdemu młodemu człowiekowi odkryć dar Boga, własne zasoby i wydawać owoc otrzymanych darów w formie ofiarnej odpowiedzi na to powołanie;
- pogłębienie na różnych etapach programu wychowania w wierze tematu powołania, zwłaszcza w okresie dojrzewania i młodości, proponując jednocześnie doświadczenia bezinteresownej służby najbardziej potrzebującym;

„Całe duszpasterstwo, zwłaszcza młodzieżowe, jest na wskroś powołaniowe: wyrasta z wymiaru powołaniowego i ku niemu dąży. Musimy zatem przestać pomniejszać znaczenie duszpasterstwa, ograniczając je do poszukiwania kandydatów do kapłaństwa lub życia zakonnego. Przeciwnie, jak już powiedziano, duszpasterstwo powołaniowe powinno tworzyć odpowiednie warunki, by każdy młody człowiek mógł odkryć swoje powołanie, przyjąć je i odpowiedzialnie za nim podążać. Pierwszym warunkiem, jaki należy spełnić, jest stworzenie – za przykładem ks. Bosko – środowiska, w którym żyje się prawdziwą „kulturą powołaniową” i przekazuje ją. „Kultura powołaniowa” to sposób myślenia o życiu jako darze otrzymanego bezinteresownie, którym trzeba się dzielić, by każdy osiągnął jego pełnię, pokonując indywidualizm, konsumpcjonizm, relatywizm i kulturę samorealizacji”

(KS. PASCUAL CHÁVEZ VILLANUEVA, ACG POZ. 409, CHODŹCIE I ZOBACZCIE)

- wyraźne i bezpośrednie proponowanie różnych powołań w różnych kontekstach życia (narzeczeństwo, małżeństwo, kapłaństwo, życie konsekrowane) w formie spotkań, świadectw, doświadczeń, informacji;
- głęboką formację duchową dzięki nauce modlitwy, słuchania słowa Bożego, uczestniczenia w sakramentach i liturgii oraz pobożności maryjnej; aktywny udział w życiu wspólnoty Kościoła w grupach i ruchach apostołskich, będących uprzywilejowanym miejscem dojrzewania chrześcijańskiego i powołaniowego; możliwość bezpośredniego kontaktu z różnymi wspólnotami i wyraźne rozeznanie powołaniowe;
- osobiste zaproszenie do wejścia na drogę wybranego powołania, zapewniając ostrożne i stopniowe rozeznania, troszcząc się przede wszystkim o powołania do charyzmatu salezjańskiego w jego różnych formach poprzez *rozeznanie i pielęgnowanie w młodości ziarna powołania salezjańskiego* konsekrowanego i świeckiego.

Podsumujmy schematycznie cztery wymiary Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego:

wymiar wychowania w wierze (1) możliwy tylko jako program wychowawczy i kulturowy (2) obejmujący relacyjny i spoteczny (wspólnotowy) wymiar osoby (3), która dopiero we wspólnocie może odkrywać i ukierunkowywać swoje życie ku jego pełni (4);

wymiar wychowawczy (2) nie prowadzi do dojrzewania, czyli pozbawiony jest prawdy antropologicznej, jeśli nie odwołuje się do idei człowieka ukazywanej przez ewangelizację (1). Nie prowadzi do osiągnięcia zakładanych rezultatów, jeśli nie angażuje osoby, uwzględniając jej wymiar relacyjny (3) i celu przeżywania życia w oparciu o konkretny plan (4);

nasze **relacje osobiste i we wspólnocie** (3) sprowadzają się wyłącznie do bliskości fizycznej, jeśli nie są w jakiś sposób włączane w kontekst pełnego rozwoju kulturowego i osobistego (2) oraz nie stanowią części projektu życia jako niezbędne do ukształtowania się podmiotowego ja (4) i nie są relacjami miłości w rozumieniu Ewangelii (1);

wymiar powołaniowy, który nadaje kierunek całemu naszemu działaniu (4) jest niezrozumiały bez odniesienia do Chrystusa (1), jeśli nie wpływa na nasze relacje (3) i nie staje się sensem i celem formacji kulturowej i wychowania (2).

2 4

ELEMENTY OBECNE NA KAŻDYM POZIOMIE I W KAŻDYM ASPEKTCIE SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA MŁODZIEŻOWEGO

Celem SPWD jest rozwijanie wiary wyrażającej się w uczynkach dzięki wychowawczemu i duszpasterskiemu zaangażowaniu, zakorzenionemu w charyzmacie salezjańskim, obecnemu na każdym poziomie naszej postugi:

A Animacja powołań apostoelskich

Nieodzownym elementem animacji powołaniowej jest kierownictwo duchowe w wyborze powołania.

Wychowawczy charakter projektu życia opartego i zbudowanego na wartościach ewangelicznych ułatwia poszukiwanie tożsamości i proces podejmowania decyzji.

» Życ w kulturze powołaniowej

Ciągłość procesu animacji powołaniowej zapewnia odpowiedni program, uwzględniający przede wszystkim słuchanie, rozeznanie, weryfikację empiryczną predyspozycji osobistych i potencjalnego powołania do życia konsekrowanego.

Proces rozeznawania powołania powinien uwzględniać **oznaki powołania, które ukazują się w procesie dojrzewania**. Odnalezienie własnego powołania nie jest celem, tylko początkiem nieustannego rozwijania go. Kultura powołaniowa rozumie powołanie w szerokim tego słowa znaczeniu jako wezwanie do życia, godnej pracy, różnych zobowiązań i usług. W niektórych przypadkach

„Kultura powołaniowa obejmuje trzy obszary: antropologiczny, wychowawczy i duszpasterski. Pierwszy dotyczy sposobu rozumienia i ukazywania osoby ludzkiej jako powołania; celem drugiego jest proponowanie wartości powołaniowych; w trzecim przykładamy wagę do związku powołania z kulturą, by wyciągać wnioski do pracy powołaniowej”

(KS. PASCUAL CHÁVEZ VILLANUEVA, ACG POZ. 409, CHODŹCIE I ZOBACZCIE)

prowadzi do rozważenia wyboru stanu kapłańskiego lub życia konsekrowanego.

» Powołani do życia i wiary

Pierwszym powołaniem jest powołanie do życia; w drugiej kolejności następuje powołania do wiary, a następnie do różnych form życia konsekrowanego, dlatego należy zapewnić kierownictwo osobom, na drodze prawidłowego procesu rozwoju i dojrzewania w powołaniu, rozważają możliwość Bożego wezwania do życia konsekrowanego. Należy podkreślić naturę powołania, **które jest duchową drogą stopniowego uświadamiania sobie jego wymagań, nawrócenia i pełnego miłości oddania się Bogu.**

WWD, towarzysząc wszystkim młodym w rozwoju osobowym, chrześcijańskim i salezjańskim, zapewniają chwile poważnej refleksji nad możliwością ofiarowania życia na służbę Bogu.

Kierownik duchowy, niezbędny w każdym procesie powołaniowym, powinien w szczególny sposób wspierać powołania apostołskie w procesie rozeznawania motywacji i uświadamiania wymagań, jakie pociąga za sobą dana forma życia. Proces ten pozwala młodemu człowiekowi **podjąć decyzję w spokoju ducha, osobistą, wolną i potwierdzoną** podczas odbywania doświadczenia we wspólnocie, gdzie odbywa formację w charyzmacie, do którego został wezwany, pogłębiając jego znajomość i stopniowo kształtując siebie w zgodzie z tym charyzmatem.

» W centrum SPWD znajduje się animacja powołaniowa

W SPWD powinno się proponować zdecydowanie działania duszpasterskie wzbudzające powołania apostołskie do życia konsekrowanego i pozwalające na ich rozeznawanie. **Każdy SPWD musi być adekwatną odpowiedzią daną młodzieży zastanawiającej się poważnie nad możliwością życia apostołskim powołaniem salezjańskim.**

Animacja powołaniowa do życia apostołskiego uwzględnia w propozycjach rozeznawania drogi powołania stopniowość celów i metod. Okres dojrzewania to czas przygotowania do procesu podejmowania decyzji.

Wówczas kształtuje się tożsamość ludzka i chrześcijańska, a człowiek otwiera się na poszukiwanie powołania i przyjęcie go. To pozytywny czas odkrywania swojego osobowego ja oraz powołania w Kościele, Zgromadzeniu i świecie. **Odkrywanie powołania może stanowić bezpośrednią propozycję.**

Stopniowość procesu prowadzi do celu, jakim jest *przyjęcie życia jako powołania, które przekłada się na osobisty projekt życia*. Odwołując się do wcześniejszych intuicji i aspiracji powołaniowych, stopniowo zawęża się ogólną otwartość na powołanie do daru z siebie.

W dojrzewaniu do życiowych decyzji, drodze duchowej pod opieką kierownika i rozeznaniu powołania należy zadbać o wewnętrzną wolność, która pomaga w pełni dojrzeć do odpowiedzi na powołanie. Trzeba zadbać przede wszystkim o uwolnienie od możliwych uwarunkowań kulturowych, społecznych i emocjonalnych, by przyjęcie radykalnego zaangażowania życiowego było odpowiedzialne i autentyczne.

„Promowanie i wspieranie powołań do życia konsekrowanego to przede wszystkim nieustanna modlitwa, głoszenie wprost Dobrej Nowiny, skuteczne propozycje, sumienne rozeznawanie, indywidualne kierownictwo duchowe. Modlitwa powinna być obecna codziennie w życiu wspólnoty i angażować młodzież, rodziny, świeckich, Rodzinę Salezjańską. Głoszenie Ewangelii wymaga wykorzystywania różnych okazji powołaniowych w trakcie roku liturgicznego. Propozycje i rozeznawanie wymagają życzliwej bliskości, która budzi zaufanie i pozwala dostrzec sygnały powołania. Kierownictwo oznacza pomoc młodzieży we wzmacnianiu życia duchowego, doświadczenia właściwej formy apostołatu, doświadczenia wspólnoty, poznawania Zgromadzenia i weryfikowania motywacji oraz inicjowania procesów, które prowadzą do decyzji”

(KG26 POZ. 54)

B Animacja misyjna i różne formy wolontariatu

Animacja misyjna i różne formy wolontariatu uwzględniają wymiar wychowania w wierze, którego ciągłość trzeba utrzymać i rozwijać. **Otwarcie na powołanie misyjne i miłosierne zaangażowanie społeczne w wolontariat stanowią dojrzały wyraz wychowania w wierze**

„Oratorium ks. Bosko było dla młodzieży i dorosłych współpracowników miejscem życia i wspólnej postługi na rzecz wychowania i zbawienia młodzieży. Z życia w charyzmacie i wspólnocie, stanowiącego centrum Duchowości Salezjańskiej, wyłania się projekt wolontariatu salezjańskiego”

[WOLONTARIAT W POSŁANNICTWIE SALEZJAŃSKIM

POZ. 33]

i ewangelizacji młodzieży. Animacja misyjna wynika z tożsamości każdego chrześcijanina i każdej wspólnoty. Jest radykalnym, wyraźnym przejawem tożsamości, która potrafi motywować wspólnotę do podjęcia zaangażowania apostołskiego.

Apostolat misyjny i wolontariat łączy animacja misyjna, która wzmacnia wiarę i wiara, która prowadzi do zaangażowania misyjnego na rzecz każdego człowieka, zwłaszcza najbardziej potrzebujących. Dzięki niej różne wymiary SPWD (rozwój ludzki osoby, jej

dojrzewanie w wierze, proces podejmowania decyzji powołaniowych) mogą przynosić realne efekty.

» Misyjne serce Księdza Bosko

Ks. Bosko wyczuł ogromną *duchową siłę* i *niezwykłą moc apostołską*, jaką idea misji wzbudzi u jego chłopców i potrafił ją inteligentnie wykorzystać. Opowiadał chłopcom o misjach i misjonarzach, informował o ich pracy, potrzebach, modlił się z nimi za misje, zachęcał do włączenia się we wspólne marzenie misyjne.

Animacja misyjna i wolontariat prowadzą dzisiaj misjonarza do dzielenia się swoim doświadczeniem, a wolontariusza do przyjęcia powołaniowej wizji życia – *daru otrzymanego bezinteresownie, którym należy się dzielić przeżywając życie jako służbę.*

Życie w kulturze misyjnej oznacza przyjęcie postaw i podstawowych wartości charyzmatu salezjańskiego – tych samych, które ks. Bosko wpałał swoim chłopcom i salezjanom – miłości, przede wszystkim do najuboższej młodzieży, pragnienia współpracy w zbawczej misji Chrystusa i odnawiania świata.

» Zgromadzenie Salezjańskie jest misyjne

Encyklika *Redemptoris Missio* przedstawia w ogólnym zarysie trzy różne formy ewangelizacji: działalność misyjną wśród narodów, które nie znają Chrystusa (tzw. misje *ad gentes*), troskę duszpasterską o wiernych chrześcijan, ponowną ewangelizację krajów o korzeniach chrześcijańskich, które uległy sekularyzacji. Trudno wytyczyć między nimi zdecydowane granice; z pewnością nie są tożsame ani nie wykluczają się nawzajem; trudno też mówić o każdej z nich bez odwołania do pozostałych. Formy misji są wzajemnie ze sobą powiązane, natomiast działalność misyjna *sensu stricto* (*ad gentes*) jest najważniejsza i stanowi o jakości całej ewangelizacji, ponieważ bez misji *ad gentes* Kościół pozbawiony zostałby swojego podstawowego znaczenia i wyjątkowej siły przyciągania (por. *Redemptoris Missio* poz. 33 - 34).

Zaangażowanie misyjne *ad gentes* jest integralną częścią charyzmatu salezjańskiego. Od początku istnienia Zgromadzenia dbano w nim o powołania misyjne, uważane za najbardziej żywy i ofiarny wyraz powołania salezjańskiego. Także współcześnie animacja misyjna i wolontariat misyjny są wyrazem misyjności i duchowości Zgromadzenia Salezjańskiego.

Misjonarz i wolontariusz salezjańscy realizują projekt życia oparty na wartościach Ewangelii, w służbie ludziom w trudnych sytuacjach. Głoszą Ewangelię, prawa człowieka, solidarność, sprawiedliwość i pokój. Promują swoiste wartości ducha salezjańskiego i bronią ich. Są wśród nich: bezinteresowna służba, duch wspólnoty i styl oratoryjny, międzykulturowość, jednoznaczna solidarność z potrzebującymi, zwłaszcza najuboższymi i marginalizowanymi; krytyczni i odpowiedzialni udział w rzeczywistości społecznej dla budowania Królestwa.

» Źródłem gorliwości misyjnej jest tajemnica Boga

W dziedzinie misji i wolontariatu należy **troszczyć się o solidne wewnętrzne życie duchowe**, które pozwala odkryć w sobie i w innych obecność i działanie Boga oraz głosić go. Życie duchowe powinno wzmocnić świadomość ewangelizacyjnej odpowiedzialności i zaangażowanie w działania dla dobra bliźniego, rodzić postawy służby i bezinteresowności, głębokiego pragnienia dobra innych i dodawać odwagi do marzeń.

Wymiar misyjny Kościoła *jest zakorzeniony w trynitarnym życiu Boga*: Słowo posłane przez Ojca, w tajemnicy śmierci i zmartwychwstania, ofiarowuje nam pełnię życia w darze Ducha Świętego. Zadaniem Kościoła jest dzielenie się tym przesłaniem pełni – Dobrą Nowiną – ze wszystkimi ludźmi.

Animacja misyjna i wolontariat dają możliwość zaangażowania i pracy na rzecz **Królestwa Bożego w różnych kontekstach posłannictwa salezjańskiego**. Fundamentem działalności misyjnej nie są możliwości człowieka, nawet jeśli jego rola jest nie do przecenienia. *Podmiotem misji Kościoła jest Duch Święty*, który wzywa, oświeca, prowadzi, stanowi o wartości i skuteczności misji. Misjonarz i wolontariusz przeżywają powołanie posłuszni działaniu Ducha Świętego.

» **Działalność misyjna jest najważniejszym działaniem w obrębie ewangelizacji**

W wolontariacie misyjnym Salezjanie proponują ewangeliczne wartości poprzez świadectwo bezinteresownej i solidarnej służby w dziedzinie wychowania i zaangażowaniu społeczno-politycznym, obejmującym rodziny, pracę i kulturę.

Z dzisiejszych doświadczeń wyłania się obraz wolontariatu obejmującego przede wszystkim szerokie obszary kultury, opieki społecznej, czasu wolnego, współpracy rozwojowej, animacji grup, wychowania w wierze, formacji katechetów i duszpasterzy.

Różne formy wolontariatu bardziej niż akt spontanicznej i chwilowej ofiarności, przypominają sposób myślenia, stanowiący świadectwo o dużej wartości moralnej i społecznej. Cechy charakterystyczne wolontariatu to: wewnętrzna postawa apostołska w duchu *da mihi animas*; stawianie w centrum Chrystusa, Dobrego Pasterza, wymagającego od wolontariusza misyjnego wychowawczej postawy duszpasterskiej w relacji z odbiorcami; charakterystyczne dla charyzmatu salezjańskiego zaangażowanie w wychowanie; przynależność do Kościoła; radosna praca; pobożność maryjna, która postrzega działalność misyjną i wolontariat jako część matczynej roli Maryi Wspomożycielki w Kościele.

Warto przyrzeć się **ogromowi inicjatyw i doświadczeń**, które identyfikują się do misyjnego charakteru Rodziny Salezjańskiej lub identyfikują się z nim. Są to: bezpośrednie spotkania z misjonarzami, informacja o licznych

działaniach misyjnych (aktualności, publikacje, materiały audiowizualne, wsparcie finansowe drobnych przedsięwzięć); materiały do animacji misyjnej opracowane w celach pedagogicznych, w oparciu o kryteria dydaktyczne; grupy misyjne; tematy proponowane w formacji grup i wspólnot chrześcijańskich; znajomość i zgłębianie dokumentów Kościoła na temat misji; udział w dniach misyjnych organizowanych przez wspólnotę Kościoła.

C Komunikacja społeczna

» **Wszechobecność komunikacji społecznej w dziele salezjańskim**

Komunikacja społeczna jest wszechobecna w świecie i determinuje formy ludzkiego współistnienia, dlatego stanowi przedmiot żywego zainteresowania wychowawców salezjańskich zajmujących się ewangelizacją, a co za tym idzie jest *szczególnym wymiarem charyzmatu salezjańskiego* (Konst. 43). Komunikacja społeczna **miała fundamentalne znaczenie dla ks. Bosko**. Stanowi wyzwanie dla każdego wychowawcy i **nieodzowną część Kościoła i współczesnego świata**.

Ks. Bosko uczynił z niestrudzonej pracy w dziedzinie komunikacji społecznej konstytutywny element swojej tożsamości wychowawcy oraz apostoła młodzieży i ludzi. Tradycja salezjańska uczy, że komunikacja społeczna nie jest zestawem narzędzi i środków materialnych do wykorzystania w naszej misji, tylko *wpływa na całe dzieło salezjańskie*, zaangażowane w wychowanie i ewangelizację, zarówno w konkretnych dziełach, jak w formach działania, które mają wpływ kulturę popularną i rozwijanie adekwatnych form społecznych. Przypomnijmy słowa ks. Bosko:

„Zaklinam Was i proszę, byście nie zaniedbali tej jakże ważnej części naszego posłannictwa” (OKÓLNIK

NA TEMAT ROZPOWSZECHNIANIA DOBRYCH KSIĄŻEK, 19 MARCA 1885)

» **Komunikacja na służbie powołań i postannictwa**

Zadaniem salezjańskiego wychowawcy w dzisiejszych czasach (niezależnie od rodzaju podejmowanej działalności apostołskiej i wychowawczej) jest wyrażanie naszej niezachwianej woli komunikowania. **Komunikacja stanowi zatem część naszego osobistego powołania i postannictwa salezjańskiego.**

O jakości naszej pracy wychowawczej i ewangelizacyjnej stanowią odpowiednie kwalifikacje. Komunikacja sprzyja jedności charyzmatycznej i podtrzymywaniu postannictwa. Interesuje nas przede wszystkim *komunikacja interpersonalna* pomiędzy dorosłymi i młodzieżą, świeckimi i konsekrowanymi, bogatymi w doświadczenie życiowe i stawiającymi dopiero pierwsze kroki na drodze życia; pomiędzy każdym, kto ma jakiś dar, którym chciałby się podzielić. Według *Systemu Prewencyjnego* skuteczność wychowawcza zależy przede wszystkim od osobistego spotkania twarzą w twarz, opartego na zaufaniu, przyjaźni, uważnym słuchaniu i zainteresowaniu. Należy zatem zadbać o *umiejętność zarządzania dynamikami relacji międzyludzkich*, ponieważ jakość interakcji może konstruktywnie lub destrukcyjnie wpływać na kształtowanie się osobowości; stany emocjonalne są odbiciem postaw i stylów wychowania, które bardzo często je warunkują.

Widać w refleksji Zgromadzenia ugruntowanie się przekonań w zakresie komunikacji w szerokim tego słowa znaczeniu i otwarcie na **nową, bardziej systematyczną praktykę w tej dziedzinie** (por. *Sistema Salesiano di Comunicazione Sociale*). Głównym celem szerokiego spojrzenia na komunikację jest budowanie wspólnoty i postęp społeczeństwa (por. ks. Idzi Viganò, AGC porz. 302, *Wyzwania komunikacji społecznej*).

Żyjemy w momencie przejściowym dziejów, naznaczonym głęboką rewolucją technologiczną i kulturową. Informacja i sposób korzystania z niej stają się cyfrowe. Wszystko jest ze sobą wzajemnie powiązane, a młode pokolenia („pokolenie cyfrowe”) nabyły wysokich umiejętności korzystania z technologii i mają do niej szeroki dostęp.

Technologia jest dla młodzieży *narzędziem wyzwolenia i równouprawnienia*. Pojawia się jednak pytanie natury wychowawczej, czy podejście do technologii jest ważnym elementem *rozwoju i afirmacji tożsamości*. Media wpływają na dojrzewanie osobowości młodzieży, wybory podstawowych

wartości i postawę wobec Boga i człowieka. Są bodźcem do refleksji nad tym, co ma prawdziwą wartość moralną i estetyczną w wychowaniu młodzieży i wpływie mediów na wychowanie.

» **Komunikacja społeczna w SPWD i jej wykorzystanie w ewangelizacji**

Komunikacja społeczna stanowi element projektów o charakterze komunikacyjnym, przewidzianych w SPWD. Należy myśleć systemowo, nie ograniczając się do pojedynczych inicjatyw i dzieł. W programach duszpastersko-wychowawczych i komunikacji należy uwzględnić następujące kierunki działania:

- **uczenie krytycznego i wychowawczego korzystania ze środków komunikacji społecznej (por. KG24 poz. 129) i nowych technologii.** Wychowawcy i młodzież muszą zrozumieć zachodzące zmiany, zasady działania środków komunikacji i przemysłu kulturowego. Nastolatki i młodzież niekoniecznie potrafią myśleć krytycznie i strategicznie. Z faktu urodzenia się i wychowywania „przed monitorem komputera” nie wynika bezpośrednio umiejętność samokontroli, bezpieczne i skuteczne korzystanie ze środków komunikacji społecznej i nowych technologii, znajomość granic, szacunek, postawy obywatelskie, samodzielność i umiejętności rozwiązywania problemów. Korzystanie ze środków komunikacji społecznej na „cyfrowym kontynencie” wymaga dużych umiejętności. Trzeba mieć jasne cele, by korzystać z nich kreatywnie; zajmować niezależną i krytyczną postawę wobec podawanych przez nie treści, by być świadomym ich wpływu; opanować ich język i technologię, by móc wyrażać się za ich pośrednictwem; znaczenie mediów każe zastanowić się nad treściami przez nie przekazywanymi i powodami korzystania z nich, celami nadawców i odbiorców zaangażowanych w proces komunikacji, co wymaga krytycznego podejścia;
- **udział w produkcji informacji i treści przeznaczonych dla młodzieży,** wykorzystując wszelkie środki, jakie mamy do dyspozycji. Komunikacja społeczna staje się coraz bardziej formą wychowania, kształtującą umysły i tworzącą kulturę. Wyzwaniem na przyszłość jest wychowywanie do korzystania z nowych mediów i *działalność wychowawczo-duszpasterska* za

ich pośrednictwem, zwłaszcza wśród nowych pokoleń. Wysoka skuteczność i coraz większa powszechność komunikacji społecznej czynią z niej prawdziwą alternatywną szkołę dla wielu warstw społecznych na całym świecie, zwłaszcza młodzieży i warstw ludowych (por. KG21 poz. 148). *Zależność pomiędzy komunikacją społeczną a ewangelizacją*, albo dokładniej między wykorzystaniem języków mediów dla Ewangelii i naszego stylu postęgi apostołskiej, czyli ewangelizowania wychowując, głęboko wpływa na działalność salezjańską. Trzeba wychowywać do korzystania z mediów, czyli do krytycznego czytania treści, które przekazują, i ewangelizować za pośrednictwem mediów, otwierając tym samym szerokie możliwości działania edukacyjnego, wychowawczego, kulturowego, dla animacji chrześcijańskiej grup młodzieżowych, katechezy i modlitwy;

- ▮ dostrzeganie potencjału komunikacji społecznej jako **nowego „miejsca” gromadzenia się młodzieży** (KG25 poz. 47). Technologie komunikacyjne zmieniają poczucie przynależności i sposób gromadzenia się młodzieży, ponieważ tworzą więcej wspólnot obejmujących użytkowników za pomocą urządzeń, które coraz bardziej stają się częścią życia młodzieży. Propozycje powinny zawierać element *śluchania, uznania, odpowiedzi, wspólnego przebywania, działania* w formie całej gamy doświadczeń (być może nowych lub innych) opartych na wzajemnym zaufaniu jako antidotum na konsumpcjonizm. Nowe obszary, np. sieci społecznościowe, sprzyjają podkreślaniu osobistej historii życia młodzieży, pokazując ją w formie narracji o sobie i przepracowania życia, które pomagają nadać mu kierunek i dokonywać wyborów;
- ▮ **wspieranie w wyraźnym celu wychowawczym i ewangelizacyjnym, rozwijanie i docenianie wszelkich form wyrazu i komunikacji** (por. KG24 poz. 129), takich jak muzyka, teatr, film, telewizja, fotografia, komiksy, multimedia i formy sztuki. Animacja tych obszarów powinna uwzględniać nie tylko proponowanie coraz szerszych przestrzeni wolności wypowiedzi i kreatywności, ale także *rozbudza zamiłowanie do piękna* we wszystkich jego wyrazach (sztuki wizualne, muzyka, poezja, literatura, taniec, teatr). Wychowywanie do piękna obejmuje całą sferę wrażliwości i emocji, wyobraźnię i kreatywność,

umiejętność wyrażania swoich odczuć i uczuć oraz rozumienia przekazu innych osób. Trzeba stopniowo rozwijać własną ekspresję i sferę emocji. Wychowanie do piękna oznacza także uczenie rozumienia i korzystania z różnych środków wyrazu obrazem, muzyką i poezji.

2 5

SALEZJAŃSKI RUCH MŁODZIEŻOWY (MGS)

Ruchy tworzą ludzie, którzy **w jednym, szerokim „ruchu” eklezyjalnym**, przeżywają swoje doświadczenie chrześcijańskie, Kościoła, misyjne itd., uczestnicząc w szczególnym charyzmacie. Młodzież z MGS przeżywa swoje powołanie-misję w Kościele w charyzmacie ks. Bosko. Od 2004 roku MGS widnieje na liście Międzynarodowych Publicznych Stowarzyszeń Wiernych Papieskiej Rady ds. Świeckich.

MGS nie jest stowarzyszeniem. Tworzy go młodzież należąca do różnych stowarzyszeń i grup animowanych przez Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe, dlatego jest otwarty dla każdego. Ponieważ pełni postugę na rzecz Kościoła i całej młodzieży. Mimo to jego członkowie dzielą się doświadczeniem wiary ze sobą i radośnie świadczą o Chrystusie wśród swoich rówieśników, którzy jeszcze go nie przyjęli. MGS uczestniczy w charyzmacie salezjańskim. Jest jego wyrazem w środowisku młodych świeckich.

Grupy młodzieżowe, wspólne działanie “towarzystw” było w życiu ks. Bosko doświadczeniem niemal spontanicznym. Wykazywał naturalną życzliwość i instynkt społeczny. Kierując się intuicyjnym rozumieniem duszy młodzieży, odkrył niesamowity potencjał grup i stowarzyszeń, dlatego w odpowiedzi na różne i liczne potrzeby swoich chłopców tworzył dla nich towarzystwa.

Zrzeszenia i stowarzyszenia młodzieżowe są nieodzowną częścią prewencyjnego i ludowego projektu ks. Bosko; stanowią bardzo ważne środowisko wychowawcze i duszpasterskie działania młodzieży. Są „dziełem młodzieży”, mimo że to wychowawca wychodzi z inicjatywą i dba, by tworząca je młodzież odgrywała faktyczną rolę sprawczą przyjmując odpowiedzialność za prowadzenie grupy, w granicach swoich kompetencji.

Dzięki bogatej ofercie grup i stowarzyszeń młodzieżowych chcemy zapewnić wysokiej jakości wychowanie w nowych przestrzeniach socjalizacji młodzieży, zachęcając do przeżycia ważnego doświadczenia udziału we wspólnocie Kościoła.

A Tożsamość i natura MGS

MGS **nawiązuje do Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej i pedagogii** oraz **łączy grupy i stowarzyszenia** we wzajemnej współpracy w procesie formacji opartej na salezjańskiej propozycji wychowawczo-duszpasterskiej.

- ▶ MGS łączy w jedną wspólnotę młodzież różnych grup, stowarzyszeń i sektorów animacji Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej zgodnie z propozycją wychowawczo-ewangelizacyjną ks. Bosko. To ruch młodzieżowy w stylu ks. Bosko, pomyślany jako „organizacja” i oparty na duchowości, której wspólny rdzeń stanowią wartości ewangeliczne, z którego rodzą się inicjatywy apostołskie i entuzjazm życia. Dlatego tożsamość MGS to Salezjańska Duchowość Młodzieżowa (zob. rozdział IV), będąca propozycją świętości w zwyczajnym, codziennym życiu, która stała się udziałem Dominika Savio, Laury Vicunii i wielu innych członków Rodziny Salezjańskiej.
- ▶ *Najważniejszymi podmiotami MGS są grupy, miejsca spotkania młodzieży i wzajemnej pomocy w procesie rozwoju.* Trzeba stworzyć inspektorialną sieć istniejących i powstających grup, niezależnie od ich charakteru. MGS obejmuje wszystkich: od grup i stowarzyszeń sportowych po artystyczne; od form wspólnego spędzania czasu po grupy o konkretnym profilu działania; od grup apostołskich po modlitewne oraz podejmujące refleksję nad przestaniem chrześcijańskim i Kościoła; od zajmujących się ważnymi problemami młodzieży po te, które są gotowe mierzyć się z wyzwaniami wiary; od działających na pograniczu społeczeństwa i Kościoła po wyrażające silniejsze poczucie przynależności do Kościoła. Wszystkie grupy są ze sobą wzajemnie powiązane, tworząc sieć o znaczeniu wychowawczym. Ten związek oznacza w praktyce wyznawanie tych samych wartości salezjańskich i koordynowanie wspólnych ini-

cjatyw, będących ważnymi okazjami do rozmowy, dzielenia się doświadczeniem i refleksjami, formacji chrześcijańskiej i sposobem wyrażania siebie (por. KG23 poz. 275 - 277). MGS jest *punktem odniesienia* dla grup. W jego obrębie każda zachowuje swoją specyfikę, pozostając jednocześnie w łączności z innymi dzięki wielu elementom wspólnym.

MGS jest wychowawczym, światowym ruchem młodzieżowym:

wychowawczym, ponieważ proponowanym całej młodzieży, by przyjmowała odpowiedzialność za swój rozwój ludzki i chrześcijański; misyjnym, docierającym do najdalszych zakamarków świata młodzieży, pragnącym odgrywać znaczącą rolę na danym obszarze i w społeczeństwie obywatelskim, być częścią Kościoła lokalnego i ubogacać go;

światowym, ponieważ przekracza granice lokalne, obejmując cały świat w różnych kontekstach kulturowych.

młodzieżowym, ponieważ faktycznymi podmiotami procesu wychowawczego jest młodzież, której towarzyszą wychowawcy w ramach swoich kompetencji, w ramach wspólnego projektu duszpasterskiego dla danego obszaru.

MGS obejmuje swoim zasięgiem wszystkich młodych ludzi, przewijających się przez różne środowiska i dzieła salezjańskie, bądź z nimi związanych na różnych poziomach zaangażowania. „Sercem” ruchu młodzieżowego są *młodzi animatorzy, liderzy młodzieżowi*, którzy wyraźnie i zdecydowanie przyjęli salezjańską propozycję wychowawczo-duszpasterską i swoim życiem dają świadectwo innym młodym. W tym rozdziale przedstawiliśmy cel animacji (pkt. 2. 3.a) c) Wymiar doświadczenia). Salezjanie Księża Bosko, Córki Maryi Wspomożycielki, Salezjanie Współpracownicy i inni dorośli członkowie Rodziny Salezjańskiej powinni szczególnie troszczyć się o animatorów MGS, którym przewodzą i towarzyszą.

B *Priorytetowe obszary działania MGS*

MGS podporządkowuje swoją działalność osobie młodego człowieka. Jego priorytetowe obszary działania to:

- ▶ wychowanie i ewangelizacja. Prowadzenie młodzieży do pełni życia chrześcijańskiego dzięki wspierającemu środowisku (konkretne, alternatywne wzorce życia chrześcijańskiego), w których można poczuć rodzinną atmosferę i zaufanie;
- ▶ stowarzyszenia i życie wspólnoty Kościoła. Zachęcanie młodzieży do aktywnego udziału w życiu Kościoła;
- ▶ zaangażowanie apostoelskie, osobiste i wspólnoty, w bezinteresowną służbę bliźnim, patrząc na życie codzienne przez pryzmat Ewangelii odczytywanej w duchu salezjańskim;
- ▶ zaangażowanie społeczno-polityczne, zwłaszcza w instytucjach świeckich, kierujących swoją ofertę do młodzieży;
- ▶ komunikacja i wymiana informacji, aktualności, doświadczeń i spotkania na różnych poziomach, w zależności od możliwości.

C Styl i formy działania MGS

Niezależnie od kontekstu, wyróżniamy następujące, podstawowe formy działania MGS i jego animacji:

- ▶ MGS tworzy lokalne, regionalne, krajowe lub kontynentalne zespoły koordynujące, bez względu na stopień rozwoju i sytuacji formalnej ruchu na danym terenie; *wspólnie uczestniczy w diecezjalnych, narodowych lub globalnych zgromadzeniach Kościoła, na przykład w Światowych Dniach Młodzieży; włącza się w prace instytucji cywilnych opracowujących polityki dotyczące młodzieży. Ważne jest zatem stworzenie sieci informacyjnej i wzajemnego powiązania różnych grup i stowarzyszeń MGS z innymi grupami i stowarzyszeniami w Kościele i społeczeństwie;*
- ▶ ważnymi doświadczeniami wspólnoty MGS, poza spotkaniami i działalnością poszczególnych grup, są inspektorialne, krajowe, międzynarodowe i globalne spotkania młodzieżowe, nabożeństwa i święta salezjańskie oraz szkoła animatorów.

Spotkania młodzieżowe są charakterystyczne dla MGS, stanowią ważną okazję do kontaktu, wymiany wiadomości i wartości Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej;

- ▶ członkowie MGS, mimo że na różnych poziomach i każdy zgodnie ze swoją tożsamością, identyfikują się zwłaszcza z ks. Bosko i Matką Mazzarello. *Dlatego należy opracować salezjańską propozycję formacyjną dla grup i stowarzyszeń jako punkt odniesienia dla ich programu formacji w obrębie Rodziny Salezjańskiej;*
- ▶ inspektor, w porozumieniu z innymi grupami Rodziny Salezjańskiej obecnymi na jej obszarze, dba o *uwzględnienie MGS w SPWD*. Delegat ds. duszpasterstwa młodzieżowego i jego zespół w świetle SPWD odpowiada za cały MGS jako formę duszpasterstwa młodzieżowego w inspektorii.

STRUKTURY I PROCESY ANIMACJI
SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA
MŁODZIEŻOWEGO

DZIAŁALNOŚĆ I DZIEŁA
SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA
MŁODZIEŻOWEGO

CZĘŚĆ

TRZECIA

Do prowadzenia Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego potrzeba wielu elementów: ludzi, struktur, inicjatyw, zasobów materialnych i programów opracowanych na podstawie celów, treści i strategii SPWD. W ostatniej części chcemy skupić się na konkretnej formie organizacji różnych elementów praktyki wychowawczej i duszpasterskiej, by zapewnić jej tożsamość, organiczność i spójność z celami programu, prezentując praktyczny model duszpasterstwa.

DZIAŁALNOŚĆ I DZIEŁA
SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA
MŁODZIEŻOWEGO

ROZDZIAŁ

VII

*„Ja was wybrałem
[...] abyście [...] owoc
przynosili”*

(J 15, 16)

Wypełniamy nasze posłannictwo głównie poprzez działalność i dzieła umożliwiające nam rozwijanie wychowania ludzkiego i chrześcijańskiego młodzieży, jak oratorium i ośrodek młodzieżowy, szkoła i ośrodki doskonalenia zawodowego, internaty i domy dla młodzieży zagrożonej.

W parafiach i placówkach misyjnych głosimy Ewangelię i przyczyniamy się do poprawy warunków życia ludu, współpracując w duszpasterstwie Kościoła partykularnego poprzez bogactwo specyficznego powołania.

Świadczymy naszą postugę pedagogiczną i katechetyczną w dziedzinie wychowania młodzieży poprzez ośrodki wyspecjalizowane.

W domach rekolekcyjnych prowadzimy chrześcijańską formację grup, zwłaszcza młodzieżowych.

Oddajemy się ponadto każdej innej działalności, która ma na celu zbawienie młodzieży”

[Konst. 42]

Tego samego wieczora obserwowałem tłum bawiących się chłopców. Rozważałem wielkie żniwo, które zarysowywało się na horyzoncie, lecz nie było innych robotników poza mną – u kresu sił, słabego zdrowa i bez pomysłu, gdzie w przyszłości mógłbym gromadzić moich chłopców. Czuję się głęboko poruszony. Oddaliwszy się nieco, zacząłem spacerować sam i chyba po raz pierwszy byłem poruszony do łez. Spacerując i wznosząc oczy do Nieba, westchnąłem – Boże mój, dlaczego nie objawisz mi miejsca, w którym chciałbyś zgromadzić tych chłopców? Pokarz mi je, albo powiedz, co mam robić?”

[Wspomnienia oratorium, druga dekada 1835-1845 poz. 23]

W tym rozdziale proponujemy kilka refleksji na temat najważniejszych cech dzieł i postug, w których prowadzone jest Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe, zawarte w SPWD. Prezentujemy przede wszystkim dzieła i struktury o najwyższym stopniu organizacji i z największymi tradycjami: oratorium – centrum młodzieżowe, szkoły i ośrodki kształcenia zawodowego, obecności salezjanów w szkolnictwie wyższym, parafie i sanktuaria salezjańskie, dzieła i postugi socjalne dla młodzieży w sytuacjach zagrożenia. W następnej kolejności omówione zostaną dzieła i postugi, które wychodzą naprzeciw młodzieży w odpowiedzi na nowe wyzwania. Wiele form nowej obecności wychowawczej i duszpasterskiej wśród młodzieży jest wyrazem wysiłków odnowy i troski o jakość duszpasterstwa.

1

Organiczny charakter duszpasterstwa: jedność w różnorodności duszpasterskiej

W duszpasterstwie młodzieżowym, różne działania i interwencje są podejmowane wyłącznie w jednym celu, czyli dla integralnego rozwoju młodzieży i ich świata, przełamując schemat sektorowego i rozproszonego duszpasterstwa. Cel ten można osiągnąć dzięki **zjednoczeniu się w działaniu wokół najważniejszych celów, kryteriów działania oraz wyborów określonych czynników wpływających na działanie duszpasterskie**. Spójności wymagają od nas: osoba młodego człowieka, do którego kierujemy nasze propozycje, WWD, która musi podzielać cele i kierunki działania; niezbędna komplementarność różnych działań, doświadczeń i modeli duszpasterskich.

Organiczność Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego osiąga się dzięki:

- ▶ SPWD, który określa kryteria, cele i procesy na różnych poziomach, które z kolei wyznaczają kierunek pracy WWD i sprzyjają spójności działań i inicjatyw oraz budowaniu wspólnoty;
- ▶ organizacji animacji i kierowanie duszpasterstwem inspektorii i dzieł w sposób zapewniający komunikację i koordynację wszystkich aspektów życia salezjańskiego w oparciu o cele wychowania i ewangelizacji młodzieży (por. KG23 poz. 240-242).

2

Środowiska i działania

Terminem „środowisko” określamy struktury wychowawcze i duszpasterskie, w których realizowane jest postannictwo salezjańskie w formie konkretnej propozycji wychowawczo-duszpasterskiej. Każde ma własną atmosferę i styl budowania relacji wewnętrznych w WWD. Jedno dzieło może obejmować wiele nawzajem uzupełniających się środowisk, by lepiej realizować postannictwo salezjańskie.

2 1

ORATORIUM-CENTRUM MŁODZIEŻOWE

2 1 1

Oryginalny charakter oratorium salezjańskiego

Oratorium św. Franciszka Salezego było pierwszym stałym dziełem na Valdocco, od którego wszystko się zaczęło. Środowisko wychowawcze oratorium było duszpasterską odpowiedzią ks. Bosko na potrzeby najbardziej potrzebującej młodzieży Turynu. Większości z nich, wraz z katechezą, proponował On zdrową zabawę, podstawowe wykształcenie i kompetencje niezbędne do zarabiania na życie. Ks. Bosko potrafił zadbać o formację i chrześcijańskie zaangażowanie młodzieży w najtrudniejszych sytuacjach.

Ks. Bosko nadał oratorium swój osobisty styl a jego **praca stała się stosowanym w przyszłości kryterium prewencyjnym:**

- z lekcji katechizmu wyrosła *obecność-zaangażowanie w życie młodzieży*, troska o jej potrzeby, problemy i możliwości;
- niedzielne oratorium „na godziny” stało się *domem „na pełen etat”*. Jego przedłużeniem jest osobisty kontakt w tygodniu i dodatkowe inicjatywy;
- z treści katechezy narodził się *System Prewencyjny – integralny program wychowawczo-duszpasterski*;

- ▶ postęgi ciężące młodzieży zmieniły się w *rodzinną obecność wychowawców wśród niej*, podczas zajęć rekreacyjnych i pobożnych praktyk;
- ▶ instytucja oparta na pracy dorosłych stała się *wspólnotą życia z młodzieżą*, angażującą młodzież, otwartą dla każdego;
- ▶ centralnym elementem przestał być program; zastąpił go *człowiek i relacje międzyludzkie*;
- ▶ parafia budowana wokół kultu i pobożności została zastąpiona przez *impuls misyjny wspólnoty młodzieżowej*, która otwiera się na młodych nie znających środowiska parafii albo nie widzących w niej miejsca dla siebie.

Ta wpisana w system prewencyjny dynamika wzbudzała w młodzieży chęć rozwoju i dojrzwania. Podstawowe potrzeby, odpoczynku czy edukacji, stają się stopniowo bardziej systematyczną i głęboką formacją ludzką i chrześcijańską. Zaangażowana w działania młodzież, uczyła się brać odpowiedzialność za nie i stawała się animatorem środowiska wychowawczego, służąc w ten sposób swoim kolegom.

Oratorium ks. Bosko jest źródłem i prototypem całego dzieła salezjańskiego. Z niego wyrasta każdy kolejny projekt i postęga ewangelizacyjna w posłannictwie salezjańskim (Konst. 40). Historyczny rozwój i rozrost dzieła ks. Bosko nie zmieniły jego fundamentów ani charakteru oratorium salezjańskiego. Jednak **nowe sytuacje społeczno-wychowawcze i zjawiska, które miały wpływ na sytuację młodzieży, wymagają ich aktualizacji**. Zmieniła się koncepcja czasu wolnego, który w naszych społeczeństwach ma coraz większe znaczenie jako czas różnych doświadczeń społecznych, kulturowych czy sportowych, pozwalających rozwijać relacje społeczne i umiejętności osobiste. Pojawiły się nowe środowiska i instytucje wychowawcze, w których młodzież traktowana jest podmiotowo.

Obecnie czas wolny dzieci i młodzieży jest wypełniany po brzegi propozycjami coraz częściej organizowanymi także przez instytucje cywilne ogromnym nakładem środków. W tej sytuacji oratorium odpowiada na prośby i działania troszcząc się o serce oratoryjne, styl i jakość pracy, w przekonaniu, że z czasem i z pomocą rodzin nasze propozycje wychowawcze zwyciężą. Oratoria

salezjańskie potrafiły dostosować się do nowych sytuacji w różny sposób, także poprzez zmianę nazwy. W niektórych kontekstach termin „oratorium” oznacza program realizowany w dni świąteczne lub codzienny, skierowany przede wszystkim do dzieci i młodzieży, otwarty dla szerokiego grona odbiorców, proponując różne formy wypoczynku i spotkania z wiarą. **Centrum młodzieżowe** to instytucja, kierująca swoją ofertę przede wszystkim do nastolatków i młodzieży, otwarte na każdego, proponujące różne programy integralnego rozwoju, zwłaszcza w formie grup zaangażowania ludzkiego i chrześcijańskiego. Pojęcie „oratorium – centrum młodzieżowe” łączy w sobie otwarte środowisko oratoryjne i postugę wychowania młodzieży (por. Konst. 28, RO 5, 7, 11-12, 24; KG21 poz. 122).

Zgromadzenie prowadzi obecnie wiele oratoriów-centrów młodzieżowych, w których realizowane są różne ciekawe i angażujące młodzież projekty wychowawcze i edukacyjne, skierowane do szerokiego grona odbiorców. **Ich forma i charakter zależy od miejsca, kontekstu religijnego i kulturowego.** Działają na przykład oratoria nocne i wędrownie dla młodzieży w sytuacjach zagrożenia; lokalne lub dzielnicowe sieci oratoriów, dające młodzieży bezrobotnej, na marginesach systemu edukacji, możliwość zdobycia podstawowego wykształcenia lub fachu; w innych prowadzi się działalność resocjalizacyjną dla młodzieży w sytuacjach poważnego zagrożenia społecznego.

WWD oratorium-centrum młodzieżowego

Znaczenie WWD oratorium-centrum młodzieżowego

Niezależnie od miejsca, oratorium-centrum młodzieżowe jest zorganizowane w formie WWD, w której skład wchodzi młodzież, rodziny, współpracownicy i wspólnota salezjańska. **Każdy czuje się wezwany do czynnego, współodpowiedzialnego uczestniczenia w WWD, zgodnie z własną funkcją.** Podobnie jak ks. Bosko, jego chłopcy i współpracownicy na Valdocco, chcemy uczynić z każdego oratorium-centrum młodzieżowego prawdziwy dom o rodzinnej atmosferze, oferujący różne inicjatywy w oparciu o wspólny SPWD oraz zapewniający odpowiednie kierownictwo dla grup i osób.

Oratorium jest szeroko otwarte na dzieci i młodzież w różnym wieku, zwłaszcza najbardziej potrzebujących. Ma szerokie oddziaływanie społeczne.

Jednocześnie jest też środowiskiem duszpastersko-wychowawczym, szczególnie otwartym i troszczącym się o człowieka, gdzie przełamywane są schematy czysto funkcjonalnych relacji. Wychowawca salezjański od pierwszego spotkania potrafi nawiązać rozmowę z młodzieżą, motywować i angażować ją coraz bardziej, stopniowo czyniąc *współodpowiedzialną* za działania i procesy grupowe, w których uczestniczy. Od czasu ks. Bosko podmiotowe traktowanie młodzieży jest znamienne dla WWD salezjańskiego oratorium-centrum młodzieżowego.

WWD oratorium-centrum młodzieżowego żyje rzeczywistością młodzieży, jej obawami, problemami i oczekiwaniami, wchodząc w jej świat, by stać się jego częścią i angażować się w niego. Dzięki elastycznemu i kreatywnemu zarządzaniu jest w stanie dostosować się do typowej dla wychowania oratoryjnego różnorodności i spontaniczności. Stanowi ważną obecność wychowawczą i duszpasterską w świecie młodzieży.

B Podmioty WWD oratorium-centrum młodzieżowego

Centrum życia, wyborów i propozycji WWD salezjańskiego oratorium-centrum młodzieżowego są młodzi ludzie. Oznacza to, że młodzież musi uważać, że jest w stanie dokonać oceny i podejmować decyzje w sprawach, które jej dotyczą i faktycznie być w stanie to robić; mieć świadomość tej możliwości i dostęp do niezbędnych ku temu zasobów; angażować się w organizację oratorium-centrum młodzieżowego w zgodzie z SPWD placówki i z poszanowaniem kompetencji decyzyjnych różnych organów.

WWD oratorium-centrum młodzieżowego nieustannie się powiększa i potrzebuje ludzi, którzy będą animować jej program, dbając o zbieżność inicjatyw wychowawczych. **Młodzi animatorzy** wybrani w stylu i charyzmacie salezjańskim, przyjmują propozycję wychowawczą oratorium-centrum młodzieżowego i aktywnie animują jej realizację.

Animator jest wychowawcą, który towarzyszy młodzieży i razem z nią dokonuje odkryć; młodzież skłania go do refleksji, a on potrafi z entuzjazmem i stanowczo proponować jej nowe cele rozwoju osobistego. Sam przeszedł już animujący proces wychowawczy *odpowiadając na powołanie i projekt życia, który rozwija jego osobowe ja*. Jest świadomy tego, że jest animatorem, czyli wychowawcą, który żyje wartościami, które proponuje zarówno wewnątrz, jak na zewnątrz oratorium-centrum

młodzieżowego. Animatorzy są świadomi, że życie oratorium-centrum młodzieżowego zależy w dużej mierze od nich, ponieważ pełnią funkcje kierownicze, organizacyjne i animacyjne całego. Dlatego odpowiedzialni za oratorium-centrum młodzieżowe muszą poświęcać im szczególną uwagę, troskę i kierować nimi.

Posługa animacji realizowana jest w charakterze wolontariatu i bezinteresownie. W zależności od okoliczności, miejsca i struktur, role w oratorium-centrum młodzieżowym mogą ulegać profesjonalizacji dla dobra jego działania i większego skoncentrowania na młodzieży.

Oratorium-centrum młodzieżowe i jego projekty są adresowane i do młodzieży, i **Salezjanów**, będących jednocześnie podmiotami i przedmiotami duszpasterstwa. Dlatego wszyscy Salezjanie z danej placówki, nie tylko bezpośrednio wyznaczeni, są odpowiedzialni za animację oratorium-centrum młodzieżowego. Oznacza to, że mają nawiązywać z młodzieżą relacje na wzór relacji ks. Bosko z chłopcami na Valdocco, być świadectwem braterskiej wspólnoty i życzliwej otwartości. Wspólnota zakonna proponuje młodzieży także wspólne doświadczenie wiary i modlitwy, inicjatywy wspólnej formacji stałej, aktywne zaangażowanie w przygotowanie, realizację i okresową ewaluację lokalnego SPWD. Oratoria prowadzone wyłącznie przez świeckich powinny być zawsze uwzględnione w inspektorialnym SPWD.

Typowe dla duszpasterstwa w oratorium są procesy kierowania współodpowiedzialnymi dorosłymi, którzy razem z młodzieżą przebywają we wspólnym środowisku przyjaźni, mają wspólny program wychowawczy życia, doświadczenie rodziny i wspólnoty. Ich ciągła obecność wnosi ważny w zmiennym życiu oratorium-centrum młodzieżowego, stały element stabilności i dojrzałości. Niektórzy z nich na przykład **rodzice i przedstawiciele rodzin lub członkowie Rodziny Salezjańskiej**, pełnią szczególne role animacyjne.

Propozycja wychowawczo-duszpasterska oratorium-centrum młodzieżowego

Propozycja oratorium-centrum młodzieżowego urzeczywistnia się w projektach i programach dostosowanych od zainteresowań młodzieży. Każdy młody człowiek, decydując się na podjęcie zaangażowania, może wybrać drogę najlepiej dostosowaną do swoich warunków i poziomu dojrzałości.

Trzeba liczyć się z coraz częstszym ryzykiem opierania działań oratorium niemal wyłącznie na propozycjach wypoczynkowo-rekreacyjno-kulturowych, właściwych dla wychowawczego duszpasterstwa salezjańskiego. Należy na nowo przemyśleć **tożsamość oratorium-centrum młodzieżowego, by powrócić do pierwotnej metody wychowawczo-duszpasterskiej.**

A Proces ewangelizacji

Oratorium-centrum młodzieżowe kieruje swoje propozycje do młodzieży, w oparciu o chrześcijańską wizję życia, do którego prowadzi. Proponujemy chrześcijańskie wychowanie, którego sercem jest **Salezjańska Duchowość Młodzieżowa.**

Wiara w Jezusa Chrystusa otwiera nas na chrześcijańską wizję życia i pokazuje je w formie oratorium-centrum młodzieżowego. Młodzież powinna stopniowo odkrywać w nim środowisko bogate w wartości ewangeliczne, które prowadzą ją do doświadczenia wiary w życiu codziennym. Należy proponować różne programy, w zależności od wieku odbiorcy, drogi stopniowego wychowania w wierze i uczenia się osobistej relacji wiary, uroczyste celebacje i sakramenty, wychowanie do zaangażowania chrześcijańskiego we własnym środowisku, zgodnie z powołaniem i stopniowe tworzenie własnego projektu życia w Kościele i społeczeństwie.

Oratorium-centrum młodzieżowe **pośredniczy między Kościołem a społeczeństwem miasta i młodzieżą warstw ludowych**, szukając młodzieży. Jako dzieło na pograniczu świata świeckiego i eklezjalnego, proponuje wychowawcze i ewangeliczne odpowiedzi na najpilniejsze wyzwania, zwłaszcza dotyczące najbardziej marginalizowanych. To salezjańskie środowisko zrzeszania się młodzieży chrześcijańskiej, otwarte dla wszystkich zainteresowanych.

Oratorium-centrum młodzieżowe jest uprzywilejowanym miejscem dla animatorów, gdzie osobiście i wspólnotowo żyją wiarą, otwarci na służbę najbardziej potrzebującym. Dzieci i młodzież mają tę samą możliwość: swoim przykładem i świadectwem prowokować do refleksji rodziny i młodzież żyjącą z dala od Kościoła.

B Wychowanie w stylu salezjańskim

W salezjańskich oratoriach-centrach młodzieżowych cały czas pamięta się o Valdocco, które jest wezwaniem do **głębokiej spójności propozycji salezjańskiej, jednocześnie wychowawczej i ewangelizacyjnej**, i przyjmowania zasadniczych dla jej żywotności postawy wrażliwości wychowawczej i celu ewangelizacyjnego.

Kryterium przewencyjności pociąga za sobą pozytywne doświadczenia, motywuje i próbuje odpowiedzieć na aspiracje i najgłębsze potrzeby młodzieży, dlatego należy zwrócić uwagę na następujące elementy:

- ▶ otwartość oratorium-centrum młodzieżowego na każdego, *zwłaszcza najuboższą młodzież i narażoną na niebezpieczeństwa*, która nie zawsze potrafi zintegrować się w innych strukturach i propozycjach wychowawczych;
- ▶ wspieranie najgłębszych, osobistych zasobów każdego młodego człowieka: *rozumu, miłości i poszukiwania Boga*;
- ▶ *radosną atmosferę*, sprzyjającą optymizmowi i pozytywnemu nastawieniu do życia;
- ▶ *animację jako wybór wychowawczy*, realizowany poprzez aktywną obecność wychowawców wśród młodzieży, otwartość na każdego, zwłaszcza na młodzież, uwalniającą siłę wychowawczej miłości, wiarę w człowieka i dobro, które nosi w sobie;
- ▶ *kreatywność i ducha innowacyjności*, które pozwalają uniknąć rutyny, obojętności i konformizmu;
- ▶ *poczucie obowiązku i odpowiedzialności* w osobistym zaangażowaniu i służbie bliźniemu. Oratorium-centrum młodzieżowe szuka nowych metod duszpasterskich, by odpowiedzieć na najpilniejsze potrzeby dużej rzeszy młodzieży. Ma też propozycje wymagające większego zaangażowania, skierowane do młodzieży chętnej pogłębiać formację.

W środowisku wychowawczym wspólnoty utrwaliło się wyjątkowe doświadczenia pedagogii duszpasterskiej ks. Bosko, dlatego proponujemy

szeroką i zróżnicowaną ofertę grup i stowarzyszeń, w zależności od zainteresowań młodzieży. Grupy te mogą powstawać spontanicznie wokół naturalnych liderów i bezpośrednich interesów; być proponowane i posiadać program określonej formacji w zależności od dziedziny (sportowy, kulturowy, społeczno-polityczny, ekologiczne, komunikacji społecznej, pogłębiania wiary, misyjnego, animacji wewnętrznej, wolontariat).

C *Wychowanie staje się częścią społeczeństwa, by je przemieniać*

WWD oratorium-centrum młodzieżowe stanowi część Kościoła lokalnego oraz danego obszaru i jest na nie otwarta. To żywa komórka społeczeństwa i Kościoła, wspólnota wiary i życia. Nasza nieustająca praca wychowawcza i angażowanie w nią młodzieży służy przede wszystkim odnowie społeczeństwa, **od najbliższej okolicy po szersze obszary i struktury.**

Dlatego w posłudze wychowawczej należy:

- być *wrażliwym* na całą otaczającą nas rzeczywistość i przezwycięzać konformistyczną bierność i obojętność;
- umieć *analizować rzeczywistość* i *rozbudzać postawy* służby i solidarności, dzięki inicjatywom, które pomagają młodzieży poznać okoliczne środowiska defaworyzacji i patologii młodzieżowych;
- doceniać *rodzinę* i wkład młodzieży w nią;
- proponować inicjatywy w rodzaju „*drzwi otwartych*” i *udostępniać zaplecze infrastrukturalne* dla działań lokalnych, zgodnie z celami oratorium-centrum młodzieżowego;
- *uczestniczyć coraz szerzej* w życiu dzielnicy, miasta lub kraju, począwszy od aktywnego i krytycznego zaangażowania w sytuacje społeczne, w których żyjemy. W relacjach z okolicznym środowiskiem wspólnota oratorium musi umieć prowadzić dialog z instytucjami, prowadzący dla pracy w sieci.

Ponieważ oratoria-centra młodzieżowe są **obecnością Kościoła**, muszą być odpowiednio włączane w jego struktury (duszpasterska rada parafialna lub

dzielnicowa) i uwzględniać w SPWD diecezjalne wytyczne duszpasterskie. Salezjańskie oratorium-centrum młodzieżowe to duszpasterska obecność wśród młodzieży. Jego projekty i programy wychowawczo-duszpasterskie mają szczególne znaczenie, ponieważ przybliżają młodzieży Kościół i realizują ewangelizację w ramach ogólnego duszpasterstwa (zob. rozdział VII 2. 4. 4. b).

D Doświadczenie dojrzewania w powołaniu

W cudownej postudze kształtowania osoby ludzkiej mamy do czynienia z pewnymi dynamikami. Pedagogia wychowawcza oratorium-centrum młodzieżowego powinna im sprzyjać. **Lokalne SPWD oratorium-centrum zapewnia każdemu młodemu człowiekowi wsparcie w rozwoju.** Kierownictwo duchowe, odpowiednio praktykowana modlitwa, wychowawcze wykorzystanie osobistego projektu życia, są częścią procesu stopniowego dojrzewania i rozeznawania, prowadzącego do odpowiedzialnych wyborów – stałego zaangażowania na rzecz innych, odpowiedzialnego ojcostwa i macierzyństwa, świadomego wykonywania swojej pracy zawodu i innych posług w Kościele. Ważne w tym względzie jest towarzyszenie byłym wychowankom oratoriów w odpowiedzialnej integracji w społeczeństwie i Kościele.

W oratorium-centrum młodzieżowym należy promować *kulturę powołaniową* we wszystkich doświadczeniach wolontariatu społecznego – programach wakacyjnych, obszarach misyjnych, zajęciach edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, solidarnym wspieraniu społeczności dzielnicy, inicjatywach ekologicznych itd.

2 1 4 Organiczna animacji duszpasterska oratorium-centrum młodzieżowego

A Podstawowe działania

1 Salezjańskie oratorium-centrum młodzieżowe to dom otwarty dla dorastających i młodych z okolicy. **Stanowi dla niej fizyczny punkt odniesienia.** Naśrodkowoychowawczeskładają się ważne spotkania, historie ludzi oraz jakość relacji międzyludzkich. *Środowisko oratoryjne* nie zostało zatem stworzone wyłącznie jako struktura, gdzie młodzież

ma wszystko czego zapragnie. Wartość propozycji wychowawczej oratorium-centrum młodzieżowego polega na osobistym kierowaniu człowiekiem będącym podmiotem procesów rozwoju i przedmiotem działań wychowawczo-duszpasterskich.

- 2 **Salezjańska asystencja** polega na faktycznej i życzliwej bliskości wychowawców i młodzieży we wszystkich środowiskach młodzieżowych, nawet poza siedzibą oratorium-centrum młodzieżowego. To salezjański sposób wspierania młodzieży i działania pedagogicznego w realizacji posłannictwa. Aktywna i animująca obecność salezjanów i wychowawców świeckich wśród młodzieży jest doskonałą formą wychowania i ewangelizacji (KG24 poz. 131).
- 3 **Szeroki wachlarz propozycji, działań i doświadczeń** salezjańskiego duszpasterstwa w oratorium wymaga koordynacji i spójności, ukierunkowanej między innymi na *proponowanie* dostosowanych od wieku i zainteresowań *różnych form działalności i formacji grupowej* oraz stowarzyszeń młodzieżowych w ramach Salezjańskiego Ruchu Młodzieżowego.

W oratorium rozwijanych jest *dużo różnych* inicjatyw (sportowych, rekreacyjnych, kulturalnych, społecznych, ekologicznych) w nawiązaniu do najważniejszych aspektów życia i rozwoju młodzieży. Najbardziej charakterystyczne dla oratorium-centrum młodzieżowego są spontaniczne lub zorganizowane gry i sporty, wszelkie inicjatywy związane z kulturą, muzyką, teatrem i komunikacją społeczną, wycieczki i turystyka, obozy, inicjatywy solidarności społecznej i misyjne. Należy *angażować młodzież w planowanie, realizację i weryfikację działań* poprzez grupy i komitety. Warto, by różne działania miały dobrze określony charakter i koordynację, aby młodzież mogła rozwijać wewnętrzny potencjał wychowawczy.

Wszystkie propozycje muszą być przygotowane w oparciu o *cele wychowawcze i formacyjne* przewidziane w SPWD oratorium-centrum młodzieżowego. Należy też skoordynować czas, środki i metody wychowawcze oratorium-centrum młodzieżowego z innymi inicjatywami i środowiskami całego dzieła salezjańskiego.

- 4 **Dla zapewnienia jakości systematycznej formacji** trzeba zadbać o podnoszenie kompetencji wychowawczych, chrześcijańskich i sale-

zjańskich. Tylko wówczas młodzi animatorzy będą w stanie wziąć na siebie odpowiedzialność. W programach formacji animatorów, obozów, kursów, rekolekcji, spotkań i innych ważnych inicjatyw formacyjnych na temat wychowania, kultury czy duchowości salezjańskiej powinno się kłaść nacisk na doświadczenie życia codziennego.

B *Formy uczestnictwa i odpowiedzialności*

Każdy jest odpowiedzialny za animację oratorium-centrum młodzieżowego, wyróżniamy jednak kilka szczególnych funkcji, które warto podkreślić.

» *Animacja lokalna*

Odpowiedzialny za lokalne oratorium-centrum młodzieżowe nie powinien umniejszać zaangażowania i współodpowiedzialność innych członków Centrum. Jego zadaniem jest wspieranie ich, otwierając przed nimi drogę rozwoju. Jest nim salezjanin lub świecki powołani do pracy z młodzieżą. Wykonuje ją życzliwie i kompetentnie, w duchu apostołatu. To osoba potrafiąca budować bezpośrednie i głębokie relacje ze współpracownikami, inspirować młodzież; kreatywnie i z determinacją odnawiająca inicjatywy oratorium; zarażająca entuzjazmem; dbająca o spójność działań zespołu i jego chrześcijański rozwój duchowy. Razem ze wspólnotą salezjańską dba o realizację SPWD, opracowanego, wdrażanego i weryfikowanego przez WWD; koordynuje wychowawców pracujących w oratorium-centrum młodzieżowym oraz różne grupy, komisje i komitety; dba o relacje oratorium i jego współpracę z innymi podmiotami w okolicy i Kościele lokalny, działającymi na rzecz młodzieży; gwarantuje włączenie oratorium-centrum młodzieżowego w chrześcijańską wspólnotę parafialną.

Zespół animatorów, będący integralną częścią WWD, stanowi punkt odniesienia dla młodzieży. Wychowawcy oratorium-centrum młodzieżowego są animatorami grup, trenerami sportowymi, prowadzą warsztaty artystyczne; pracują wspólnie i razem uczestniczą w stałym procesie formacji wychowawców.

Funkcję koordynacji animacji spełniają także inne podmioty, między innymi ważna rada oratorium-centrum młodzieżowego lub **rada WWD oratorium-centrum młodzieżowego** (por. KG24 poz. 161). Jej

skład i funkcjonowanie podporządkowane są elastycznym schematom i kryteriom oraz zasadzie ciągłości, zgodnie z zaleceniami inspektora i rady inspektorialnej (KG24 poz. 171). *Do najważniejszych obowiązków rady* należy ocena i realizacja rocznego programu duszpasterskiego w nawiązaniu do najważniejszych potrzeb sytuacji młodzieży i w oparciu o wytyczne lokalnego SPWD; koordynowanie różnych propozycji wychowawczych grup i stowarzyszeń oraz zapewnienie spójności różnych inicjatyw duszpasterskich; wspieranie różnych form zrzeszania się młodzieży, wymiany informacji i koordynacji pomiędzy różnymi grupami i stowarzyszeniami; utrzymywanie bliskich relacji ze okolicznym środowiskiem i wszystkimi podmiotami działającymi na rzecz wychowania młodzieży, wspierając działania i propozycje odpowiadające na sytuacje marginalizacji i zagrożenia młodzieży. W Radzie i pod jej nadzorem mogą powstawać komisje sektorowe.

W SPWD oratorium-centrum młodzieżowego należy uwzględnić odpowiedzialność **rodzin oratorian**, zapewniając centralne miejsce młodzieży.

Kolejną obok SPWD formą organizacji oratorium są **faktycznie obowiązujące statuty/regulaminy/przepisy**. Należy w nich określić: podmiot nadrzędny oraz osobowość prawną centrum, dyrektora mianowanego przez podmiot nadrzędny; organy kolegialne, kompetencje osobowe i zbiorowe; relacje z salezjańskimi organami kolegialnymi zaangażowania i animacji, rodzinami oraz instytucjami świeckimi i kościelnymi.

» **Animacja inspektorialna / krajowa**

Inspektorialna komisja ds. oratoriów - centrów młodzieżowych uczestniczy w animacji duszpasterstwa młodzieży inspektorii. Koordynator i członkowie komisji dbają o przygotowanie, wdrożenie i ewaluację ISPWD oratoriów-centrów młodzieżowych zgodnie z założeniami ogólnego ISPWD.

Synergiczna współpraca komisji inspektorialnych jest warunkiem organicznej, prowadzonej w sieci animacji oratoriów-centrów młodzieżowych szkół, parafii, MGS, animacji powołaniowej, misyjnej i wolontariatu oraz komunikacji społecznej. Inspektorialna komisja ds. formacji zapewnia w oratorium kierownictwo młodych salezjanów,

którzy pełnią apostoła zarządzając i animując oratoria-centra młodzieżowe. Bardzo ważny w animacji i koordynowaniu tego środowiska postannictwa salezjańskiego w inspektorii jest Inspektoriatne Biuro Planowania i Rozwoju, którego zadaniem jest wpieranie działań we współpracy z Delegatem inspektoriatnym ds. duszpasterstwa młodzieży i jego zespołem.

W przypadku dwóch lub więcej inspektoriatnych komisji ds. oratoriów-centrów młodzieżowych, należy zadbać o skoordynowanie działań **na poziomie krajowym** w oparciu o wspólny projekt i udział w szerszych sieciach współpracy. Działania oratoriów-centrów młodzieżowych nie ograniczają się do obszaru miasta. Praca w sieci wymaga szerokiej koordynacji, by kształtować opinie, uczestniczyć w rzeczywistości zawodowej młodzieży i organizacjach działających na rzecz dzieci i młodzieży, które mają wpływ na polityki młodzieżowe (prewencja, działania społeczne, szkolenia i promocja wolontariatu, animacja społeczno-kulturowa, wychowawcze aspekty czasu wolnego).

2 2

SZKOŁA I SALEZJAŃSKIE SZKOLNICTWO ZAWODOWE

2 2 1

Specyfika szkół salezjańskich i salezjańskiego szkolnictwa zawodowego

Kształcenie zawodowe i szkoły salezjańskie na Valdocco były odpowiedzią na konkretne potrzeby młodzieży. Stały się częścią **globalnego projektu wychowania i ewangelizacji młodzieży, zwłaszcza najbardziej potrzebującej**. Kierowany pragnieniem zapewnienia godności i przyszłość swoim chłopcom, ks. Bosko założył warsztaty rzemiosła, pomagając jednocześnie chłopcom w poszukiwaniach pracy i zapewniając umowy, by zapobiec ich wykorzystywaniu przez pracodawców. Cennym wzbogaceniem tej postęgi i przygotowania zawodowego było powołanie i obecność braci zakonnych – koadiutorów. Tak narodziły się współczesne WWD, troszczące się formację ludzką, chrześcijańską i zawodową młodzieży.

Propozycja edukacyjna uwzględnia predyspozycje, zdolności i perspektywy wielu młodych ludzi, którzy po zakończeniu obowiązkowego cyklu nauki, **chcą podjąć pracę**. Kształcenie zawodowe jest skutecznym narzędziem integralne-

„Ks. Bosko posłał chłopców na uczelnie państwowe, a następnie powierzył im zadanie nauczania świeckich. Miał wyraźne poglądy w kwestii jedności człowieka, z których wynikała konieczność integralnego wychowania. Wiedział, że posługa duszpasterska kształtuje jednocześnie uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan, dlatego uważał chwile spędzane w szkole za opatrnościowe momenty wychowawcze”

[KG20 POZ. 234]

go dojrzewania ludzkiego i profilaktyki patologii młodzieżowych oraz chrześcijańskiej animacji rzeczywistości społecznej i rozwoju przedsiębiorczości.

Ks. Bosko był zawsze uważny na potrzeby chłopców. Dlatego rozszerzył swoją działalność o szkoły salezjańskie. Kierował się intuicją, **że szkoły są niezbędnym narzędziem wychowawczym**, miejscem spotkań wiary i kultury. Szkoła stanowi *uprzywilejowaną kulturowo formę edukacji*, o fundamentalnym znaczeniu dla kształtowania się osobowości, ponieważ przekazuje wizję świata, człowie-

ka i historii (por. *Szkoła katolicka* poz. 8). W odpowiedzi na potrzeby młodzieży, społeczeństwa i Kościoła, szkoły stopniowo zajmowały coraz więcej miejsca w posłudze Zgromadzenia. Stały się ruchem kompetentnych pedagogów.

Istnieją także **ośrodki przysposobienia zawodowego**. Ich zróżnicowana oferta obejmuje: poradnictwo zawodowe, kształcenie i szkolenie, doskonalenie zawodowe, przekwalifikowanie zawodowe, integracji i reintegracji na rynku pracy i w społeczeństwie, promowanie przedsiębiorczości społecznej. Przyczynić się do osobistego sukcesu szerokiego grona swoich odbiorców: młodzieży objętej obowiązkiem szkolnym, w trudnych sytuacjach lub pozbawioną dostępu do edukacji; młodzież i dorosłych poszukujących pracy; migrantów; praktykantów. W ramach przysposobienia zawodowego należy proponować bardzo zindywidualizowane ścieżki reintegracji z systemem edukacji i kształcenia zawodowego lub aktywizacji na rynku pracy. Obejmuje ono szereg inicjatyw, których celem jest uświadomienie odbiorcom aktualnej sytuacji na rynku pracy i lepsze przygotowanie ich do kolejnych etapów zdobywania zawodu i wchodzenia na rynek pracy.

W niektórych inspektoriaty prowadzone są **internaty i bursy** dla młodzieży uczęszczającej do szkół/ośrodków kształcenia zawodowego,

o odpowiednim zapleczu umożliwiającym całodzienny pobyt młodzieży – także całodobowy. To środowiska umożliwiające naukę w atmosferze radosnego współistnienia. Zespół wychowawców otacza młodzież nieustannie opieką i pełni bardzo ważną rolę. Wychowawca pomaga i doradza uczniom w nauce i w czasie wolnym; stołuje się razem z nimi i towarzyszy w ciągu całego dnia. W niektórych przypadkach zespół troszczy się o rozwój ludzki i kulturowy młodzieży, pomagający w codziennej nauce. Młodzież korzystająca z internatów i burs spędza czas w szkole, na popołudniowej nauce i wypoczynku sportowym i duchowym.

WWD szkoły salezjańskiej / salezjańskiego ośrodka kształcenia zawodowego

Znaczenie WWD szkoły salezjańskiej / salezjańskiego ośrodka kształcenia zawodowego

Na przełomie XX i XXI wieku dokonano zmiany modelu z instytucjonalnego na wspólnotowy, rezygnując z delegowania wychowania na wybrane osoby, które poświęcały mu się w sposób szczególny (osoby konsekrowane, nauczyciele), na rzecz zaangażowania wszystkich w proces wychowania. **WWD jest nowym podmiotem odpowiedzialności wychowawczej w danym środowisku.** W salezjańskich szkołach i ośrodkach kształcenia zawodowego *zbieżność celów i przekonań* wszystkich członków WWD wyraża się w realizacji SPWD.

Najważniejsze jest dla nas środowisko szkoły, w którym *Ewangelia oświeca kulturę, a sama otwiera się na pytania z niej płynące*, co pozwala na skuteczne zintegrowanie procesu wychowywania i ewangelizacji, będącego ważną alternatywą wychowawczą we współczesnym pluralizmie kulturowym, etycznym i religijnym społeczeństwa. Współczesna rzeczywistość społeczno-polityczna i kulturowa, nowe kierunki reform edukacji w różnych krajach i rzeczywistość wewnętrzna szkół stanowią nowe wyzwania i prezentują złożone problemy. **W odpowiedzi na nie trzeba sformułować kryteria i strategię realizacji SPWD.**

B Podmioty szkoły salezjańskiej / salezjańskiej ośrodka kształcenia zawodowego

Najważniejszymi podmiotami procesów kształcenia są uczniowie, którzy kreatywnie uczestniczą w ich przygotowaniu i realizacji na różnych etapach; rozwijają w sobie umiejętności społeczne poprzez zaangażowanie w rzeczywistość szkolą i proces kształcenia. Odpowiadając na bezpośrednio sformułowaną przez młodzież potrzebę poważnego przygotowania kulturowego i zawodowego, szkoła / ośrodek kształcenia zawodowego budzi w nich ukryte pytanie o sens życia i proponuje programy, zajęcia i inicjatywy, które odpowiadają na nie.

Ks. Bosko powiedział, że **nauczyciele** powinni tworzyć wraz z młodzieżą „rodzinę” – wspólnotę młodzieżową, w której wychowanie opiera się na potrzebach i doświadczeniach młodzieży. Ich zadaniem jest nie tylko nauczanie. Nauczyciele powinni pełnić asystencję, pracować, uczyć się i modlić razem z uczniami. Są gotowi przebywać wśród młodzieży i potrafią zatroszczyć się o jej problemy; to „nauczyciele w szkole, bracia na boisku” (ks. Bosko).

Wśród grona pedagogicznego szczególnie ważni są *nauczyciele / wychowawcy*, salezjanów i świeccy, całkowicie zaangażowanych w działania wychowawczo-duszpasterskie według projektu salezjańskiego i stosownie do swoich kwalifikacji zawodowych:

- *wybór świeckich powinien być rozważny i przemyślany*. Powinny to być osoby poważne, na których można polegać, dających spójne świadectwo życia: radośnie podejmujący pracę wychowawczą, otwarci na interesy wychowawcze szkoły lub ośrodek kształcenia zawodowego. Powinny mieć kompetencje zawodowe, być gotowi do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji, uczestniczyć w planowaniu i weryfikacji pracy placówki. Ich profesjonalizm jako wychowawców oznacza docenianie relacji interpersonalnych i jest nacechowany etycznie, świadectwem, które pomaga internalizacji wartości przez uczniów. Świeccy nauczyciele / wychowawcy wnoszą do szkół swoje doświadczenie świeckiego życia chrześcijańskiego, wyrażające się w wyborach życiowych, wiedzy i działaniu, także w różnych zajęciach pozalekcyjnych.

- ▶ *nauczyciele / wychowawcy konsekrowani* dają świadectwo życia osoby konsekrowanej, zachęcając do poszukiwania nowych sposobów budowania kultury i formacji zgodnie z chrześcijańską wizją życia, człowieka i historii.

Personel pomocniczy / administracyjny przyczynia się do wychowania przede wszystkim przez kulturę środowiska, styl relacji oraz zapewniając właściwe funkcjonowanie logistyczne i organizacyjne placówki.

Zadaniem **rodziców**, bezpośrednio odpowiedzialnych za rozwój dzieci jest przede wszystkim rozmowa z nauczycielami / wychowawcami. Za pośrednictwem odpowiednich organów kolegialnych rodzice uczestniczą osobiście w życiu szkoły, planowaniu i ewaluacji programów wychowania oraz angażują się w zajęcia pozalekcyjne. Ks. Bosko wzorował *System Prewencyjny* na rodzinie i realizował w odwołaniu do niej. Współcześnie *System Prewencyjny* jest w naszych szkołach i ośrodkach kształcenia zawodowego wzorcem relacji i rozwoju w wychowawczym dialogu z dziećmi.

Propozycja wychowawczo-duszpasterska szkoły salezjańskiej / salezjańskiego ośrodka kształcenia zawodowego

Szkoły / ośrodki kształcenia zawodowego **stanowią struktury systematycznej formacji o swoistych cechach, ale wzajemnie powiązane**. Każda prawdziwa szkoła salezjańska przygotowuje do pracy, a każdy ośrodek kształcenia zawodowego uwzględnia systematyczny rozwój kulturowy. Zadaniem wychowawcy jest przygotowywanie treści nauczania z punktu widzenia integralnego wychowania młodzieży, służącego ich rozwojowi osobowemu.

Należy przypomnieć krótko najważniejsze cechy praktyki wychowawczo-duszpasterskiej szkół / ośrodków kształcenia zawodowego, *uprzywilejowanego środka formacji*, cennego narzędzia rozwoju i środowiska, w którym *ewangelizacja jest szczególnie skuteczna*:

A Zachęcanie do wartości ewangelicznych i proponowanie wiary

Podkreślamy aktualną pilną potrzebę ewangelizacji w naszych szkołach. Wnosimy do ośrodków kształcenia zawodowego i szkół katolickich pedagogiczne dziedzictwo św. Jana Bosko, rozszerzone o późniejszą tradycję (por. KG21 poz. 130).

Każda instytucja edukacyjna, proponująca ofertę wychowawczo-duszpasterską, pozostając otwartą na wspólne wartości w danym środowisku, powinna zachęcać do otwartości na doświadczenie wiary i transcendencji oraz ich pogłębiania. Odnawia też refleksję nad Ewangelią, konfrontując się z różnymi formami przekazu i pytaniami stawianymi przez kulturę. Dlatego:

- opiera wszystkie działania na *chrześcijańskiej wizji rzeczywistości, której centrum jest Chrystus* (por. *Szkoła katolicka* poz. 33);
- podporządkowuje *treści kulturowe, metodologię wychowania i edukacji wizji ludzkości, świata i historii* wpływając z Ewangelii (por. *Szkoła katolicka* poz. 34);
- propaguje *wartości wychowawczo-duszpasterskie* wyrażone przede wszystkim w SPWD (por. *Szkoła katolicka* poz. 66);
- sprzyja kształtowaniu katolickiej tożsamości poprzez *świadectwo wychowawców i budowanie wspólnoty wiernych* animującej proces ewangelizacji (por. *Szkoła katolicka* poz. 53).

B Skuteczna edukacja na wysokim poziomie

Wśród wielu sposobów ewangelizacji, Salezjanie wybierają te, które najbardziej troszczą się o wychowanie i najlepiej uwzględniają potrzeby poprawnego procesu wychowania. Wychowanie, w szerokim tego słowa znaczeniu, jest działaniem zaplanowanym (ma konkretne cele i doświadczenia), realizowanym synergicznie (WWD). Opierając się na takim rozumieniu wychowania, salezjańskie szkoły / ośrodki kształcenia zawodowego proponują wysokiej jakości propozycję wychowawczo-kulturową, gdzie:

- ▮ proces nauczania / uczenia się oparty jest na *solidnym fundamencie wychowania*;

- ▶ przykłada się *nieustannie i krytycznie wagę* do zjawisk kultury, rynku pracy i komunikacji społeczne;
- ▶ zapewnia się *uporządkowane, procesowe podejście pedagogiczno-metodologiczne*, sprzyjające odkrywaniu przez młodzież własnego projektu życia;
- ▶ dojrzewa się do ludzkiej i ewangelicznej wizji *pracy* rozumianej jako zadanie w społeczeństwie i uprzywilejowany sposób komunikacji, wyrażania siebie, samorealizacji, nowych relacji międzyludzkich i stosunków, wkładu osoby w ulepszenie świata, w którym żyje i pracuje;
- ▶ zapewnia się ciągłe *doskonalenie zawodowe i rozwijanie tożsamości salezjańskiej* wszystkich członków WWD dzięki procesowi kształcenia ustawicznego i formacji stałej;
- ▶ rozwija się adekwatną pedagogię i troszczy o prawidłowe planowanie działań wychowawczych zapewniając ścisłe powiązanie celów wychowania, nauczania i duszpasterskich.

Zapewniamy *kształcenie zawodowe* włączające młodzież w cały, złożony proces edukacji i wychowania, podczas którego otrzymuje kompetencje zawodowe, poznaje prawa i obowiązki obywatelskie, uczy się zachowań społecznych ważnych we współpracy, przyjmowaniu osobistej odpowiedzialności i kształtowaniu postawy solidarności; pogłębia wiedzę o kulturze; kształtuje swoją tożsamość w sposób pozwalający na integrację społeczną i obywatelską.

C *Pedagogia salezjańska*

Szkoła salezjańska i ośrodki kształcenia zawodowego osiągają swoje cele **metodą i w stylu wychowawczym ks. Bosko** (KG21 poz. 131). Charakterystyczne są dla nich:

- ▶ animacja, kierownictwo i koordynacja w *stylu* oratoryjnym, czyniąc z instytucji rodzinę, będącą „domem” dla młodzieży (Konst. 40);
- ▶ podkreślanie *osobistego charakteru* relacji wychowawczych, opartych na zaufaniu, dialogu i obecności-asystencji wychowawców wśród młodzieży;
- ▶ *integralna wizja życia młodzieży*, pozwalająca nauczycielom i wychowawcom poznawać ich potrzeby i proponować formy wypoczynku, takie jak kino, sport, muzyka, sztuka;
- ▶ przygotowanie do *bycia odpowiedzialnymi, aktywnymi obywatelami* w rodzinach, społeczeństwie i wspólnocie Kościoła.

D *Funkcja społeczna i troska o najbardziej potrzebujących*

Programy szkolne muszą uwzględniać różne doświadczenia, także poza jej murami. Wychowawcy i nauczyciele towarzyszą młodzieży w procesie **integracji ze środowiskiem**, we współpracy z instytucjami i organizacjami wychowawczymi/edukacyjnymi. Celem integralnej edukacji szkole salezjańskiej / ośrodka kształcenia zawodowego jest pełna integracja w życiu lokalnym i odpowiedzialność, które przyczyniają się do budowania społeczeństwa bardziej sprawiedliwego i godnego człowieka. W tym celu szkoły / ośrodki kształcenia zawodowego:

- ▶ lokalizowane są przede wszystkim w dzielnicach *najbardziej ludowych* i zajmują się zwłaszcza *najbardziej potrzebującą młodzieżą*;
- ▶ alarmują o *wszelkich przejawach dyskryminacji i formach wykluczenia*;

- ▶ kierują się zasadą *wspierania każdego*, nie uprzywilejowując najlepszych;
- ▶ dbają o systematyczną *formację społeczną* swoich członków;
- ▶ troszczą się przede wszystkim o *sprawiedliwą integrację młodzieży na rynku pracy* i wspierają ją wychowawczo utrzymując systematyczny kontakt ze światem biznesu;

„Szkoła salezjańska niech ma charakter ludowy, tak ze względu na jej usytuowanie, na kulturę i kierunki, jakie preferuje, jak i ze względu na młodzież, którą przyjmuje. Niech organizuje usługi przydatne dla okolicznej ludności, takie jak kursy dokształcania zawodowego i kulturalnego, kursy dla analfabetów i uzupełniające wykształcenie, fundusze na stypendia szkolne i tym podobne inicjatywy”

(RO 14)

- ▶ stają się centrami animacji, kultury i wychowania dla poprawy środowiska, wybierając przed wszystkim programy i dziedziny odpowiadające na *potrzeby okolicznej młodzieży* (por. KG21 poz. 129, 131);
- ▶ są *blisko człowieka i okazują solidarność* w formie udostępniania obiektów, zapewniania personelu, postugą wsparcia skierowaną do każdego, współpracując z innymi instytucjami edukacyjnymi, wychowawczymi i społecznymi ;
- ▶ dbają o znaczącą obecność w świecie *byłych wychowanków*, by *aktywnie uczestniczyli* w dialogu kulturowym, wychowawczym i zawodowym w danej okolicy i Kościele lokalnym.

2 2 4

Organiczna animacja duszpasterska salezjańskiej szkoły / ośrodka kształcenia zawodowego

A Zasadnicze działania

- 1 W salezjańskiej tradycji ludzie, czas, przestrzeń, relacje, nauczanie, nauka, praca i inne zajęcia są organicznie ze sobą powiązane w środowisku pokoju, radości i zaangażowania, czyli **środowisku wychowawczym**.

Trzeba zadbać o *jakość relacji wychowawczej*, opartej na rozsądnych wymaganiach, docenieniu życia codziennego i kierownictwie. Z punktu widzenia wychowania, poza troską o wypełnianie obowiązków szkolnych i zawodowych, ważne jest także uczenie szacunku i dbania o wyposażenie, sprzęt i pomieszczenia szkolne i pracy, które są wyrazem poczucia przynależności. Nieodłączną częścią doświadczenia szkoły / ośrodka kształcenia zawodowego jest podwórko, rozumiane jako miejsce inicjatyw, ale i **czas budowania osobistych relacji rodzących się z animacji, gier i sportu**. Każda salezjańska szkoła / ośrodek kształcenia zawodowego teraz i w przyszłości muszą zapewnić czas i miejsca na spotkanie z uczniami. WWD powinna zagwarantować młodzieży asystencję w duchu ks. Bosko.

- 2 Systematyczne treści różnych dziedzin** proponowane są jako wiedza do zdobycia, prawda, którą należy odkryć, techniki do opanowania, odpowiedzi na pytania, wartości do internalizacji. Pomaga w tym przejrzysty układ wiedzy, pedagogiczne ukierunkowanie a zwłaszcza zasadnicza koncepcja prezentowanej kultury.

W tym celu należy podkreślać doświadczenie ludzkie leżące u podstaw różnych dyscyplin, pomagając młodzieży dostrzec, docenić i przyswajać *wartości wpisane w poznawane fakty*. Trzeba też rozbudzać zainteresowanie światem, umożliwiając kontakt z kulturą różnych ludów i dziedzictwem wspólnych wartości ludzkości. Należy absolutnie zapobiegać ryzyku zepchnięcia na drugi plan albo znacznego marginalizowania odniesień do podstawowych wartości, które leżą u podstaw wiedzy, wynikające ze zbytelnego ukierunkowania naukowo-technologicznego.

Wychowanie w wartościach, ideałach i ciekawości, to tylko niektóre z aspektów wychowania leżących u podstaw integralnego kształcenia. Najważniejszym problemem szkoły jest jej ukierunkowanie kulturowe, czyli integralny obraz człowieka. Każdego dnia powinniśmy proponować w klasie szkolnej lub warsztatach *integralną wizję antropologiczną inspirowaną humanizmem chrześcijańskim*. Niezależnie od dziedziny wiedzy, nauczyciele przygotowują uczniów do żywego i ważnego spotkania z dziedzictwem kulturowym i zawodowym humanizmu chrześcijańskiego, dlatego trzeba starannie dobierać podręczniki i inne materiały dydaktyczne.

W szkole / ośrodku kształcenia zawodowego wychowawcy proponują *drogi formacji* czerpiące szeroko z humanizmu chrześcijańskiego

i salezjańskiego w zasadniczych kwestiach integralnego rozwoju młodzieży, czyli *kształtowaniu sumienia, emocji i edukacji społeczno-politycznej*, a zwłaszcza *wychowania w wierze*. Uważamy, że wymiar religijny powinien być jedną z podstawowych „dziedzin wiedzy” w kształceniu dzieci i młodzieży. **Nauczanie religii katolickiej** w wielu krajach jest przewidziane w szkołach jako istotny element edukacji. Należy podejmować okresowe procesy opracowania i weryfikacji programów nauczania religii, *będącego ważnym momencie formacji kulturowej*, pamiętając o treściach związanych z formacją chrześcijańską młodzieży. Treści programu nauczania religii w szkole powinny podejmować zagadnienia będące przedmiotem wiary. Jego celem jest stworzenie nawyku inteligentnego rozumienia religii, to znaczy faktów, które składają się na religijne dzieje człowieka. To powinno pomagać młodzieży w odkrywaniu wymiaru religijnego rzeczywistości ludzkiej i szukać ostatecznego sensu życia; prowadzić do świadomego, spójnego, zaangażowanego i wolnego życia; proponować pozytywną i otwartą wizję doktryny chrześcijańskiej, która prowadzi do bezpośredniego głoszenia Ewangelii; zachęcać do krytycznego i konstruktywnego dialogu z innymi dziedzinami wiedzy i religiami; na nowo rozbudzać pragnienie stopniowego wychowania w wierze, we wspólnocie chrześcijańskiej.

- 3 Sięgamy po **metodę dydaktyczno-wychowawczą opartą na dostosowywaniu propozycji do indywidualnych potrzeb ucznia i wzajemnej współpracy**, czyli aktywne nauczanie, które rozwija u uczniów umiejętność odkrywania, rozwija kreatywność i prowadzi do samodzielnego rozwoju kulturowego. Jej elementem jest także interdyscyplinarność, pozwalająca na wzajemne uzupełnianie się nauk, i ocena procesu rozwoju umiejętności uczenia się i poszukiwania, a nie tylko rezultatów końcowych.
- 4 Integralna edukacja wymaga uzupełnienia programu nauczania i kształcenia zawodowego **innymi zajęciami integrującymi, wspierającymi**. Szkoły / ośrodki kształcenia zawodowego powinny zapewniać dużo czasu na zajęcia pozalekcyjne (artystyczne, rekreacyjne, sportowe, kulturalne) i odpoczynek, starając się być szkołą „*na pełen etat*”.

Szkoły / ośrodki kształcenia zawodowego zapewniają miejsce na działalność *grup*, wspierają je i towarzyszą im (koła naukowe, kulturowe, rekreacyjne, artystyczne, zaangażowania społecznego, wolontariatu,

rozwoju chrześcijańskiego, powołaniowe, zaangażowania chrześcijańskiego), dostrzegając w nich uprzywilejowaną formę wychowania i ewangelizacji. W niektórych szkołach / ośrodkach kształcenia zawodowego młodzieży udostępnia się świetlice, salki, pokoje muzycznych itp. W programie rocznym należy przewidzieć czas na udziału w zajęciach pozalekcyjnych.

Tradycją salezjańską są spotkania z *absolwentami* (byłymi wychowankami) szkół / ośrodków kształcenia zawodowego, w formie dla nich najbardziej dogodnej, sprzyjającej ich osobistemu zaangażowaniu i zrzeszaniu się.

Jednym z filarów tożsamości szkół / ośrodków kształcenia zawodowego jest **wyraźna i organiczna organizacja inicjatyw jednoznacznie ewangelizacyjnych**. Propozycja wychowawczo-duszpasterska przekłada się na doświadczenia i działania dobrze zakorzenione w tradycji salezjańskiej:

- ▮ *krótkie codzienne spotkania* dla wszystkich lub poszczególnych grup („słówko na dzień dobry”, przywitanie), inspirowanych „słówkiem na dobranoc” praktykowanym przez ks. Bosko wśród chłopców na Valdocco. Poranne przywitanie powinno być czasem modlitwy i mądrego odczytywania życia, by uczniowie stopniowo przyjmowali chrześcijańską perspektywę zdarzeń;
- ▮ w czasie roku szkolnego / formacyjnego proponuje się uczniom i nauczycielom *doświadczenia formacyjno-duchowe*, organizowane w ważnych okresach roku liturgicznego, sprzyjające rozwojowi duchowemu i weryfikacji życia w świetle przesłania chrześcijańskiego;
- ▮ szkoły / ośrodki kształcenia zawodowego, wierne doświadczeniu ks. Bosko na Valdocco, proponują chwile wyraźnie *modlitewne i celebracji*. Uczniowie należący do innych wyznań chrześcijańskich i innych religii mogą w nich uczestniczyć, traktując jako okazje do integracji kulturowej lub poznawania religijnej tradycji kraju, w którym żyją. Eucharystia i uroczyste celebracje wspomnień i okresów liturgicznych lub lokalnych tradycji religijnych są integralną częścią propozycji wychowawczo-duszpasterskiej. Należy zadbać

zwłaszcza o sakrament pojednania, zgodnie z kalendarzem przygotowanym w momencie planowania całorocznych działań formacyjnych;

- w czasie roku szkolnego / formacyjnego należy przewidzieć czas na spotkania i świętowanie, będący okazją do wyrażenia wdzięczności, wychowania do współodpowiedzialności oraz budowania poczucia przynależności. W organizację i prowadzenie wybranych inicjatyw powinno się aktywnie angażować rodziny i różne podmioty WWD. Szczególną wagę należy przywiązywać do obchodów świąt i uroczystości salezjańskich, podczas których można bardzo intensywnie odczuć ducha rodzinnego i wdzięczność.

5 Młodzież uczęszczająca do szkół / ośrodków kształcenia zawodowego często przyciąga panujące w nich rodzinne środowisko. W animacji WWD nauczyciele muszą być coraz bardziej otwarci na **indywidualne spotkania z uczniami**. Mając na uwadze różne etapy rozwoju uczniów i niezależnie od dziedziny, powinni zapewnić odpowiednią przestrzeń i czas na osobiste spotkania z uczniami, rozmowę na temat dotychczasowych postępów i kolejnych propozycji. Chociaż każdy nauczyciel i wychowawca powinien znaleźć na to czas, bardzo ważne jest zadbanie o szczególną opiekę indywidualną w formie doradztwa psychologicznego i zawodowego.

6 Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli stanowi dla każdej instytucji edukacyjnej i jej pracowników wyjątkową okazję. Nasi nauczyciele muszą podnosić swoje kwalifikacje metodyczne i poszerzać wiedzę, stanowiące o ich profesjonalizmie w szkole salezjańskiej, w oparciu o projekt formacji, który łączy *wiarę, naukę i życie*. Dlatego formacja nauczycieli powinna uwzględniać takie elementy, jak: pedagogiczna skuteczność, salezjański, wysokiej jakości styl wychowawczy, po chrześcijańsku przeżywaną duchowość, bogatą i otwartą osobowość ludzką. Należy też poświęcać więcej uwagi *duszpasterstwu* w kontekście wewnętrznej dynamiki szkoły.

Należy planować regularne, lokalne lub inspektorialne inicjatywy formacyjne jako formę realizacji inspektorialnego planu formacji nauczycieli/wychowawców, ze szczególnym uwzględnieniem nowo zatrudnionych. Kursy, dni skupienia i formacji, w których nauczycie-

le/ wychowawcy szkoły/ośrodka kształcenia zawodowego mają obowiązek uczestniczyć, stanowią proces poznawania ks. Bosko i *Systemu Prewencyjnego* i okazję do dzielenia się doświadczeniami metodyki i dydaktyki obecnymi w tradycji salezjańskiej.

- 7 Wszystkie elementy i działania SPWD szkoły / ośrodka kształcenia zawodowego *należy uwzględnić w szerszym projekcie wychowawczym*, zgodnie z przepisami prawa. **Wymiar duszpasterski SPWD** definiuje tożsamość szkoły, wyrażając wprost wartości ewangeliczne, z których wyrasta i przekładając je na praktykę. Z SPWD wynikają wszystkie wybory i inicjatywy (planowanie, wybór nauczycieli i podręczników, plany dydaktyczne, kryteria i metody oceny). *Określa też intencję duszpasterską, która animuje całą WWD, zasadniczy element pracy szkoły / ośrodka kształcenia zawodowego.*

Nasze placówki edukacyjne są częścią kontekstu historycznego i funkcjonują w ramach prawnych danego kraju, regulujących formę organizacyjną i kwestie dydaktyczne. Jednocześnie przyjmują i uznają salezjańską propozycję szkoły / ośrodka kształcenia zawodowego oraz charakterystyczne dla niej zasady i wartości. SPWD jest naszym „dowodem osobistym”, potwierdzającym przynależność charyzmatyczną, z której wynika propozycja edukacyjna (także dzisiaj pierwotne motywacje muszą nieustannie przyświecać wszystkim naszym dzieciom), rozumienie integralnego wychowania, model społeczności szkolnej, WWD, wartości, metoda wychowania i aktualne wybory.

Wpisana w lokalny SPWD tożsamość „naszej szkoły salezjańskiej” stanowi propozycję formacyjną dla wszystkich uczniów i poszczególnych klas. SPWD, które w planowaniu duszpasterskim określa propozycje wyrażnie ewangelizacyjne, jest spójny z programami nauczania (ogólnie wybory dydaktyczne) i szerszą propozycją placówki, obejmującą zajęcia pozalekcyjne, organizacyjne i zarządzania (szkolenia, zajęcia, inicjatywy edukacyjne i wychowawcze, organizacja struktur, ludzi i zasobów szkoły oraz zarządzanie nimi). Duszpasterstwo jest obecne we wszystkich aspektach dzieła.

B Formy uczestnictwa i odpowiedzialności

» Animacja lokalna

Formy uczestnictwa i odpowiedzialności mają tworzyć idealne warunki pogłębiania jedności, wymiany wiedzy, umiejętności i doświadczeń oraz współpracy między różnymi podmiotami WWD, w celu realizacji projektu wychowawczo-duszpasterskiego oraz zacieśniania współpracy pomiędzy nauczycielami / wychowawcami, uczniami i rodzicami. Zmieniają się w zależności od kraju i obowiązujących uwarunkowań prawnych, dlatego każda inspektorata musi zdefiniować *właściwe formy organizacji, funkcjonowania wewnętrznego i odpowiedzialności szkół / ośrodków kształcenia zawodowego*, biorąc pod uwagę następujące elementy:

- po pierwsze **rada WWD szkoły / ośrodka kształcenia zawodowego**, na zasadach określonych przez każdą inspektoratę, wyznaczająca kierunek działania i animująca je, posiłkując się refleksją, dialogiem, planowaniem i ewaluacją działania wychowawczo-duszpasterskiego (KG24 poz. 160-161, 171);
- po drugie **rada pedagogiczna (obejmująca wychowawców)** odpowiedzialna za planowanie programów wychowania, dydaktycznych / kształcenia w procesie, na który składają się następujące etapy: wysuwanie propozycji, dyskusja, podejmowanie decyzji i ewaluacja planów w oparciu o SPWD. W każdej placówce, w obrębie rady pedagogicznej powoływane są *komisje (lub zespoły czy grupy robocze) i zespoły ds. określonej dyscypliny*, odpowiedzialne za planowanie i realizację inicjatyw edukacyjnych;
- oraz **zespół duszpasterski**, pod przewodnictwem koordynatora ds. duszpasterstwa, odpowiedzialny za ewangelizację oraz dbający o jej zintegrowanie z procesem kształcenia i wychowywania. Kryteria powoływania jego członków ustala się lokalnie, uwzględniając przedstawicieli uczniów.

» Animacja inspektorialna / krajowa

Struktury organizacyjne szkół / ośrodków kształcenia zawodowego ustalane są na poziomie inspektorialnym, krajowym i międzynarodowym. Placówki edukacyjne **mogą mieć cywilną osobowość prawną**. Sieci współpracy na różnych poziomach aktywnie uczestniczą w systemie edukacji i kształcenia zawodowego, współpracując z firmami, publicznymi i prywatnymi instytucjami badawczymi i rozwoju kształcenia zawodowego, siłami społecznymi, związkami zawodowymi i innymi, krajowymi i międzynarodowymi podmiotami zajmującymi się procesami edukacyjnymi i aktywnymi politykami na rynku pracy.

2 3

OBCENOŚĆ SALEZJANÓW W SYSTEMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

2 3 1

Oryginalny charakter obecności Salezjanów w systemie szkolnictwa wyższego

Uczelnie wyższe to **nowa forma obecności Zgromadzenia Salezjańskiego**. Mimo że pierwsza instytucja tego typu powstała w 1934 roku (St. Anthony's College w Shillong w Indiach), dopiero w ostatnich dekadach ubiegłego wieku, wraz z masowym wstępowaniem na uniwersytety przedstawiciele klas średnich i warstw ludowych wieku, zaczynamy uświadamiać sobie znaczenie tego poziomu wychowania i rozwoju dla posłannictwa.

Obecność salezjańska w środowisku akademickim wzrosła ilościowo jakościowo dzięki, zapoczątkowanemu w 1997 r. przez Przełożonego Generalnego, ks. Juana Edmunda Vecchiego, procesowi wspólnej refleksji na temat szkół wyższych. W ten sposób Dyrekcja Generalna i podmiot bezpośrednio odpowiedzialny – Rada ds. uczelni salezjańskich – chciały wesprzeć inspektorie i szkoły wyższe (por. Juan Vecchi, AKG 362, *Dokumenty i wiadomości: posługa dla uczelni salezjańskich*), wskazując cele i kierunki działania oraz zapewnić wysoką jakość nowych form obecności wśród młodzieży. Rezultatem tego procesu była zmiana art. 13 *Regulaminów Ogólnych*, który w nowym brzmieniu uznaje **obecność salezjańską w środowisku akademickim za część posłannictwa**.

„Szkoła salezjańska, salezjańskie ośrodki kształcenia zawodowego i uczelnie wyższe troszczy się o integralny rozwój ucznia poprzez przyswajanie przez niego i krytyczne wypracowywanie kultury oraz wychowanie go do wiary w perspektywie chrześcijańskiego przeobrażenia społeczeństwa” (RO 13, POR. KG26 POZ. 122)

Obecność salezjańska w tym środowisku jest znacząca i zróżnicowana. Obejmuje otwieranie *ośrodków akademickich* i kierowanie nimi samodzielnie lub wspólnie z innym instytucjami kościelnymi; prowadzenie i animację *domów studenckich*; pracę salezjanów w charakterze pracowników dydaktycznych, naukowych (także na stanowiskach kierowniczych) i animatorów duszpasterstwa akademickiego na uczelniach salezjańskich, kościelnych i publicznych. Cele i wytyczne proponowane przez Zgromadzenie dotyczą przede wszystkim salezjańskich uniwersytetów i domów studenckich, w których można realizować bardziej organiczną propozycję wychowawczo-duszpasterską i prowadzić animację salezjańską.

Uczelnie salezjańskie

Mówiąc o **uczelniach salezjańskich** mamy na myśli **ośrodki kształcenia akademickiego** należące do Zgromadzenia albo bezpośrednio lub pośrednio prowadzone przez Zgromadzenie. Ze względu na różne uwarunkowania społeczne systemów edukacji mamy do czynienia z dużą różnorodnością modeli zarządzania, punktów widzenia, stopni kształcenia i programów nauczania. Wyróżniamy na przykład uniwersytety, politechniki, kolegia, wydziały, instytuty, szkoły wyższe itp.

Uczelnie salezjańskie powoływane są z różnych przyczyn: by zagwarantować Salezjanom konsekrowanym wykształcenie wyższe; jako naturalny, kolejny etap kształcenia, jakością oferty dydaktycznej nawiązujący do renomy naszych szkół średnich; z potrzeby dalszego towarzyszenia młodzieży w okresie podejmowania najważniejszych życiowych decyzji, zapewniając dostęp do studiów wyższych osobom pochodzącym ze środowisk ludowych i robotniczych (por. *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 3, 19). Wszystkie wyżej wymienione wynikają z przekonania, że nasze ośrodki akademickie

mogą wносить do społeczeństwa wysoką kulturę oraz ubogacać je wykwalifikowany personelem i aktywnymi obywatelami.

Charakter i cel uczelni salezjańskich zostały określone przez same instytucje na drodze wspomnianego powyżej procesu, który umożliwił także przygotowanie i zatwierdzenie przez Przełożonego Generalnego i Radę Generalną szeregu dokumentów, które stanowią obecnie zbiór wytycznych dla uczelni salezjańskich. Są to *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* (Rzym 2003) oraz *Politiche per la presenza Salesiana nell'educazione superiore 2012-2016* (Rzym 2012). Pierwsza określa tożsamość i charakter uniwersytetów, druga zawiera praktyczne wskazówki rozwoju instytucji w danym okresie czasu.

Uczelnie salezjańskie to „uczelnie wyższe o **chrześcijańskich korzeniach. Katolickim charakterze i salezjańskim charyzmacie**” (*Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* 14). Przyjmują tradycję naukową i akademicką, wnosząc do niej wartości i ducha salezjańskiej tradycji wychowawczej, dzięki czemu nabierają określonej tożsamości w Kościele i społeczeństwie.

Jako część Kościoła chcą stanowić „obecności chrześcijan w świecie uniwersyteckim, podejmującym wielkie problemy społeczeństwa i kultury” (*Ex Corde Ecclesiae* 13). Przynależność do charyzmatu salezjańskiego wyrażają „wyborem młodzieży pochodzącej z warstw ludowych, tworzeniem wyraźnie salezjańskiej wspólnoty akademickiej, salezjańskim i chrześcijańskim projektem wychowawczo-duszpasterskim” (*Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 18). Jak każde dzieło salezjańskie, podlegają inspekcji, która troszczy się o uniwersytety i uwzględnia je w OPI. Uczelnie wyższe służą swoimi wysokimi kompetencjami inspekcji i innym dziełom salezjańskim w okolicy.

A Społeczność akademicka uczelni salezjańskich

» **Znaczenie społeczności akademickiej**

Uczelnie posiadają autonomię instytucjonalną, naukową i zarządzania w ramach postannictwa i celów wyznaczonych im przez Kościół oraz Zgromadzenie Salezjańskie (por. *Ex Corde Ecclesiae* poz. 12; *Identità*

delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore poz. 21), uwzględnionych w dokumentach statutowych uczelni.

Spółeczność akademicka jest podmiotem posłannictwa, podobnie jak WWD w innych środowiskach i dziełach salezjańskich. Jej członkowie wspólnie przygotowują integralny program wychowawczy dla młodzieży oraz odpowiadają na potrzeby i oczekiwania lokalnego społeczeństwa. Społeczność kształtowana jest w oparciu o wartości humanizmu chrześcijańskiego i charyzmatu salezjańskiego, uwzględnione w Projekcie Instytucjonalnym. Jak podkreślono w *Ex Corde Ecclesiae* (poz. 21) „źródłem jedności jej członków jest wspólne poświęcenie się prawdzie, jedna wizja godności człowieka i – w ostatecznej analizie – osoba i orędzie Chrystusa”.

„Każda uczelnia salezjańska, jako uczelnia wyższa, stanowi społeczność akademicką, tworzoną przez wykładowców, studentów i władze. Wszyscy razem, rzetelnie, krytycznie i konstruktywnie działają na rzecz rozwoju osoby ludzkiej i dziedzictwa kulturowego społeczeństwa prowadząc badania naukowe, pracę dydaktyczną i inne posługi na rzecz wspólnoty lokalnej, kraju i społeczności międzynarodowej”

(IDENTITÀ DELLE ISTITUZIONI SALESIANE DI EDUCAZIONE SUPERIORE POZ. 15)

» **Podmioty społeczności akademickiej**

Jak wskazano w *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* oraz *Politiche per la presenza Salesiana nell'educazione superiore 2012-2016*, społeczność akademicką buduje wielu Salezjanów i świeckich, którzy wspólnie dążą do realizacji celów instytucjonalnych. Od każdego członka społeczności wymaga się:

- utożsamiania z charyzmatem salezjańskim i metodą wychowawczą ks. Bosko, zawartą przede wszystkim w *Systemie Prewencyjnym*;
- znajomości rzeczywistości młodzieży i umiejętności nawiązywania kontaktów ze studentami;
- utożsamiania się z Projektem Instytucjonalnym i zaangażowania w jego realizację, co w teorii i w praktyce wymaga od każdego członka społeczności spójnej postawy etycznej i zawodowej, zgodnej z wartościami w nim zawartymi;

- umiejętności i kompetencji niezbędnych do pracy w uczelni wyższej;
- poszanowania funkcji i ról każdego członka społeczności (studentów, nauczycieli, władz, personelu administracyjnego i służb technicznych),
- tworzenie środowiska, w którego centrum znajduje się osoba ludzka i stosowania metody wychowawczej opartej na dialogu i współpracy.

Wykładowcy i inni członkowie społeczności akademickiej, w ramach swoich kompetencji, ze wszystkich sił starają się realizować jeden cel wychowawczo-duszpasterski (zob. *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 31).

Społeczność akademicką tworzą:

- ▮ **wykładowcy**, odpowiednio wykwalifikowani i posiadający wysokie kompetencje interpersonalne, którzy pracę naukową, dydaktyczną i życie opierają na wartościach ewangelicznych;
- ▮ **studenci**, którzy szukają rozwoju ludzkiego i zawodowego, włączają się odpowiedzialnie w działania o charakterze kulturalnym, naukowym i społecznym proponowanym przez SPWD;
- ▮ **pracownicy administracji i obsługi technicznej**, którzy rozumieją swoją pracę jako istotne wsparcie pracy dydaktycznej i naukowej, przyczyniające się do kształcenia studentów;
- ▮ **władze uczelni**, salezjanie i świeccy, którzy rozumieją wyzwania i odpowiedzialności uczelni wyższych i potrafią przewodzić środowisku akademickiemu w przygotowaniu i realizowaniu Projektu Instytucjonalnego.

Aby osiągać wysokiej jakości rezultaty i pełnić misję wynikającą katolickiej i salezjańskiej tożsamości uczelni, każda z nich **musi być odpowiednio zarządzana i dbać o rozwój pracowników**, zwłaszcza wykładowców i władze. Aby personel identyfikował się z Projektem Instytucjonalnym

uczelni i zaangażował w jego realizację, należy go starannie dobierać, formować i właściwie nim kierować (zob. *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 29).

B Projekt Instytucjonalny (PI)

Celem uczelni salezjańskich, podobnie jak każdej innej uczelni, jest **prowadzenie badań, koordynowanie nauczania, upowszechnianie wiedzy i kultury**. Uczelnia realizuje go w oparciu o PI „o charakterze kulturowym, pedagogiczno-wychowawczym, duszpasterskim, organizacyjnym i prawnym, który jest wyrazem tożsamości uczelni w odpowiedzi na potrzeby rzeczywistości lokalnej i samej uczelni (*Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 26).

PI uczelni określa sposób realizowania charyzmatu salezjańskiego w odpowiedzi na potrzeby systemu szkolnictwa wyższego obowiązującego w danym kraju i lokalne warunki. To właśnie sytuacja lokalna w połączeniu z misją uczelni wyróżniają ją na tle innych szkół wyższych działających na danym terenie.

PI jasno określa charakter, misję i cele instytucjonalne uczelni, kryteria i dziedziny badań naukowych oraz nauczania, metody przekazywania wiedzy i kultury. Na podstawie OPI, w zgodzie z postannictwem salezjańskim i potrzebami lokalnego Kościoła, wskazuje najlepsze wybory na danym terytorium i uprzywilejowane środowiska społeczne pełnione przez uczelnię postannictwa. **PI uczelni przypomina dokument statutowy, stanowiący ważny punkt odniesienia całego życia akademickiego.**

PI realizowany jest stopniowo w dokumentach i procedurach wskazujących kierunki działania, sposób zarządzania i funkcjonowania uczelni zgodnie z jej tożsamością (*Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz.

„Wspólnoty i Zgromadzenia zapewniają specyficzną obecność na Uniwersytetach i przyczyniają się, bogactwem i różnorodnością swych charyzmatów – w szczególności edukacyjnego do formacji chrześcijańskiej wykładowców i studentów”

(OBECNOŚĆ KOŚCIOŁA NA UNIWERSYTECIE I W KULTURZE UNIWERSYTECKIEJ II.1)

28). Najważniejsze z nich to: Strategia i *Plan działania*, określające cele strategiczne, kierunki działania i niezbędne zasoby; ocena instytucji i *akredytacja* w formie procedur zapewniających nieustanne podnoszenie jakości usług edukacyjnych i badań naukowych oraz faktyczne osiągnięcie celów wychowawczo-duszpasterskich. PI określa *strukturę organizacyjną* uczelni i obowiązujące *akty prawne* (ustawy i rozporządzenia).

C Propozycja wychowawczo-duszpasterska

Jak już powiedziano „PI uczelni salezjańskich ma wyraźny charakter wychowawczo-duszpasterski, wynikający z pedagogii i duchowości salezjańskiej (*Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 24). W praktyce oznacza to propozycję wychowawczo-duszpasterską, skierowaną do wszystkich członków społeczności akademickiej, zwłaszcza studentów. Celem projektu jest wychowawcze i kulturowe oddziaływanie na społeczeństwo i Kościół (por. *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 24, 31).

Propozycja wychowawczo-duszpasterska jest uwzględniona w PI i realizowana w formie badań naukowych, nauczania i działaniach na rzecz społeczeństwa. Wypływa z chrześcijańskiej wizji osoby oraz wartości ducha i pedagogii salezjańskiej (*Ex Corde Ecclesiae* poz. 49; *Identità delle Istituzioni Salesiane di Educazione Superiore* poz. 22). Z chrześcijańskiej i salezjańskiej wizji rzeczywistości wynika:

- upowszechnianie ewangelicznej wizji osoby ludzkiej, stawiającej w centrum życia godność człowieka i obrona tej godności;
- stałe poszukiwanie prawdy w badaniach naukowych prowadzonych w świetle Ewangelii. Zgodnie z Ewangelią wiedza ma służyć człowiekowi i rozwojowi społecznemu;
- edukacja przygotowująca do krytycznej oceny rzeczywistości i całościowego rozumienia świata dzięki interdyscyplinarnej, zintegrowanej wiedzy;
- etyka pracy, gotowość do odpowiedzialności i służenia społeczeństwu;

- ▶ dialog między kulturą, nauką i wiarą, który potrafi rzucić chrześcijańskie światło na życie i sprzyjać inkulturacji Ewangelii.

Wyrazem nastawienia wychowawczo-duszpasterskiego jest także **pragnienie oddziaływania na Kościół i świat w dziedzinie edukacji i kultury**. Uczelnie poznają środowisko społeczne i przemieniają je, zwłaszcza w dziedzinach bezpośrednio dotyczących młodzieży (*Politiche per la presenza Salesiana nell'educazione superiore 2012-2016* poz. 41). Kontekst społeczny stanowi stały punkt odniesienia ich działalności, poligon doświadczalny propozycji wychowawczych i stałą miarę ich doniosłości.

Poznawaniu i zmienianiu rzeczywistości społecznej służy działalność naukowa, zgłębianie współczesnych problemów społecznych i ludzkich, krytyczna analiza kultury, głoszenie wspólnego dobra i sprawiedliwości społecznej zgodnie z zasadami nauki społecznej Kościoła, kształcenie mężczyzn i kobiet potrafiących podejmować odpowiedzialnie zaangażowanie w Kościele i społeczeństwie.

D *Organiczna animacja duszpasterska uczelni salezjańskich*

Propozycja wychowawczo-duszpasterska jest obecna w różnych aspektach życia i działalności uczelni, zwłaszcza w dydaktyce, programach integralnej formacji studentów i trosce duszpasterskiej członków społeczności akademickiej.

1 Kluczowym elementem pedagogii salezjańskiej jest **środowisko wychowawcze**. To przestrzeń wymiany wartości, które umożliwiają prowadzenie działalności wychowawczo-duszpasterskiej. Składają się na nią różne bodźce i wartościowe relacje międzyludzkie. W praktyce wychowania salezjańskiego środowisko wychowawcze oznacza:

- ▶ otwarte środowisko rodzinne, umożliwiające osobiste spotkanie;
- ▶ relacje międzyludzkie oparte na szacunku, uprzejmości i gotowości do rozmowy;

- ▮ widoczne świadectwo osób i instytucji, potwierdzające życie proponowanymi wartościami (solidarność , sprawiedliwość, wolność, równość , itp.);
- ▮ szeroką gamę propozycji wychowawczych i doświadczeń sprzyjających rozwojowi człowieka;
- ▮ wspieranie grup i stowarzyszeń młodzieżowych i aktywizację młodzieży dzięki różnym formom samorządowym;
- ▮ udostępnianie przestrzeni i struktur umożliwiających spotkanie, komunikację i budowanie relacji międzyludzkich.

2 Propozycja integralnej formacji realizowana jest w różnych inicjatywach życia akademickiego. Spójne prowadzenie pracy naukowo-dydaktycznej pomaga kształtować określoną mentalność i postawy, opracowywać kryteria i budować kompetencje gwarantujące integralną formację młodzieży. Integralna, kompletna propozycja prowadzi do dojrzałości osobowej, gwarantuje przygotowanie kulturowe, naukowe i zawodowe niezbędne zbudowania pełnej osobowości i integracji społecznej.

Aby propozycja PI faktycznie była integralna, należy zadbać o:

- ▮ opracowanie modelu wychowawczego łączącego wartości i zasady humanizmu chrześcijańskiego i salezjańskiego, teorie i metody uczenia się, niezbędne metody i zasoby dydaktyczne;
- ▮ programy kształcenia uwzględniające rozwój fundamentalnych postaw ludzkich, kompetencji zawodowych i przygotowujących do życia, podjęcia pracy i integracji społecznej;
- ▮ rzetelne prowadzenie badań naukowych, planowanie programów dydaktycznych i ich treści, uwzględniając transcendentną wizję osoby ludzkiej i życia;
- ▮ interdyscyplinarność, także wśród nauk etycznych, religijnych i teologicznych, by pomóc studentom w organicznym spojrzeniu na rzeczywistość;

- ▶ proponowanie w programie studiów kursów o charakterze etycznym i religijnym na poziomie naukowym i pedagogicznym równym poziomowi kursów z innych dziedzin przewidzianych w programie nauczania.

3 Proponowany integralny rozwój ludzki wymaga **uwagi duszpasterskiej i indywidualnego kierownictwa każdej osoby.**

Integralność wynika z połączenia wszystkich wymiarów osoby ludzkiej z transcendencją i otwartością na Boga. Połączenie to można zagwarantować przyjmując model formacji i duszpasterstwa, który:

- ▶ zapewnia kierownictwo w integrowaniu różnych wymiarów rozwoju ludzkiego, chrześcijańskiego, zawodowego i społecznego;
- ▶ głosi wprost Jezusa Chrystusa i Jego Ewangelię i wspiera osoby, które dokonują wolnego wyboru wejścia na drogę osiągania dojrzałości chrześcijańskiej, proponując programy wychowania w wierze, celebracje liturgiczne i sakramenty, doświadczenie we wspólnocie wiary;
- ▶ wykorzystuje dialog i kierownictwo duchowe jako sposoby towarzyszenia każdemu członkowi społeczności akademickiej na drodze wiary i pogłębiania swojego chrześcijańskiego powołania;
- ▶ proponuje chwile refleksji na tematy społeczne, międzykulturowe i międzyreligijne oraz nad sytuacją młodzieży;
- ▶ koncentruje się na młodzieży i ma wyraźną propozycję formacyjną w odpowiedzi na wyzwania studentów;

„Duszpasterstwo uniwersyteckie jest tą formą działalności uniwersytetu, która umożliwia członkom społeczności uniwersyteckiej skoordynowanie studiów i innego rodzaju aktywności akademickiej z zasadami religijnymi i moralnymi, czyli integrację życia z wiarą”

[EX CORDE ECCLESIAE POZ. 38]

- ▶ umożliwia doświadczenia zaangażowania chrześcijańskiego i solidarności poprzez zaangażowanie społeczne lub wolontariat na rzecz ubogich i potrzebujących;
- ▶ udostępnienie przestrzeni i struktur umożliwiających spotkanie i rozwój chrześcijański; domy studenckie są otwarte dla każdego; panuje w nich atmosfera braterskiej wspólnoty i modlitwy, sprzyjająca refleksji.

Duszpasterstwo przenika wszystkie obszary działalności uczelni salezjańskiej. Wyznacza ich kierunki i wspiera działania. Animacja duszpasterstwa wymaga właściwej organizacji, powołania odpowiedzialnych, opracowania planów działania i skutecznego zarządzania usługami i strukturami kierownictwa duszpasterskiego.

Domy studenckie

Rozbudowa systemów szkolnictwa na poziomie wyższym, uważanym za niezbędny dla rozwoju gospodarczego i społecznego oraz wzmacniania demokracji, otworzyła drogę na uniwersytety szerokim rzeszom młodzieży z klas średnich i warstw ludowych. Wzrosła liczba i rodzaj szkół wyższych oraz **domów studenckich, umożliwiających młodzieży studiowanie z dala od miejsca zamieszkania**.

Salezjańskie domy studenckie powstały z konieczności zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych młodzieży, a zwłaszcza możliwości właściwego rozwoju ludzkiego, chrześcijańskiego i zawodowego. Usytuowane są w obszarze miasta lub w ramach kampusów przy uczelniach salezjańskich i nie tylko, w zależności od systemów szkolnictwa wyższego i uwarunkowań społeczno-ekonomicznych w danym kraju lub regionie.

W odróżnieniu od tradycyjnych akademików, oferujących przede wszystkim zakwaterowanie, salezjańskie *domy studenckie* proponują rodzinną atmosferę i projekt formacji. Wiele z nich powstało w wyniku restrukturyzacji innych dzieł, dostosowując struktury do nowych potrzeb młodzieży, zwłaszcza w miastach o dużych tradycjach uniwersyteckich. Na początku oferowały zakwaterowanie i wyżywienie, by przekształcać się stopniowo w środowiska formacji ludzkiej, chrześcijańskiej, akademickiej i zawodowej.

Domy studenckie usytuowane poza kampusami, zazwyczaj stanowią integralną część dzieła, w którym prowadzone są także inne formy postęgi (oratorium-centrum młodzieżowe, szkoła, parafia itp.). Wspólnota salezjańska otacza je troską i dba o ich rozwój. Zarządzane są przeważnie przez Salezjanina lub osobę świecką; zatrudniani są w nich wychowawcy i personel pomocniczy.

Podobny charakter mają *domy studenckie* zlokalizowane na terenie kampusów uniwersyteckich, będące częścią uczelni wyższej. Poza zakwaterowaniem i miejscem do nauki, zapewniają studentom możliwość uczestniczenia w życiu akademickim kampusu, doskonały dostęp do zaplecza naukowego (biblioteki i czytelnie) i propozycji formacyjnych (zajęcia i programy kulturalne, sportowe, religijne i społeczne) oferowanych przez uczelnię. Poza zajęciami dodatkowymi na uczelni, domy studenckie proponują program formacji i rozwoju osobowego, duchowego, społecznego i kulturowego, uzupełniając ofertę kampusu o doświadczenie życia we wspólnocie i realizowanie wspólnego programu.

A WWD domów studenckich

» Znaczenie WWD domów studenckich

Salezjańskie domy studenckie, jak każde dzieła Zgromadzenia, powinny budować wspólnoty odpowiedzialne za przygotowanie program formacji i doświadczenie kierownictwa wychowawczo-duszpasterskiego. WWD domu studenckiego tworzą wszyscy odpowiedzialni za zarządzanie dziełem salezjanie i świeccy oraz studenci, którzy na różnych poziomach są zaangażowani w animację życia wspólnoty i osiągnięcie założonych celów.

„W rzeczywistości brak często struktur przyjmujących, opiekujących się i proponujących życie we wspólnocie dla wielu z tych, którzy przeniesieni daleko od rodziny, w nieznanym mieście cierpią z powodu samotności. Ponadto, w wielu wypadkach kontakty z profesorami są ograniczone, a studenci nagle tracą oparcie i nie potrafią stawić czoła tym problemom”

[OBECNOŚĆ KOŚCIOŁA NA UNIWERSYTECIE I W KULTURZE UNIWERSYTECKIEJ" I.1]

» *Podmioty WWD domów studenckich*

Prowadzenie domów studenckich i realizowanie ich funkcji formacyjnej wymaga zaangażowania i współodpowiedzialności różnych osób:

- ▶ **dyrektor wspólnoty salezjańskiej**, odpowiedzialny za zarządzanie dziełem (lub uczelnią) i jego animację, pełni tę samą funkcję w domu studenckim;
- ▶ **bezpośrednio odpowiedzialny** Salezjanin lub świecki, który w imieniu wspólnoty zarządza domem studenckim i odpowiada za realizowanie propozycji formacyjnej;
- ▶ **opiekunowie lub wychowawcy**, w różny sposób i w różnej formie obecni w domu studenckim, towarzysząc młodzieży w doświadczeniu wspólnoty (doradcy zawodowi, psychologowie, personel administracyjny, kapelani itd.);
- ▶ **studenci**, wezwani do brania odpowiedzialności za swój rozwój i formację, przyjmując określone role i pełniąc określone zadania w życiu domu studenckiego, wedle swoich umiejętności i możliwości.

Budowanie wspólnoty wymaga od jej członków zapewniania sobie miejsca i czasu na spotkanie i formację. Trzeba przede wszystkim zadbać o zaangażowanie studentów w formie grup, konsulty albo zebrań w życie domu studenckiego i jego animację.

Szczególnie wspólnota salezjańska powinna być zawsze obecna w życiu domu studenckiego, dzieląc się z młodzieżą swoim świadectwem i dając jej okazję do życia duchem rodzinnym, którego ks. Bosko pragnął w swoich domach.

B *Propozycja wychowawczo-duszpasterska domów studenckich*

Domy studenckie zapewniają przestrzeń do życia i nauki, jednak przede wszystkim oferują **propozycję formacyjną rozwoju ludzkiego**,

zawodowego i obywatelskiego, przygotowaną w oparciu o SPWD określający cele, treści, metody, czas i osoby odpowiedzialne.

W SPWD zebrano różne elementy doświadczenia życia, współistnienia i formacji proponowane przez salezjańskie domy studenckie. Łączy on w jednej propozycji odpowiedzi na potrzeby młodzieży związane z nauką na uniwersytecie oraz wartości duchowości i pedagogii salezjańskiej.

Jego opracowanie wymaga głębokiej znajomości sytuacji młodzieży, dynamiki uniwersyteckiej i mechanizmów wchodzenia na rynek pracy. Należy uwzględnić zwłaszcza przejście ze środowiska rodzinnego i szkoły w środowisko uniwersyteckie, potrzebę nawiązywania nowych relacji i uczenia się życia w grupie, przystosowanie się do systemu nauki na studiach i jego wymagań, potrzebę zintegrowania treści kształcenia i formacji zawodowej z własnymi przekonaniem i wiarą.

Zawarta w programie propozycja wychowawczo-duszpasterska oferuje drogę rozwoju prowadzącą ku pełnej dojrzałości ludzkiej, ukształtowania chrześcijańskiej wizji życia i pracy zawodowej, której integralnym elementem jest solidarność. Dlatego łączymy w naszej propozycji wszystkie wymiary niezbędne do zapewnienia młodzieży integralnej formacji, czyli:

- ▮ rozwój ludzki ku pełnej dojrzałości, oznaczający umiejętność autonomicznego i odpowiedzialnego kierowania swoim życiem;
- ▮ podkreślanie wartości relacji międzyludzkich, wspólnego życia i służenia bliźnim;
- ▮ uczenie odpowiedzialnego podejścia do nauki i własnej formacji;
- ▮ rozwijanie umiejętności myślenia, rozmowy i zaangażowania w dążenie do prawdy;
- ▮ wpajanie rozumienia pracy zawodowej obejmującego postawę solidarności i pomocy najuboższym;

- ▶ rozwój duchowy dzięki stopniowemu poznawaniu wiary i przeżywaniu jej osobiście i we wspólnocie;
- ▶ odkrywanie własnego powołania i tworzenie projektu życia na służbie Bogu w Kościele i w zaangażowaniu społecznym opartym na wartościach ewangelicznych.

C *Organiczna animacja duszpasterska domów studenckich*

Animacja domów studenckich polega przede wszystkim na proponowaniu doświadczeń zapewniających pełną realizację propozycji wychowawczo-duszpasterskiej. Poniżej podano najważniejsze z nich:

1 życzliwe **środowisko życia**, przepełnione rodzinną atmosferą,

sprzyjające poważnemu zaangażowaniu w naukę w szerszej perspektywie integralnego rozwoju osoby. W tym celu w wielu domach studenckich zapewnia się także różne przestrzenie sprzyjające nauce i rozwojowi (kaplica, sale nauki i informatyczne, sale telewizyjne, sale rekreacyjne, sale spotkania, stołówka, boiska sportowe itp.).

2 **miejsca i czas spotkań oraz wspólnego życia**, w których młodzież uczy się przebywać ze sobą i doświadcza wspólnoty.

3 **kierownictwo indywidualne** (powołaniowe i zawodowe), które pomoże młodzieży przeżywać i integrować w kolejnych latach nauki różne doświadczenia formacyjne.

4 **wspólny, roczny program formacji** wspierający rozwój oso-

„Aby odpowiedzieć na wymagania stawiane przez kulturę uniwersytecką, liczne lokalne Kościoły podjęły się różnych odpowiednich do tego celu inicjatyw: [...] Poszukiwanie duszpasterstwa uniwersyteckiego, które się nie ogranicza do duszpasterstwa młodzieży ogólnego i bez zróżnicowania, lecz takiego, które za punkt wyjścia bierze fakt, że wielu młodych podlega głębokim wpływom środowiska uniwersyteckiego. Tu rozgrywa się w dużej mierze ich spotkanie z Chrystusem i ich świadectwo chrześcijańskie. To duszpasterstwo dąży konsekwentnie do wychowywania i towarzyszenie młodym w stawianiu czoła konkretnej rzeczywistości środowisk i działań, w których muszą uczestniczyć”

[OBECNOŚĆ KOŚCIOŁA NA UNIwersYTECIE I W KULTURZE UNIwersYTECKIEJ II.3]

bisty, społeczny i kulturowy, obejmujący doświadczenia kulturowe i kontakt z rzeczywistością społeczną, by kształtować sumienia, wpajając zasady odpowiedzialności i solidarności, zwłaszcza wobec najbardziej potrzebujących w społeczeństwie. Proponowane doświadczenia powinny zachęcać do podejmowania zaangażowania w ramach wolontariatu, wyboru życia oraz rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego.

- 5 droga wychowania w wierze w oparciu o wartości salezjańskiej duchowości młodzieżowej, realizowana w formie **kierownictwa duchowego i chwil modlitwy**, rozważania Słowa Bożego i sakramentów.

Tam, gdzie to możliwe, w propozycji animacji wychowawczej i duszpasterskiej domu studenckiego powinno się mieć na uwadze inicjatywy innych podmiotów duszpasterstwa akademickiego Kościoła lokalnego.

2 4

PARAFIA I SANKTUARIUM POWIERZONE SALEZJANOM

2 4 1

Oryginalny charakter parafii i sanktuariów salezjańskich

Ks. Bosko był gorliwym apostołem ubogiej młodzieży z Turynu. Z tej gorliwości narodziły się **parafie dla młodzieży bez parafii**. On sam, w pewnym czasie, przyjął prowadzenie siedmiu parafii, natomiast w 1887 roku napisał regulamin określający właściwie funkcjonowanie parafii salezjańskiej, poruszając w nim tematy, które najbardziej leżały mu na sercu: pierwszym zadaniem parafii miała być troska o młodzież, zwłaszcza najuboższą i tożsamość Salezjanina pełniącego posługę proboszcza w łączności z Biskupem i duchowieństwem diecezjalnym.

„[Proboszczowie] powinni troszczyć się przede wszystkim o chorych, ubogich i młodzież”

(UCHWAŁA KAPITUŁY GENERALNEJ IV Z 1886)

Wiele lat później KG 19 stwierdziła, że parafia jest miejscem „wzorcowego troszczenia się o wspólnotę młodych” (KG19 IX poz. 3),

a KG 20 potwierdziła, że posługa w parafiach „daje Salezjanom szerokie możliwości realizowania celów postannictwa, zwłaszcza wychowania młodzieży pochodzącej z warstw ludowych lub ubogiej” (KG20 poz. 401). Z kolei KG 21 uznała parafię za dzieło umożliwiający Salezjanom przebywanie wśród młodzieży i ewangelizację w stylu SPWD (por. KG21 poz. 135). KG 21 potwierdziła też prymat duszpasterstwa młodzieżowego (por. KG21 poz. 136, 141) i zdefiniowała charakter parafii salezjańskiej (por. KG21 poz. 137-141).

W 1984 zatwierdzono ostatecznie odnowione *Konstytucje i Regulaminy Towarzystwa Świętego Franciszka Salezego*. Parafia występuje w nich jako jedno ze środowisk realizowania naszego postannictwa: „Nasze postannictwo realizujemy także w parafiach, wychodząc naprzeciw potrzebom duszpasterskim Kościołów partykularnych w tych miejscach, które zapewniają odpowiednie możliwości służenia młodzieży i warstwom ludowym” (RO 25, por. Konst 42).

Preferencyjny wybór młodzieży nie jest ograniczeniem; nie dyskryminuje też innych członków parafii. Stanowi *cenny dar i wkład w misję całej wspólnoty Kościoła*.

WWD parafii i sanktuariów salezjańskich

A Znaczenie WWD parafii i sanktuariów powierzonych salezjanom

Parafia jest podstawową wspólnotą w posłudze Kościoła w określonym kontekście społeczno-kulturowym. Stanowi *dużą wspólnotę ochrzczonych wiernych*, „komórkę” Kościoła powszechnego i część diecezji. Wspólnota chrześcijańska jest, zakorzenionym w dziejach, miejscem przeżywania komunii i domem wierzących.

Ponieważ **stanowi wspólnotę**, buduje szeroką sieć relacji ludzkich, sprzyja komunii i braterstwu, tworząc „duchowości komunii” (Novo Millennio Ineunte poz. 43-45).

B Podmioty WWD parafii i sanktuariów powierzonych salezjanom

WWD parafii powierzonej salezjanom pełni wspólną posługę w oparciu o projekt duszpasterski, angażując możliwie wiele osób (por. KG24 poz. 18). To **wspólnota wiernych**, budująca poczucie przynależności w rodzinnym środowisku, otwarta na świadome, bezpośrednie i współodpowiedzialne zaangażowanie różnych podmiotów, łącząc powołania, charyzmaty i posługi, które uzupełniają się nawzajem.

Parafia powierzana jest całej **salezjańskiej wspólnotcie zakonnej**. Salezjanie przyjmują duszpasterskie wytyczne diecezji i ubogacają je własnym charyzmatem. Razem z proboszczem tworzą zespół animacji duszpasterskiej parafii, troszcząc się o rozwój i realizowanie jej SWPD; odpowiadają też za formację i animację duchową wiernych oraz zachęcają innych członków Rodziny Salezjańskiej do zaangażowania w realizację projektu.

Wspólnota zakonna (por. KG21 poz. 138; RO 26) *wchodzi w skład centrum animacji parafii salezjańskiej*, gdzie pełni określone role (por. KG24 poz. 159): daje świadectwo prymatu Boga; jest widzialnym znakiem braterskiego życia i praktykowania rad ewangelicznych na modlitwie, w spotkaniu i czasie wolnym; dzieli się swoim świadectwem ze świeckimi członkami wspólnoty parafialnej. Uczestniczy w życiu parafii żywo interesując się życiem jej członków, zwłaszcza młodzieży.

W projekcie parafialnym wspólnota zakonna występuje jako jeden podmiot, ale poszczególni współbracia także mają swoje funkcje i zadania:

„Parafia jest niewątpliwie najbardziej znaczącym miejscem, w którym formuje się i żyje wspólnota chrześcijańska. Jest ona powołana, by być domem rodzinnym, braterskim i przyjmującym, w którym chrześcijanie stają się świadomi tego, że są Ludem Bożym. W parafii ujawniają się wszystkie różnice ludzkie, jakie potem znajdują się i przejawiają w powszechności Kościoła. Jest ona dlatego środowiskiem, w którym rodzi się i wzrasta wiara. Stanowi więc bardzo odpowiednią przestrzeń wspólnotową do tego, by realizowana w niej postęga słowa była równocześnie nauczaniem, wychowaniem i żywym doświadczeniem”

[DYREKTORIUM OGÓLNE O KATECHIZACJI, PALLOTINUM, POZNAŃ 1998]

- ▶ **dyrektor wspólnoty salezjańskiej** ponosi szczególną odpowiedzialność za wspólnotę parafialną. Jest kierownikiem duchowym wspólnoty zakonnej i głównym odpowiedzialnym za jej apostolat. Dbą o jedność i tożsamość salezjańską całego dzieła i wspiera współbraci w realizacji planu duszpasterskiego parafii (zob. RO 29). Jest członkiem duszpasterskiej rady parafialnej.
- ▶ **proboszcz**, pasterz wspólnoty, bezpośrednio odpowiedzialny za posługę parafii powierzonej Zgromadzeniu Salezjańskiemu przez biskupa. Jest dla wspólnoty chrześcijan przedstawicielem jednocześnie biskupa i Zgromadzenia Salezjańskiego. Wierny postannictwu wychowawczo-duszpasterskiemu, w ewangelizacji młodzieży i ludu Bożego wzoruje się na ks. Bosko. Powinien być otwarty, życzliwie słuchać, wspierać i formować wspólnotę parafialną. Przewodzi wspólnocie w realizacji programu duszpasterskiego w porozumieniu z dyrektorem wspólnoty zakonnej, samą wspólnotą i radą parafialną.

„Wezwani przez Biskupa do posługi duszpasterskiej na danym terenie lub w określonym środowisku, Salezjanie wraz ze świeckimi podejmują się budowania w Kościele wspólnoty braci i siostr zjednoczonych w miłosiernej miłości, słuchającej Słowa Bożego, sprawującej eucharystię i głoszącej orędzie zbawienia”

[KG20 POZ. 416]

„Wspólnota salezjańska jest odpowiedzialna za parafię i jej animację”

[KG21 POZ. 138]

▶ **świeccy zaangażowani w ewangelizację.** Wspólnota budzi i wspiera powołania, zachęcając świeckich do włączania się w ewangelizację. Siłą wspólnoty parafialnej są grupy, małe wspólnoty i ruchy, silnie zaangażowane w życie całej wspólnoty. Parafia animuje grupy kościelne, zwłaszcza Rodziny Salezjańskiej i MGS.

▶ **młodzież stanowi pełnoprawną część WWD parafii.** Jej obecność sprzyja trosce o środowiska młodzieżowe z uwzględnieniem ich specyfiki, problemów, doświadczeń i oczekiwań. W duszpasterstwie parafialnym koncentrujemy się przede wszystkim na młodzieży. Duszpasterstwo jest

dynamiczne, pełne entuzjazmu i proponuje wartości ewangeliczne.

2 4 3

Propozycja wychowawczo-duszpasterska parafii powierzonej Salezjanom

Parafia jest częścią szybko zmieniającej się rzeczywistości. Posługa duszpasterska obejmuje wiele elementów, połączonych spójnie w jednym SPWD (KG21 poz. 140).

„Projekt wychowawczo-duszpasterski stanowi szeroką syntezę treści, metod, procesów rozwoju ludzkiego, ewangelizacji i pogłębiania życia chrześcijańskiego”

(KG21 POZ. 80)

A Centrum ewangelizacji i wychowania w wierze

Najbardziej pomocne w zrozumieniu trudnego zadania pierwszych wspólnot chrześcijańskich są *Dzieje apostołskie*, gdzie ukazano proces powstawania i rozwoju głoszenia prawdy o Jezusie Chrystusie. Zwłaszcza rozdział 2, wersety 42-46, stanowi cenne wsparcie dla każdej wspólnoty parafialnej:

„Trwali oni w nauce Apostołów”	Ewangelizacja i katecheza
„i we wspólnocie”	Testimonianza della carità
„w modlitwach”	Modlitwa
„w łamaniu chleba”	Liturgia

Parafia powierzona wspólnocie salezjańskiej oferuje każdemu *propozycję systematycznej ewangelizacji i wychowania w wierze* (por. KG23 poz. 116-157). Prowadzi pierwszą ewangelizację, zapewnia (zwłaszcza rodzinom) stałe i stopniowe wychowanie w wierze. Jest *wspólnotą, w której można doświadczyć najbardziej charakterystycznych*

wartości duchowości salezjańskiej: radości codziennego życia, nadziei pozwalającej dostrzegać dobre strony ludzi i sytuacji, wychowuje do komunii.

Wspólnota parafialna dba o relacje międzyludzkie, by grupy czuły się *szanowane, akceptowane i zrozumiane*. Salezjańskie wspólnoty kościelne tworzą dobre warunki do przeżywania codziennego doświadczenia wiary.

Wszyscy członkowie wspólnoty troszczą się przede wszystkim o rozwój ludzki i religijny słabych i potrzebujących. Wspólnota jest otwarta na wszystkich, którzy pragną nadać religijny sens swojemu życiu a także współczuje osobom, które czują pokusę odejścia od Kościoła i okazuje im wsparcie. Osoby zobojętniałe na wiarę lub niewierzące stanowią nieustanne wyzwanie dla parafii.

Parafia jest wspólnotą misyjną i ewangelizacyjną. Wiarę jej członków podtrzymuje *Słowo Boże i liturgia*. One także sprzyjają dzieleniu się doświadczeniem chrześcijańskim. Wspólnota parafialna stawia w centrum swojego życia Eucharystię. Przykłada dużą wagę do sakramentów, zwłaszcza sakramentu pojednania.

W parafiach powierzonych salezjanom rozwija się pobożność do Maryi Wspomożycielki. Maryja ks. Bosko jest naprawdę obecna pośród nas, pomagając lepiej naśladować Jezusa. *Wzywa, byśmy uczynili to, co powie nam Syn.* Cześć oddawana Maryi Wspomożycielce łączy nas z Kościołem powszechnym.

B *Parafia otwarta na Kościół i zakorzeniona w rzeczywistości lokalnej*

Parafia jest **widzialnym obliczem Boga na danym terenie, zakorzenionym w rzeczywistości eklezjalnej i społecznej codziennego życia**. Chryścijanie przeżywają w niej wiarę, nadzieję i miłość, podtrzymywani Słowem Bożym i sakramentami. Parafia jest „Kościółem zamieszkującym pośród swych synów i córek” (*Christifideles Laici* poz. 26); stanowi ważny punkt spotkań różnych wspólnot kościoła i grup. To otwarta wspólnota, *współpracująca z innymi parafiami i wspólnotami* oraz instytucjami społecznymi,

wychowawczymi i edukacyjnymi na danym terenie, dla rozwoju ludzkiego i religijnego obywateli. Prowadzi oparty na zaufaniu dialog z różnymi środowiskami kulturowymi, pomagając rozwijać wartości, kryteria oceny i wzorce życia wyrastające z Ewangelii. Pełni swoją posługę w komunii z Kościołem lokalnym i biskupem, innymi parafiami i diecezjalnymi organizacjami duszpasterskimi.

„W parafiach i placówkach misyjnych głosimy Ewangelię i przyczyniamy się do poprawy warunków życia ludu, współpracując w duszpasterstwie Kościoła partykularnego poprzez bogactwo specyficznego powołania”

[KONST. 42]

C Wspólnota misyjna

Wierna Chrystusowi, wspólnota parafialna wierzy, że Królestwo Boże należy przede wszystkim do ubogich. Duszpasterstwo parafialne musi pełnić posługę **zwłaszcza wśród ubogich**, podkreślając wartość ich wiary i mądrości oraz wspierając ich.

Podstawowym kryterium duszpasterskim w parafii powierzonej salezjanom **jest egzystencjalna jedność ewangelizacji, rozwoju człowieka i kultury chrześcijańskiej**. Głosimy Ewangelię i Jezusa w głębokim związku z życiem ludzkim, jego problemami i możliwościami. W sytuacjach wymagających uzdrowienia, kierujemy się wartością pełni człowieczeństwa w Bogu. Prowadzenie ewangelizacji w parafii oznacza głoszenie Ewangelii i rozwój człowieka (por. Konst. 42). Ponieważ całe duszpasterstwo jest na wskroś misyjne, ewangelizacji w środowisku parafii nie można sprowadzać do udzielania sakramentów. Parafia powinna dawać nadzieję każdemu człowiekowi, zwłaszcza zmęczonym, osamotnionym, marginalizowanym, chorym i cierpiącym, uczestnicząc w ich troskach i aspiracjach. Współpracując z innymi instytucjami w okolicy powinna też zdecydowanie walczyć o ochronę i promocję praw człowieka.

D Zdecydowanie wybiera młodzież i warstwy ludowe

Duszpasterstwo młodzieżowe powinno być traktowane jak charakterystyczny wymiar życia parafii. Salezianie ubogacają nim postąnnictwo

„Parafia powierzona Salezjanom musi realizować we współczesnym świecie charyzmatyczne doświadczenie Valdocco i wzbogacać nim postugę Kościoła lokalnego. Swoją postugę i życie opiera na określonych wyborach charyzmatycznych”

[KS. ANTONIO DOMENECH, ACG396 TOŻSAMOŚĆ PARAFII POWIERZONYCH SALEZJANOM: WYTYCZNE]

Kościół lokalny (por. Konst. 48; RO 26). **Wybór młodzieży decyduje o młodzieżowym charakterze ewangelizacji.**

Wybór młodzieży, zwłaszcza najuboższej, oznacza też *szczególną formę działania i postawę wychowawczą*. Proponujemy doświadczenia umożliwiające młodzieży ewangelizację rówieśników. *Uwrażliwiamy też wspólnotę diecezjalną na problemy i potrzeby duszpasterstwa młodzieży*. Parafia powierzona salezjanom

może proponować modele duszpastersko-wychowawcze dla duszpasterstwa młodzieży w innych parafiach.

Wspólnota parafialna towarzyszy swoim członkom (zwłaszcza młodzieży) w drodze rozeznawania powołania. To trudna praca, wymagająca dużego zaangażowania, pomocna w budowaniu osobistego doświadczenia wiary w słuchaniu Boga i wzmacnianiu powołania do życia chrześcijańskiego. Parafia *otwiera na różne powołania w Kościele i wspiera je*. Ukazuje młodzieży propozycje powołaniowe do życia zakonnego, kapłańskiego i świeckiego. Zachęca wspólnotę parafialną, grupy i ruchy do stałej modlitwy o powołania.

Parafia salezjańska ma *charakter ludowy*. Ewangelizacja kultury popularnej wymaga nieustannego uwzględniania jej różnych form i zintegrowania z życiem ludzi, do których jest skierowana. Uwzględnia historię, tradycję i kulturę, zwycajaje i korzenie kulturowe.

Organiczna animacja duszpasterska parafii

A Podstawowe wybory

Parafia jest wspólnotą ewangelizacyjną, która głosi Dobrą Nowinę tym, którzy jeszcze nie słyszeli o Chrystusie i prowadzi katechezę w ich środowiskach. Warto **przypomnieć wybrane**

zasady chrześcijańskiego katechumenatu, stanowiące elementy pedagogiczne i fundament wychowania w wierze. Katechumenat ewangelizuje w czterech głównych obszarach dojrzewania w wierze, we wspólnocie Kościoła (por. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* poz. 147): osobistym, wspólnotowym, liturgicznym, zaangażowania w ewangelizację. Wszystkie razem mogą być pomocne w prawidłowym planowaniu inicjatyw dla młodzieży, zapewniając kompletne i integralne doświadczenie chrześcijańskie.

- 1 Parafia **tworzy i oferuje zróżnicowane programy stopniowego wychowania w wierze**, zwłaszcza młodzieży i rodzin. Nie ogranicza katechezy do przygotowania do sakramentów (por. KG23 poz. 116-157). Uczy rodziny wychowywać dzieci w wierze, prowadzi katechezy chrzcielne, proponuje drogi wychowania w wierze dla narzeczonych. Owocem inicjatyw skierowanych do poszczególnych rodzin mogą być w przyszłości grupy rodzin. Niezależnie od formy, katecheza musi przekazywać *aktualną i właściwą syntezę* chrześcijaństwa, obejmującą zwłaszcza doświadczenie osobiste w procesie rozwoju i dojrzewania chrześcijańskiego.

W inicjacji do życia chrześcijańskiego ważne są doświadczenia, relacje ze wspólnotą i świadectwo życia, dlatego parafia powierzona salezjanom oferuje wiele ciekawych inicjatyw duszpasterskich, które pozwalają na osobiste spotkanie z Jezusem Chrystusem. Wspólnoty chrześcijańskie powinny niezwłocznie towarzyszyć osobom poszukującym wiary, proponując słuchanie i rozumienie Słowa Bożego (kursy biblijne, kazania, lectio divina), modlitwę osobistą i we wspólnocie (szkoły modlitwy), udział w liturgii eucharystycznej i przystępowanie do sakramentów, pogłębienia wiary, pobożność ludową, młodzieżowe duszpasterstwo misyjne w obszarach wiejskich i miejskich. We wszystkich inicjatywach należy uwzględnić chwile refleksji, głębokiej komunikacji, ciszy i kontemplacji.

- 2 Kolejnym działaniem parafii jest zachęcanie do włączania się we wspólnotę Kościoła w formie grup. Parafia wspiera **grupy, wspólnoty młodzieżowe, grupy Rodziny Salezjańskiej** itp. Działalność grup powinna być spójna z MGS i Salezjańską Duchowością Młodzieżową. Grupy powinny być otwarte i zintegrowane.

- 3 Parafia jest wspólnotą, która żyje liturgią i sakramentami.** Dbą o ich odpowiednie przygotowanie i celebrowanie. Sięga po język zrozumiały i dostępny dla każdego (pieśni, gesty, opowieści, świadectwa i symbole), by przybliżyć liturgię do życia. Żywe uczestnictwo w liturgii i sakramentach wymaga zaangażowania całej wspólnoty w ich przygotowanie i odprawianie.
- 4** Wspierając rozwój zaangażowanej wiary, Parafia pokazuje **społeczny wymiar miłosierdzia**, by członkowie wspólnoty parafialnej przyczyniali się do budowania kultury solidarności. Dostrzega i wspiera ich zaangażowanie społeczne, obywatelskie i polityczne. Wspiera promocję, zakładanie oraz działanie misyjnego i solidarnego wolontariatu.

Wspólnota Kościoła, która współpracuje z innymi siłami lokalnymi na rzecz ubogich, musi dawać świadectwo życia *rozwąznego i znającego umiar, hojnego i solidarnego*. To świadectwo powinno wyrażać się w czynach ukazujących wartości Królestwa Bożego, zwłaszcza w długoterminowych inicjatywach solidarności.

- 5** Wspólnota parafialna powinna stawać się ośrodkiem formacji zaangażowanych świeckich, przede wszystkim dla duszpasterskich animatorów młodzieży. Dla wspólnoty Kościoła priorytetem na przyszłość jest **opracowanie odpowiednich programów formacji wszystkich podmiotów duszpasterstwa**, zwłaszcza odpowiedzialnych za wychowanie (katechetów, dorosłych i dojrzałej młodzieży, animatorów grup). Do prowadzenia dynamicznego i kreatywnego duszpasterstwa potrzeba wykwalifikowanych katechetów. W przeciwnym razie trudno o efekty.

Proces animacji wymaga od wspólnoty parafialnej *przeanalizowania i przemyślenia* posługi duszpasterskiej wśród młodzieży.

B Formy uczestnictwa i odpowiedzialności

» Animacja lokalnej wspólnoty parafialnej

Zgromadzenia i grupy pozwalają świeckim włączyć się w odpowiedzialność za życie wspólnoty. Wzmacniają swoją tożsamość przygotowując i realizując SPWD parafii.

Duszpasterstwo parafii opisane jest w *spójnym, wieloaspektowym* SPWD. SPWD przewiduje faktyczną wspólną odpowiedzialność za postępowanie duszpasterskie, wyrażające się w nauczaniu, uświęcaniu i przewodzeniu. Struktury parafii wzmacniają komunie, spójność i komplementarność podmiotów, działań i struktur w realizacji SPWD.

Rada duszpasterska pełni funkcje doradcze i wykonawcze (por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* kan. 536). W jej skład wchodzi różne grupy i środowiska parafialne. Pełni funkcję właściwą radzie WWD, opisaną przez KG24 (por. KG24 poz. 160, 171), i zadania przewidziane w Kodeksie Prawa Kanonicznego i wytycznych Kościoła lokalnego. Jest niezbędna do animacji duszpasterskiej parafii. Przewodniczącym rady jest proboszcz. Razem z całą wspólnotą zakonną wspiera i animuje radę. W jej skład wchodzi kapłani przydzieleni do parafii, przedstawiciele różnych środowisk parafialnych i inni członkowie, powołani dowolnie przez proboszcza.

Jej funkcje określa statut. Do głównych zadań rady należy: analiza rzeczywistości parafii i jej członków, by w duchu Ewangelii odpowiadać na pojawiające się wyzwania; przedstawianie wspólnotie parafialnej SPWD, jego realizacja i okresowa ewaluacja; przygotowywanie i zatwierdzanie budżetu parafii; troska o formację duszpasterzy parafii.

Komisje i grupy robocze animują różne inicjatywy i środowiska parafii w oparciu o SPWD. Bardzo ważna jest *komisja/grupa animacji duszpasterstwa młodzieżowego*, koordynowana przez wikarego lub salezjanina/świeckiego odpowiedzialnego za oratorium-centrum młodzieżowe (zob. KG20 poz. 432).

Obowiązkowo należy powołać parafialną komisję ekonomiczną. Powoływane do niej osoby muszą posiadać kompetencje umożliwiające skuteczne zarządzanie, być nieposzlakowanej opinii ekspertami w dziedzinie finansów. Komisja pełni wyłącznie funkcję doradczą, wspierając proboszcza

w zarządzaniu majątkiem parafii. Przewodniczącym komisji może być wyłącznie proboszcz, jako pasterz (por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* kan. 515, 519) danej wspólnoty wiernych. Proboszcz jest odpowiedzialny w parafii nie tylko za sakramenty, liturgię, katechezę i posługi miłosierdzia. Jako przedstawiciel prawny parafii, na mocy Prawa Kanonicznego, pełni także obowiązki administracyjne (por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* kan. 532.) i kierownicze (por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* kan. 1279.). Komisja posiada własne statuty, które określają jej profil, cechy, cele, skład, zadania, funkcje członków, model pracy, związek z radą parafialną i czas trwania kadencji.

Gdy na terenie parafii działają inne podmioty salezjańskie (oratorium-centrum młodzieżowe, szkoła, dzieła pomocy społecznej, internat, dom studencki), parafia **nawiązuje z nimi współpracę duszpasterską w ramach wspólnego posłannictwa**. Proponuje oratorium-centrum młodzieżowemu wspólną pracę w lokalnym środowisku i Kościele, uwzględniając specyficzny zakres odpowiedzialności każdego z nich. Wzajemne relacje świadczą o jedności działania duszpasterskiego, a zróżnicowanie programów pozwala lepiej odpowiadać na nierzadko wyjątkowe sytuacje w Zgromadzeniu (oratorium-centrum młodzieżowe w parafii salezjańskiej, oratorium-centrum młodzieżowe w parafiach diecezjalnych; oratorium-centrum młodzieżowe w dużych dziełach).

Rada oratorium-centrum młodzieżowego, w całości lub w osobie reprezentanta, wchodzi w skład rady parafialnej, by zagwarantować spójność ewangelizacji. W wielu inspektoriatach ustalono, że odpowiedzialny za oratorium-centrum młodzieżowe jest wikarym ds. duszpasterstwa młodzieży.

» **Animacja inspektorialna / krajowa**

Proboszcz powoływany jest przez inspektora i przedstawiany w Kurii właściwej dla miejsca pełnienia posługi w Kościele lokalnym, w łączności z Biskupem, prezbiterium i innymi parafiami. Nawiązuje współpracę z innymi parafiami inspektorii i zespołem delegata ds. duszpasterstwa młodzieżowego. Wytyczne KG 19 i Kapituły Generalnej Specjalnej (KG20 poz. 441) zobowiązują każdą inspektorię do **koordynowania parafii**.

Parafie podlegają właściwej diecezji, ale zostały powierzone salezjanom w odpowiedzi na potrzeby duszpasterskie kościołów

lokalnych (RO 25), dlatego SWPD parafii uwzględnia wytyczne duszpasterskie diecezji i ISPWD.

Inspektorium udziela wsparcia wspólnotom parafialnym w realizacji SPWD za pośrednictwem **komisji inspektorialnej**. Komisja i jej koordynator wchodzi w skład organów zarządzania duszpasterstwem młodzieżowym w inspektorii.

Do zadań koordynatora i członków komisji należy:

- ▮ uwrażliwianie wspólnot salezjańskich na rzeczywistość parafii, do których przynależą;
- ▮ zachęcanie do refleksji na temat tożsamości salezjańskiej parafii w kontekście sytuacji lokalnej społecznej i Kościoła oraz pogłębiania tożsamości;
- ▮ odpowiadanie na duszpasterskie wyzwania Kościoła w kościołach i sanktuariach inspektorii;
- ▮ dbanie o przygotowanie, realizację i ewaluację SPWD parafii i sanktuariów, dostarczając wspólnotom parafialnym wskazania i wytycznych życia zgodnie z tożsamością salezjańską;
- ▮ ułatwianie komunikacji i współpracy pomiędzy różnymi parafiami inspektorii;
- ▮ wspieranie stałej formacji salezjanów i świeckich odpowiedzialnych za duszpasterstwo parafialne, proponując spotkania i kursy;
- ▮ organizowanie okresowo spotkań proboszczów, rad duszpasterskich, katechetów, diakonii, zespołów i grup posługi chorem, duszpasterstwa młodzieży.

Należy zadbać o **synergę z innymi komisjami inspektorialnymi**: ds. oratoriów-centrów młodzieżowych, MGS, powołań, animacji misyjnej, komunikacji społecznej. Inspektorialna komisja ds. formacji powinna wspierać studentów teologii, zwłaszcza diakonów, w pełnieniu posługi i zadbać o ich faktyczne włączanie w zarządzanie posługą parafii.

W zależności od okoliczności i kontekstu, inspektorzy otrzymują wsparcie od **animatorów i koordynatorów krajowych**. Zadaniem odpowiedzialnych na szczeblu krajowym jest przede wszystkim zachęcanie do refleksji na temat tożsamości salezjańskiej parafii i pogłębiania tej tożsamości poprzez przygotowanie i aktualizowanie propozycji wychowawczo-duszpasterskiej. Starają się ułatwić komunikację pomiędzy inspektoriami, niezbędną do wymiany doświadczeń i wyzwań. Powszechną praktyką w różnych realiach Zgromadzenia jest proponowanie formacji proboszczów na szczeblu krajowym (szkolenia, rekolekcje, kursy). Można też zwoływać zebrania służące wspólnej refleksji, uwzględniając specyfikę poszczególnych podmiotów parafii (katechetów, rad duszpasterskich, liderów młodzieżowych, komitetów, grup).

2 5

DZIEŁA POMOCY SPOŁECZNEJ DLA MŁODZIEŻY

2 5 1

Oryginalny charakter dzieł pomocy społecznej dla młodzieży zagrożonej

Ks. Bosko dostrzegł na ulicach Turynu potrzeby młodych ludzi w sytuacjach zagrożenia i odpowiedział na ich ubóstwo nową postugą duszpasterską. Po powrocie do konwiktów, otrzymał od ks. Cafasso polecenie odwiedzenia więzień, gdzie po raz pierwszy uświadomił sobie alarmujący i opłakany stan wielu młodych skazanych. To spotkanie głęboko go poruszyło i nieustannie powracało we wspomnieniach, a w końcu stało się bodźcem do działania.

Ks. Bosko uznał, że Bóg posłał go do ubogiej młodzieży w odpowiedzi na jej wołania i intuicyjnie zrozumiał, że poza zaspokajaniem najpilniejszych potrzeb, trzeba też **zapobiegać przyczynom patologii dzięki integralnej propozycji wychowawczej**, dlatego zebrał wokół siebie młodzież osieroconą i porzuconą, która przybywała do Turynu w poszukiwaniu pracy, ponieważ jej rodzice nie chcieli lub nie mogli się nią zaopiekować.

Z zapałem ks. Bosko wychodził na spotkanie *dzieciom, młodzieży i młodym dorosłym żyjącym w sytuacjach wykluczenia społecznego*. „Wykluczenie społeczne” nie dotyczy wyłącznie sytuacji ekonomicznej, czyli tradycyjnie

rozumianego ubóstwa. Obejmuje także ograniczenie w dostępie do edukacji, kultury, schronienia (domu), pracy, odebranie lub odmowę uznania godności ludzkiej, łamanie praw obywatelskich. Wierzymy, że najbardziej efektywnym rozwiązaniem tych problemów są różne formy prewencji.

Od czasów ks. Bosko po dzień dzisiejszy, Rodzina Salezjańska zawsze pracowała na rzecz ubogich, porzuconych i narażonych na niebezpieczeństwa. W ten sposób powstało wielkie wychowawcze i prewencyjne dzieło salezjańskie, na które składają się **liczne projekty, usługi i struktury dla najuboższej młodzieży**.

Dostrzegamy obecnie coraz więcej form wykluczenia społecznego. Właściwą reakcją jest realizowanie *systemu wychowawczego ks. Bosko*, by pomóc młodzieży wychodzić z sytuacji wykluczenia, przyjąć wychowanie oparte na wartościach i rozwoju człowieka, aby podejmując zaangażowanie społeczno-polityczne i przyjmując aktywne postawy obywatelskiej, sama dbała o wychowanie i obronę praw dziecka, walcząc z niesprawiedliwością i przyczyniając się do budowania pokoju.

Ubóstwo i wykluczenie nasilają się każdego dnia, prowadząc do tragedii: ubóstwo upośledza jednostki i wspólnoty, zwłaszcza młodych, stając się ponurą rzeczywistością życia. W postudze apostoelskiej naśladujemy dobrego Samarytanina – „serce, które widzi”, by ocalić bliźniego.

Sytuacje ubóstwa i wykluczenia silnie oddziałują na społeczeństwo i, niestety, mają tendencję do utrwalania się. Nie możemy pozostać obojętni na rzeczywistość, która domaga się *natychmiastowych, krótko i średniookresowych odpowiedzi* (zob. KG21 poz. 158; KG22 poz. 6, 72; KG23 poz. 203-214), które walcząc z niesprawiedliwościami i nierównościami społecznymi, dadzą młodzieży nowe możliwości pozytywnego budowania życia i odpowiedzialnej integracji społecznej.

Nasze odpowiedzi to dzieła i usługi prowadzone w oparciu o **nowy salezjański model pedagogiczny**. Proponując nowy model działania, musimy zadbać o adekwatne kompetencje zawodowe, profesjonalne programy i współpracę z instytucjami cywilnymi i religijnymi. Poniżej przedstawiono panoramę salezjańskich dzieł pomocy społecznej:

„Za przykładem Księdza Bosko potwierdzamy konieczność zajęcia się przede wszystkim «młodzieżą biedną, opuszczoną i zagrożoną», która odczuwa szczególną potrzebę miłości i ewangelizacji i dlatego pracujemy zwłaszcza w środowiskach najuboższych”

[KONST. 26]

- ▶ dzieła dla dzieci ulicy: szkoły-domy; ośrodki opieki dziennej lub domy-rodziny; schroniska dla bezdomnej młodzieży, uchodźców, przesiedleńców, dzieci ulicy, dzieci i młodzieży żyjących na marginesach społecznych wielkich miast – dzieci „niczych”, sierot i porzuconych;
- ▶ dzieła dla młodzieży wymagającej szczególnej opieki wychowawczej – wychowanków zakładów poprawczych i więzień dla małoletnich; dzieci-żołnierzy; ofiar turystyki seksualnej i przemocy; młodzieży niepełnosprawnej fizycznie i umysłowo;
- ▶ dzieła dla imigrantów, zapewniające naukę języka, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne i edukacyjne, poradnictwo prawne w celu uregulowania ich sytuacji prawnej, przysposobienie zawodowe i budowanie kompetencji społecznych, pomoc w integracji społecznej;
- ▶ ośrodki wsparcia i terapii dla narkomanów, małoletnich z zaburzeniami zachowania, chorych na HIV-AIDS;
- ▶ ośrodki edukacji nieformalnej pomagające w rozwiązywaniu problemów szkolnych, proponujące projekty społeczno-edukacyjne, warsztaty zawodowe i przysposobienia zawodowego, zajęcia wyrównawcze i rozwijające, programy wyrównywania braków edukacyjnych;
- ▶ obecność w środowiskach ludowych i inicjatywy kulturalne w ubogich dzielnicach; wspieranie ofiar przemocy, wojny i fanatyzmu religijnego;
- ▶ ośrodki wspierania rodzin w jej zadaniach wychowawczych; dzieła skierowane do młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych i patologicznych, bezdomnych lub nie posiadających godnych warunków mieszkaniowych;

- ▶ dzieła zapewniające awans społeczny kobiet oferując podstawowe wykształcenie (naukę czytania i pisania itp.), uczące odpowiedzialnego macierzyństwa, dbania o zdrowie i higienę.

Wynikający z charyzmatu wybór ubogich i najbardziej potrzebujących jest charakterystyczny dla całej Rodziny Salezjańskiej. ISPWD powinno zadbać, by był także wyborem każdej wspólnoty lokalnej. Niezależnie od środowiska, kontekstu, a zwłaszcza w dziełach pełniących szczególną posługę w sytuacjach ubóstwa i wykluczenia, prewencja i reagowanie na sytuację i potrzeby młodzieży stanowią typową cechę całego Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego.

2 5 2

WWD dzieła pomocy społecznej

A Znaczenie WWD dzieła pomocy społecznej

Zakładając oratorium, ks. Bosko dał opuszczonej młodzieży prawdziwą rodzinę, środowisko rozwoju i przygotowania do życia. WWD dzieła pomocy społecznej ma własny charakter i dynamikę rozwoju. Z doświadczenia ostatnich lat wyłania się cały szereg kryteriów pozwalających wzmocnić jej zaangażowanie. Dzieła pomocy socjalnej **realizują posłannictwo salezjańskie otwierając się na młodzież w sytuacjach zagrożenia i przebywając z nią w rodzinnej atmosferze;** troszczą się o młodego człowieka i jego integrację społeczną jako podmiotu prawa, zaangażowanego na rzecz sprawiedliwości i odnowy społeczeństwa w oparciu o wartości nauki społecznej Kościoła (por. Konst. 33).

B Podmioty WWD dzieła pomocy społecznej

Wychowawcy żyją wśród młodzieży w relacji pełnej bliskości i przyjaźni, w rodzinnej i życzliwej atmosferze. Praca na rzecz ubogiej młodzieży wymaga solidarności i wspólnoty w bliskich, ale elastycznych relacjach, opartych na obopólnym „przymierzu” wychowawczym.

Zespół wychowawców jest głównym odpowiedzialnym za przygotowanie, realizację i ewaluację lokalnego SPWD. Wspólna odpowiedzialność wychowawców i młodzieży za projekt jest elementem charakterystycznym pedagogii salezjańskiej i stanowi **praktyczną lekcję dla młodzieży**. Młodzi są wychowawcami dla kolegów, z którymi łączy ich wspólna droga integralnego rozwoju, stopniowo przygotowująca ich do przyszłych postug wychowawczych w dziele, rodzinie i społeczeństwie.

Struktury, doświadczenie osobiste i dobra wola nie wystarczą, by zapewnić jakość pracy wychowawczo-duszpasterskiej. Od wychowawców wymaga się:

- ▶ przewidzenia w SPWD strategii i działań stale pogłębiających *motywacje i wartości*, którymi kierują się instytucje i wychowawcy;
- ▶ *przygotowania niezbędnego* do profesjonalnej realizacji projektu w różnych, złożonych sytuacjach;
- ▶ *profesjonalizmu* wynikającego z powołania (dotyczy to przede wszystkim ekspertów w sprawach wychowania);
- ▶ *dogłębnej poznania rzeczywistości młodzieży* i procesów kulturowych w świecie wykluczenia i marginalizacji społecznej;
- ▶ *pogłębiania znajomości Systemu Prewencyjnego*, by aktualizować go w sytuacjach codziennego życia dzięki nieustannemu rozwijaniu społecznego wymiaru miłosierdzia;
- ▶ przyjmowania punktu widzenia nauki społecznej Kościoła i praw człowieka;
- ▶ skutecznego zarządzania *długimi procesami wychowawczymi i resocjalizacyjnymi*, dbając o odpowiednie zasoby, organizację i zarządzanie dziełem.

Codziennie interwencje wychowawców i młodzieży wymagają współpracy ze specjalistami: socjologami, psychologami, lekarzami, prawnikami, nauczycielami, pedagogami społecznymi. W dziełach pomocy społecznej

należy rozwijać najlepsze formy wolontariatu. Niezbędny jest także systematyczny kontakt z **rodzicami lub opiekunami prawnymi oraz okolicznymi instytucjami i organizacjami** o podobnym profilu działalności.

Kontakt z młodzieżą znajdującą się w niepewnej sytuacji życiowej wzywa **Salezjanów i świeckich** do *osobistego i wspólnotowego nawrócenia*. Problemy, potrzeby, różne oblicza cierpienia, defaworyzacji i wykorzystywania stawiają przed nami pytania o życie, codzienne zajęcia i głęboki sens gestów, które często uważamy za oczywiste. Wymagają konkretnej, natychmiastowej odpowiedzi, kompetencji, zaangażowania, planów, duchowości i nadziei.

Salezjanie dają wyraźne świadectwo solidarnej i wychowawczej obecności wśród młodzieży. Podtrzymywani głęboką wiarą w Boga Ojca, który chce, by każdy miał „życie w obfitości” (J 10,10), towarzyszą jej w coraz lepszym rozumieniu rzeczywistości społecznej i jej mechanizmów. Wychowawcy świeccy są dla młodzieży przykładem odpowiedzialnego życia budowanego wokół rodziny, profesjonalizmu w posłudze wychowawczej i świadectwem życia wyrastającego z Ewangelii Chrystusa.

Propozycja wychowawczo-duszpasterska dzieła pomocy społecznej

Projekt wychowawczo-duszpasterski dzieła pomocy społecznej **określa ich tożsamość**, wyznacza kierunki działania wychowawców, wskazuje niezbędne kompetencje zawodowe i świadomość powołaniową, wynikające z salezjańskiego modelu wychowania.

A **Zakorzenie w Ewangelii**

Źródłem naszego zaangażowania wychowawczego jest Ewangelia. Jego celem jest otwieranie młodych na Chrystusa, który „przeszedł dobrze czyniąc” (Dz 10,38). Dzieła pomocy społecznej często podejmują *natychmiastowe interwencje* ratujące życie (zapewniając pokarm, wodę, opiekę medyczną, schronienie w rodzinnym środowisku), by młodzież mogła samodzielnie się rozwijać i pokonywać ograniczające ją uwarunkowania lub uzależnienia. Dopiero w drugiej kolejności starają

się zadbać o inne potrzeby młodzieży, by mogła żyć godnie i bezpiecznie. Słowa „uczciwy obywatel i dobry chrześcijanin” oznaczają zaspokajanie wszystkich potrzeb „opuszczonej” młodzieży w perspektywie humanizacji.

Świadectwo wychowawców i WWD, przyjazne środowisko rodzinne, obrona oraz promocja godności osobistej i jej wartości stanowią pierwszą formę **głoszenia Ewangelii i zbawienia Chrystusa**, który jest wyzwoleniem i pełnią życia. Podejmowane działania powinny stanowić propozycję rozwoju wewnętrznego, ze szczególnym uwzględnieniem *wymiaru religijnego osoby, najważniejszego czynnika humanizacji i prewencji* oraz solidnego źródła nadziei dla młodych głęboko cierpiących konsekwencje ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Ewangelizacja oznacza dla nas bliskość, wspólnotę, humanizację i propozycję. Mimo że nie każdy tak samo intensywnie odbiera jej propozycję chrześcijańską, to bliskość jest pierwszą, autentyczną formą ewangelizacji, ponieważ na wzór Chrystusa przenika rzeczywistość, by wnosić do niej wartości humanizmu i wzywać każdego, by za nimi podążał.

Dlatego SPWD każdej wspólnoty wychowawczej powinien proponować młodzieży doświadczenia i drogi rozwoju życia duchowego oraz pomagać odkrywać Jezusa Chrystusa, który ich Zbawia (por. KG26 poz. 105-106). **Propozycja ewangelizacji musi być całkowicie zintegrowana z procesem wychowania**, przygotowana w formie zrozumiałych, etapowych programów pedagogicznych, dostosowanych do indywidualnych potrzeb i ściśle związanych z życiem codziennym.

Trzeba *cierpliwie i wytrwale* chronić wiarę budzącą się w człowieku, podkreślając jego wewnętrzne dobro i godność oraz podtrzymywać pragnienie rozpoczęcia od nowa. Nasze działanie obejmuje: zachęcanie do stawiania pytań o sens życia (jaki jest sens mojego życia? jakim człowiekiem chcę zostać?); obecność podczas ważnych uroczystości i wydarzeń rodzinnych, społecznych i religijnych; kierowanie w poszukiwaniu wiary i pomoc w otwieraniu się na nią; propagowanie chrześcijańskiego humanizmu Ewangelii Jezusa jako Dobrej Nowiny; rozbudzanie poczucia przynależności do wspólnoty chrześcijańskiej; proponowanie prostych ale znaczących doświadczeń religijnych i stopniowego zaangażowania.

B Kompletna i organiczna propozycja wychowawcza

Należy pomagać młodzieży w odbudowywaniu spójnego świata wewnętrznego. Służą temu procesy „identyfikacji”. W epoce fragmentaryzacji wewnętrzną spójność można osiągnąć tylko w **kontakcie z ludźmi i instytucjami o silnej osobowości**, szanującymi odmienność i dającymi poczucie wolności. Dlatego w wychowaniu odwołujemy się do przekonań i motywacji, życzliwych relacji, otwarcia na dialog, szacunku i bezwarunkowej akceptacji. Każdy wychowawca jest pozytywnym modelem, z którym można się identyfikować w procesie rozwoju osobistego. Obecność wychowawców skłania młodzież do refleksji i działania.

Animacja dzieł pomocy społecznej opiera się na wspólności i duchu rodzinnym. Bardzo ważną rolę odgrywają w niej salezianie i wychowawcy świeccy. Młodzież przebywająca w dziełach najczęściej nie ma poprawnego doświadczenia rodziny, dlatego należy jej stworzyć środowisko rodzinne, w którym znajdzie warunki sprzyjające zmianie własnego życia. **Środowisko rodzinne**, oparte na relacjach z pozytywnymi wzorcami dorosłości, pomaga też przełamywać nieufność i rozbudzać pragnienie rozwoju.

Ważnym elementem jest rozwijanie **krytycznego myślenia o sobie i środowisku** w oparciu o nowe kryteria, których powinni dostarczać wychowawcy. Nabywanie kompetencji zawodowych i kulturowych, *zwłaszcza nawyk pracy*, są bardzo ważnym elementem włączania młodych w życie rodzinne i społeczne oraz wchodzenia na rynek pracy.

W kompleksowej formacji, *uwzględniającej wszystkie doświadczenia życiowe młodzieży i wszystkie wymiary osoby ludzkiej*, należy nieustannie podkreślać wartość tkwiących w niej zasobów, by brała coraz większą odpowiedzialność za swoje życie. Podmiotem proponowanego przez nas wychowania jest osoba młodego człowieka, wezwana do rozwoju we wszystkich wymiarach życia: osobistym, rodzinnym, społeczno-

„Dzięki tajemniczemu działaniu Ducha Świętego w sercach wszystkich ludzi, zwłaszcza najuboższych i najbardziej potrzebujących, wierzymy, że osobista relacja z Bogiem jest źródłem nadzwyczajnych energii do budowania osobowości i integralnej formacji”

[KS. JUAN VECCHI, ACG359 NOWE FORMY UBÓSTW, POŚŁANNICTWO SALEZJAŃSKIE I JEGO ZNACZENIE]

kulturowym, środowiska naturalnego, społeczno-politycznym i etyczno-religijnym.

C Wybór kryterium prewencyjnego

Prewencja jest metodą uzdrawiania sytuacji dysfunkcyjnych, pozwalającą **zapobiegać ich negatywnym skutkom**. To także **systematyczne działanie społeczne**, zwalczające przyczyny wykluczenia. Jej celem jest wychowanie i kształtowanie nowej mentalności społecznej, kulturowej i politycznej dla dobra wspólnego i praw człowieka.

„Ubóstwo i wykluczenie społeczne nie są zjawiskami czysto ekonomicznymi. Poruszają sumienia ludzkie i są wyzwaniem dla mentalności społeczeństwa. Wychowanie jest fundamentalną metodą zapobiegania ubóstwu i jego przezwyciężania. To także najbardziej charakterystyczny dar, jaki mogą ofiarować Salezianie”

[KS. JUAN VECCHI, ACG359 NOWE FORMY UBÓSTW, POSŁANNICTWO SALEZJAŃSKIE I JEGO ZNACZENIE]

W wielu sytuacjach wykluczenia nasza propozycja wychowawcza obejmuje pomoc i ochronę młodzieży. Kryterium prewencyjne zapewnia podstawy pedagogiczne do odbudowy godnego życia i pomaga zapobiegać pogarszaniu sytuacji zastanych. Ważne jest także udzielenie młodzieży **wsparcia pedagogicznego** w procesie rozwoju prowadzącym do kształtowania osobowości autonomicznych, potrafiących żyć w sposób odpowiedzialny.

W niektórych przypadkach sytuacja osobista młodzieży wymaga interwencji *resocjalizacyjnych*. Ks. Bosko opracował jeden z najlepszych systemów resocjalizacji młodocianych przestępców lub młodzieży zepchniętej na najdalszy margines społeczeństwa.

Współczesne koncepcje pedagogiczne proponują termin *rezyliencja* na określenie zdolności jednostki albo grupy do odbudowywania życia po przeżytych traumach, wychodzenia z sytuacji trudnych lub uwalniania się z różnych negatywnych uwarunkowań i wpływów.

Salezjanie proponują pedagogię grupy jako metodę uczenia się życia w grupie i spontanicznego dialogu z poszanowaniem autonomii i niezależności osoby. To fundamentalne doświadczenie w procesie odbudowywania tożsamości jednostkowej młodzieży, która „podąża za stadem”, ulega wpływom grupy i chce się w niej ukryć.

D *Perspektywa społeczna i polityczna*

Salezjańska odpowiedź na marginalizację i wykluczenie młodzieży musi uwzględniać *perspektywę społeczną i polityczną*. Nasze dzieła propagują kulturę otwartości na drugiego człowieka, umiaru, pokoju i sprawiedliwości, składającą się na poszanowanie prawa każdego człowieka do godnego życia.

Posługa wychowawcza dzieł pomocy społecznej przygotowuje młodzież do zaangażowania w społeczeństwie i jednocześnie stara się **zmienić mentalność społeczeństwa**. Należy walczyć z ubóstwem i wykluczeniem społecznym o naturze strukturalnej. Analiza sytuacji ubóstwa i wykluczenia oraz ich wpływu na środowisko młodzieży, zwłaszcza na rodziny, wymaga współpracy z okolicznymi instytucjami społecznymi. Charyzmat zobowiązuje nas do uważnego poznawania środowiska młodzieży, ubogich i mniejszości, by budować nowe społeczeństwo także na marginesach historii.

Należy nieustannie analizować sytuację lokalnego środowiska społecznego, by uwzględniać jego potrzeby w SPWD i proponować adekwatne działania. Jesteśmy coraz bardziej świadomi konieczności

„Siłę wychowawczą Systemu Prewencyjnego widać także w umiejętności pomocy zagubionej młodzieży, która nadal jest otwarta na dobro”

[KG22 POZ. 72]

„Pomagać w budowaniu nowej mentalności i kultury, która doprowadzi do zmian kryteriów i perspektyw. Należy propagować kulturę otwartości na drugiego człowieka, umiaru... bezinteresownego daru z siebie, sprawiedliwości rozumianej jako prawo każdego człowieka do godnego życia, a dokładniej należy angażować osoby i instytucje w działania prewencyjne, zachęcać do otwartości na potrzebujących i udzielania im wsparcia”

[KS. JUAN VECCHI, ACG359 NOWE FORMY UBÓSTW, POSŁANNICTWO SALEZJAŃSKIE I JEGO ZNACZENIE]

współpracy w sieci z innymi instytucjami, by opracowywać polityki wychowawcze, rodzinne, młodzieżowe, miejskie itp., które będą skutecznie zapobiegały strukturalnym przyczynom defaworyzacji i rozwiązywały istniejące problemy. Inspektorie powinny być lepiej reprezentowane w podmiotach odpowiedzialnych za polityki społeczne i młodzieżowe, żeby brać udział w ich opracowywaniu i uchwalaniu.

Każda WWD jest częścią Kościoła i środowiska społecznego, i to w ich obrębie realizuje swój projekt. **Staramy się upowszechnić kulturę solidarności opartą na Ewangelii Jezusa.** *Program duszpasterski dla dzieci, młodzieży i młodych dorosłych w sytuacjach zagrożenia jest formą zaangażowania na rzecz sprawiedliwości i pokoju* (por. Kosnt. 33) oraz zwiastunem społeczeństwa bardziej godnego człowieka.

Organiczna animacja duszpasterstwa dzieła pomocy społecznej

A Podstawowe wybory

- 1 Wszystkie dzieła inspektorii muszą odpowiadać na nowe formy ubóstwa młodzieży. **Współpraca między dziełami na danym terenie, komplementarność propozycji** i wspólny projekt rozwoju i wychowania młodzieży wzmacniają skuteczność poszczególnych działań. W projektach inspektorialnych i lokalnych należy uwzględnić sytuacje kryzysowe, różne formy ubóstwa i wykluczenia młodzieży, zdefiniować cele i propozycje wychowawcze, które pozwolą rozwiązać istniejące problemy i zapobiegać ich powstawaniu w przyszłości. Warto stworzyć *sieć informacji o projektach, dziełach, programach i inicjatywach*.
- 2 Polityki i strategie SPWD dzieła, którego głównym zadaniem jest pomoc młodzieży w sytuacjach zagrożenia, uwzględniają kolejne etapy otaczania młodych opieką i udzielania im pomocy:

- *poznawanie sytuacji młodzieży, akceptując jej potrzeby w konkretnym środowisku życia; bezwarunkowa akceptacja młodzieży od samego początku;*

- odpowiednia *resocjalizacja* młodzieży; pomoc w zaakceptowaniu siebie, a następnie proponowanie możliwości naprawy i zmiany na lepsze swojego życia (kształtując właściwą postawę wobec siebie i innych);
- poznawanie życia duchowego młodzieży; następnie proponowanie doświadczeń, które od początku wspierają rozwój duchowy i pomagają internalizować *wartości wychowawcze, religijne i ewangeliczne*;
- pomoc w odkrywaniu oraz doświadczaniu *miłosnej i ojcowskiej obecności Boga* w życiu, zapewniając warunki sprzyjające osobistej, intymnej rozmowie opartej na zaufaniu;
- proponowanie *drobnych formy zaangażowania* będących pierwszym krokiem do przyjmowania na siebie coraz większej odpowiedzialności; Już sam grupowy, solidarny udział młodzieży w ważnych wydarzeniach z życia lokalnej wspólnoty prowadzi do coraz większego, wytrwałego zaangażowania.

- 3** Prewencja nie tylko pozwala zapobiegać sytuacjom dysfunkcyjnym i ich skutkom; może też tworzyć warunki do rozwoju potencjału młodzieży. Należy tworzyć **otwarte środowiska, proponujące szeroką gamę możliwości i inicjatyw**, zwłaszcza form socjalizacji bliskich młodzieży (muzyka, teatr, sport, sztuka, przyroda, wycieczki, nowe technologie), w których doceniany jest potencjał każdego człowieka. To ważne sposoby resocjalizacji i prewencji, pomocne w wychowaniu.
- 4** **Walka z wykluczeniem społecznym musi być planowana w formie komplementarnych strategii**, umiejętnie łączących wszystkie dynamiki wokół jednego celu: okoliczne środowisko, instytucje, organizacje, grupy, relacje międzyludzkie w sytuacjach wykluczenia lub defaworyzacji. Należy kształtować nową kulturę i mentalność oparte na solidarności oraz wspólnie wpływać na treści polityk wychowawczych, rodzinnych i młodzieżowych, przekładających się na sytuację młodzieży.

B Formy uczestnictwa i odpowiedzialności

» Animacja lokalna

Mierząc się z szybkimi zmianami społecznymi, WWD musi szukać skutecznych odpowiedzi na sytuacje ubóstwa okolicznej młodzieży, by **w krótkim czasie uruchamiać odpowiednie programy.**

Każda wspólnota inspektorii powinna troszczyć się o młodzież w sytuacjach zagrożenia, upewniając się, że SPWD dzieła proponuje właściwą ku temu mentalność i kulturę. **W lokalnym SPWD należy zapewnić:** otwartość dzieła na świat młodzieży; organiczne planowanie w oparciu o kryteria pracy wychowawczo-duszpasterskiej wśród najuboższych; zapobieganie wszelkim formom wykluczenia; obecność młodzieży w sytuacjach zagrożenia i jej zaangażowanie w zajęcia i grupy; procesy wychowawcze i programy dostosowane do potrzeb młodzieży.

Istnieje wiele kryteriów zarządzania dziełami pomocy społecznej. Podobnie jak w każdym innym dziele salezjańskim, także i w tym przypadku należy właściwie *zarządzać* majątkiem i finansami placówki.

Należy zapewnić zasoby ludzkie, administracyjne, pedagogiczne i finansowe niezbędne do realizacji programu dzieł. Ważne jest także zapewnienie właściwej pomocy prawnej, której zakres należy ustalać w porozumieniu z inspektorią i instytucjami lokalnymi.

Należy włączać młodzież w struktury animacji, czyniąc ją odpowiedzialną za własną formację, w perspektywie dalszej integracji społecznej i w środowisku rodziny.

» Animacja inspektorialna / krajowa

Inspektorie poświęcają coraz więcej uwagi młodzieży w sytuacjach wykluczenia społecznego. Przestajemy myśleć o nich jak o zadaniu dla konkretnego dzieła czy pojedynczych współbraci. **Troska o najbardziej potrzebujących staje się wyrazem „wrażliwości instytucjonalnej”, odzwierciedlonej w ISPWD.** Inspektoria uwrażliwia każdą WWD na czynniki sprzyjające ubóstwu i wykluczeniu oraz zachęca do podejmowania działania skierowanych do młodzieży w sytuacjach zagrożenia.

SPWD powinien wskazywać kierunki organicznej animacji i współpracy na różnych poziomach z Rodziną Salezjańską i innymi podmiotami eklezjalnymi i cywilnymi, mając na uwadze cele, polityki i strategię na rzecz najuboższych. Główne kryteria animacji inspektorialnej powinny uwzględniać przede wszystkim formację i organiczną animację duszpasterską, w tym:

- ▶ *formację społeczną i polityczną* wychowawców salezjańskich, osób konsekrowanych i świeckich oraz WWD, by potrafiły zrozumieć złożoną naturę ubóstwa i wykluczenia młodych ludzi i proponować programy adekwatne do potrzeb młodzieży i wychowawców (osoby konsekrowane i świeckie, rodzina lub opiekunowie prawni);
- ▶ *refleksję i systematyczną ewaluację* programów jako warunki konieczne spójnej pracy. Z czasem planowanie, ewaluacja i opracowana na jej podstawie nowa propozycja będą coraz skuteczniejsze.

Koordinator inspektorialny dzieł pomocy społecznej dla młodzieży w sytuacjach zagrożenia wchodzi w skład inspektorialnego zespołu ds. salezjańskiego duszpasterstwa młodzieżowego. W niektórych inspektoriat / krajach powołuje się inspektorialną/ krajową komisję wspierającą rozwój tego środowiska posługi salezjańskiej, stanowiącego pierwszy wybór Salezjanów, wynikający z charyzmatu Założyciela. W innych krajach koordynację powierzono salezjańskiej strukturze świeckiej (stowarzyszeniu, federacji itp.), która planuje i realizuje działania na rzecz dzieci i młodzieży, zwłaszcza w sytuacji wykluczenia społecznego.

Bardzo ważną rolę w koordynacji i animacji tego obszaru pełni **Inspektorialne Biuro Planowania i Rozwoju**, które pomaga inspektorii w strategicznym planowaniu działalności rozwojowych pozyskując środki na finansowanie projektów. By zagwarantować ujęcie projektów w ISPWD, systematyczne planowanie i weryfikację celów lokalnych SPWD, niezbędna jest współpraca biura i delegata inspektorialnego ds. duszpasterstwa młodzieżowego.

W świecie salezjańskim pojawiły się **nowe środowiska młodzieżowe i formy zrzeszania się młodzieży**. Powstały *inicjatywy wychowawcze, posługi i dzieła*, odpowiadające na nowe potrzeby młodych ludzi, zapewniając im adekwatne wychowanie ludzkie i w wierze. Mówiąc o nowych środowiskach mamy na myśli między innymi *animację powołaniową* (aspirantat, doświadczenie życia we wspólnocie, ośrodki powołaniowe); posługi *formacji chrześcijańskiej i duchowej* (ośrodki duchowości i domy rekolekcyjne; ośrodki formacji duszpasterskiej i katechetycznej); stowarzyszenia i posługi animacji *czasu wolnego*, np. szkoły czasu wolnego, animację społeczno-kulturową, sport, turystyka, muzyka i teatr; animację prowadzoną wspólnie przez Dykasterię ds. komunikacji społecznej i Dykasterię ds. misji z wykorzystaniem środków społecznego przekazu, upowszechniającą w społeczeństwie propozycję salezjańską i misję.

Nowe obecności mają formę elastycznych projektów, dostosowujących się do zmieniających się potrzeb. Ich ważnym elementem jest komunikacja z naturalnym środowiskiem młodzieży, w którym struktury fizyczne przestają mieć znaczenie. Młodzież stosunkowo chętnie angażuje się w projekty tego typu, świadoma odpowiedzialności za własny

rozwój. Nowe inicjatywy to zatem **nowy sposób przebywania wśród młodzieży i skuteczna odpowiedź na nowe wyzwania wychowawcze i ewangelizacyjne**, pozwalający prowadzić duszpasterstwo w synergii z innymi grupami Rodziny Salezjańskiej.

Istnieją jednak różne zagrożenia, które mogą *obniżyć ich skuteczność wychowawczą i ewangelizacyjną*. Wśród nich należy wymienić: nieuwzględnianie wspólnoty (WWD) w prowadzeniu dzieła, słabą i mało wyrazistą tożsamość, prowizoryczne relacje i brak spójnego projektu, przeszkadzające w zapewnieniu ciągłości procesów wychowawczych. Decydując się na nową formę obecności należy zatem uwzględnić kryteria, które pozwolą umieścić je spójnie w panoramie tradycyjnych dzieł ujętych w ISPWD, na przykład:

- należy koniecznie uwzględnić kryterium rozeznawania i odnowy: każda postęga i dzieło powinny być dla młodzieży „domem, który przygarnia; parafią, która ewangelizuje; szkołą, która przygotowuje do życia i podwórkiem, gdzie spotykają się przyjaciele i żyje się radośnie” (Konst. 40);
- każda nowa obecność powinna mieć wyraźny *cel wychowawczy i duszpasterski* (Konst. 40);
- *postęga powinna być pełniona we wspólnocie*; podmiotem misji pozostaje niezmiennie WWD (por. Konst. 44);
- nowe obecności powinny być *uwzględnione w projekcie inspekcyjnym*, stale współpracować z innymi dziełami i postęgami wychowawczo-duszpasterskimi inspektorii (por. Konst. 58).

A Animacja powołaniowa

Rezultatem poszukiwania nowych dróg animacji powołaniowej są *doświadczenia i postęgi kierownictwa powołaniowego (doświadczenie życia we wspólnocie, ośrodki powołaniowe)*, które dają młodzieży możliwość doświadczenia przez jakiś czas życia i posłannictwa salezjańskiego we wspólnocie, pogłębiając systematycznie powołanie dzięki właściwemu kierownictwu.

Każda z posług animacji powołaniowej powinna zapewniać:

- ▶ *kontakt z życzliwą i otwartą wspólnotą salezjańską, będącą dla młodzieży ważnym świadectwem powołania;*
- ▶ *doświadczenie życia braterskiego i posłannictwa salezjańskiego;*
- ▶ *systematyczne kierownictwo w procesie dojrzewania powołania;*
- ▶ *bliską współpracę z innymi wspólnotami inspektorii w realizowaniu animacji powołaniowej zgodnie z planem inspekcyjnym;*
- ▶ *współpracę z ośrodkami duszpasterstwa powołaniowego innych zgromadzeń zakonnych i świeckich instytutów życia konsekrowanego w Kościele lokalnym.*

B *Postęgi formacji chrześcijańskiej i animacji duchowej*

W ostatnich dekadach Zgromadzenie zaczęło proponować różne inicjatywy formacji chrześcijańskiej i duchowej: **rekolekcje, szkoły modlitwy, ośrodki duchowości, ośrodki formacji duszpasterskiej i katechetycznej**. To nowa dla Salezjanów forma postęgi wśród młodzieży, która jest coraz bardziej potrzebna i niezbędna. Powołując i prowadząc *ośrodki duchowości, domy rekolekcyjne i ośrodki formacji duszpasterskiej i katechetycznej należy:*

- ▶ *zadbać o obecność zespołu Salezjanów i innych członków Rodziny Salezjańskiej. Ośrodki prowadzone przez Salezjanów powinny mieć formę życzliwych i otwartych wspólnot, które uczestniczą w doświadczeniu duchowym razem z młodzieżą;*
- ▶ *opracować szczegółowy program pogłębiania duchowości i wychowania w wierze, dostosowany do potrzeb różnych grup i jednostek. Propozycja salezjańska musi być spójną drogą inicjacji w wiarę i pogłębiania duchowości;*

- ▶ uwzględniać zwłaszcza *pedagogię modlitwy* i słuchania Słowa Bożego; proponować modlitwę, słuchanie Słowa Bożego i sakramenty w duchu Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej; zadbać zwłaszcza o wprowadzenie do modlitwy i towarzyszyć w niej, by młodzież mogła przeżywać prawdziwe i osobiste doświadczenie wiary;
- ▶ zapewnić młodzieży możliwość *osobistej rozmowy* z Salezjaninem lub animatorem, albo systematyczne kierownictwo duchowe;
- ▶ poruszać kwestię *powołania* i pomagać młodzieży patrzeć na życie przez pryzmat Boga i Jego projektu zbawienia.

Salezjanie prowadzą także *inne posługi duszpasterskie* poza obrębem dzieci, w Kościele lokalnym (np. w ramach diecezjalnego duszpasterstwa powołaniowego lub w ruchach młodzieżowych niezwiązanych z charyzmatem salezjańskim) i miejscach, które nie stanowią tradycyjnych obszarów posłannictwa (np. prowadząc szkolenia dla wychowawców). Mogą je podejmować za zgodą inspektora i w ramach ISPWD.

C Animacja czasu wolnego

Różne formy spędzania czasu wolnego (sport, turystyka, kultura, muzyka, taniec czy teatr) łączą wielu młodych poszukujących

„W wypełnianiu swego obowiązku wychowawczego Kościół, zapobiegliwy o wszystkie odpowiednie środki, troszczy się szczególnie o te, które są mu właściwe, a z których pierwszym jest katechizacja, ona to oświeca i wzmacnia wiarę, karmi życie wedle ducha Chrystusowego, doprowadza do świadomego i czynnego uczestniczenia w misterium liturgicznym i pobudza do działalności apostoelskiej. Kościół wysoko ceni i stara się duchem swoim przepoić oraz udoskonalić także inne pomoce, które należą do wspólnego dziedzictwa ludzkości i które bardzo przyczyniają się do rozwijania umysłów i kształtowania ludzi, których celem są ćwiczenia duchowe i cielesne, stowarzyszenia młodzieżowe, a zwłaszcza szkoły”

(GRAVISSIMUM EDUCATIONIS POZ. 4,
POR. GAUDIUM ET SPES 61)

sposobuzaspokojeniatypowychdłanichpotrzeb.Włączamyjedonaszycy propozycji jako działania wychowawcze o *dużym znaczeniu społecznym i prewencyjnym*, stanowiące nowy sposób odtworzenia atmosfery oratorium na Valdocco, gdzie podwórko było uprzywilejowanym miejscem działania wychowawczo-duszpasterskiego.

Istnieje wiele grup i stowarzyszeń prowadzących salezjańską działalność wychowawczo-duszpasterską w czasie wolnym, w różnej formie i dla różnych odbiorców. Łączą je elementy będące wyznacznikiem tożsamości salezjańskiej: grupa jako najważniejsze doświadczenie w procesie wychowania, prowadzące do kształtowania integralnych, dojrzałych osobowości; *zaangażowanie we wspólnotę lokalną* oferującą propozycje wychowawcze wolne od konsumpcjonizmu; system wychowawczy ks. Bosko; animacja; *zaangażowanie młodzieży*.

» **Sport w wychowaniu salezjańskim**

Salezjanie chętnie rozwijają w swoich dziełach różne formy zajęć sportowych. **Sport jest jedną z wartości salezjańskiego systemu wychowawczo-duszpasterskiego, niezależnie od wieku wychowanków i środowiska.**

Uważna analiza form i miejsca *sportu w wychowaniu salezjańskim*, ukazuje cały szereg elementów stale obecnych w naszej propozycji sportowej:

- ▮ *każdy ma prawo i możliwość uczestniczenia w zajęciach sportowych;*
- ▮ *sport jako metoda humanizacji.* Zajęcia sportowe sprzyjają rozwojowi młodzieży, budowaniu relacji i wzajemnego szacunku dzięki propagowaniu zasad *fair play*; w odróżnieniu od propozycji szkolnej, tworzą bardziej naturalne środowisko spotkania młodzieży i dorosłych;
- ▮ *sport jako środek prewencji.* Sport sprzyjający kształtowaniu zdrowego stylu życia. Kierujemy naszą ofertę przede wszystkim do dzieci i młodzieży w sytuacjach zagrożenia

z powodu wieku, miejsca zamieszkania, sytuacji rodzinnej i braków edukacyjnych;

- ▶ *sport to zabawa*. Uwzględniamy element zdrowego współzawodnictwa, rozsądnie podchodząc do sukcesów i porażek. W zajęciach sportowych może uczestniczyć każdy, niezależnie od talentu sportowego;
- ▶ *sport stanowi integralną część SPWD*. Oferta sportowa jest realizowana przez zespół trenerów/animatorów sportowych. Aby osiągnąć wspólny cel, potrzebują odpowiedniej formacji i wsparcia;
- ▶ *sport jest starannie zaplanowaną propozycją*, uwzględnioną w SPWD, realizowaną przez środowisko wychowawcze – animatorów sportowych, współpracowników, rodziców.

» **Różne formy sztuki (muzyka, śpiew, taniec, teatr)**

Do realizacji celów oratorium od początku wykorzystywano muzykę i teatr jako **wartości wynikające z potrzeby wyrażania siebie**. Wzorem ks. Bosko, proponujemy w naszych dziełach ofertę zajęć muzycznych i teatralnych jako formę pozytywnego przekazu. Sztuka ma dużą wartość wychowawczą. Propozycje salezjańskie charakteryzują się:

- ▶ *własnym podejściem do rzeczywistości*. Sztuka interpretuje rzeczywistość językiem symboli estetycznych, przekazuje idee, uczucia, emocje; podkreśla fundamentalne doświadczenia ludzkie, które trudno wyrazić w inny sposób;
- ▶ *przyczyniają się do rozwoju zdolności intelektualnych, kreatywności i ekspresji*, wyrabiając u młodzieży nawyk koncentracji, dyscypliny i stałości;
- ▶ *są uprzywilejowanym miejscem budowania relacji międzyludzkich*, okazją do socjalizacji, współpracy i... zabawy;

- ▶ są *uprzywilejowaną formą ewangelizacji – głoszenia i ukazywania Dobrej Nowiny*; muzyka i sztuki plastyczne pomagają zadbać o oprawę liturgii i jej odświętny charakter;
- ▶ mają *wartość estetyczną i etyczną*. Zachęcają widza do kontemplacji, podziwu, krytycznego myślenia i otwartości umysłu. Pedagogia salezjańska zawsze uwzględniała różne formy sztuki z uwagi na ich liczne zalety, świadoma, że stanowią jedyną możliwość dotarcia do niektórych środowisk.

**STRUKTURY I PROCESY ANIMACJI
SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA
MŁODZIEŻOWEGO**

ROZDZIAŁ

VIII

*„Jestem pośród was,
jak ten, kto służy”*

(Łk 22, 27)

Misję apostolską, jaką powierza nam Kościół, przyjmują i realizują w pierwszym rzędzie wspólnoty inspektorialne i lokalne, których członkowie mają funkcje wzajemnie się dopełniające i zadania równie odpowiedzialne. Są oni świadomi tego, że zespolenie sił i braterska współodpowiedzialność umożliwiają osiągnięcie celów duszpasterskich.

Inspektor i dyrektor jako animatorzy dialogu i współuczestnictwa, przewodzą poszukiwaniu i ustalaniu zadań duszpasterskich wspólnoty, aby ta mogła podążać zjednoczona i wierna w realizacji programu apostolskiego”

[Konst. 44]

Ten niewielki Regulamin oddał nam znaczne przysługi, bo każdy wiedział, co do niego należy. Zostawiałem każdemu pełną odpowiedzialność za sprawowaną przez niego funkcję”

[Wspomnienia Oratorium, trzecia dekada, poz. 6]

Animacja i koordynacja duszpasterstwa przebiega na różnych poziomach: lokalnym, inspektorialnym, międzyinspektorialnym i światowym. Przygotowując projekt duszpasterski, WWD musi określić metody i działania zapewniające spójność postęgi. W niniejszym rozdziale zamieszczono praktyczne wskazówki do opracowywania SPWD.

1

Organiczne, kompleksowe duszpasterstwo

*Duszpasterstwo jest działaniem wspólnotowym: „misję apostolską, jaką powierza nam Kościół, przyjmują i realizują w pierwszym rzędzie wspólnoty inspektorialne i lokalne” (Konst. 44). Najważniejszą strukturą terytorialną animacji życia wspólnotowego i realizacji postannictwa jest inspektorium. **Wspólnota inspektorialna zapewnia łączność pomiędzy wspólnotami lokalnymi, innymi inspektoriami, strukturami światowymi i Kościołem.** Animuje postugę duszpasterską każdej wspólnoty lokalnej w ramach ogólnego programu inspektorialnego (por. Konst. 157).*

Z kolei wspólnoty lokalne, pełniąc postugę duszpasterską, przyjmują za punkt odniesienia życie i postugę Kościoła lokalnego, sytuację i preferencje inspektorii, sytuację młodzieży i lokalnej społeczności. Kierunki i działania duszpasterstwa, wynikające z uważnej analizy sytuacji, są miłosierną, inteligentną odpowiedzią duszpasterstwa na potrzeby i oczekiwania młodzieży.

1 1

PLANOWANIE I REALIZOWANIE DUSZPASTERSTWA MŁODZIEŻOWEGO

A Zarządzanie i animacja na poziomie inspektorialnym

Jeśli *Konstytucje Towarzystwa św. Franciszka Salezego* nie stanowią inaczej (por. Konst. 161-169), **każda inspektorium samodzielnie ustanawia miejsca postannictwa na danym terenie.**

Coraz większa *złożoność sytuacji* ludzkich i *różnorodność kontekstów* domagających się naszej odpowiedzi, każe uważniej wsłuchiwać się w wezwanie od Boga w danych sytuacjach. Wspólnota inspektorialna, wspólnoty lokalne i każdy Salezjanin służą młodzieży, do której zostali posłani przez Boga. Refleksja i rozeznanie pozwalają wskazać kluczowe

problemy wychowawczo-duszpasterskie i dokonywać wyborów ułatwiających planowanie postęgi duszpasterskiej.

Wybory i kierunki działania związane z sytuacją inspektorii i jej rozwojem powinny zostać wyrażone w **Organicznym Projekcie Inspektorialnym (OPI)**, będącym podstawą zarządzania i animacji na poziomie inspektorialnym. Pomocne w animacji, na przykład działań duszpasterskich, są programy formacji Salezjanów i świeckich współpracowników. Wspólnoty lokalne powinny odnosić się do OPI w planowaniu własnej postęgi.

Równie ważnym dokumentem w realizacji działań duszpasterskich jest Salezjański **Inspektorialny Program Wychowawczo-Duszpasterski (ISPWD)**. ISPWD powinien zawierać priorytety inspektorii i wskazywać kierunki realizowania duszpasterstwa młodzieżowego we wszystkich dziełach inspektorii, bez względu na obszar animacji.

Głównymi odpowiedzialnymi za animację i zarządzanie inspektorią są inspektor i rada inspektorialna (por. Konst. 161). Odgrywają zasadniczą rolę w realizacji postęgi duszpasterskiej przewidzianej w ISPWD. Adekwatnie do rozpoznanej sytuacji, wyznaczają cele, priorytety, strategie, zasoby ludzkie i materialne. Rada inspektorialna jest duszpasterskim organem decyzyjnym. Do zadań jej członków należy także refleksja na temat duszpasterstwa. Dużą rolę w radzie odgrywa delegat ds. duszpasterstwa młodzieżowego, który bezpośrednio wskazuje kierunki działania i niezbędne decyzje.

Wybory i cele inspektorii powinny przekładać się na struktury animacji wspierające pracę wspólnot lokalnych w codziennej postęgi duszpasterskiej i zachęcające do nieustannej odnowy. W każdym środowisku niezbędna jest stała refleksja duszpasterska.

B Zarządzanie i animacja na poziomie wspólnot i dzieł lokalnych

Przed wspólnotami lokalnymi stoją dwa duże wyzwania: *rosnąca liczba potrzeb, które domagają się odpowiedzi* oraz *złożone procesy, które w praktyce oznaczają konieczność podnoszenia jakości wychowania i postęgi duszpasterskiej*. W obliczu tych wyzwań wspólnoty mogą czuć pokusę

ograniczania się do wybranego aspektu działalności, co skutkuje utratą organiczności całego dzieła. W takich przypadkach należy prowadzić wspólnoty salezjańskie i lokalne WWD do **zmiany sposobu myślenia i metod** duszpasterskich.

Na wzór wspólnoty inspektorialnej, każda wspólnota lokalna powinna żyć i działać *projektowo*, czyli definiować priorytetowe obszary duszpasterstwa i dokonywać wyborów niezbędnych do realizowania postannictwa w różnych środowiskach dzieła.

Najważniejszym punktem odniesienia w realizacji postannictwa dzieła jest lokalny SPWD, w którym zawarto *kierunki działania duszpasterstwa młodzieżowego* we wszystkich jego obszarach. SPWD gwarantuje uwzględnienie i zintegrowanie czterech wymiarów salezjańskiej propozycji wychowawczo-duszpasterskiej (zob. rozdział VI). *Głównymi odpowiedzialnymi za animację duszpasterską dzieła* są dyrektor i rada domu/dzieła, którzy odgrywają zasadniczą rolę w koordynacji i organizacji duszpasterstwa młodzieżowego. Do ich kompetencji należy wskazywanie priorytetów, zapewnianie niezbędnych zasobów ludzkich i materialnych; zachęcają też do refleksji nad posługą pełnioną przez wspólnotę. Najważniejszym zadaniem dyrektora i rady jest planowanie refleksji duszpasterskiej i jego realizacji. Koordynator lokalny ds. duszpasterstwa młodzieżowego jest bezpośrednio odpowiedzialny za animację duszpasterstwa, dba o jego organiczność oraz uwzględnianie w różnych środowiskach dzieła.

1 2

**ANIMACJA DUSZPASTERSKA JAKO SZCZEGÓLNA
FORMA APOSTOLATU**

Cechą Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego jest animacja w głębokim tego słowa znaczeniu „obdarzania duszą”. Animacja salezjańska nie sprowadza się do funkcji czysto technicznych. Jest **duchowa, apostołska i pedagogiczna**, i wypływa z miłości duszpasterskiej; *nie można jej ograniczać do zarządzania i organizacji dzieł*. Oczywiście wymaga odpowiednich kompetencji, a raczej zakłada ich posiadanie; jej najważniejszym, nadrzędnym elementem jest jednak wrażliwość duszpasterska. Animacja jest formą kontemplacji, myślenia, odczuwania i działania osób kierujących duszpasterstwem młodzieżowym i wszystkich w niego zaangażowanych.

A *Charakterystyka animacji salezjańskiej*

Animacja duszpasterska jest darem ks. Bosko dla kolejnych pokoleń Salezjanów. *To szczególny styl obecności wśród młodzieży*, zaproponowany przez ks. Bosko jako sposób realizacji postannictwa, które otrzymał od Boga. *Jej wyrazem jest wspieranie młodzieży i współpracowników*. Różne

formy postęgi i konteksty przyczyniają się do rozwoju i wzbogacania animacji.

Animacja w Salezjańskim Duszpasterstwie Młodzieżowym oznacza przede wszystkim **ludzi, relacje i procesy**, a obejmuje:

- *zaangażowanie jak największej liczby osób, zwłaszcza Salezjanów, ale i wszystkich podmiotów działań wychowawczych i duszpasterskich;*
- *motywację i pogłębianie internalizacji wartości, zasad i celów duszpasterstwa salezjańskiego;*
- *nieustanną troskę o jedność i organiczność duszpasterstwa;*
- *inicjowanie i realizowanie procesów ważnych dla życia i rozwoju młodzieży;*
- *wspólny projekt gwarantujący komunę wszystkich podmiotów duszpasterstwa;*
- *troskę o komunikację, zachęcanie do współpracy, kreatywności i budowanie poczucia przynależności;*
- *dbanie o nieustanną refleksję nad sytuacją młodzieży i praktyką duszpasterską, by odpowiadała na potrzeby młodych.*

B Zasady i kryteria animacji procesów i struktur

» **Łączność z inspektorialnymi podmiotami zarządzania i koordynacji**

Dla zapewnienia **ściślej współpracy różnych dzieł i posług**, a co za tym idzie jedności duszpasterstwa, należy:

- ▮ zagwarantować w OPI spójny i przejrzysty system animacji i zarządzania;

- ▶ nie tracić z oczu *duszpasterstwa jako całości*, opisanego w SPWD, w jego czterech, komplementarnych wymiarach, obecnych w różnych środowiskach dzieci;
- ▶ zagwarantować *koordynację i współpracę* różnych inspekcyjnych sektorów animacji (formacja, Rodzina Salezjańska, administracja, środowisko duszpasterstwa młodzieżowego) w perspektywie realizacji celów SPWD;
- ▶ podejmować proces okresowej *refleksji* i weryfikacji stanu faktycznego z założonymi celami; proces powinien uwzględniać etap analizy, refleksji, podejmowania wyborów, planowania i ewaluacji;
- ▶ wspierać działania salezjańskiej wspólnoty zakonnej i WWD, zamiast ją wyręczać, by sprzyjać szerokiemu *zaangażowaniu w posłannictwo i współodpowiedzialności* (poczucie wspólnoty, praca zespołowa, właściwe i poprawne informacje).

» **Zaangażowanie wspólnoty, współpraci i WWD**

Animacja ma zachęcać do przyjmowania wspólnej odpowiedzialności za posłannictwo oraz wspierać wspólnoty i jednostki w podjętym zaangażowaniu. **Wszyscy współpraci i świeccy tworzący WWD powinni uczestniczyć w opracowywaniu kryteriów duszpasterskich, procesie decyzyjnym i pracy duszpasterskiej.** Nie należy myśleć o liczbie inicjatyw, tylko celach, kryteriach i informacjach, którymi kierują się wspólnoty. Należy przede wszystkim:

- ▶ zadbać o *odpowiednią liczebność i jakość* wspólnot lokalnych (por. KG24 poz. 173-174);
- ▶ systematycznie i z bliską *wspierać* wspólnoty odpowiedzialnych za różne sektory duszpasterstwa, zwłaszcza osoby, które mają największe trudności w realizowaniu posługi animacji;
- ▶ dbać o *komunikację* pomiędzy wspólnotami a innymi podmiotami duszpasterstwa;
- ▶ budzić *poczucie przynależności*, zachęcać do przyjmowania wspólnych kryteriów i celów, współpracy i ubogacania siebie nawzajem;

- dbać w szczególny sposób o *ważne momenty animacji*, jak przygotowanie i ewaluacja lokalnych SPWD, podział zadań i ról duszpasterskich, określanie odpowiedzialności zespołu animacji wychowawczo-duszpasterskiej, planowanie formacji podmiotów duszpasterstwa itp.

» **Potrzeba formacji**

Salezjanie odpowiadają na wezwanie Boga do pracy na rzecz młodzieży. Pełnienie posłannictwa wymaga formacji, by wzmacniać umysł i postawę duszpasterską w świetle charyzmatu salezjańskiego. Częścią formacji jest towarzyszenie Salezjanom i świeckim w **pogłębianiu ich powołania do bycia wychowawcami i podnoszeniu kompetencji praktycznych**. Osoby pełniące posługę duszpasterską powinny poznawać model Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego opisany w „Podstawie programowej”, uczestniczyć w procesach refleksji i mieć możliwość skorzystania z duszpasterskiej *opieki mentorskiej*.

Potrzebą dzisiejszych czasów jest opracowywanie **wspólnych programów formacji salezjanów, świeckich, młodzieży bezpośrednio zaangażowanej w duszpasterstwo i członków Rodziny Salezjańskiej** (por. KG24 poz. 138-146). W programach należy uwzględnić kilka ważnych elementów:

- zapewnienie systematycznej, wartościowej *formacji wstępnej Salezjanów*. Formacja powinna obejmować stopniowe poznawanie modelu Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego i praktykę duszpasterską pod nadzorem opiekuna, by młodzi współpracownicy mieli spójną wizję duszpasterstwa, uczyli się animacji i planowania. Należy stopniowo angażować ich w pracę duszpasterską, udzielając niezbędnego wsparcia. Współpracownicy powinni uczyć się stopniowo łączyć praktykę z refleksją, by w przyszłości nie podejmowali działań improwizowanych, powierzchownych, jednowymiarowych i ogólnych;
- zapewnienie *formacji szczegółowej dla różnych podmiotów* (nauczycieli, animatorów, trenerów, pracowników społecznych i katechetów) podnoszącej kompetencje wychowawcze i duszpasterskie. Trzeba zadbać o odpowiednie kwalifikacje osób zaangażowanych w różne obszary Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego (inspektoriałny program formacji przewidziany w OPI). Formacja

powinna obejmować teorię, praktykę i doświadczenia w dziedzinach dotyczących duszpasterstwa i wychowania;

- zapewnienie *kierownictwa duchowego*, coraz bardziej poszukiwanego przez młodzież. Należy przygotować Salezjanów i współpracowników świeckich do ról kierowników duchowych i pełnienia posługi duszpastersko-wychowawczej w sposób pomagający w rozeznawaniu duchowym;
- wzmocnienie *formacji stałej*, podkreślając kulturowe treści duszpasterstwa Salezjanów i świeckich oraz odnawiając zaangażowanie w kulturę, naukę i pracę. Należy pogłębiać znajomość Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej, by zaangażowani w duszpasterstwo mogli nią żyć, proponować młodzieży i dawać jej świadectwo (KG24 poz. 239-241, 257). Trzeba też zadbać o wspólnotę, która odbywa zwykłą drogę formacji stałej.

2

Animacja i koordynacja lokalna

2 1

WSPÓLNOTA SALEZJAŃSKA PODMIOTEM ANIMACJI DZIEŁA

Faktyczna rola Salezjanów zależy od liczby współbraci i ich funkcji. Formy WWD określa inspektor i rada inspektorialna (por. KG24 poz. 169). Poniżej podano podstawowe zadania animacji:

A Wspólnota Salezjanów

LSalezjańska wspólnota zakonna żyje charyzmatem ks. Bosko, strzeże go, pogłębia i nieustannie rozwija; pełni szczególną funkcję animacyjną w obrębie WWD. Dziedzictwo duchowe wspólnoty zakon-

nej, jej praca pedagogiczna, panujące w jej obrębie braterskie relacje i współodpowiedzialność za posłannictwo są niezmiennie *wzorem tożsamości duszpasterskiej centrum animacji* (por. Konst 47; RO 5). Wspólnota salezjańska jest wezwana do:

- ▶ *dawania świadectwa życia konsekrowanego.* Salezjanie ukazują prymat Boga w życiu i całkowite oddanie misji wychowania i ewangelizacji; dają radosne świadectwo własnego życia i troski o powołania salezjańskie wśród młodych współpracowników. Świadectwem jest też postługa wielu młodych Salezjanów, „bliższych nowym pokoleniom, zdolnych ożywiać i wносить entuzjazm i bardziej otwartych na nowe rozwiązania” (Konst. 46) i życie współbraci w podeszłym wieku, silnych pełną miłości wiernością Bogu, która jest darem ukazującym najbardziej dojrzałe oblicze powołania. Starsi lub chorzy współbracia są bardziej świadomi pracy, która ich czeka, ponieważ nie wyczerpało się jeszcze ich powołanie misyjne. Niezmiennie dają świadectwo, że poza Chrystusem nie ma wartości, radości, życia ani relacji.
- ▶ *Świadectwo charyzmatu salezjańskiego* gwarantuje też bliska i znacząca obecność wśród młodzieży i otwartość na osobiste spotkanie; troska o integralność SPWD i wszystkich dzieci; całościowa wizja obecności salezjańskiej, oparta na współpracy dzieci.
- ▶ *bycia centrum jedności i zaangażowania,* wyzywając świeckich do udziału w duchu i posłannictwie ks. Bosko oraz lojalnej współpracy z różnymi podmiotami kolegialnymi;

„Wzorcem, do którego dążymy w inspektorialnych planach ponownego rozmieszczenia i restrukturyzacji, jest wykwalifikowana wspólnota salezjańska na tyle liczebna, by razem z wybranymi świeckimi zapewnić animację projektu i wspólnoty wychowawczej”

(KS. JUAN VECCHI, ACG363, ZNAWCY, ŚWIADKOWIE I BUDOWNICZY KOMUNII)

- ▶ *bycia główną odpowiedzialną za formację duchową,* salezjańską i powołaniową (por. KG24 poz. 159), aktywnie włączając się w proces formacji.

Przyjęcie na siebie zadania animacji wymaga od wspólnoty salezjańskiej ponownego zrozumienia **własnej rzeczywistości oraz funkcji wspól-**

noty religijnej w obrębie WWD i procesu wychowawczo-duszpasterskiego. W przeszłości wspólnota salezjańska była niemal jedyną odpowiedzialną za środowiska i dzieła wychowawcze, w zależności od potrzeb wspomagana przez świeckich. Dzisiaj jej zadaniem jest wzywanie świeckich do współodpowiedzialności i pełnienia określonych zadań w WWD.

Kultura ludzka (świeckich, młodzieży), wrażliwość, sposób myślenia i stosunek do życia mają w sobie potencjał i klucz do nowej interpretacji Ewangelii.

Wspólnota salezjańska, coraz bardziej świadoma nowego modelu działania, przyjmuje na siebie odpowiedzialność bycia ważną częścią centrum animacji WWD.

B Dyrektor wspólnoty salezjańskiej

Główną odpowiedzialną za animację duszpasterską dzieł i posług poświadczenia salezjańskiego na danym terenie jest lokalna wspólnota salezjańska, a zwłaszcza jej **dyrektor i rada lokalna**.

Zadaniem dyrektora wspólnoty zakonnej, pierwszego odpowiedzialnego za WWD, jest *animacja animatorów i troska o ogólną jedność dzieła*. Do jego obowiązków należy:

- troska o tożsamość charyzmatyczną SPWD w porozumieniu z inspektorem i zgodnie z ISPWD;
- dbanie o formację;
- zapewnianie spójności duszpasterskiej każdego dzieła i inicjatywy;
- agromadzenie i formacja świeckich; odpowiedzialne angażowanie rady WWD i / lub dzieła; utrzymywanie kontaktu wspólnoty salezjańskiej z WWD (por. KG24 poz. 172).

„Chrześcijanin świecki jest przedstawicielem Kościoła w sercu świata i przedstawicielem świata w sercu Kościoła”

(KONFERENCJA W PUEBLA POZ. 103)

C Rada wspólnoty

Rada wspólnoty współpracuje z dyrektorem w pełnieniu jego obowiązków głównego odpowiedzialnego za WWD. Aby zrozumieć związek rady domu z innymi organami kolegialnymi WWD, należy wziąć pod uwagę kryteria zawarte w *Konstytucjach i Regulaminach Towarzystwa św. Franciszka Salezego* oraz:

- uczestniczyć w niej w charakterze członków rady WWD, biorąc bezpośredni i aktywny udział w procesach refleksji i podejmowania decyzji;
- podejmować decyzję w sprawach dotyczących bezpośrednio tożsamości salezjańskiej, formacji i powołania świeckich;
- ułatwiać wymianę informacji i dialog między wspólnotą a organami WWD oraz dbać o wzajemny szacunek.

D Rada WWD / dzieła o

Rada WWD i / lub dzieła **animuje i koordynuje dzieło salezjańskie** proponując refleksję, dialog, planowanie i rewizję działania wychowawczo-duszpasterskiego (por. KG23 poz. 160-161, 171). Jej zadaniem jest ułatwianie koordynowania dzieł i posług w trosce o integralność SPWD danego dzieła salezjańskiego lub WWD w różnych środowiskach lub obszarach działalności dzieła. Gdy w dziele istnieje tylko jedna WWD, rada dzieła staje się automatycznie radą WWD. W przypadku, gdy liczba WWD odpowiada liczbie obszarów działalności, każda z nich ma własną radę, a ich przedstawiciele tworzą radę dzieła. Rada WWD nie zastępuje innych podmiotów WWD, ani nie przejmuje ich kompetencji. Powinna pomagać im:

- dbać o integralność projektu w procesie przygotowywania programów działań różnych sektorów;
- czuć współodpowiedzialność za przygotowanie, realizację i ewaluację programu;
- wyraźnie dążyć do jedności dla wspólnych celów;

- ▶ dostrzegać potrzeby młodzieży;
- ▶ utrzymywać stały kontakt i współpracę, zwłaszcza na poziomie ogólnym, np. formacji wychowawców;
- ▶ utrzymywać jedność i współpracę z różnymi grupami Rodziny Salezjańskiej pracującymi w okolicy.

Kryteria powoływania członków rady WWD, kompetencje, odpowiedzialność i formę łączności z radą lokalną wspólnoty salezjańskiej określa inspektor i rada inspektorialna (por. KG24 poz. 171).

E *Koordinator lokalny ds. duszpasterstwa młodzieżowego i jego zespół*

Oprócz odpowiedzialnych za animację poszczególnych obszarów dzieła, w razie potrzeby można powołać koordynatora lokalnego ds. duszpasterstwa młodzieżowego i jego zespół. W przypadku dużych dzieł, o wielu obszarach animacji, można powołać koordynatora duszpasterstwa dla każdego z nich.

Koordinator lokalny i jego zespół, w bezpośredniej współpracy z dyrektorem, przygotowują program duszpasterski dzieła, organizują i koordynują jego realizację zgodnie z celami lokalnego SPWD oraz wytycznymi rady WWD i / lub dzieła. Od koordynatora wymaga się umiejętności nawiązywania kontaktów i koordynacji dzieł i inicjatyw. Do jego zadań należy:

- ▶ współpraca z radą WWD, by zadbać o uwzględnienie obecności *najważniejszych elementów Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego* w procesie przygotowania, realizacji i ewaluacji lokalnego SPWD;
- ▶ koordynowanie *realizacji lokalnego SPWD* w formie konkretnych programów dla różnych sektorów duszpasterstwa dzieła, za które odpowiada;
- ▶ zapewnienie *koordynacji i integracji* różnych działań wychowawczo-duszpasterskich, dbając o ich komplementarność i nastawienie na wychowanie w wierze;

- dbanie o *formację* osób zaangażowanych w duszpasterstwo w oparciu o wytyczne inspektorialnego programu formacji;
- zapewnienie *współpracy dzieła salezjańskiego z duszpasterstwem Kościoła lokalnego* i innymi lokalnymi instytucjami wychowawczymi.

W zależności inspektorii, powoływanie koordynatora lokalnego należy do kompetencji inspektora lub dyrektora. Koordynatorem może zostać Salezjanin lub świecki. W przypadku osoby świeckiej należy określić jej relację ze wspólnotą salezjańską.

F *Inne organy animacji i zarządzania w WWD oraz ich funkcje*

Dla zapewnienia zaangażowania i współodpowiedzialności, należy przewidzieć w obrębie WWD różne organy animacji, zarządzania i koordynacji w formie **zespołów powoływanych zgodnie z SWPD i możliwościami dzieła**. Określając ich funkcje i zadania, Salezjanie i świeccy powinni uwzględnić:

- komplementarność ról i funkcji w obrębie WWD;
- odniesienie do SPWD. Wszystkie podmioty animacji i zarządzania muszą podzielać antropologiczną i religijną propozycję SPWD, zaproponowany w nim styl obecności wśród młodzieży, jego cele, metody i strategie prowadzące do ich realizacji; uwzględniać program rozwoju wychowawcy salezjańskiego (dojrzałość ludzka, kompetencje wychowawcy, tożsamość salezjańska, chrześcijańskie świadectwo) dla jednostek i wspólnoty; powinny też patrzeć na rzeczywistość przez pryzmat wychowania;
- aktywną obecność wśród młodzieży, by pomagać jej w tworzeniu wspólnoty, wspierać w procesie rozwoju ludzkiego i chrześcijańskiego oraz zachęcać do otwartości na środowisko wychowawcze, kulturę i wspólnotę Kościoła.

Każde dzieło, w porozumieniu z inspektorem i radą inspektorialną, powinno ustalić zakres odpowiedzialności świeckich, kompetencje

decyzyjne, wzajemny stosunek poszczególnych podmiotów i organów oraz zakres współodpowiedzialności wspólnoty salezjańskiej i inspektorii (KG24 poz. 125; 169).

2 2

INNE FORMY ANIMACJI WWD W DZIEŁACH SALEZJAŃSKICH

A *Dzieła salezjańskie zarządzane przez świeckich, w których obecna jest wspólnota salezjańska*

W dziełach salezjańskich zarządzanych przez świeckich, gdzie obecna jest bardzo mała wspólnota salezjańska, głównym zadaniem Salezjanów (przy wsparciu inspektorii) jest zapewnienie tożsamości salezjańskiej dzieła i jego łączności z inspektorią (KG26 poz. 120). Współbracia pełnią postugę animacji duszpasterskiej, odpowiadają za formację i wsparcie wychowawców; dbają o gromadzenie i formację współpracowników świeckich w oparciu o kryteria KG24 poz. 164, angażując na ile to tylko możliwe członków Rodziny Salezjańskiej.

B *Dzieła salezjańskie prowadzone przez świeckich w ramach salezjańskiego projektu inspektorialnego*

Dzieło prowadzone przez świeckich może zostać włączone do projektu inspektorialnego jeżeli spełnia dwa warunki konieczne: realizuje w praktyce kryteria tożsamości, komunii i doniosłości postugi salezjańskiej oraz otrzymuje wsparcie inspektora i rady inspektorialnej (KG24 poz. 180; KG26 poz. 120).

W ramach swoich kompetencji, inspektoria zapewnia tym dzieciom i ich WWD animację i koordynację analogicznie jak w przypadku WWD dzieł, w których obecna jest wspólnota salezjańska. Animacja i koordynacja dzieł salezjańskich prowadzonych przez świeckich obejmuje:

- wizytacje inspektorialne;
- weryfikację lokalnego SPWD;

- ▶ łączność świeckiego dyrektora dzieła z inspektorem;
- ▶ okresowy udział delegata inspektora w radzie WWD;
- ▶ powoływanie rady WWD;
- ▶ przygotowywanie razem ze świeckimi poważnego programu formacji tożsamości salezjańskiej;
- ▶ troskę o świeckich pełniących role animacyjne i różne funkcje decyzyjne w WWD;
- ▶ stałą łączność z najbliższą wspólnotą salezjańską lub inspekto-
rialnym centrum animacji, zwłaszcza w posługach charyzma-
tycznych i duszpasterskich (por. KG24 poz. 181).

3

Animacja i koordynacja na poziomie inspektorialnym

3 1

INSPEKTOR I RADA INSPEKTORIALNA

Na poziomie inspektorii wyróżniamy trzy, nierozzerwalnie ze sobą powiązane, poziomy animacji duszpasterskiej:

- **poziom zarządzania:** najważniejsze decyzje podejmuje inspektor i rada inspektorialna, ponieważ to przede wszystkim oni odpowiadają za animację i kierowanie duszpasterstwem inspektorii (por. Konst. 161);

- **poziom kierunków i spójności duszpasterstwa:** delegat inspektorialny i jego zespół dbają o organiczną spójność duszpasterstwa w inspektorii i zgodność z wytycznymi ISPWD;
- **poziom koordynacji działań:** inicjatywami duszpasterskimi w poszczególnych sektorach kierują komisje, biura, konsulty inspektorialne, zgodnie z wymiarami SPWD (por. KG26 poz. 113).

Powyższe poziomy nawzajem się uzupełniają i współpracują ze sobą. Drugi ma szczególne zadanie zagwarantowania salezjańskiej tożsamości posługi duszpasterskiej; pozostałe dwa troszczą się o jej właściwą koordynację.

3 2

DELEGAT DS. DUSZPASTERSTWA MŁODZIEŻOWEGO I JEGO ZESPÓŁ

A Delegat ds. duszpasterstwa młodzieżowego

Inspektor „powołuje delegata ds. duszpasterstwa młodzieżowego, który kieruje zespołem zapewniającym podporządkowanie wszystkich inicjatyw duszpasterskich celom wychowania i wierze oraz zapewniającym komunikację pomiędzy inspektoriami” (KG23 poz. 244).

Delegat inspektorialny działa w porozumieniu z inspektorem i radą inspektorialną. Pełni posługę przede wszystkim wobec współbraci, wspólnoty salezjańskiej i WWD. Jego zadaniem nie jest organizowanie i koordynowanie pojedynczych inicjatyw czy wybranego sektora, tylko troska o organiczne duszpasterstwo inspektorialne we wszystkich jego wymiarach. Zazwyczaj jest to jego jedyne zajęcie. Powinien wchodzić w skład rady inspektorialnej, gdzie przedstawia perspektywę duszpasterską i jej problemy. Do zadań delegata powinny należeć:

- współpraca z inspektorem i radą inspektorialną w *przygotowaniu SPWD* i wspólnych wytycznych duszpasterskich;
- koordynowanie *kolegialnej pracy zespołu* ds. duszpasterstwa młodzieżowego i wspieranie jego członków w pełnionej posłudze;

- ▶ *wspieranie wspólnot lokalnych* w planowaniu, realizacji i ewaluacji duszpasterstwa, dbając o uwzględnianie we wszystkich sektorach działania czterech wymiarów SPWD;
- ▶ być w kontakcie z pełniącymi posługę duszpasterską, by zapewnić *zgodność kierunków działania* z SPWD;
- ▶ kierowanie *inicjatywami międzyinspektorialnym* uwzględnionymi w SPWD;
- ▶ zadbać o opracowanie *organicznego planu formacji* wychowawczo-duszpasterskiej dla współbraci, współpracowników świeckich i młodych animatorów;
- ▶ utrzymywanie *relacji z członkami Rodziny Salezjańskiej* pracującymi na terenie inspektorii, z Kościołem lokalnym i dykasterią.

B *Inspektorialny zespół ds. duszpasterstwa młodzieżowego*

Inspektorialny zespół ds. duszpasterstwa młodzieżowego współpracuje bezpośrednio z delegatem w realizowaniu jego obowiązków. **W skład zespołu powinni wchodzić odpowiedzialni za poszczególne obszary i sektory inspektorii**, by razem zapewnić spójną realizację programów i procesów duszpasterskich animowanych przez inspektorię i wspólnoty lokalne. Ważne, by w skład zespołu wchodził także odpowiedzialny za animację powołaniową, misyjną i komunikację społeczną. Do zadań zespołu należy:

- ▶ *współpraca* z delegatem w jego zadaniach;
- ▶ *dbanie o uwzględniania* w różnych sektorach i dziełach inspektorii wszystkich czterech wymiarów SPWD;
- ▶ *zachęcanie* wspólnot do interdyscyplinarnego spojrzenia na wyzwania duszpasterskie i podejmowania wspólnych działań, by na nie odpowiedzieć.

Członkowie zespołu powinni posiadać odpowiednie przygotowanie teoretyczne i praktyczne; umiejętność nawiązywania kontaktów,

motywowania oraz koordynowania różnych inicjatyw; mieć czas na refleksję oraz dzielenie się jej owocami i konkretny plan pracy w oparciu o SPWD i priorytety wskazane przez inspektora i radę inspektorialną.

C *Odpowiedzialni za poszczególne obszary i sektory oraz ich zespoły*

Inspektor powołuje **odpowiedzialnych za animację poszczególnych obszarów i sektorów duszpasterstwa młodzieżowego oraz ich zespoły**. Do ich zadań należy:

- ▶ *pomoc sektorowym WWD w przekładaniu na praktykę inspektorialnych wytycznych duszpasterstwa młodzieżowego w oparciu o SPWD i plan pracy delegata ds. duszpasterstwa młodzieżowego i jego zespołu;*
- ▶ *podejmować refleksję na temat celów wychowawczo-duszpasterskich WWD, ich rzeczywistości, problemów i oddziaływania.*

Delegat inspektorialny ds. duszpasterstwa młodzieżowego powinien zadbać o *systematyczną koordynację* pracy wszystkich odpowiedzialnych oraz *włączać* ich do inspektorialnego zespołu ds. duszpasterstwa młodzieżowego, by zapewnić jedną wizję oraz *spójną realizację* SPWD i programów inspektorialnych. Odpowiedzialni powinni dbać o *organiczną jedność* duszpasterstwa młodzieżowego w całej inspektorii.

4

Animacja i koordynacja na poziomie międzyinspektorialnym

W celu zapewnienia animacji duszpasterskiej więcej niż jednej inspektorii, powstają **międzyinspektorialne podmioty animacji i koordynacji**: międzyinspektorialne zespoły ds. duszpasterstwa młodzieżowego, delegatury krajowe lub regionalne ds. duszpasterstwa młodzieżowego, krajowe centra duszpasterstwa młodzieżowego. Zazwyczaj są powoływane i kierowane przez inspektorów lub region i współpracują z dykasterią ds. duszpasterstwa młodzieżowego.

Niezależnie od uwarunkowań zewnętrznych, można wskazać pewne zadania i cechy wspólne wszystkich podmiotów animacji międzyinspektorialnej:

- ▮ zapewniają koordynację działań na poziomie międzyinspektorialnym w odpowiedzi na problemy młodzieży, które stają się coraz bardziej globalne i złożone;
- ▮ propagują w inspektoriiach myślenie uniwersalne, zachęcając do solidarności i współpracy w ramach duszpasterstwa młodzieżowego, ułatwiając wymianę doświadczeń i modeli duszpasterskich;
- ▮ zapewniają uprzywilejowanie wychowania w wierze także w strukturach animacji (por. KG23 poz. 245);
- ▮ podmioty międzyinspektorialne powoływane są dodatkowym ciałem doradczym, animacyjnym i koordynującym, dlatego nie muszą spełniać wymogów nakładanych lub dobrowolnie podejmowanych przez inne podmioty odpowiedzialne za planowanie;
- ▮ organizacja każdego podmiotu koordynującego powinna być spójna i organiczna; należy zadbać o wzajemne powiązanie różnych sektorów działania i decentralizację biurokracji.

Delegaci inspektorialni ds. duszpasterstwa młodzieżowego inspektorii danego regionu lub grup inspektorii (*delegatura krajowa lub regionalna, międzyinspektorialny zespół ds. duszpasterstwa młodzieżowego*) spotykają się systematycznie, aby:

- ▶ rozmawiać na temat młodzieży i jej problemów w poszczególnych inspektoriami, by opracować *wspólne kryteria i wytyczne* animacji duszpasterskiej na danym terenie;
- ▶ koordynować *wzajemną współpracę inspektorii* we wspólnych obszarach, na przykład formacji wychowawców i animatorów;
- ▶ wymieniać się doświadczeniami, materiałami, inicjatywami i propozycjami;
- ▶ zadbać o *spójną obecność i działanie* w Kościele na terenie kraju lub regionu.

Poza delegaturą krajową, regionalną lub zespołami międzyinspektorialnym, konferencje inspektorialne lub grupy inspektorii mogą powoływać **narodowe lub regionalne centra duszpasterstwa młodzieżowego**, pełniące posługę animacyjną w danym kraju lub regionie. Do ich obowiązków należy:

- ▶ prowadzenie badań i opracowywanie dokumentów na temat aktualnych problemów duszpasterstwa młodzieżowego;
- ▶ zbieranie najważniejszych *doświadczeń salezjańskich i Kościoła* wpływających na duszpasterstwo młodzieżowe;
- ▶ *proponowanie* i upowszechnianie różnych opracowań i doświadczeń;
- ▶ prowadzenie w *inspektoriami i Kościele* animacji procesów planowania, przede wszystkim formacji podmiotów duszpasterstwa młodzieżowego;
- ▶ działanie zgodnie z *priorytetami Zgromadzenia* i dykasterii ds. duszpasterstwa młodzieżowego, konferencji inspektorów i delegatów inspektorialnych.

5

Animacja i koordynacja na poziomie światowym

Posługi, działania, inicjatywy i dzieła wychowania i ewangelizacji młodzieży podlegają **Dykasterii ds. duszpasterstwa młodzieżowego**, w której skład wchodzi radca generalny ds. duszpasterstwa młodzieżowego i kierowany przez niego zespół.

Zgodnie z *Konstytucjami Towarzystwa św. Franciszka Salezego* (art. 136), do zadań dykasterii należy animacja i kierowanie działaniami wychowawczymi inspektorii i udzielanie im wsparcia w tym zakresie, a w szczególności:

- pomoc w rozwoju, motywowanie; ukazywanie całościowej wizji działania; troskę o rozwój kultury i duchowości; dbanie, by projektu inspektorii miały wyraźne cele i treści wychowawcze; wsparcie metodologiczne; zachęcanie do refleksji nad kryteriami i potrzebami; wymianę doświadczeń;
- ułatwianie włączania Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego w rzeczywistość Kościoła przyjmując jego zalecenia i wytyczne oraz proponując postugę salezjańską w Kościele;
- przedstawianie radzie generalnej duszpasterskiego i młodzieżowego punktu widzenia w procesie planowania wytycznych ogólnych Przełożonego Generalnego i rady generalnej; utrzymywanie wzajemnych, obopólnie korzystnych relacji z innymi dykasteriami, zwłaszcza ds. formacji, misji, komunikacji społecznej i Rodziny Salezjańskiej;
- współpracę z radcami regionów w trosce o spójność inicjatyw w inspektoriiach i ich adekwatność do sytuacji i potrzeb.

Dykasteria jest odpowiedzialna za animację przede wszystkim:

- ▶ inspektorów i rad inspektorialnych;
- ▶ delegatów i zespołów inspektorialnych ds. duszpasterstwa młodzieżowego i innych odpowiedzialnych w tym obszarze;
- ▶ innych podmiotów animacji na poziomie regionu.

6

Planowanie duszpasterstwa

6 1

POZIOMY PLANOWANIA INSPEKTORIALNEGO I LOKALNEGO

Planowanie duszpasterstwa obejmuje różne poziomy, procesy i dokumenty. Poniżej przedstawiono **propozycję metodologii procesu planowania duszpasterstwa młodzieżowego**. Wszystkie zaproponowane rozwiązania są uzasadnione.

KONTEKSTY

POZIOM ZGROMADZENIA

«Podstawa programowa»
Salezjańskiego
Duszpasterstwa
Młodzieżowego

Inne wskazania i potrzeby
Zgromadzenia i Kościoła

POZIOM INSPEKTORIALNY

**Organiczny Program
Inspektorialny (OPI)**
[długo- lub średniokresowe]

Inne programy, plany,
projekty inspektorialne
(formacji, dot. świeckich,
powołaniowe itd.)

**Planowanie animacji
inspektorialnej**
[roczne]

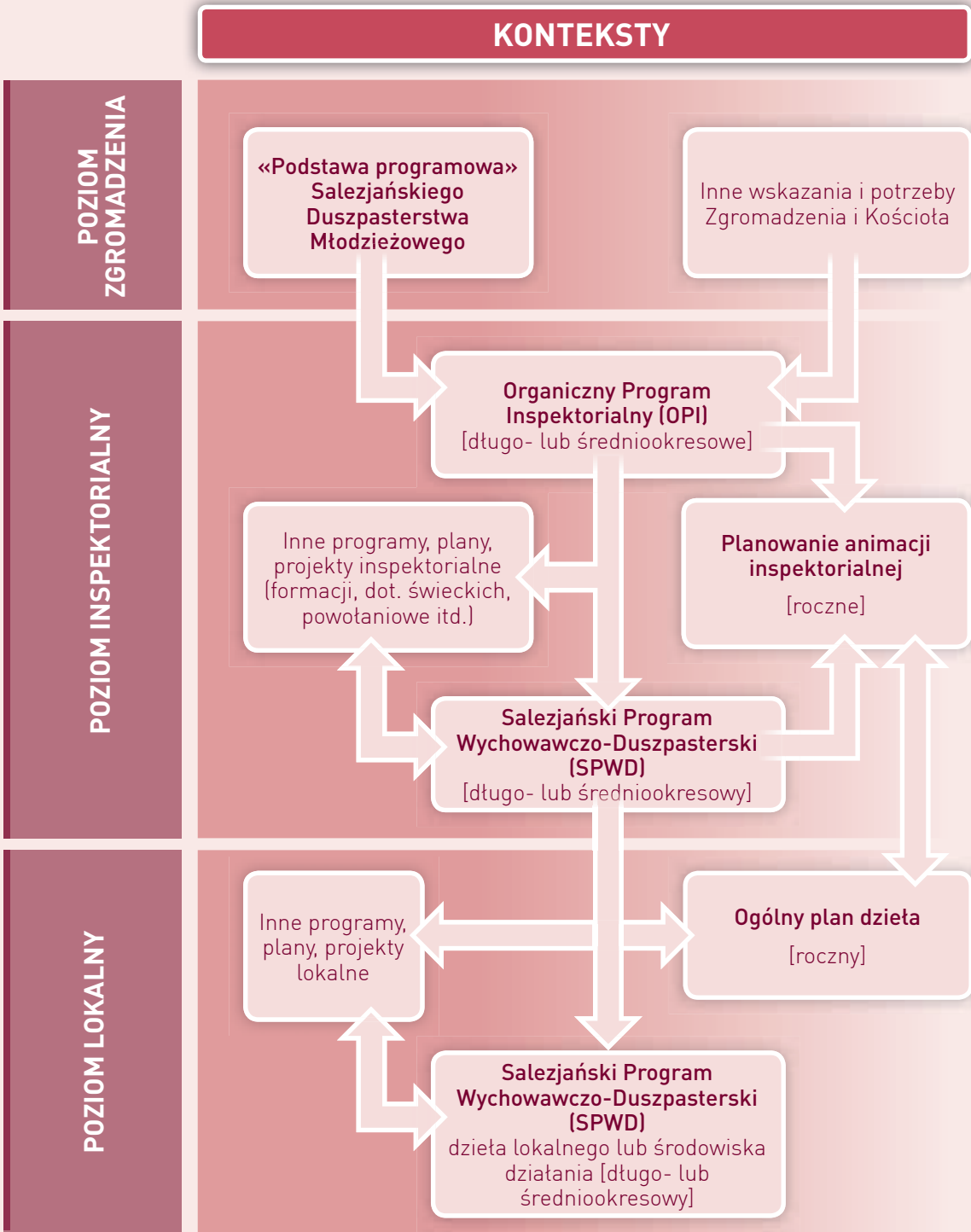
POZIOM LOKALNY

**Salezjański Program
Wychowawczo-Duszpasterski
(SPWD)**
[długo- lub średniokresowy]

Inne programy,
plany, projekty
lokalne

Ogólny plan dzieci
[roczny]

**Salezjański Program
Wychowawczo-Duszpasterski
(SPWD)**
dzieci lokalnego lub środowiska
działania [długo- lub
średniokresowy]

Mimo że każdy z powyższych dokumentów **został opracowany w oparciu o inną metodologię**, nawzajem się uzupełniają. *Podstawa programowa Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego* oraz *inne dokumenty Zgromadzenia i Kościoła* określają podstawowe wytyczne, cele i kierunki działania posługi duszpasterskiej wspólnoty salezjańskiej i eklezjalnej. Razem stanowią ważną inspirację dla Salezjanów i punkt odniesienia w planowaniu działań długookresowych, o szerokim zasięgu.

Programy inspektorialne, na przykład *Organiczny Program Inspektorialny* i *Inspektorialny Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski*, projekty lokalne (np. lokalny *Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski*) są osadzone w kontekście lokalnym i mają bardziej praktyczny charakter. Mimo że pozostają dokumentami o dużym stopniu ogólności, starają się bardziej skonkretyzować cele Zgromadzenia i Kościoła. Cele szczegółowe inspektorii i dzieł zawarte są w *planach inspektorialnych, dzieła i / lub sektorowych*. Warto w tym miejscu podkreślić prostotę projektów i programów: to teksty *przejrzyste i łatwe do zastosowania w praktyce*. Powinny być możliwie krótkie, konkretne i celowe. Nie powinny też być przeładowane treściami ani zawierać zbyt obszernych refleksji. Należy także zadbać, by faktycznie były czytane. Przejrzysty układ treści pomaga w szybkim zrozumieniu struktury dokumentu.

Planowanie z jednej strony odpowiada na potrzeby natury organizacyjnej, z drugiej zaś stanowi **efekt rozeznawania**, świadectwo osób, które potrafią słuchać, obserwować i odczytywać znaki czasów przez pryzmat wiary. Jesteśmy przekonani, że planowanie duszpasterskie jest owocem głębokiego i poważnego rozeznawania w Duchu Świętym, który jest źródłem każdego posłannictwa w Kościele. W postudze duszpasterskiej należy zatem uwzględnić zarówno rozeznawanie, jak i planowanie.

Dysponujemy osobistymi i wspólnotowymi metodami rozeznawania („dostrzec, osądzić, działać”, „wezwanie Boże, sytuacja, kierunki działania”, „rewizja życia”), wymagającymi odpowiednich warunków i postaw, które pomagają odczytywać i interpretować rzeczywistość duszpasterską w świetle Słowa Bożego. Wybór metody zależy od okoliczności i kontekstu.

6 2

CHARAKTERYSTYKA DOKUMENTÓW

A Podstawa programowa Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego

Podstawa stanowi **organiczną syntezę Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego**. Wykorzystywana jest w procesie refleksji, planowania i ewaluacji duszpasterstwa. Zawarto w niej charakterystykę posługi duszpasterskiej Zgromadzenia i kierunki realizacji postannictwa salezjańskiego. Daje odpowiedź na pytania o to, kim jesteśmy, czego chcemy, dokąd zmierzamy i co proponujemy młodzieży. *Podstawa programowa definiuje wobec Kościoła i społeczeństwa tożsamość posługi duszpasterskiej Zgromadzenia.*

WWD powinna zapoznać się z *Podstawą programową*, która określa wyznaczniki duszpasterstwa młodzieżowego, wspólne zaangażowanie, aktywizuje potencjał ludzki dzięki właściwej formacji, sprzyja tworzeniu atmosfery współpracy i współodpowiedzialności.

B Organiczny Projekt Inspektorialny (OPI)

Organiczny Projekt Inspektorialny to strategia animacji i zarządzania zapewniająca rozwój inspektorii i ciągłość decyzji (por. KG25 poz. 82). To praktyczny, elastyczny plan koordynacji wszystkich zasobów wychowawczych i duszpasterskich inspektorii, podporządkowujący je wspólnemu celowi. Najważniejsze elementy OPI to: *ważne obserwowanie sytuacji, w której pełnią posługę Salezjanie; priorytety rozwoju inspektorii; najważniejsze obszary działania w najbliższych latach; kryteria działania dla różnych projektów; ogólne wytyczne formacji osób; rozwój zasobów ekonomicznych i struktur.*

Przedmiot OPI został zdefiniowany przez KG25: „W ciągu najbliższych trzech lat wspólnota inspektorialna ma obowiązek opracować lub zweryfikować Organiczny Projekt Inspektorialny” (KG25 poz. 82). Inspektor, rada inspektorialna i powołany w tym celu zespół (KG25 poz. 84) powinni kierować pracami przygotowania i weryfikacji OPI, angażując w nie wspólnoty, zwłaszcza dyrektorów. Zgodnie z art. 1, 2, 171 *Konstytucji* oraz art. 3, 167 *Regulaminów Ogólnych* najważniejsze

kierunki i priorytety OPI powinny zostać zatwierdzone przez kapitułę inspektorialną.

Elementy instytucjonalne (długo- lub średniookresowe) muszą przekładać się na konkretne *plany lub projekty działania* w ważnych obszarach działania inspektorii, czyli plan formacji, plany dotyczące świeckich, roczne plany i sprawozdania finansowe, projekty wspólnot lokalnych. Każdy z nich jest pomocniczy względem **programu najważniejszego z punktu widzenia posłannictwa, czyli sektorowego SPWD**.

OPI i ISPWD wyraźnie różnią się od innych planów inspektorii, zwłaszcza od *dyrektorium ogólnego*. Dyrektorium to tekst normatywny opracowywany przez kapitułę inspektorialną (Konst. 171), zawierający przepisy szczegółowe w kwestiach leżących w dyspozycji inspektorii. *OPI i ISPWD nie są tożsame z dyrektorium inspektorialnym i nie są jego częścią*. To kompletne, autonomiczne dokumenty programowe.

C Salezjański Projekt Wychowawczo-Duszpasterski (SPWD)

Salezjański Projekt Wychowawczo-Duszpasterski to ogólny plan działań wychowawczo-duszpasterskich w inspektorii i środowiskach lokalnych. SPWD podporządkowuje wszystkie działania i zasoby ewangelizacji (por. RO 4; por. KG26 poz. 39); odpowiada na pytania: co i jak należy robić, żeby osiągnąć zakładane cele?

SPWD jest bardziej szczegółowy niż *Ramy odniesienia*, opracowywany w perspektywie średnio- lub długookresowej, w odniesieniu do rzeczywistości lokalnej, w której pełni posługę cała inspektoria lub dane dzieło. Zawiera cele, obszary i wytyczne działania. Zarówno w *Konstytucjach Towarzystwa św. Franciszka Salezego* (art. 31, 44), jak w *Regulaminach Ogólnych* (art. 4-10, 184) znajdujemy ogólne odwołania do SPWD.

ISPWD i lokalne SPWD są ze sobą powiązane:

- ▶ *ISPWD* jest trzy- lub pięcioletnim programem inspektorialnym. Zawiera wspólne cele, strategie i kierunki działania wychowawczo-duszpasterskiego wszystkich wspólnot i dzieł. Stanowi punkt odniesienia w planowaniu i ewaluacji pracy wychowawczo-duszpasterskiej w danym okresie oraz opracowaniu lokalnych / sektorowych SPWD;
- ▶ *lokalny / sektorowy SPWD* przenosi do rzeczywistości lokalnej / danego sektora wytyczne ISPWD. To plan działania poszczególnego dzieła (jeden obszar działania) lub każdego obszaru (w przypadku większych dzieł). SPWD dzieł salezjańskich odpowiedzialnych za więcej niż jeden obszar działania stanowi bardzo ważne narzędzie zapewniające zbieżność celów i kierunków działania w całym dziele. Spełnia dwa główne zadania:
 - *koordynuje wszystkie sektory dzieła* określając kryteria, metody, formy organizacji i struktur;
 - *powołuje, ustanawia, zapewnia formację i funkcjonowanie WWD dzieł i sektorów.*

Wszystkie zasoby strukturalne dzieła (zaplecze infrastrukturalne, propozycje wychowawcze i duszpasterskie, harmonogramy, kalendarze) i personalne (poszczególne osoby i podmioty zbiorowe) służą osiągnięciu jego celów na przestrzeni około trzech lat. Wszyscy członkowie WWD wspólnie odpowiadają za realizację celów SPWD, jednak główna odpowiedzialność spoczywa na radzie WWD.

KG23 zaproponowała, by dokonując rewizji ISPWD, inspektorze włączyły do niego wychowanie w wierze, **w formie ścieżek programowych dostosowanych do potrzeb odbiorców i kontekstów** (por. KG23 poz. 230; programy wychowania w wierze, propozycje powołań, propedeutyka wiary dla młodzieży). Ścieżki składają się z kolejnych etapów lub propozycji wychowawczych, prowadzących do osiągnięcia celów SPWD. Należy określić czas i miejsce kolejnych propozycji, zasoby ludzkie i materialne, niezbędne do ich organizacji. Ścieżki programowe przyczyniają się do praktycznej realizacji SPWD w czasie, dostosowując program wychowawczo-duszpasterski do potrzeb odbiorców, stopniowo proponując jego cele i przekładając metodę na kolejne doświadczenia i inicjatywy (por. rozdział IV 3.2).

D Programy szczegółowe, opracowywane w oparciu o SPWD

Naszym obowiązkiem jest praktyczna realizacja SPWD w formie ścieżek, planów i programów, w *inspektorialnym planie animacji oraz planie ogólnym dzieła*.

Inspektorialny plan animacji to jednoroczny program oparty na ISPWD, zawierający następujące elementy (poniżej podano przykładowy schemat):

- ogólny cel roczny, czyli punkt odniesienia dla programu animacji rady inspektorialnej;
- cele szczegółowe w każdym sektorze inspektorii. Cele szczegółowe wynikają z celu ogólnego, wyznaczające horyzont działań w ciągu całego roku;
- procesy animacji i zarządzania w poszczególnych sektorach. Należy określić podmioty, harmonogram i obszary animacji, uwzględniając:

- wspólnotę i formację,
 - posługę wychowawczo-duszpasterską,
 - Rodzinę Salezjańską,
 - Comunicazione Sociale,
 - komunikację społeczną itd.
- sposób oceny faktycznego osiągnięcia zakładanych celów i rezultatów;
 - schemat organizacyjny inspektorii, czyli graficzne przedstawienie ogólnych struktur zarządzania w inspektorii;
 - kalendarz inspektorialny zawierający wszystkie wydarzenia w roku.

Plany roczne zarysowują przed wspólnotami stopniową drogę wdrażania ISPWD. Lokalne WWD są odpowiedzialne za systematyczną ewaluację stopnia realizacji celów programu wychowawczo-duszpasterskiego. Każdego roku inspektorია przygotowuje plany roczne, które służą poszczególnym dzieciom w opracowaniu *planu ogólnego dzieła*.

Ogólny plan dzieła to **jednoroczny program oparty na SPWD dzieła (lub sektorowych SPWD w dziełach prowadzących działania we więcej niż jednym obszarze)**, zawierający następujące elementy (poniżej podano przykładowy schemat):

- ▶ ogólny cel roczny, czyli punkt odniesienia dla inspektorialnego programu animacji;
- ▶ cele szczegółowe w każdym sektorze inspektorii. Cele szczegółowe wynikają z celu ogólnego, wyznaczające horyzont działań w ciągu całego roku;
- ▶ procesy animacji i zarządzania w poszczególnych sektorach. Należy określić podmioty, harmonogram i obszary animacji;
- ▶ sposób oceny faktycznego osiągnięcia zakładanych celów i rezultatów;
- ▶ schemat organizacyjny dzieła, czyli graficzne przedstawienie struktur zarządzania podając funkcje, harmonogram i zasady funkcjonowania:
 - dla całego dzieła;
 - dla poszczególnych sektorów
- ▶ kalendarz inspektorialny zawierający wszystkie wydarzenia w roku.

6 3

METODOLOGIA PRZYGOTOWANIA I EWALUACJI SPWD**A** *Etapy przygotowania SPWD*

SPWD ma być realistyczny, skuteczny i zapewniać ciągłość procesu wychowawczo-duszpasterskiego. Za punkt wyjścia przyjmując sytuację zastaną (aktualną sytuację młodzieży), dzięki realizacji kolejnych celów szczegółowych prowadzi stopniowo do osiągnięcia celu ogólnego. **SPWD to trzyetapowy proces. W trakcie jego realizacji należy powracać do wcześniejszych etapów, rozwijać je i pogłębiać.** Jest na tyle elastyczny, że można go dostosowywać do zmieniającej się rzeczywistości. Na każdym etapie planowania WWD musi odwoływać się do Podstawy programowej, pomocnej w analizie sytuacji, określaniu najważniejszych wyzwań i definiowaniu celów działania zgodnych z celami określonymi w Podstawie.

» **Potrzeba for**

- 1 *Uważna obserwacja i poznawanie środowiska oraz „typu” młodzieży w danej okolicy. Należy poznać osoby, sytuacje, zasoby, problemy,*

tendencje i możliwości. Analiza powinna być działaniem okresowym. Wymaga umiejętności łączenia posiadanej wiedzy z nowymi elementami. Ważnymi elementami procesu analizy są: komunikacja, doświadczenie i zaangażowanie, sieci wychowawcze, poczucie współodpowiedzialności.

- 2 *Interpretacja wychowawczo-duszpasterska sytuacji zastanej*: staramy się dogłębnie poznać rzeczywistość, by za wszelką cenę ją odnowić. Trzeba obiektywnie spojrzeć na rzeczywistość, unikać pochopnych opinii (pozytywnych, a najczęściej negatywnych). Interpretujemy rzeczywistość w oparciu o zasadnicze elementy postannictwa salezjańskiego i System Prewencyjny.
- 3 Należy zarysować wizję przyszłości w oparciu o priorytety (maksymalnie cztery lub pięć). *Priorytety ISPWD obowiązują wszystkie dzieła i obszary działania inspektorii; lokalny SPWD określa priorytety danego dzieła.* W każdym przypadku priorytety muszą wynikać z pilnych potrzeb wychowawczo-duszpasterskich, wyłaniających się z analizy sytuacji.

» *Etap planowania działań*

- 1 Priorytety powinny przekładać się na cele ogólne, czyli najważniejsze, najpilniejsze i możliwe do osiągnięcia cele ISPWD lub lokalnego SPWD, osiągnane dzięki konkretnym działaniom, uwzględniającym skład WWD i dynamiki czterech wymiarów duszpasterstwa młodzieżowego obowiązujących w każdym środowisku i sektorze.
- 2 Należy zdefiniować procesy, które pozwolą przełożyć cele ogólne na praktykę.
- 3 Trzeba też zdefiniować kolejne, mierzalne działania prowadzące do realizacji celów, podając charakterystykę odbiorców (*do kogo kierowane jest działanie?*); odpowiedzialność osób i zespołów (*od kogo zależy jego realizacja?*); niezbędne zasoby i harmonogram (*w jaki sposób działanie będzie realizowane i kiedy?*).

» *Etap ewaluacji projektu i ponownego planowania*

Ewaluacja projektu pozwala obiektywnie zweryfikować jego wpływ na rzeczywistość. Rezultaty poddawane są ocenie w świetle zakładanych

celów. Na tym etapie mogą się ukazać nowe możliwości, potrzeby albo niezbędne działania.

Ogólna ewaluacja SPWD powinna:

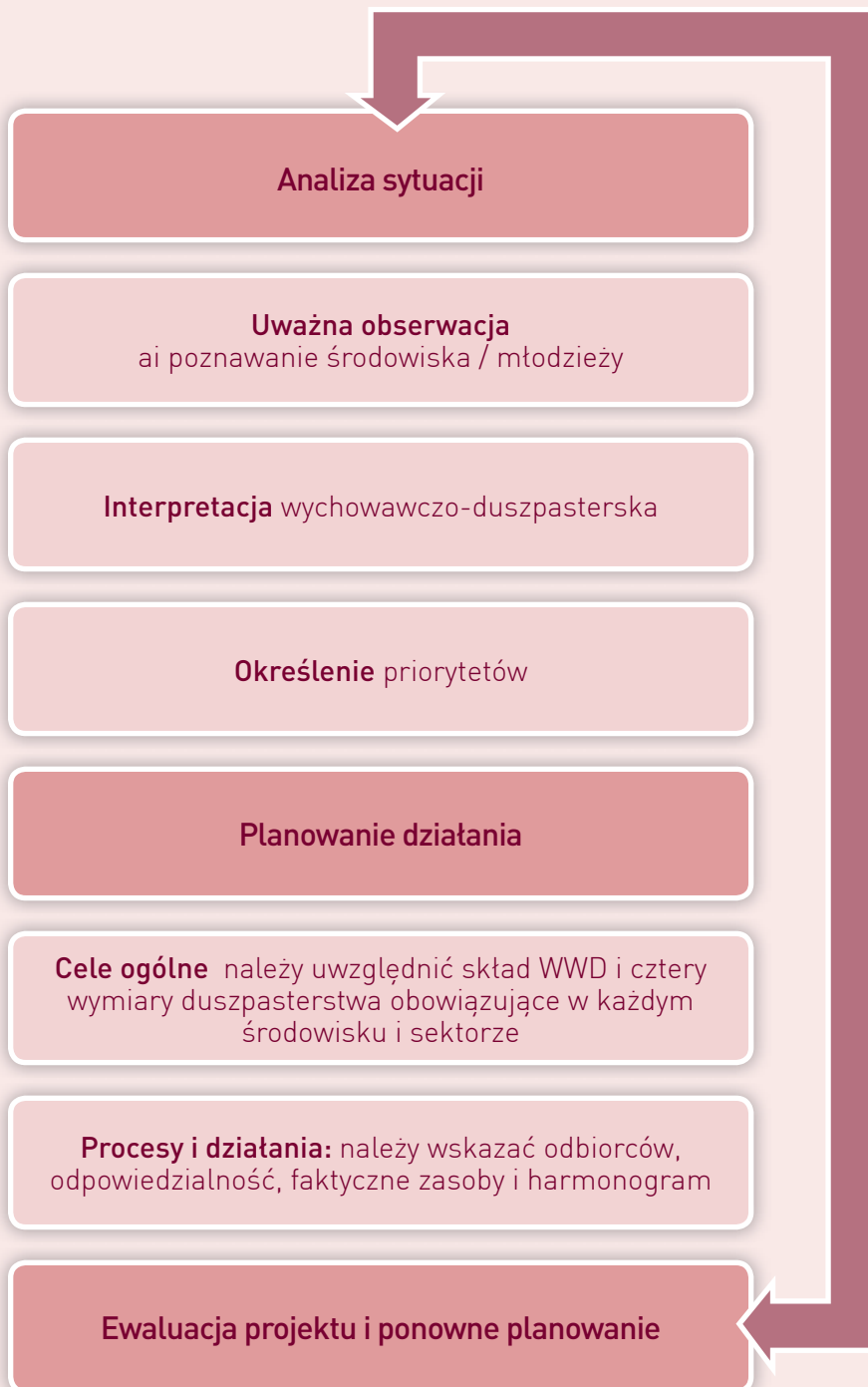
- ▶ obejmować wszystkie osoby, grupy i zespoły. W przypadku ISPWD są to: kapituła inspektorialna, inspektor, rada inspektorialna, inspektorialny zespół ds. duszpasterstwa młodzieżowego;
- ▶ zapoczątkować *prawdziwy proces* wychowawczo-duszpasterski. Ewaluacja nie dotyczy wyłącznie rezultatów. Powinna być początkiem procesu dojrzewania jednostek i grup, zachęcać do doskonalenia się i motywować do osiągania lepszych rezultatów;
- ▶ być oparta o *precyzyjne, mierzalne wskaźniki*, pozwalające zweryfikować rezultaty i pokazać sposób ich osiągnięcia. Należy uwzględniać próby i błędy, na których można się uczyć. Pominiecie niepowodzeń w ewaluacji SPWD prowadzi do zniechęcenia i stagnacji;
- ▶ uwzględnić *analizę przyczyn – osobistych, strukturalnych, organizacyjnych* – wpływających w różnym stopniu na proces osiągania celów i dostosować same cele do nowych sytuacji i możliwości.

B Podstawowe kryteria przygotowania lub zmiany SPWD

Celem procesu przygotowania SPWD nie jest kolejny dokument dla duszpasterzy, którzy się z nim zapoznają i zrealizują jego program, tylko precyzyjne zdefiniowanie celów i kryteriów oraz pomoc WWD w zjednoczeniu się w działaniu. Prace nad SPWD powinny kształtować myślenie projektowe i postawy współodpowiedzialności.

SPWD jest tekstem, **ale przede wszystkim procesem wspólnego myślenia, zaangażowania, definiowania celów i stopniowego utożsamiania się z nimi**. Sprzyja zjednoczeniu WWD we wspólnej postudze, zapobiegając rozpraszaniu działań. Fundamentalne znaczenie *ma wspólna praca i jej metodologia*.

Warto zwrócić uwagę na trzy elementy procesu opracowania SPWD:

a) Nieustanne rozeznawanie i odwaga patrzenia w przyszłość.

Planowanie duszpasterskie łączy w sobie proces techniczny i duchowy. Opracowując, realizując i weryfikując SPWD należy nieustannie podążać za planem Bożym. Pan wskazuje drogę i punkty odniesienia: *zakorzenie w czasie i historii* (unikamy propozycji abstrakcyjnych, bez związku z rzeczywistością); *centralne miejsce osoby młodego człowieka*; troskę o *całościowy wymiar salezjańskiej propozycji duszpastersko-wychowawczej* (organiczne połączenie czterech wymiarów); stałe elementy *praktyki wychowawczo-duszpasterskiej*, czyli System Prewencyjny i Salezjańska Duchowość Młodzieżowa.

Odpowiadając na wyzwania duszpastersko-wychowawcze należy unikać postaw i zachowań przeszkadzających w realizowaniu posłannictwa, po pierwsze trzymania się statycznych, sztywnych, anonimowych schematów; po drugie łączenia projektu duszpasterstwa młodzieżowego z projektami natury handlowej, ekonomicznej i politycznej, sprzeniewierzając się wychowawczo-duszpasterskiemu duchowi SPWD, jego ewangelicznej naturze i propozycji zbawienia, którą Chrystus kieruje do młodzieży.

b) Kolegialność. W przygotowanie SPWD powinni zostać włączeni wszyscy członkowie WWD. Należy wyraźnie ukazywać motywacje, cele, zadania; nawiązywać dialog wokół problemów i sytuacji; doceniać wkład każdego człowieka. Trzeba stworzyć prawdziwy zespół roboczy, który będzie potrafił animować długie, skomplikowane procesy.

Każdy prawdziwy SPWD jest *dziełem wspólnoty i owocem współpracy*. ISPWD uwzględnia wszystkie wspólnoty i dzieła inspektorii; lokalny SPWD jest opracowywany, realizowany i weryfikowany przez WWD dzieła.

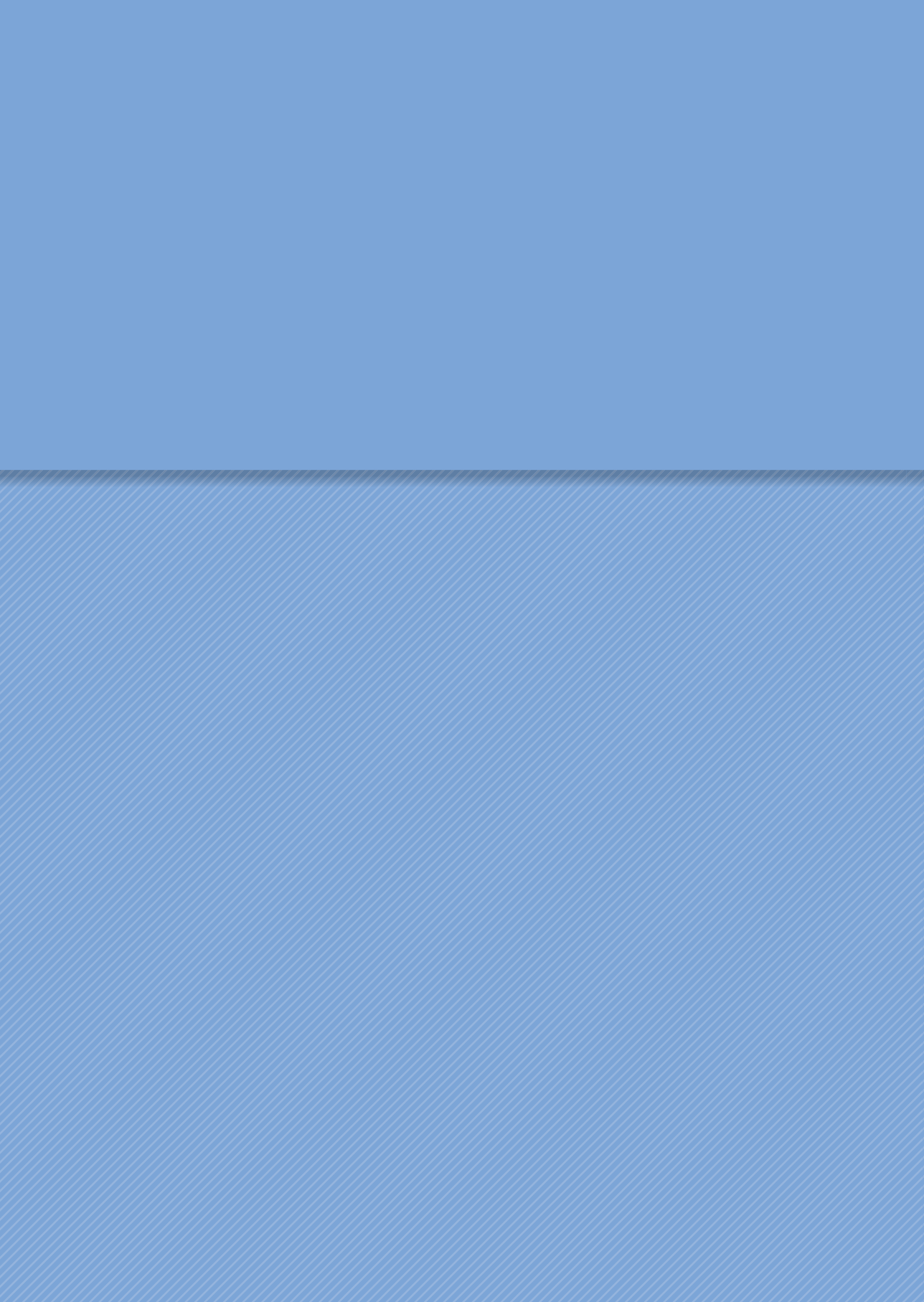
W sposób szczególny należy uwzględnić *członków Rodziny Salezjańskiej*, pracujących na danym terenie (por. KG24 poz. 125). Na poziomie inspektorialnym Rodzina Salezjańska powinna być reprezentowana w organach zarządzania (inspektorialne zespoły ds. duszpasterstwa młodzieżowego i / lub w radzie inspektorialnej); na poziomie lokalnym przewiduje się

współpracę lokalnej konsulty Rodziny Salezjańskiej, wspólnoty Salezjanów i rady WWD.

W celu aktywizacji WWD warto powołać zespół *animacyjny*, który będzie motywował członków WWD i pomagał pokonywać trudności; wskazywał metody sprzyjające zaangażowaniu wszystkich podmiotów WWD w ramach ich odpowiedzialności i kompetencji; dostarczał materiały do poszerzania wiedzy i refleksji; przygotowywał notatki dla własnej grupy. Funkcję zespołu animacyjnego na poziomie inspektorii może pełnić inspektorialny zespół ds. duszpasterstwa młodzieżowego, poszerzony o osoby posiadające niezbędne kompetencje i umiejętności; na poziomie lokalnym może to być rada WWD lub zespół ds. duszpasterstwa.

- c) **Komunikacja.** Wszyscy zaangażowani w proces przygotowają SPWD przyjmują wspólne kierunki działania. Już na samym początku procesu należy jasno określić *formy zaangażowania*, *zakres odpowiedzialności* (opiniowanie; poziom decyzyjny i wykonawczy) i *osoby odpowiedzialne*. Salezjanie ks. Bosko i świeccy przeżywają doświadczenie wspólnoty w duchu ks. Bosko i jego posłannictwa. Wszyscy członkowie WWD uczestniczą w procesie rozeznania, definiowania celów i kierunków działania SPWD (KG24 poz. 119-120).

Złożona forma organizacji nie powinna przysłaniać leżącego u jej podstaw ducha wychowawczo-duszpasterskiego. Każde działanie musi wyraźnie uwzględniać wychowanie młodzieży do życia i spotkanie z Bogiem w prawdzie. Proces planowania, realizacji, ewaluacji i zmian SPWD nie jest niepotrzebną komplikacją pracy duszpasterskiej. To znak dojrzałości wychowawczej i wysokiej jakości posługi, która stale podejmuje trud nawrócenia, by głosić życie w nieustannie zmieniającym się społeczeństwie. Jest dowodem realizmu, miłości i szacunku dla młodzieży. Zapewnia spójność decyzji wychowawczych, na które zastrzeżenie czeka młodzież. Stanowi rezultat procesu pedagogicznego, który w perspektywie długoterminowej jest najbardziej owocnym z ludzkich zajęć.

EPILOG

Wzorem i źródłem ducha salezjańskiego jest Serce Chrystusa, wysłannika Ojca. W odczytywaniu Ewangelii jesteśmy szczególnie wrażliwi na pewne rysy postaci Chrystusa, takie jak: wdzięczność Ojcu za dar boskiego powołania wszystkich ludzi; umiłowanie maluczkich i ubogich; gorliwość w przepowiadaniu, uzdrawianiu i zbawianiu pod przynaglającym działaniem Królestwa, które nadchodzi; troskliwość Dobrego Pasterza, który zwycięża łagodnością i darem z samego siebie; pragnienie gromadzenia uczniów w jedności braterskiej wspólnoty”

[Konst. 11]

MODLITWA DO KS. BOSKO

Ojcze i Nauczycielu młodzieży,
święty Janie Bosko,
Ty, będąc posłusznym działaniu Ducha Świętego
i otwartym na rzeczywistość Twojego czasu,
stałeś się dla młodzieży,
zwłaszcza ubogiej i potrzebującej,
znakiem miłości oraz Bożego upodobania.

Bądź naszym przewodnikiem
na drodze przyjaźni z Panem Jezusem,
abyśmy w Nim i w Jego Ewangelii
mogli odkrywać sens naszego życia
oraz źródło prawdziwego szczęścia.

Dopomóż nam
wspaniałomyślnie odpowiadać na powołanie,
które otrzymaliśmy od Boga,
abyśmy na co dzień byli budowniczymi komunii
i zachowując jedność z całym Kościołem
ochoczo współpracowali
w dziele wznoszenia cywilizacji miłości.

Wyjednaj nam łaskę wytrwania
w realizacji wysokiej miary życia chrześcijańskiego
według ducha błogostawieństw;
i dopomóż,
abyśmy prowadzeni przez Maryję Wspomożycielkę,
mogli spotkać się kiedyś z Tobą w wielkiej rodzinie niebieskiej.
Amen.

KOMENTARZ DO ILUSTRACJI

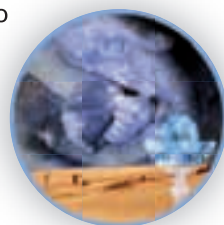
» ILUSTRACJA 1

Przed chwilą widzieliśmy Jezusa wśród Apostołów. Teraz patrzemy na Niego w tłumie: życie to spotkania. Pan ukazuje się nam jako pasterz. Młody chłopak na misji salezjańskiej. Ta owca znalazła kogoś, kto nią nie pogardza. Zaproszenie: przebywać z Jezusem, kształtować swoje serce na wzór serca Bożego, uczyć się współczuć jak Chrystus. „Współczucie” to piękne słowo, jak cud, myśl przewodnia. To pierwszy dar Boga dla człowieka. Bóg widzi zmęczenie, zagubienie i trud swojego stada. Ofiarował życie za swoje stado; prowadzi je swoim Słowem. Dla niego najważniejszy jest człowiek, prawdziwie zdrowe serce. Uczniowie uczą się od Jezusa po pierwsze – i po prostu – Bożego współczucia – tak bliskiego i nam, Salezjanom! To ono stanowi właściwą, zawsze aktualną odpowiedź (stała jak zmiany pór roku symbolizowane przez cztery drzewa u dołu). Musimy być częścią życia młodzieży, by okazywać im nasze współczucie.

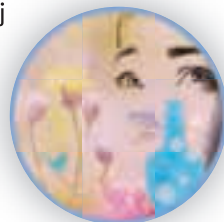
» ILUSTRACJA 2

Jezus modli się za swoich uczniów i wszystkich, którzy w niego uwierzą, w każdym czasie i miejscu (niebo usłane gwiazdami). Modli się zatem także za współcześnie żyjących, także za naszą młodzież. Ludzie na pustyni są zmęczeni długą drogą w nieznaną i upałem; na ich twarzach widać trud, ból i zmęczenie... Ludzie, którzy szukają Jego głosu. Młodzież szukająca prawdziwego odpoczynku, pragnąca słów zbawienia, Słowa wiecznego, które nie przemija... zmierzają ku Panu (kielich pomiędzy ziemią a niebem). Bóg otwiera ramiona, by zgromadzić i objąć dzieci rozproszone po całym świecie. To my mamy podtrzymywać nadzieję, by mogły doświadczać opatrnościowego działania Boga. Bóg jest tchnieniem jedności, które zbliża nas do siebie nawzajem.

» ILUSTRACJA 3

Jezus w miasteczku Samarytan, obcokrajowiec wśród ludzi innej tradycji i religii. Jego niczym nieskrępowane przejście przez miasto budzi pragnienie a On podaje dzban z wodą; potrafi ugasić głębokie pragnienie kobiety, czyniąc ją piękniejszą, lepszą, bardziej żywą, kwitnącą: „woda, którą Ja mu dam, stanie się w nim źródłem wody wytryskającej ku życiu wiecznemu”. Od zarania dziejów – od chwili stworzenia istot ziemskich (jeleń), morskich (ryba) i powietrznych (ptak) – Bóg jest niewyczerpanym źródłem wody żywej. Jezus pozwala Samarytance połączyć się na nowo ze swoim źródłem, by sama stała się źródłem. Przepiękny obraz. Kobieta z Samarii o jasnym, pogodnym, dobrym spojrzeniu. Nie zaspokoi pragnienia pijąc, tylko gasząc pragnienie innych; jej oblicze rozjaśni się, rozjaśniając oblicze innych; będzie się radować, dając radość innym. Stać się źródłem – to wspinały projekt życia dla każdego ewangelizatora: stać się źródłem – nieść nadzieję, życzliwość i miłość.

» ILUSTRACJA 4

W żadnym języku nie istnieje słowo, które lepiej niż „życie” potrafi wyrazić to, czego najbardziej pragnie człowiek. Zamyka się w nim wszystko, czego pragniemy i sposoby trwałego zaspokajania pragnień. Przecież życie młodzieży jest naznaczone szukaniem kogoś lub czegoś, co może dać jej życie. Tylko jakie? Życie „w obfitości”, które daje Bóg, zaspokajające wszelkie pragnienia, które mogą narodzić się w sercu człowieka; przypominające zachód słońca nad polami. Życie to znaleźć się w rękach Boga, jak wróble, które uwiły gniazdo w bujnej koronie drzew. Nowe życie oddziałuje na każdą sferę doświadczenia ludzkiego młodzieży: rodzinę, szkołę, pracę, codzienne czynności i czas wolny. Zaczyna rozkwitać tu i teraz. Znakiem jego istnienia i rozwoju jest miłość duszpasterska. Każdego dnia, grono wychowawców salezjańskich, ofiarne, kreatywnie i kompetentnie poświęcają się dla życia nowych pokoleń.

» ILUSTRACJA 5

Jezus przyłącza się do dwóch, nieutulonych w żalu uczniów w drodze do Emmaus. Wszędzie rozpozna swoje dzieci. Towarzyszy im, idzie obok nich... Pan odnajduje nas w naszej codziennej wędrówce i przemienia serca, oczy i drogę każdego. Ks. Bosko w głębi: ile osób miało szczęście spotkać na swojej drodze człowieka, który zmienił jego życie. Także nas, salezjańskich wychowawców, Pan nawołuje, byśmy mieli odwagę wyruszyć w drogę, stać się towarzyszami podróży – fizycznej (droga) i wewnętrznej (słuchanie). Pełniąc swoją posługę, Salezjanie powinni spotykać młodzież na całym świecie i pragnąć, by dom salezjański stał się dla niej domem rodzinnym. Dlatego WWD powinna wzywać każdego po imieniu, dbać o jakość nawiązanych relacji międzyludzkich.

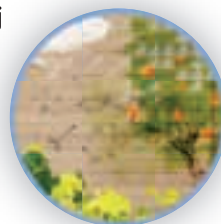
» ILUSTRACJA 6

Chrystus przyoblekł się w nasze szaty: cierpienie i radość istoty ludzkiej, głód, pragnienie, zmęczenie, nadzieje i rozczarowania – wszystkie nasze niedole aż po śmierć. I oddał nam własne „szaty”, dar nowego istnienia: „Przyoblec człowieka nowego, stworzonego według Boga” to nie tyle decyzja, ile dzieło Boga. Do przekazywania żywej wiary trzeba jednak metodycznego zaangażowania. SPWD to narzędzie duszpasterskie, które odpowiada na dwa cele (humanizować i wychowywać młodzież do wiary) w czterech wymiarach, które integrują i ubogacają całą osobę ludzką, sprawiając, że rozwija się z głębi serca, jak płatki wyrastające z jednego pąka kwiatowego. Każdy młody człowiek (niezależnie od wieku i swojej sytuacji) nosi w sobie skarb światła, wewnętrzne słońce, czyli obraz i podobieństwo Boga. Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe to radość (szeroki uśmiech młodzieży!), która uwalnia światło Zmartwychwstałego.

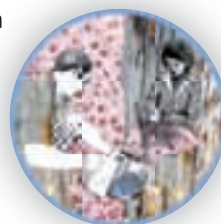
» ILUSTRACJA 7

„Ja was wybrałem”. To wyzwanie stanowi gwarancję naszej skuteczności apostołskiej i wychowawczej. Jesteśmy cierpliwymi i ufnymi „rolnikami”, ale musimy nieustannie się zastanawiać, gdzie i jaki plon przynosi nasza praca. Bóg, jak nikt inny, troszczy się o zasiane ziarno – maleńki ogród – czyli nasze dzieła: codziennie widzimy jego pracę. Trzeba się troszczyć o owoce – już sam ich brak oznacza śmierć. Drzewo naszych apostołskich dzieł odradza się i pomnaża życie. Ziarno pada tam, gdzie zanieś je wiatr, daleko od wrzawy i zgiełku, zapuszcza korzenie w bruzdach i rozpadlinach dziejów i narodów. Pojawiają się nowe dzieła wychowawcze i duszpasterskie, ponieważ postępowanie salezjańskie ma w sobie więcej energii, światła i ziarna Bożego, niż widzimy. To wulkan energii: pąk rozkwita, kwiat staje się owocem, a owoc nasieniem.

» ILUSTRACJA 8

„Jak ten, kto służy”. „Służyć” to słodki obowiązek. W tych wersetach ukazuje się nam prawdziwy, rzeczywisty i konkretny obraz animacji i koordynowania działań duszpasterskich. Współodpowiedzialność nadaje konkretną formę jedności, oznacza łączenie rozeznania duchowego, słuchania siebie nawzajem, dzielenie się spostrzeżeniami, refleksjami i doświadczeniami, bycie dla siebie nawzajem świadectwem. Wszystko to prowadzi wspólnotę (każdego w ramach jego kompetencji) do opracowania organicznej i spójnej propozycji. Posługa wychowawczo-duszpasterska nie może składać się z niepowiązanych ze sobą działań. Wszystko powinno się łączyć w jeden, wspólny plan, na który składają się adekwatne wybory i ścieżki formacyjne. Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe gromadzi wszystkie siły i sposoby animacji.

SŁOWNICZEK TERMINÓW

» ŚRODOWISKODUSZPASTERSKIELUBSEKTORLUBOBSZAR DZIAŁALNOŚCI

– struktura wychowawcza lub duszpasterska, w której realizowane jest postannictwo salezjańskie, w oparciu o specjalnie dla niej przygotowany program wychowawczo-duszpasterski. W każdym dziele panują inne, tylko jemu właściwe atmosfera i relacje wewnątrz WWD. Do dzieł salezjańskich zaliczamy: oratoria- centra młodzieżowe, szkoły i ośrodki kształcenia zawodowego (lub przysposobienia zawodowego, bursy, internaty); szkoły wyższe (lub ośrodki uniwersyteckie, akademiki i domy studenckie); prowadzone powierzone salezjanom parafie i sanktuaria (lub kościoły diecezjalne); dzieła pomocy społecznej dla młodzieży ze środowisk dysfunkcyjnych i patologicznych. Dla pełnej realizacji postannictwa salezjańskiego, w jednym dziele można łączyć różne, uzupełniające się nawzajem środowiska.

» WSPÓLNOTA WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKA (WWD;

por. Konst. 47, KG24 poz. 149-179) – salezjański podmiot animacji każdego dzieła wychowawczego, który dba o realizowanie postannictwa ks. Bosko. WWD nie jest dodatkowym organem zarządzania w dziele lub środowisku duszpasterskim ani formą zrzeszania czy metodą ich aktywizacji. WWD to wszystkie osoby (młodzież, dorośli, rodzice, wychowawcy, osoby konsekrowane i świeckie, przedstawiciele innych instytucji kościelnych i świeckich, także odmiennego wyznania, kobiety i mężczyźni dobrej woli), które działają wspólnie w stylu ks. Bosko na rzecz wychowania i ewangelizacji młodzieży, zwłaszcza najuboższej. Struktura WWD przypomina koncentryczne koła, a zajmowana w jej obrębie pozycja zależy od stopnia odpowiedzialności w ramach postannictwa.

» RADA DZIEŁA – W SKŁAD RADY WCHODZI WSPÓLNOTA ZAKONNA

(a przynajmniej jej władze: dyrektor i rada lokalna) i główni współodpowiedzialni za poszczególne obszary. Zadaniem jej członków, połączonych jednym charyzmatem i realizujących to samo postannictwo, jest uobecnianie na danym terenie daru i posługi charyzmatu salezjańskiego; do jej zwyczajowych kompetencji należy zarządzanie wszystkimi obszarami działania w danym dziele; jej spotkania mają charakter organizacyjny, decyzyjny, formacyjny i wyznaczający kierunki refleksji.

- » **RADA WWD** (por. KG24 poz. 160-161, 171-172) – to organ animujący i koordynujący realizację SPWD. Jej zadaniem jest ułatwianie koordynowania dzieł i postug oraz sprzyjanie współodpowiedzialności za nie, w trosce o integralność SPWD danego dzieła salezjańskiego lub WWD w różnych środowiskach lub obszarach działalności dzieła. Gdy w dziele istnieje tylko jedna WWD, rada dzieła staje się automatycznie radą WWD. W przypadku, gdy liczba WWD odpowiada liczbie obszarów działalności, każda z nich ma własną radę, a ich przedstawiciele tworzą radę dzieła.
- » **RADA WSPÓLNOTY, RADA LOKALNA, RADA DOMU** (por. Konst. 178) – w jej skład wchodzi wszyscy współbracia należący do wspólnoty, których zadaniem jest wspólna animacja i zarządzanie dziełem pod kierunkiem dyrektora, który zwołuje radę i jej przewodniczy. O tym, które obszary działalności reprezentowane są w radzie domu decyduje inspektor za zgodą rady inspektorialnej, po zapoznaniu się z opinią wspólnoty lokalnej.
- » **DYREKTORIUM INSPEKTORIALNE** (por. Konst. 171) – akt normatywny opracowywany i rewidowany przez kapitułę inspektorialną. Zawarte w nim normy mają służyć przede wszystkim wspieraniu i zapewnianiu charyzmatycznego i salezjańskiego charakteru każdego dzieła w inspektorii.
- » **DYKASTERIE** (por. Konst. 133; RO 107) – administracyjne formy organizacji działań animacyjnych w poszczególnych obszarach Zgromadzenia na poziomie Dyrekcji Generalnej Dzieł Księdza Bosko. Każdą dykasterią kieruje odpowiedni radca, który jej przewodniczy.
- » **SALEZJAŃSKI RUCH MŁODZIEŻOWY** (MGS) – MGS tworzą grupy i stowarzyszenia przyjmujące duchowość i pedagogię ks. Bosko i matki Mazzarello. Każda z nich posiada własną strukturę organizacyjną. Wielość w różnorodności pozwala zagwarantować wysoką jakość działań wychowawczych, zwłaszcza w nowych przestrzeniach socjalizacji młodzieży. MGS jest ruchem „młodych dla młodych”. Opiera się na wspólnej duchowości i komunikacji pomiędzy grupami, która umożliwia wymianę informacji i wartości. Zrzesza młodzież różnego pochodzenia, zainteresowań i umiejętności, od osób, które dopiero wchodzi na drogę duchowości po te, które wprost i świadomie przyjmują propozycję salezjańską i apostołat w duchu ks. Bosko.

» **CENTRUM ANIMACJI – ZESPÓŁ**, którego członkowie utożsamiają się z misją, systemem wychowawczym i duchowością salezjańską i przyjmują na siebie solidarnie zadanie gromadzenia, motywowania i angażowania wszystkich zainteresowanych danym dziełem, by wspólnie tworzyć wspólnotę wychowawczą oraz realizować program ewangelizacji i wychowania młodzieży. Centrum animacji nie ogranicza się do odpowiedzialnej za charyzmat wspólnoty zakonnej (por. KG25, poz. 78-81), która powinna otwierać się na zewnątrz, włączając do współpracy w różny sposób i w różnej formie wszystkich zainteresowanych zaangażowaniem się w dzieło salezjańskie. Centrum animacji nie jest „organem zarządzającym”. Jest jedno dla całego dzieła. Może być tożsame z radą dzieła lub / i radą WWD, w zależności od wielkości dzieła i obszarów zaangażowania.

» **SALEZJAŃSKI PROGRAM WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI** (SPWD; por. KG24, poz. 5. 42) – ogólny program działania, wyznaczający linie ustalonego wcześniej działania wychowawczo-duszpasterskiego w inspektorii i we wspólnotach lokalnych, ukierunkowujący każdą inicjatywę, zasoby i środki na właściwe realizowanie posłannictwa salezjańskiego. Wyróżniamy plany krótko lub średniookresowe (3-5 lat). SPWD przygotowany jest z uwzględnieniem sytuacji danej inspektorii lub dzieła salezjańskiego. Celem SPWD jest zatem nie tylko określenie treści w różnych obszarach działania na poziomie inspektorialnym i lokalnym, ale też zdefiniowanie wymiarów, które należy uwzględnić przy pisaniu sektorowych SPWD. Opracowanie SPWD inspektorialnego, a następnie sektorowego, powinno służyć przede wszystkim zaplanowaniu misji całej WWD inspektorialnej lub lokalnej.

» **SALEZJAŃSKI INSPEKTORIALNY PROGRAM** Wychowawczo-Duszpasterski (ISPWD) – określa wspólne cele, strategie i kierunki działania wychowawczo-duszpasterskiego inspektorii, którymi należy kierować się w działaniach duszpasterskich we wszystkich obszarach, sektorach i dziełach. Stanowi punkt odniesienia podczas przygotowania ich programów i podstawę weryfikacji założeń wychowawczo-duszpasterskich w danym okresie.

» **LOKALNY LUB SEKTOROWY SALEZJAŃSKI INSPEKTORIALNY PROGRAM** Wychowawczo-Duszpasterski – przeniesienie na rzeczywistość lokalną wytycznych ISPWD. To plan działania poszczególnego dzieła (jeden obszar działania) lub każdego obszaru (w przypadku większych dzieł). W

ostatnim przypadku SPWD dzieł salezjańskich odpowiedzialnych za więcej niż jeden obszar działania stanowi bardzo ważne narzędzie zapewniające zbieżność celów i linii działania w całym dziele. Dwa podstawowe cele SPWD to koordynowanie wszystkich obszarów działania dzieła w oparciu o wspólne kryteria i metodologię; zwoływanie, tworzenie, formacja i działanie WWD dzieła i obszaru działania.

- » **INSPEKTORIALNY PROGRAM ANIMACJI** – dokument realizujący ISPWD, opracowywany każdego roku przez radę inspektorialną przy współpracy przedstawicieli dzieł. Stanowi punkt odniesienia dla całej inspektorii do przygotowania rocznego, ogólnego planu pracy dzieł.
- » **PLAN OGÓLNY DZIEŁA – DOKUMENT REALIZUJĄCY SPWD DZIEŁA** (ewentualnie poszczególnych obszarów i sektorów działania), opracowywany każdego roku przez radę dzieła we współpracy z radą WWD i poszczególnych obszarów działania.
- » **ORGANICZNY PROGRAM INSPEKTORIALNY (OPI)** – plan strategiczny animacji i zarządzania, gwarantujący ciągłość decyzji podejmowanych w inspektorii (por. KG25, poz. 82-84). Stanowi praktyczne narzędzie, którego celem jest zorientowanie na cel i koordynowanie zasobów wychowawczych i duszpasterskich inspektorii. Stanowi też punkt odniesienia dla wszystkich programów i projektów wspólnot i dzieł.
- » **PODSTAWA PROGRAMOWA SALEZJAŃSKIEGO** Duszpasterstwa Młodzieżowego – dokument, zawierający fundamentalne założenia i wytyczne, opracowany przez Dykasterię ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego, by wyjaśnić istotę posługi duszpasterskiej każdej inspektorialnej i lokalnej WWD oraz wytyczyć jej kierunki; kierować działaniami duszpasterskimi każdego inspektorialnego i lokalnego delegata ds. duszpasterstwa młodzieżowego i ich zespołów; przyczynić się do formacji każdego (salezjanów i wychowawców) współodpowiedzialnego za posłannictwo salezjańskie.
- » **POZIOM ANIMACJI W INSPEKTORII** – poziom animacji w inspektorii i dziele. Podstawowymi poziomami animacji są: duszpasterstwo, formacja, Rodzina Salezjańska, administracja i finanse, komunikacja społeczna. Poszczególne poziomy realizowane są w różnych obszarach działania.

SPIS TREŚCI

Przedmowa	8
Przedmowa do trzeciego wydania	10
Bibliografia	13

» CZĘŚĆ PIERWSZA

Rozdział I

SALEZJAŃSKIE DUSZPASTERSTWO MŁODZIEŻOWE CZĘŚCIĄ ŻYCIA I KULTURY WSPÓŁCZESNEJ MŁODZIEŻY

1. „Oto twoje pole; tu będziesz pracował”	24
2. Życzliwość i chęć kontaktu z młodzieżą	25
3. Wychowawcy i wierzący kontemplują rzeczywistość	27
4. Wspólnota oparta na miłości	29
5. Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe wyrazem pośłannictwa salezjańskiego	30
6. Zwiększanie liczby miejsc spotkania z młodzieżą i troska o ich odpowiednią jakość	34
7. Wierni wrażliwości młodzieży i Kościoła	35

Rozdział II

OD MISJI EWANGELIZACYJNEJ CHRYSYTA DO EWANGELIZACYJNĄ MISJĘ KOŚCIÓŁ

1. Jezus Chrystus Dobry Pasterz doskonałym objawieniem miłości Bożej	42
2. Jezus objawia tajemnicę Boga, wspólnoty Miłości	44
3. Kościół wezwany do kontynuowania misji Jezusa	45
4. Pośłannictwo salezjańskie	46
5. Maryja, Matka i Nauczycielka	47

Rozdział III

APOSTOLSKA TOŻSAMOŚĆ SALEZJANÓW KS. BOSKO: EWANGELIZOWAĆ I WYCHOWYWAĆ

1. Życie w obfitości i szczęście człowieka	52
2. Podążać za Chrystusem, człowiekiem doskonałym	54
2.1. Połączyć miłość do życia ze spotkaniem z Chrystusem	54
2.2. Oryginalność i skuteczność sztuki wychowania ks. Bosko	57

3. Projekt integralnego rozwoju podstawą ewangelizacji i wychowania	57
3.1. Elementy ewangelizacji	57
3.2. Wychowanie a ewangelizacja	59
a) Antropologia chrześcijańska a wychowanie	
b) Zakorzenieni w Ewangelii	
c) Dobra Nowina w różnych kulturach i tradycjach religijnych	
4. Wybór obszaru apostolatu	64
4.1. Przede wszystkim młodzież, zwłaszcza najuboższa	64
a) Zawsze i mocno kochać najuboższych	
b) Ubóstwo zagrożeniem dla wychowania	
4.2. Humanizacja i ewangelizacja kultury	67
a) Wierność Ewangelii a wierność kulturze	
b) W każdej propozycji duszpasterskiej mierzymy się z wyzwaniami kulturowymi	

» CZĘŚĆ DRUGA

Rozdział IV

SYSTEM PREWENCYJNY JAKO DOŚWIADCZENIE DUCHOWE I WYCHOWAWCZE

1. Praktyka ks. Bosko ukazuje naturę posłannictwa salezjańskiego	78
1.1. Duch salezjański wyrasta z postawy Dobrego Pasterza	78
1.2. System Prewencyjny jako wcielenie „ducha salezjańskiego” ...	79
a) Aktualność i uaktualnianie propozycji duszpasterskiej, duchowej i pedagogicznej ks. Bosko	
b) Miłość duszpasterska fundamentem Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego	
c) System Prewencyjny obejmuje wychowawcę i jego wspólnotę	
2. Duszpasterstwo wyrastające z Systemu Prewencyjnego	82
2.1. Integralny projekt wychowawczy	82
2.2. Podwójne znaczenie wychowania prewencyjnego	83
a) System Prewencyjny w sytuacji defaworyzacji i resocjalizacji	
b) Sztuka konstruktywnego wychowywania	

3. System Prewencyjny jako propozycja duchowości	89
3.1. Duchowość to przede wszystkim życie w Duchu	91
a) Przede wszystkim bezinteresowny dar od Boga	
b) Spotkanie z Chrystusem	
c) Życie w Duchu Świętym	
3.2. Salezjańska Duchowość Młodzieżowa oryginalną propozycją życia chrześcijańskiego	92
a) Duchowości salezjańska stanowi konkretny wyraz miłości duszpasterskiej	
b) Program i droga Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej	
c) Opracowywanie programów wychowania w wierze	

Rozdział V

WSPÓLNOTA WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKA RODZINNA ATMOSFERA DOMU SALEZJAŃSKIEGO

1. Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe doświadczeniem wspólnoty	108
1.1. Doświadczenie wspólnoty w duchu i postannictwie salezjańskim	108
a) Komunia w pełnieniu wspólnego postannictwie	
b) Forma salezjańskiej obecności wśród młodzieży	
c) WWD łączy szereg osób wokół SPWD	
d) WWD a rodzina	
e) WWD jako ważne doświadczenie Kościoła lokalnego	
1.2. Animacja WWD	114
a) Wsparcie środowiska	
b) Wsparcie grupy	
c) Kierownictwo indywidualne	
1.3. Szczególna rola centrum animacji	117
a) Grupa ludzi, którzy ubogacają się nawzajem	
b) Nowe modele organizacyjne	
2. Serce salezjańskiego wychowawcy	119
2.1. Nieodzowna wewnętrzna postawa apostołska	119
a) Coraz bardziej zgłębiać Ewangelię	
b) Pierwszą i podstawową formą ewangelizacji jest dawanie świadectwa	

2.2. Salezjańska tożsamość charyzmatyczna.....	121
2.3. Animacja jako uprzywilejowany styl wychowania	122
a) Przede wszystkim należy zadbać o proces dostosowania rozwoju do indywidualnych potrzeb jednostki	
b) Aktywna obecność wychowawcy wśród młodzieży	
2.4. Inteligencja duszpasterska źródłem siły SPWD.....	124
a) „Wychowawcze” odczytywanie aktualnej sytuacji młodzieży	
b) Cierpliwa adaptacja i formacja	
3. System Prewencyjny jako pedagogika stosowana. Salezjański styl wychowania	126
3.1. Oratorium ks. Bosko kryterium działań Salezjanów	126
a) „Kryterium oratorium” jako inspiracja i paradygmat naszych działań i dzieł	
b) Ogólne kryteria rozeznawania i odnowy	
3.2. „Salezjański styl” wspólnego przebywania i tworzenia wspólnoty..	129
a) Otwarty dom (doświadczenie ducha rodzinnego)	
b) Parafia, która ewangelizuje (życie religijne i pedagogiczny wymiar programów wychowania w wierze)	
c) Szkoła, która przygotowuje do życia (integralny rozwój poprzez edukację)	
d) Podwórko służące spotkaniom z przyjaciółmi i miejsce radości (pedagogia radości i święta)	

Rozdział VI

SALEZJAŃSKI PROGRAM WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI (SPWD) FORMĄ REALIZACJI POSŁANNICTWA

1. Myślenie projektowe	136
2. Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski (SPWD).....	137
2.1. SPWD sanowi salezjański program apostołatu	137
a) SPWD łącznikiem z rzeczywistością naszych czasów i narzędziem wychowania	
b) Najważniejsze cechy SPWD	
2.2. SPWD jako dynamiczny, kompleksowy proces	140
a) Złożone rozumienie Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego	
b) Znaczenie czterech wymiarów	

2.3. Charakterystyka poszczególnych wymiarów i podstawowe wybory w ich obrębie	142
a) Wymiar wychowania w wierze	
b) Wymiar wychowawczo-kulturowy	
c) Wymiar doświadczenia wspólnoty	
d) Wymiar powołaniowy	
2.4. Elementy obecne na każdym poziomie i w każdym aspekcie Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego	155
a) Animacja powołań apostołskich	
b) Animacja misyjna i różne formy wolontariatu	
c) Komunikacja społeczna	
2.5. Salezjański Ruch Młodzieżowy (MGS)	165
a) Tożsamość i natura MGS	
b) Priorytetowe obszary działania MGS	
c) Styl i formy działania MGS	

» CZĘŚĆ TRZECIA

Rozdział VII

DZIAŁALNOŚĆ I DZIEŁA SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA MŁODZIEŻOWEGO

1. Organiczny charakter duszpasterstwa: jedność w różnorodności duszpasterskiej	176
2. Środowiska i działania	177
2.1. Oratorium-centrum młodzieżowe	177
2.1.1. Oryginalny charakter oratorium salezjańskiego	
2.1.2. WWD oratorium-centrum młodzieżowego	
a) Znaczenie WWD oratorium-centrum młodzieżowego	
b) Podmioty WWD oratorium-centrum młodzieżowego	
2.1.3. Propozycja wychowawczo-duszpasterska oratorium-centrum młodzieżowego	
a) Proces ewangelizacji	
b) Wychowanie w stylu salezjańskim	
c) Wychowanie staje się częścią społeczeństwa, by je przemieniać	
d) Doświadczenie dojrzewania w powołaniu	
2.1.4. Organiczna animacji duszpasterska oratorium-centrum młodzieżowego	
a) Podstawowe działania	
b) Formy uczestnictwa i odpowiedzialności	

- 2.2. Szkoła i salezjańskie szkolnictwo zawodowe 189
- 2.2.1. Specyfika szkół salezjańskich i salezjańskiego szkolnictwa zawodowego
- 2.2.2. WWD szkoły salezjańskiej / salezjańskiego ośrodka kształcenia zawodowego
- a) Znaczenie WWD szkoły salezjańskiej / salezjańskiego ośrodka kształcenia zawodowego
- b) Podmioty szkoły salezjańskiej / salezjańskiego ośrodka kształcenia zawodowego
- 2.2.3. Propozycja wychowawczo-duszpasterska szkoły salezjańskiej / salezjańskiego ośrodka kształcenia zawodowego
- a) Zachęcanie do wartości ewangelicznych i proponowanie wiary
- b) Skuteczna edukacja na wysokim poziomie
- c) Pedagogia salezjańska
- d) Funkcja społeczna i troska o najbardziej potrzebujących
- 2.2.4. Organiczna animacja duszpasterska salezjańskiej szkoły / ośrodka kształcenia zawodowego
- a) Zasadnicze działania
- b) Formy uczestnictwa i odpowiedzialności
- 2.3. Obecność Salezjanów w systemie szkolnictwa wyższego 204
- 2.3.1. Oryginalny charakter obecności Salezjanów w systemie szkolnictwa wyższego
- 2.3.2. Uczelnie salezjańskie
- a) Społeczność akademicka uczelni salezjańskich
- b) Projekt instytucjonalny
- c) Propozycja wychowawczo-duszpasterska
- d) Organiczna animacja duszpasterska uczelni salezjańskich
- 2.3.3. Domy studenckie
- a) WWD domów studenckich
- b) Propozycja wychowawczo-duszpasterska domów studenckich
- c) Organiczna animacja duszpasterska domów studenckich
- 2.4. Parafia i sanktuarium powierzone salezjanom 219
- 2.4.1. Oryginalny charakter parafii i sanktuariów salezjańskich
- 2.4.2. WWD parafii i sanktuariów salezjańskich
- a) Znaczenie WWD parafii i sanktuariów powierzonych salezjanom
- b) Podmioty WWD parafii i sanktuariów powierzonych salezjanom
- 2.4.3. Propozycja wychowawczo-duszpasterska parafii powierzonej Salezjanom
- a) Centrum ewangelizacji i wychowania w wierze

- b) Parafia otwarta na Kościół i zakorzeniona w rzeczywistości lokalnej
 - c) Wspólnota misyjna
 - d) Zdecydowanie wybiera młodzież i warstwy ludowe
- 2.4.4. Organiczna animacja duszpasterska parafii
- a) Podstawowe wybory
 - b) Formy uczestnictwa i odpowiedzialności
- 2.5. Dzieła pomocy społecznej dla młodzieży 232
- 2.5.1. Oryginalny charakter dzieł pomocy społecznej dla młodzieży zagrożonej
- 2.5.2. WWD dzieła pomocy społecznej
- a) Znaczenie WWD dzieła pomocy społecznej
 - b) Podmioty WWD dzieła pomocy społecznej
- 2.5.3. Propozycja wychowawczo-duszpasterska dzieła pomocy społecznej
- a) Zakorzenienie w Ewangelii
 - b) Kompletna i organiczna propozycja wychowawcza
 - c) Wybór kryterium prewencyjnego
 - d) Perspektywa społeczna i polityczna
- 2.5.4. Organiczna animacja duszpasterstwa dzieła pomocy społecznej
- a) Podstawowe wybory
 - b) Formy uczestnictwa i odpowiedzialności
- 2.6. Inne dzieła i posługi w różnych środowiskach 246
- a) Animacja powołaniowa
 - b) Posługi formacji chrześcijańskiej i animacji duchowej
 - c) Animacja czasu wolnego

Rozdział VIII

STRUKTURY I PROCESY ANIMACJI SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA MŁODZIEŻOWEGO

1. Organiczne, kompleksowe duszpasterstwo 258
- 1.1. Planowanie i realizowanie duszpasterstwa młodzieżowego 258
- a) Zarządzanie i animacja na poziomie inspektorialnym
 - b) Zarządzanie i animacja na poziomie wspólnot i dzieł lokalnych
- 1.2. Animacja duszpasterska jako szczególna forma apostołatu 261
- a) Charakterystyka animacji salezjańskiej
 - b) Zasady i kryteria animacji procesów i struktur

2. Animacja i koordynacja lokalna	265
2.1. Wspólnota salezjańska podmiotem animacji dzieła	265
a) Wspólnota Salezjanów	
b) Dyrektor wspólnoty salezjańskiej	
c) Rada wspólnoty	
d) Rada WWD / dzieła	
e) Koordynator lokalny ds. duszpasterstwa młodzieżowego i jego zespół	
f) Inne organy animacji i zarządzania w WWD oraz ich funkcje	
2.2. Inne formy animacji WWD w dziełach salezjańskich	271
a) Dzieła salezjańskie zarządzane przez świeckich, w których obecna jest wspólnota salezjańska	
b) Dzieła salezjańskie prowadzone przez świeckich w ramach salezjańskiego projektu inspektorialnego	
3. Animacja i koordynacja na poziomie inspektorialnym	272
3.1. Inspektor i rada inspektorialna	272
3.2. Delegat ds. duszpasterstwa młodzieżowego i jego zespół	273
a) Delegat ds. duszpasterstwa młodzieżowego	
b) Inspektorialny zespół ds. duszpasterstwa młodzieżowego	
c) Odpowiedzialni za poszczególne obszary i sektory oraz ich zespoły	
4. Animacja i koordynacja na poziomie międzyinspektorialnym	276
5. Animacja i koordynacja na poziomie światowym	278
6. Planowanie duszpasterstwa	279
6.1. Poziomy planowania inspektorialnego i lokalnego	279
6.2. Charakterystyka dokumentów	282
a) Podstawa programowa Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego	
b) Organiczny Projekt Inspektorialny (OPI)	
c) Salezjański Projekt Wychowawczo-Duszpasterski (SPWD)	
d) Programy szczegółowe, opracowywane w oparciu o SPWD	
6.3. Metodologia przygotowania i ewaluacji SPWD	288
a) Etapy przygotowania SPWD	
b) Podstawowe kryteria przygotowania lub zmiany SPWD	
Epilog	297
Komentarz do ilustracji	298
Słowniczek terminów	302

